

ДЖ.Р.Р. ТОЛКИН

ПОД РЕДАКЦИЯТА НА КРИСТОФЪР ТОЛКИН

ДЕЦАТА НА ХУРИН

Джон Р. Р. Толкин, Кристофър
Толкин

Децата на Хурин

На Байли Толкин

Предговор

Безспорно има много читатели на „Властелинът на пръстените“, за които легендите за Древните дни (както бяха публикувани под различна форма в „Силмарилион“, „Недовършени предания“ и „История на Средната земя“) са съвсем непознати, освен може би със славата си на страни и трудни четива, както по форма, така и по съдържание. По тази причина отдавна смятах, че има основания да представя бащиния ми удължен вариант на легендата за Децата на Хурин като независимо произведение между отделни корици, с минимум редакторска намеса, и най-вече като цялостно повествование без пропуски или прекъсвания, ако това може да се извърши без изопачаване или допълнително съчинителство, въпреки недовършеното състояние, в което са останали някои части.

Мислех си, че ако историята за участта на Турин и Ниенор, рожби на Хурин и Морвен, може да бъде представена по такъв начин, ще се отвори прозорец към сцена и действие в една непозната Средна земя – разказ ярък и непосредствен, ала замислен като предание от древни епохи: потъналите земи отвъд Сините планини, където Дървобрад бродел в своята младост, и животът на Турин Турамбар в Дор-ломин, Дориат, Нарготронд и Бретилския лес.

Следователно тази книга е насочена преди всичко към такива читатели, които навярно си спомнят, че бронята на Корубана е тъй ужасно корава, та „нямаше човешка сила, която да пробие тия гнусни гънки – дори джудже или елф да бяха изковали стоманата, дори да я стискаше десницата на Берен или Турин“, или че в Ломидол Елронд споменава Турин пред Фродо като „могъщ приятел на елфите от древността“, но не знаят повече за него.

Когато бил млад, през годините на Първата световна война и много преди да се появи и намек за преданията, които щели да оформят повествованието на „Хобитът“ и „Властелинът на пръстените“, баща ми започнал да пише поредица от разкази, която нарекъл „Книга на изгубените легенди“. Това бил първият му опит в творческата литература, и то солиден, защото макар цикълът да останал недовършен, в него има четиринайсет напълно готови разказа. Именно в „Книга на изгубените легенди“ за пръв път в повествованието се появили Боговете или Валарите; елфите и хората като Чеда на Илуватар (Създателя); Мелкор-Моргот,

Великият враг; Балрози и орки; и земите, където се разиграват Преданията: Валинор, „земя на Боговете“ отвъд западния океан и „Големите земи“ (по-късно наречени „Средната земя“ между моретата на изток и запад).

От „Изгубените легенди“ три са най-дълги и цялостни, като и трите са свързани както с хората, така и с елфите: „Легенда за Тинувиел“ (която се появява в съкратен вид във „Властелинът на пръстените“ като предание за Берен и Лутуен, което Арагорн разказва пред хобитите на Бурния връх; написана е от баща ми през 1917 г.), „Турамбар и Фоалок“ (очевидно Турин Турамбар и Драконът са съществували през 1919 година, ако не и по-рано), и „Падането на Гондолин“ (1916–17). В един често цитиран откъс от дълго писмо, описващо творчеството му през 1951 г., три години преди издаването на „Задругата на пръстена“, баща ми разказва за ранните си амбиции: „преди много, много години (вече отдавна не съм тъй наперен) имах намерение да създам цикъл от повече или помалко свързани легенди, с обхват от необятното и космогоничното до нивото на романтична приказка – по-мощните да се градят върху помалките, свързани със земята, а по-малките да черпят величие от обширния декор... Някои от големите легенди написах изцяло, други оставих само във вид на планове и наброски“.

От този спомен личи, че още в самото начало част от идеята му за онова, което по-късно се превърна в „Силмарилион“, е изисквала някои „легенди“ да бъдат разказани в далеч по-пълна форма; и наистина, в същото писмо от 1951 г. той изрично споменава трите истории, които посочих по-горе като най-дълги в „Книга на изгубените легенди“. В случая разказът за Берен и Лутуен е наречен „главната от историите в «Силмарилион»“ и баща ми говори за него така: „историята (според мен красива и могъща) е героично-романтична приказка, четивна сама по себе си, със съвсем малко най-общи сведения за историческия фон. Но тя представлява и основно свързващо звено в цикъла и, извадена от него, губи пълното си значение“. „Има и други истории, почти също тъй завършени – продължава той – и също тъй независими, и все пак свързани с общото повествование“: това са „Децата на Хурин“ и „Падането на Гондолин“.

От думите на баща ми изглежда безспорно, че ако би могъл да постигне окончателни и завършени повествования в желанието от него мащаб, той е виждал трите „Велики легенди“ за Древните дни (Берен и Лутуен, Децата на Хурин и Падането на Гондолин) като достатъчно завършени сами по себе си, за да не изискват познаване на големия сбор от

легенди, известен под името „Силмарилион“. От друга страна, както отбелязва баща ми на същото място, разказът за Децата на Хурин е неразделна част от историята на елфите и хората в Древните дни и се налага голям брой отпратен към събития и обстоятелства от това по-голямо повествование.

Би било изцяло против идеята на настоящата книга да обременим нейното четене с изобилие от бележки, даващи информация за личности и събития, които така или иначе рядко имат сериозно значение за непосредствения ход на сюжета. Би било полезно обаче тук-там да се предлага подобна помощ и затова дадох във Въведението много кратка обрисовка на Белерианд и неговите народи към края на Древните дни, когато се раждат Турин и Ниенор; а освен карта на Белерианд и земите на север включих списък на всички имена, срещани в текста, със съвсем лаконични сведения за всекиго и опростени родословия.

В края на книгата има Приложение в две части: първата засяга опитите на баща ми да постигне окончателна форма на трите предания, а втората е свързана със съставянето на текста от настоящата книга, в редица отношения твърде различен от онзи в „Недовършени предания“.

Много съм благодарен на сина си Адам Толкин за безценната помощ при подготовката и съставянето на материала от Въведението и Приложението, както и за прехвърлянето на книгата в страховития (поне за мен) свят на електрониката.

Въведение

Средната земя в Древните дни

Образът на Турин имаше дълбоко значение за баща ми и влагайки цялата си прямота и сърдечна обвързаност, той успя да сътвори трогателен портрет на момчешките му години, извънредно важен за целия разказ: неговата суровост и липса на веселие, неговото състрадание и чувството му за правда; а също така да обрисова образа на Хурин: бърз, весел и жизнерадостен; и на майка му Морвен: сдържана, храбра и горда; описваше и живота на семейството в студените земи на Дор-ломин през вече изпълнените със страх години, след като Моргот разкъсал Обсадата на Ангбанд още преди Турин да се роди.

Но всичко това е станало през Древните дни, Първата епоха на света – невъобразимо далечно време. Дълбините на времето, до които се простира тази история, са предадени незабравимо в един откъс от „Властелинът на пръстените“. На големия съвет в Ломидол Елронд говори за Последния съюз на елфи и хора в края на Втората епоха, преди повече от три хиляди години:

Подир тези слова Елронд помълча и въздъхна.

– И днес виждам величието на знамената им – каза той. – То ми напомняше славата на Старите времена и войнството на Белерианд, тъй много велики принцове и пълководци се бяха сбрали. И все пак не тъй много, не тъй прекрасни, както в дните, когато рухна Тангородрим и елфите вярваха, че злото е свършило завинаги, ала не бе тъй.

– И днес виждаш? – неусетно изрече на глас мисълта си смаляният Фродо. – Но аз мислех... – заекна той, докато Елронд се обръщаше към него – аз мислех, че гибелта на Гил-галад е била в безкрайно далечна епоха.

– Наистина е тъй – тържествено отвърна Елронд. – Ала моите спомени стигат чак до Старите времена. Мой отец бе Еарендил, роден в Гондолин преди разрухата му, а майка ми бе Елвинг, дъщеря на Диор, син на Лутиен Дориатска. Видял съм три епохи в Запада на този свят, много поражения и много безплодни победи.

Шест и половина хилядолетия преди в Ломидол да започне Съветът на Елронд, Турин се ражда в Дор-ломин „през зимата на годината“ „с поличби за скръб“, както е записано в *Анали на Белерианд*.

Но трагедията на неговия живот далеч не се изчерпва единствено с описанието на образа, понеже той е обречен да живее в плен на едно проклятие с огромна и тайнствена мощ – ненавистната прокоба, хвърлена от Моргот върху Хурин, Морвен и децата им, тъй като Хурин го предизвикал и отказал да се покори пред волята му. А Моргот, отсетне наречен Черния враг, е по произход, както сам заявява пред доведения пленник Хурин, „Мелкор, пръв и най-могъщ сред Валарите, що съществуваха преди света“. Сега, въплътен трайно във форма гигантска и величава, ала страховита, крал над северозапада на Средната земя, той присъства телесно в своята чудовищна крепост Ангбанд, Железния пъкъл: отдалече се вижда как зловонните черни пушечи, излитащи от върховете на Тангородрим и натрупаните върху Ангбанд планини, оскверняват северното небе. В *Анали на Белерианд* е казано, че „портите на Моргот били само на сто и петдесет левги от моста на Менегрот – далече, ала все пак прекалено близо“. Тия думи намекват за моста, водещ към чертозите на елфическия крал Тингол, който взема Турин за свой приеман син – чертозите се наричат Менегрот, Хилядата пещери, далече на югоизток от Дор-ломин.

Ала бидейки въплътен, Моргот се бои. Баша ми пише за него: „колкото повече растяло неговото лукавство и колкото повече зло разпрашал чрез лъжи и гнусни твари, толкова повече се пилеела мощта му и го обвързвала към земята, та вече ни можел, ни искал да напусне мрачната си крепост“. Затова, когато препуска сам към Ангбанд да призове Моргот на двубой, Върховният крал на Нолдорите Финголфин се провиква пред портата: „Излез, владетелю на страхливци, да се биеш със собствената си десница! Обитател на мрачни бърлози, майстор на скверни примки, лъжец и потайник, враг на Боговете и елфите, ела! Желая да видя мерзкото ти лице“. Тогаз (казват) Моргот излязъл. Понеже не можел да отхвърли подобно предизвикателство пред лицето на своите пълководци. Сражава се с огромния чук Гронд, който при всеки удар издълбава бездънна яма, и накрая поваля Финголфин на земята; но преди да загине, Финголфин разсича грамадният крак на Моргот „и потоци черна, димяща кръв бликнали, та запълнили ямите, що бил издълбал Гронд. А Моргот от онзи ден останал завинаги хром с единия крак“. По същия начин, когато под облика на вълк и прилеп Берен и Лутиен се добират до най-

дълбоката зала в Ангбанд, където седи Моргот, Лутиен хвърля над него магия и „изведнъж той рухнал като планинска лавина и с тътен се сгромолясал от трона на пода на пъклената си зала. Желязната корона с трясък се търкулнала от главата му“.

Проклятието на подобно създание, способно да твърди, че „сянката на замислите ми обгръща Арда (Земята) и бавно, но сигурно преклонява всичко в нея към моите цели“ не е като прокобите или проклятията на същества с далеч по-малка мощ. Моргот не „призовава“ злини или бедствия върху Хурин и неговите деца, не се обръща към по-висша сила с молба да стори това; защото той, „Повелител на съдбините на Арда“, както се назовава сам пред Хурин, възнамерява да стовари погибел върху противника чрез силата на собствената си титанична воля. Тъй той „предначертава“ бъдещето на ония, които мрази, и тъй казва на Хурин: „над всички, които обичаш, *мисълта ми* ще тегне като *съдбовен облак*, додето рухнат в мрак и погибел“.

Мъчението, което измисля за Хурин, е „да вижда с Морготовия взор“. Баща ми обяснява какво означава това: ако човек бъде принуден да надникне в Морготовото око, ще „види“ (или ще получи в ума си от ума на Моргот) неустоймо правдоподобен образ на събитията, изопачен чрез бездънното Морготово лукавство; а ако изобщо някой би могъл да устои пред повелята на Моргот, то това не е Хурин. Отчасти причината (казва баща ми) е, че неговата обич към близките му и отчаяната му тревога за тях го изпълват с копнеж да узнае всичко възможно, независимо какъв е източникът; от друга страна, виновна е гордостта му, вярата, че е надделял в спора с Моргот и ще може да го победи с поглед, или поне ще запази достатъчно здрав разум, за да различи истина от измама.

През целия живот на Турин след заминаването му от Дор-ломин и през целия живот на сестра му Ниенор, която никога не е виждала своя баща, такава е участвата на Хурин, прикован неподвижно върху каменен трон над Тангородрим – да пие все по-горчивата чаша на страданията, вдъхновени от неговия мъчител.

В разказа за Турин, който сам си избира името Турамбар, тоест „Повелител на съдбата“, проклятието на Моргот се явява като мощ, пуснатата да твори зло, дирейки своите жертви; затова според преданието самият низвергнат Валар се бои, че Турин „ще се сдобие с такава мощ, та хвърлената над него прокоба да се обезсмисли и той да избегне предначертаната му участ“. А след това в Нарготронд Турин укрива истинското си име и се гневи, когато Гвиндор го разкрива: „сега си ми сторил зло, приятелю, като назова истинското ми име и тъй призова злата

съдба, от която желях да се укрива“. Именно Гвиндор е разказал на Турин за слуха, чул по време на пленничеството му в Ангбанд, че Моргот е хвърлил проклятие върху Хурин и целия негов род. Но сега отговаря на разгневения Турин: „Не в името е съдбата, а в самия теб“.

Тази сложна идея е тъй съществена за целия разказ, че баща ми дори предлага алтернативно заглавие: „Нарн е'Рах Моргот“, тоест „Разказ за Прокобата на Моргот“. А възгледите му по въпроса личат ясно в думите: „Тъй свършва историята за Турин клети, най-злото от всички деяния на Моргот сред хората в древния свят“.

Когато броди из гората Ветроклин, носейки на ръце Мери и Пипин, Дървобрад им пее за местата, които е познавал в далечни времена, и за дърветата, расли там:

Сред върбов лъг в Тасаринан напролет крачех аз.
Ах, как ухае пролетта сред Нан-гасарион!
И казах, че е добро.
А лете бродех из брестака на Осирианд.
Ах, как блести и пее лятото край Седемте реки
на Осир!
И помислих, че е по-добро.
При буковете в Нелдорет наесен стигнах аз.
Ах, как горят червени и златисти и как въздишат
листи наесен в Таур-на-нелдор!
Надхвърляше мечтите ми това.
На платото Дортонион, сред борови гори през
зимата качих се.
Ах, вятърът как пее, как бели са и черни
клонаците
през зимата над Ород-на-Тон?
И с песен се надигна гласът ми из небето.
А днес под морските вълни са всички тез страни
и крача аз из Амбарона, Тауреморна и Алдаломе,
из родния си Ветроклин,
где корените са тъй дълги.
А трупат се години, по-гъсти от листата
в Тауреморналоме.

Паметта на Дървобрад, „Ент земероден, стар като гранита“, е наистина дълга. Той си спомня горите в необятната страна Белерианд, унищожена от катаклизмите на Великата битка в края на Древните дни. Великото море нахлува в нея и залива всички земи западно от Сините

планини, наричани Еред Луин и Еред Линдон; затова картата към „Сил-марилион“ свършва на изток с тази планинска верига, а картата към „Властелинът на пръстените“ започва на запад от нея; и земите отвъд планините, наречени на тази карта Форлиндон и Харлиндон (Северен Линдон и Южен Линдон), са единственото останало през Третата епоха от онази страна, наричана Осирианд, Земя на Седемте реки или Линдон, из чиито брястови гори някога е бродил Дървобрад.

Бродил е и сред огромните борове на платото Дортонион („Земя на боровете“), наречено по-късно Таур-ну-Фуин, „Гора под нощта“, когато Моргот го превърнал в „област на ужас и мрачна магия, на скиталчество и отчаяние“; и е стигал до Нелдорет, северната гора на Дориат, царството на Тингол.

Именно в Белерианд и земите на север се разиграва страшната участ на Турин; и наистина, както Дортонион, така и Дориат, където е бродил Дървобрад, играят съдбовна роля в живота му. Той е роден в свят на войни, макар да е бил още дете, когато се води последната и най-страшна битка от войните в Белерианд. Едно съвсем кратко описание как се е стигнало до това би отговорило на въпросите, които могат да възникнат, и ще осветли някои мимоходом споменати подробности в хода на действието.

Изглежда, че откъм север границите на Белерианд са били очертани от Еред Ветрин, Планините на Сянката, отвъд които лежала страната на Хурин – Дор-ломин, част от Хитлум; на изток Белерианд се простираше до подножието на Сините планини. Още по-далече на изток имало земи, които почти не се упоменават в историята на Древните дни; но народите в тази история са дошли от изтока през проходите в Сините планини.

Елфите се появили на бял свят в далечния изток, край едно езеро, наречено Куивиенен, Вода на Пробудата; и оттам Валарите ги призовали да напуснат Средната земя и през Великото море да стигнат до „Блаженото царство“ Аман в запада на света, земята на Боговете. Онези, които приели призива, били поведени на дълъг поход от Куивиенен през Средната земя; водел ги Ороме Ловеца и те се наричат Елдари, Елфи от Великото пътешествие, Върховни елфи – за разлика от онези, които отхвърлили призива и избрали Средната земя за своя родина и своя съдба. Те са „по-дребните елфи“, наричани Авари, тоест Нежелаещи.

Но макар и да прекосили Сините планини, не всички Елдари заминали отвъд Морето; онези, които останали в Белерианд, се наричат Синдари, Сиви елфи. Техен върховен крал бил Тингол (което означава Сивоплащ), който властвал от Менегрот, Хилядата пещери в Дориат. И не

всички Елдари, които пресекли Великото море, останали в страната на Валарите; едни от най-великите сред тях, наречени Нолдори (Владетели на премъдростите), се завърнали в Средната земя и поради туй ги наричат още Изгнаници. Начело на техния бунт срещу Валарите стоял Феанор, първородният син на Финве, който повел похода на Нолдорите от Куивиенен, ала вече бил мъртъв. Това повратно събитие в историята на елфите е описано накратко от баща ми в приложение А към „Властелинът на пръстените“:

Феанор бил най-великият сред Елдарите в изкуствата и познанията, ала и най-гордият и най-своеволният. Той изваял Трите Скъпоценни камъка – Силмарилите, и ги изпълнил със сиянието на Двете дървета – Телпериион и Лаурелин, що давали светлина на земята на Валарите. Скъпоценните камъни били възжелани от Моргот Врага, който ги откраднал и – след като погубил дърветата, ги взел в Средната земя и ги пазел в голямата си крепост Тангородрим (планините над Ангбанд). Пряко волята на Валарите, Феанор напуснал Блаженото Кралство и отишъл в изгнание в Средната земя, водейки със себе си голяма част от своя народ. Че в гордостта си възнамерявал силом да си върне Камъните от Моргот. Последвала безнадеждната война на Елдарите и Едаините срещу Тангородрим, в която накрая те били напълно разбити.

Феанор паднал в битка скоро подир завръщането на Нолдорите в Средната земя, а седмината му синове владеели обширни земи в източната част на Белерианд, между Дортонион (Таур-ну-Фуин) и Сините планини. Ала властта им била унищожена в страшната Битка на Неизброимите сълзи, която е описана в „Децата на Хурин“. И оттогава насетне „Феаноровите синове се лутали като сухи листа, понесени от вихъра“.

Вторият син на Финве бил Финголфин (полубрат на Феанор), приет за върховен владетел на всички Нолдори. Той и синът му Фингон владели над Хитлум, който се намирал на северозапад от могщата верига Еред Ветрин, Планините на Сянката. Финголфин живеел в Митрим, край голямото езеро със същото име, а Фингон държал Дор-ломин в южния край на Хитлум. Главната им крепост била Барад Ейтел (Кула на Извора), където река Сирион извирала от източния склон на Планините на Сянката – Садор, старият хром слуга на Хурин и Морвен, служил там дълги години, както разказал сам на Турин. След гибелта на Финголфин

в двубоя с Моргот Фингон станал вместо него върховен крал на Нолдорите. Турин го видял веднъж, когато той „с мнозина от своите приближени пресякъл Дор-ломин и минал по моста над Нен Лалаит, цял облечен в бяло и сребристо“.

Вторият син на Финголфин бил Тургон. След завръщането на Нолдорите той най-напред обитавал крайморския дворец Винямар в областта Невраст, западно от Дор-ломин; но тайно изградил скрития град Гондолин, който се издигал на хълм на сред равнината, наречена Тумладен, обкръжена изцяло от Пръстеновите планини, източно от река Сирион. Когато Гондолин бил изграден подир дълги години тежък труд, Тургон напуснал Винямар и заживял в Гондолин със своя народ, в който имало както Нолдори, така и Синдари. Векове наред тази прекрасна елфическа твърдина се пазела в най-строга тайна. Единственият ѝ вход бил неоткриваем и строго пазен, тъй че никой външен не можел да мине оттам; и Моргот не можел да узнае къде се намира. Чак след Битката на Неизброимите сълзи, когато били отминали над триста и петдесет години, от както напуснал Винямар, Тургон излязъл с могъщата си армия от Гондолин.

Третият син на Финве, брат на Финголфин и полубрат на Феанор, бил Финарфин. Той не се върнал в Средната земя, но синовете и дъщеря му тръгнали с Финголфин и неговите синове. Най-големият син на Финарфин бил Финрод, който, вдъхновен от величието и хубостта на Мелнегрот в Дориат, сътворил подземния град-крепост Нарготронд и заради туй го нарекли Фелагунд, що на езика на джуджетата означава „Владелец на пещерите“ или „Онзи, който дълбае пещери“. Портите на Нарготронд се отваряли към клисурата на река Нарог в Западен Белерианд, където течението минавало през високите хълмове, наречени Таур-ен-Фарот или Фаротско плато; но кралството на Финрод се простирало надлъж и нашир – на изток до река Сирион, а на запад до река Нениг, която се вливала в залива Егларест. Ала Финрод бил погубен в тъмниците на Саурон, най-главния сред Морготовите слуги, и короната на Нарготронд поел Ородрет, вторият син на Финарфин – това станало една година след като Турин се родил в Дор-ломин.

Другите Финарфинови синове – Ангрод и Аегнор, васали на брат си Финрод – живеели в Дортонион, обърнат на север към просторната равнина Ард-гален. Сестрата на Финрод, Галадриел, дълго живяла в Дориат с кралица Мелиан. Мелиан била от могъщите духове, наричани Маяри, но приела човешки облик и заживяла с крал Тингол в гората Белерианд – тя била майка на Лутиен и прародителка на Елронд. Малко

преди завръщането на Нолдорите от Аман, когато пълчищата от Ангбанд нахлули на юг в Белерианд, Мелиан (както е казано в „Силмарилион“) вложила цялото си могъщество, за да изтъче около тях невидима стена от сянка и смут – Поясът на Мелиан, през който никой не можел да мине против нейната воля или волята на Тингол, освен ако владеел по-велика мощ от тази на Маярите. И оттогава тия земи били наречени Дориат, „Страната на Пояса“.

През шейсетата година след завръщането на Елдарите свършил дългият мир – огромни пълчища орки връхлетели откъм Ангбанд, ала били напълно разбити и унищожени от Нолдорите. Тая битка била наречена Дагор Аглареб, Славното сражение; но елфическите владетели усетили в нея предупреждение и започнали Обсадата на Ангбанд, която траяла почти четиристотин години.

Разказват, че хората (наричани от елфите Атани, тоест „Вторите“, или Хилдори, „Следващите“) се появили в далечния изток на Средната земя към края на Древните дни; но людете, що навлезли в Белерианд през дните на Дългия мир, когато Ангбанд бил обсаден и портите му били затворени, никога не говорили за прежната си история. Водачът на тия първи хора, прекосили Сините планини, се наричал Беор Стари. На краля на Нарготронд Финрод Фелагунд, който ги срещнал пръв, Беор рекъл: „Мрак лежи зад нас и завинаги сме му обърнали гръб, та не желаем даже в мислите да се връщаме нататък. На запад са обърнати сърцата ни и вярваме, че там ще намерим Светлина.“ Садор, старият слуга на Хурин, говори по същия начин на малкия Турин. Но разказват, че когато узнал за появата на хората, Моргот за сетен път напуснал Ангбанд и отишъл към Изтока; и че първите хора, навлезли в Белерианд, „се разкачали и разбунтували против Мрачната сила и затуй били гонени и жестоко потискани от ония, що се прекланяли пред Силата и нейните слуги“.

Тия хора спадали към три рода, известни като род на Беор, род на Хадор и род на Халет. Хуриновият баща Галдор Високи бил от рода на Хадор, по-точно негов син; ала майка му била от рода на Халет, а съпругата му Морвен – от рода на Беор и сродница на Берен.

Хората от Трите рода носели общото име Едаини (синдаринската форма на Атани) и били наричани още Елфически приятели. Хадор обитавал Хитлум и крал Финголфин му поверил властта над Дор-ломин; людете на Беор се заселили в Дортонион; а народът на Халет по онова време живеел в Бретилския лес. След като свършила Обсадата на Ангбанд, през планините дошли съвсем други хора; обикновено ги

наричали Източни пришълци и някои от тях изиграли важна роля в историята на Турин.

Обсадата на Ангбанд приключила с ужасяваща ненадейност (макар ударът да бил подготвян отдавна) през една нощ в средата на зимата, 395 години след като била започнала. Моргот тласнал навън огромни реки от пламък, които се понесли по склоновете на Тангородрим, и просторната степ Ард-гален на север от възвишенията Дортонион се превърнала в обгорена, гола и неплодна пустош, известна насетне с името Анфауглит, което означава Задавящия прах.

Този пагубен шум бил наречен Дагор Браголах или Битката на Внезапния пламък. Глаурунг, Бащата на всички дракони, за пръв път излетял от Ангбанд с цялата си мощ; несметни пълчища орки връхлетели на юг; елфическите владетели от Дортонион били изклани заедно с повечето бойци от народа на Беор. Крал Финголфин и синът му Фингон били отблъснати заедно с войската от Хитлум към крепостта Ейтел Сирион под източния склон на Планините на Сянката. И при нейната отбрана паднал убит Хадор Златокоси. Тогава владетел на Дор-ломин станал Галдор, бащата на Хурин; защото Планините на Сянката преградили пътя на огнените потоци и Хитлум и Дор-ломин останали непокорени.

В годината след Браголах, обзет от ярост и отчаяние, Финголфин препуснал към Ангбанд да предизвика Моргот на двубой. Две години по-късно Хурин и Хуор отишли в Гондолин. След още четири години, при нов вражески шум, Галдор загинал в крепостта Ейтел Сирион – Садор бил там, както сам казва на Турин, и видял как Хурин (по онова време млад мъж на двайсет и една години) „пое властта и командването“.

Споменът за всички тия събития бил свеж в Дор-ломин девет години подир Битката на Внезапния пламък, когато се родил Турин.

Narn i Chîn Húrin Разказ за Децата на Хурин

Глава I Детството на Турин

Хадор Златокоси бил владетел на Едаините и скъп приятел на Елдарите. До сетния си ден той служил вярно на Финголфин, който му дал обширни земи в оная област на Хитлум, наречена Дор-ломин. Дъщеря му Глоредел се омъжила за Халдир, син Халмиров, владетел на людете от Бретилския лес; на същия празник синът му Галдор Високи се венчал с Халмировата щерка Харет.

Галдор и Харет имали двамина синове – Хурин и Хуор. Макар да бил с три години по-голям, Хурин не израснал висок като мъжете от своя род; в това приличал на майка си, но по всичко останало бил като дядо си Хадор – белолик, русокос, с крепка снага и пламенен дух. Ала пламъкът в гърдите му горял равномерно, укротяван от силна воля. Сред всички люде от Севера той най-добре познавал замислите на Нолдорите. Брат му Хуор бил снажен и нямало по-висок от него сред Едаините, освен синът му Туор, нито по-бърз бегач; но ако надбягването било дълго и тежко, Хурин се прибирал пръв, защото до самия край бягал също тъй бързо, както и в началото. Голяма обич свързвала двамата братя и на младини те рядко се разделяли.

Хурин взел за жена Морвен, щерка на Барагунд, който пък бил син на Бреголос от Беоровия род; и тъй се сродил с Берен Едноръки. Морвен била висока и тъмнокоса, а заради прекрасното ѝ лице и искрящия ѝ поглед хората я наричали Еледвен, що значи „елфическо сияние“; но по нрав често била горделива и строга. Скърбите на Беоровия род нажаливали сърцето ѝ, защото след разрухата на Дагор Браголах била избягала от Дортонион и живеела като изгнаница в Дор-ломин.

Първородният син на Хурин и Морвен се наричал Турин и бил роден в годината, в която Берен пристигнал в Дориат и открил Тинголовата щерка Лутиен Тинувиел. Сетне Морвен родила на Хурин дъщеря и я нарекли Урвен; но всички, които я познавали в нейния кратък живот, предпочитали името Лалаит, що означава „смях“.

Хуор пък се венчал за Риан, братовчедката на Морвен; тя била

дъщеря на Белегунд, син Бреголосов. За зла участ се била родила в тия тежки времена, защото имала нежно сърце и не обичала нито лова, нито войната. Отдавала обичта си на дивите цветя и дървета, а освен туй пее-ла и съчинявала песни. Само от два месеца била омъжена за Хуор, кога-то той заминал с брат си за Нирнает Арноедиад, и повече не го видяла.

Ала сега нашият разказ се връща към Хурин и Хуор в дните на тяхната младост. Казват, че за известно време Галдоровите синове живели в Бретил като приемни чеда на чичо си Халдир, какъвто бил обичаят на людете от Севера по онова време. Те често излизали заедно с бретилските мъже на бран срещу орките, които връхлитали по северните граници на земите им; понеже Хурин, макар и едва седемнайсетгодишен, вече бил силен, а по-малкият Хуор бил висок колкото зрелите мъже на онзи народ.

Веднъж Хурин и Хуор тръгнали с отряд съгледвачи, но орки нападнали групата из засада, разпръснали я и подгонили братята към Брити-ахския брод. Там те щели да бъдат пленени или съсечени, ако не ги спасила мощта на Улмо, все още съхранена във водите на Сирион; и разказват, че мъгла придошла откъм реката и ги укрила от враговете, та избягали през Бритиах към Димбар. В тежки лишения дълго бродили там между хълмовете под непристъпните стени на Крисаегрим, додето съвсем се залутали из тия коварни земи и не знаели нито накъде да вървят, нито как да се върнат обратно. Там ги съзрял Торондор и пратил два от орлите си да им помогнат. И орлите ги отнесли нависоко, отвъд Пръстеновите планини към потайната долина Тумладен и скрития град Гондолин, още невиджан от човешки взор.

Там крал Тургон ги приел дружески, след като узнал от кой род са; защото Хадор бил Елфически приятел, а освен туй Властелинът на Водите Улмо бил посъветвал Тургон да бъде любезен с хората от Хадоровия род, от които щял да получи помощ в тежък час. Почти година гостували Хурин и Хуор в кралския дворец; и казват, че по онова време Хурин, който имал остър и пъргав ум, узнал от елфите много премъдрости, а покрай туй донякъде опознал плановете и замислите на краля. Защото Тургон обикнал синовете на Галдор и често разговарял с тях; и искал да ги задържи в Гондолин най-вече от обич, а не заради своя закон, повеляващ всеки чужденец, бил той човек или елф, който веднъж открие пътя към потайното кралство и види града, да остане чак докато кралят реши да изведе навън укрития си народ.

Но Хурин и Хуор копнеели да се завърнат при близките си и да

споделят с тях битки и лишения. Накрая Хурин рекъл на Тургон:

– Повелителю, ние сме простосмъртни люде, а не Елдари. Вие можете да търпите безброй години, очаквайки схватка с врага в някой далечен ден; ала за нас времето е кратко, бързо вехнат в гърдите ни надежди и сили. Освен туй не сме открили сами пътя към Гондолин и, честно казано, даже не знаем къде точно е този град; защото със страх и изумление минахме по високите въздушни пътища, а вълнението бе замъглило погледите ни.

Тогава Тургон приел молбата и рекъл:

– Както дойдохте, така ще трябва и да си идете, стига Торондор да склони. Скърбя за тази раздяла; ала не след дълго, поне по елдарските мерки, може отново да се срещнем.

Но кралският сестрин син Маеглин, който бил могъщ в Гондолин, съвсем не скърбял за раздялата, защото не обичал човешкия род и завиждал за кралската благосклонност; та рекъл на Хурин:

– Сами не разбирате каква чест ви оказва кралят, а някои може да се зачудят защо строгият закон се нарушава заради двама човешки юноши. По-безопасно ще е двамата да останете тук като наши слуги до края на живота си.

Хурин му отвърнал:

– Велика е тази чест, не ще и дума; но ако не стига честното ни слово, тогава ще дадем и клетва.

И братята се заклели да не разкриват замислите на Тургон и да пазят в тайна всичко видяно в неговото кралство. После се сбогували и сред нощния мрак преди разсъмване орлите ги пренесли в Дор-ломин. С радост ги посрещнали близките им, защото от Бретил била дошла вест, че са изчезнали безследно. Но дори пред своя баща двамата не искали да разкрият къде са били и споменали само, че орлите им помогнали да се доберат от пущинака до родния край. Но Галдор казал:

– Цяла година ли живяхте из пущинака? Или орлите ви дадоха подслон в гнездата си? Намерили сте храна и одежди, та се завръщате като принцове, а не като горски скиталци.

А Хурин му отвърнал:

– Бъди доволен, че се завърнахме, татко; разрешиха ни да го сторим само срещу клетва за мълчание. Тази клетва ни обвързва и днес.

Повече не ги разпитвал Галдор, ала и той, и мнозина други се досещали за истината. Понеже си мислели, че и клетвата, и орлите сочат към Тургон.

Тъй минавали дните и злокобната сянка на Моргот ставала все по-

мрачна. Ала през четиристотин шейсет и деветата година от завръщането на Нолдорите в Средната земя сред елфи и люде се зародила надежда, защото плъзнала мълва за подвизите на Берен и Лутуиен и посрамването на Моргот върху собствения му трон в Ангбанд. Някои дори твърдели, че Берен и Лутуиен са още живи или са се завърнали от смъртта. Пак през онази година доблестните цели на Маедрос били почти достигнати – с обединени сили Елдари и Едаини отблъснали атаката на Моргот и изхвърлили орките от Белерианд. Тогава се заговорило за бъдни победи и разплата за Дагор Браголах, когато Маедрос щял да поведе обединената войска, да погребее навеки Моргот под земята и да запечата Дверите на Ангбанд.

Ала по-мъдрите все още тръпнели от тревога, че Маедрос твърде рано разкрива растящата си сила и че Моргот ще има предостатъчно време да крои козни против него. „Ново зло ще се излюпи в Ангбанд, и то такова, каквото ни елфи, ни люде могат да си представят“ – казвали те. И сякаш за да потвърди словата им, през есента на онази година под оловните небеса налетял лош вятър откъм Севера. Нарекли го Злия дъх, понеже разнасял незнайна болест; мнозина измрели от нея из северните земи, граничещи с Анфауглит – най-вече невръстни деца или съзряващи юноши и девойки от човешкия род.

В онази година Турин, син Хуринов, бил едва петгодишен, а сестра му Урвен била навършила три през пролетта. Когато тичала из тревите, косата ѝ се жълтеела като диво цвете, а смехът ѝ звънтял като песента на веселото поточе, що припкало надолу по хълма край стените на бащиния ѝ дом. Името му било Нен Лалаит, та покрай него всички в семейството наричали и детето Лалаит, понеже сърцата им се изпълвали с радост, колчем Урвен била до тях.

Ала Турин не срещал подобна обич. Той имал тъмна коса като майка си, а и по нрав щял да прилича на нея, защото не бил весел и рядко продумвал, макар че отрано се научил да говори и винаги изглеждал по-възрастен от годините си. Трудно забравял неправди и подигравки; но в гърдите му пламтял и бащиният огън, та понякога избухвал внезапно и люто. А тъй като бил и жалостив, скърбите и страданията на всяка жива твар можели да го трогнат до сълзи; в туй също приличал на баща си, понеже Морвен била сурова както към другите, тъй и към себе си. Турин я обичал, защото разговаряла с него открито и просто; баща си виждал рядко, тъй като Хурин често потеглял на дълги походи заедно с войската на Финголфин, що пазела източните предели на Хитлум, а когато се завръщал, бързата му реч, изпълнена със странни слова, шеги и

двусмислици, обърквала и безпокояла Турин. По онова време цялата топлина от сърцето му принадлежала на неговата сестричка Лалаит; ала рядко играел с нея и предпочитал да я пази скришом и да я гледа как тича през треви или горички и пее песнички, съчинени от децата на Едаините в ония древни времена, когато словата още били свежи по устните им.

– Прекрасна като елфическо чедо е Лалаит – казал веднъж Хурин на Морвен, – ала по-недълготрайна, уви. Но може би тъкмо туй я прави още по-прекрасна и по-скъпа за сърцата ни.

Турин чул тия думи и дълго мислил над тях, но не можал да ги проумее, защото не бил виждал елфически деца. По онова време нито един от Елдарите не живеел из бащините му земи, та момчето ги било виждало само веднъж – когато крал Фингон с мнозина от своите приближени пресякъл Дор-ломин и минал по моста над Нен Лалаит, цял облечен в бяло и сребристо.

Ала още преди да си отиде годината, бащините слова се оказали верни; защото Злият дъх стигнал до Дор-ломин и Турин се разболял, та дълго лежал в постеля с треска и черни кошмари. А когато оздравял, защото му било писано да оцелее, и отново се налял с жизнена сила, попитал за Лалаит. Но бавачката му отвърнала:

– Не говори вече за Лалаит, сине Хуринов; а колкото до сестра ти Урвен – питай майка си за нея.

И когато Морвен дошла при него, Турин попитал:

– Вече не съм болен и желая да видя Урвен; но защо не бива да я наричам Лалаит?

– Защото Урвен е мъртва и заглъхна смехът в този дом – отговорила тя. – Но ти си жив, сине на Морвен; жив е и Врагът, който ни стори това.

Повече не се опитала да утеши нито него, нито себе си; защото посещала скърбите с мълчание и твърдо сърце. Ала Турин се нажалил открито и взел арфата да съчини печална песен; а като не успял, строшил я, излязъл и с протегнати към Севера юмруци извикал:

– Осквернителю на Средната земя, дано да те видя лице срещу лице и да те обезобразя, както стори моят владетел Финголфин.

После цяла нощ горчиво плакал насаме и повече никога не изрекъл пред Морвен името на сестра си. Само към един приятел се обърнал по онова време и нему разкрил своята скръб сред опустялата къща. Този приятел се наричал Садор, прислужник в дома на Хурин; хром бил, та никой не му обръщал внимание. Някога работел като дървар, ала по

грешка или от несръчност посякъл дясното си стъпало, та цялата му нога изсъхнала; и Турин го наричал Лабадал, що означава „Куцокрак“, но Садор не се дразнел от прозвището, понеже било дадено от жалост, а не за присмех. Той работел в стопанските пристройки – изработвал или поправял разни дреболии за къщата, тъй като бил умел дърводелец; и за да му спести ходенето, Турин тичал да донесе едно или друго, а понякога тайно откъвал някой инструмент или парче дърво, ако смятал, че ще е потребно на неговия приятел. Тогава Садор се усмихвал, но му заръчвал да върне даровете на място.

– Раздавай с широка ръка, ала само онуй, що е твое – казал той.

И се мъчел както може да отвърне на детската обич, дялкайки дървени фигурки на хора и животни; но Турин най-много обичал приказките му, защото Садор бил младеж по времето на Дагор Браголах и често се връщал към спомена за своите кратки дни на мъжка сила, преди да осакатее.

– Велика битка е било, тъй казват, сине Хуринов. През онази година бедата ме откъсна от горската работа; ала не се бих в Браголах, инак щях да получа по-славна рана. Защото закъсняхме и вече нямаше що да сторим, освен да носим погребалното ложе на стария господар Хадор, който падна, защитавайки крал Финголфин. След туй отидох войник и дълги години бях в Ейтел Сирион, могъщата крепост на елфическите крале; или поне сега ми се струват дълги, тъй като в сивите дни отподире няма що да се мери с тях. В Ейтел Сирион бях, когато Черния крал ни нападна, а дядо ти Галдор беше там кралски наместник. Той загина в оная битка; и видях как баща ти пое властта и командването, макар едва да бе възмъжал. Огън, казват, имало в него, що нажежавал меча в десницата му. Подир него тръгнахме всички и изтласкахме орките в пясъците; и от онзи ден не дръзнаха пак да се покажат под стените ни. Но уви! Преситих се на битки, понеже бях пролял потоци от кръв; и ме пуснаха да се върна в горите, за които копнеех. Там най-сетне получих рана; защото онзи, що бяга от участта си, може някой ден да открие, че само е избрал по-пряка пътека.

Тъй говорел Садор, когато момчето поотраснало; а Турин взел да задава въпроси, на които старецът се затруднявал да отговори, защото мислел, че трябва някой по-близък да го направи. И един ден Турин го попитал:

– Вярно ли думаше баща ми, че Лалаит е като елфическо чедо? И какво имаше предвид, като казваше, че е по-недълготрайна?

– Прав бе – отвърнал Садор, – защото в невръстни години чедата на

елфи и люде изглеждат съвсем еднакво. Ала чедата човешки израстват по-бърже и младостта им скоро отминава; такава е нашата участ.

Тогава Турин пак запитал:

– А що е участ?

– За участта човешка – рекъл Садор – трябва да питаш някой по-мъдър от Лабадал. Но както го разбирам аз, ние бързо се изморяваме и умираме; а за зла беда мнозина срещат смъртта дори и по-рано. Ала елфите не се изморяват и не умират, освен от най-тежки злочестини. Изцеляват се те от рани и скърби, що биха погубили човека; а някои казват, че дори и когато загубят телата си, пак се завръщат. С нас не е така.

– Значи Лалаит няма да се завърне? – запитал Турин. – Къде е отишла?

– Няма да се завърне – рекъл Садор. – А къде е отишла никому не е известно; или поне аз не знам.

– Винаги ли е било така? Или може би над нас тегне някакво проклетие на Проклетия крал, нещо като Злия дъх?

– Не знам. Мрак лежи зад нас и малко предания са дошли от него. Бащите на нашите бащи може да са имали какво да кажат, ала не са го изrekli. Дори имената им тънат в забрава. Планините стоят между нас и живота, който са напуснали, бягайки от незнайно какво.

– Страх ли ги е било? – запитал Турин.

– Може и тъй да е – отвърнал Садор. – Може да сме избягали от страха пред Мрака само за да открием, че и тук той е пред нас и няма накъде да бягаме освен в Морето.

– Вече не се страхуваме – рекъл Турин, – или поне не всички. Баща ми не знае що е страх и никога не ще узнае; ако не мога да съм като него, ще бъда като майка си – ще се боя, ала няма да го показвам.

Тогава Садор усетил, че Туриновите очи не са като очи на дете, и си помислил: „Скръбта закалява храбрите души“, ала на глас изрекъл:

– Сине на Хурин и Морвен, не е по силите на Лабадал да гадае що ще стане с душата ти; но рядко и на малцина ще разкриваш какво се спотайва в нея.

Турин му отвърнал:

– Може би е по-добре да не казваш какво желаеш, ако не можеш да го имаш. А желая, Лабадал, да бъда един от Елдарите. Тогава Лалаит би могла да се завърне, макар и отдалеч, а аз щях да я чакам. Порасна ли, ще отида да воювам за елфическия владетел също като теб, Лабадал.

– Много можеш да научиш от елфите – рекъл Лабадал и въздъхнал. – Те са красив, вълшебен народ и притежават власт над сърцата

човешки. Ала въпреки туй понявга си мисля, че по-добре би било да не бяхме ги срещали, та да крачим по скромните земни друмища. Защото те вече са древни по мъдрост, горди и издръжливи. В тяхната светлина ние помръкваме или изгаряме прекомерно бързо, а човешката участ ни наляга още по-тежко.

– Но баща ми ги обича – възразил Турин – и не е щастлив без тях. Той казва, че почти всичко, което знаем, сме го научили от тях и тъй сме станали по-достоеен народ; казва още, че хората, пристигнали наскоро иззад Планините, не са кой знае колко по-добри от орките.

– Вярно е – отговорил Садор, – поне за някои измежду нас. Ала стръмният път е мъчителен, а от високо лесно се пада.

По онова време Турин бил почти осемгодишен – през месец Гваерон по летоброенето на Едаините, в годината, що никога не ще се забрави. Сред възрастните вече се говорело за сбиране на оръжия и могъщи армии, но мълвата още не стигала до Турин; забелязвал обаче той, че баща му често го гледа втренчено, както се визира човек в нещо скъпо, що трябва да напусне.

А Хурин добре познавал храбростта и съдржания език на Морвен, та често разговарял с нея за плановете на елфическите крале и за туй, какво може да стане, ако успеят или се провалят. Сърцето му преливало от надежда и твърдо вярвал в крайната победа; защото му се струвало невъзможно да има в Средната земя сила, способна да погаси блясъка и мошта на Елдарите.

– Те са виждали Светлината на Запада – казвал той – и в края на краищата Мракът трябва да побегне пред лицата им.

Морвен не му възразявала, понеже щом била с Хурин, щастливият край изглеждал несъмнен. Ала в нейния род също познавали елфическите премъдрости и тя си казвала наум: „И все пак не са ли напуснали Светлината, не са ли днес лишени от нея? Може би Властелините на Запада са ги прокудили от мислите си; а тогаз как биха могли дори и Първородните да победят един от Всемогъщите?“

У Хурин Талион сякаш нямало и сянка от подобни съмнения; ала през едно пролетно утро на онази година той се събудил от неспокойна дрямка и през целия ден бил като мрачен облак; а вечерта рекъл внезапно:

– Когато ме призват, Морвен Еледвен, ще те оставя да пазиш наследника на Хадоровия род. Кратък е човешкият живот и много беди го заплашват дори в мирно време.

– Винаги е било така – отвърнала тя. – Но какво се спотайва в словата ти?

– Сигурно ще да е само обикновена предпазливост – рекъл Хурин, ала изглеждал разтревожен. – Обаче който гледа открито напред, трябва да вижда едно: че нещата не ще останат такива, каквито бяха. Сблъсъкът ще е жесток и едната страна ще рухне. Ако паднат елфическите крале, зло ще сполети и Едаините; а ние сме най-близо до Врага. Тая земя може да попадне в негова власт. Но дойде ли бедата, не ще ти кажа: „Не се страхувай!“. Защото ти се боиш единствено от онова, що заслужава страх, и при това не губиш надежда. Ала ще ти кажа: „Не чакай!“. Ще се върна, когато мога, но не ме чакай! Бягай на юг колкото се може по-бързо – оцелея ли, ще тръгна подир теб и ще те открия, дори ако трябва да претърся цял Белерианд.

– Белерианд е обширен и няма в него домове за изгнаници – рекла Морвен. – Накъде да бягам и кого да взема със себе си – мнозина или шепа избрани?

Дълго мислил Хурин и накрая продумал:

– Иди при майчиния ми род в Бретил. Дотам са около трийсет левги по птичи полет.

– Как могат да ни помогнат людете, ако наистина дойдат зли времена? – запитала Морвен. – Беоровият род вече падна. Рухне ли и великият Хадоров род, в какви дупки ще се укрива малобройният Народ на Халет?

– В каквито намерят – отвърнал Хурин. – Малцина са те и неуки, ала не се съмнявай в тяхната доблест. Къде другаде виждаш надежда?

– Не говориш за Гондолин – рекла Морвен.

– Не говоря, защото туй име нивга не е минавало отвъд устните ми – казал Хурин. – И все пак вярно е онова, що си чувала: някога бях там. Ала ти признавам сега откровено, както никому другиму: не знам къде е.

– Но се досещаш и според мен доста точно – добавила Морвен.

– Може и тъй да е – рекъл Хурин. – Но додето сам Тургон не ме освободи от клетвата, не бих споделил догадките си дори и с теб; тъй че напразно би търсила. А ако за свой срам и позор проговоря, най-много да стигнеш до заключена порта; защото до мига, когато Тургон тръгне на бой (а за подобно нещо не се говори и няма надежда скоро да стане), никой не ще влезе в Потайното кралство.

– Щом в твоя род няма надежда – рекла Морвен – и щом приятелите ти отказват помощ, значи трябва сама да решавам; и сега ми хрумна

мисъл за Дориат.

– Все нависоко се целиш – казал Хурин.

– Прекомерно високо навярно – отвърнала Морвен. – Ала според мен най-последен от всички прегради ще устои Поясът на Мелиан; а в Дориат не ще пренебрегнат гост от Беоровия род. Нима не съм сродница на краля? Нали баща ми е внук на Брегор, също като Берен, син Барахиров.

– Сърцето ми не клони към Тингол – възразил Хурин. – Не ще види крал Фингон помощ от него; и сам не знам каква сянка обгръща духа ми, колчем помисля за Дориат.

– Моята душа пък помръква, щом се спомене за Бретил – отвърнала Морвен.

Тогава Хурин изведнъж се разсмял и рекъл:

– Ето че седнахме да спорим за неуловими неща и сенки от лоши сънища. Не ще дойде бедата; а ако все пак ни сполети, тогава всичко зависи от твоята храброст и мъдрост. Стори каквото ти повелява сърцето; само недей да се бавиш. А ако постигнем победа, елфическите крале са решили да възстановят всички владения на Беоровия род; а наследницата си ти, Морвен, щерка Барагундова. Необятни земи ще владеем тогава и велико наследство ще се падне на нашия син. Без злото от Севера той ще се сдобие с несметно богатство и ще бъде крал между людете.

– Хурин Талион – рекла Морвен, – туй ще е по-вярно да кажа: нависоко гледаш, ала се боя да не паднем ниско.

– От туй и в най-злия случай недей да се боиш – казал Хурин.

През тая нощ Турин в полусън сякаш усетил как майка му и баща му стоят край леглото и го гледат със свещи в ръце; ала не успял да зърне лицата им.

В утрото на Туриновия рожден ден Хурин подарил на сина си елфически кинжал с дръжка и ножница в сребристо и черно; и рекъл:

– Наследнико на Хадоровия род, ето ти дар за празника. Ала внимавай! Люто е острието, а стоманата служи само на оногова, що я владее. Би срязала ръката ти също тъй лесно, както и всяко друго нещо. – После вдигнал Турин върху масата, целунал го и добавил: – Ето че вече ме надвишаваш по ръст, сине на Морвен; скоро наистина ще си толкоз висок. И дойдат ли тия дни, мнозина ще се боят от кинжала ти.

Тогава Турин избягал от стаята и се усамотил, а в сърцето му греела топлина като пръв слънчев лъч над замръзналата земя. Повтарял си бащините слова: наследник на Хадоровия род; но и други слова му

дошли на ум: „Раздавай с широка ръка, ала само онуй, що е твое“. Изтичал при Садор и се провикнал:

– Лабадал, днес ми е празник, рожденият ден на наследника на Хадоровия род! Затуй ти нося подарък. Ето нож тъкмо какъвто ти трябва; с него можеш дори и косъм на две да срежеш.

Смутил се Садор, понеже знаел, че Турин сам е получил кинжала тази сутрин; ала сред людете се смятало за оскърбление да откажеш дар от чиято и да било десница. Затуй отговорил тържествено:

– От щедър род произхождаш, сине Хуринов. Нищо не съм сторил, за да заслужи подобен подарък, и едва ли ще го заслужи в малкото дни, що ми остават; но ще сторя каквото мога. – А когато изтеглил кинжала от ножницата, добавил: – Щедър дар е наистина – острие от елфическа стомана. Отдавна ми липсваше допирът до нея.

Скоро Хурин забелязал, че Турин не носи кинжала, и го запитал дали не се е изплашил от предупреждението. А Турин отговорил:

– Не, но го подарих на Садор дърводелеца.

– Нима пренебрегваш бащиния си дар? – запитала Морвен.

– Не – отговорил Турин, – но обичам Садор и ми е жал за него.

Тогава Хурин продумал:

– С право си подарил и трите неща, Турин: обич, жалост, а кинжалът е най-дребният дар.

– Макар че не вярвам Садор да го заслужава – добавила Морвен. – Сам се е осакатил от некадърност и бави важната работа, защото прасосва време за дреболии, които никой не му е възложил.

– Въпреки туй бди жалостива – отвърнал Хурин. – Честна ръка и вярно сърце могат да сбъркат; а тогаз раната е по-люта, отколкото ако враг я нанесе.

– Сега обаче ще трябва да чакаш за друг кинжал – рекла Морвен на Турин. – Тъй подаръкът ще е истински, защото го правиш за своя сметка.

Все пак Турин забелязал, че насетне към Садор се отнасяли по-благосклонно, а той се захванал да изработи голям трон за владетеля на дома.

Дошло едно ясно утро през месец Лотрон, когато Турин изведнъж се събудил от песента на тръби; и като изтичал на прага, зърнал в двора да се тълпят хора на коне или спешени, всички в пълно бойно снаряжение. Застанал сред тях, Хурин говорел с бойците и раздавал команди; и Турин разбрал, че още същия ден ще потеглят за Барад Еител. Тук била

само охраната и свитата на Хурин, но трябвало да се явят всички мъже от страната. Някои вече били заминали с чичо му Хуор; мнозина други щели да застигнат по пътя владетеля на Дор-ломин и да последват знамената му към кралския сбор.

Тогавя Морвен се сбогувала с Хурин, без да рони сълзи; и рекла:

– Ще пазя каквото ми повери – и онуй, що вече имаме, и другото, що тепърва ще дойде.

А Хурин й отговорил:

– Сбогом, владетелко на Дор-ломин; тръгваме днес с такава надежда, каквато нивга до днес не сме видели. Нека мислим, че наред лютата зима празникът ще е по-весел от всякога, а подир нея ще дойде пролет без страх и тревоги! – Сетне вдигнал Турин на рамо и викнал към бойците: – Покажете на Хадоровия наследник как блестят мечовете ви!

И слънцето заблестяло по остриетата, когато петдесет меча извръкнали от ножниците и в двора отекнал бойният вик на Едаините от Севера: *Лахо калад! Дрего морн!* Пламни, светлина! Бягай, нощ!

Тогавя Хурин най-сетне възседнал коня, златното му знаме се развяло, а тръбите отново запели в утрото; и тъй Хурин Талион потеглил за Нирнает Арноедиад.

А Морвен и Турин останали на портата, додето вятърът им донесъл отдалече неясния звук на самотен рог – знак, че Хурин е отминал било то на хълма и вече не вижда дома си.

Глава II

Битката на Неизброимите сълзи

Много песни и много предания са сътворили елфите за Нирнает Арноедиад, Битката на Неизброимите сълзи, в която загинал Фингон и паднал покосен цветът на Елдарите. Ако всички се преразкажат, цял живот не би стигнал да се изслушат. Затуй сега ще разкажем само ония дела, що имат връзка със съдбините на Хадоровия род и децата на Хурин Непреклонни.

След като дълго сбирал колкото можел бойци, Маедрос насрочил атака за утрото точно в средата на лятото. В уречения ден звънките тръби на Елдарите поздравили изгряващото слънце и на изток се развяло знамето на Феаноровите синове, а на запад вдигнал знаме Фингон, върховен крал на Нолдорите.

Погледнал Фингон от крепостните стени на Ейтел Сирион и не

видял нищо, тъй като цялата му армия била разположена из горите и долините източно от Еред Ветрин, изкусно укрита от взора на Врага; знаел обаче, че силата е голяма. Защото там се били събрали всички Нолдори от Хитлум заедно с мнозина елфи от Фалас и Нарготронд; а имало и много бойци от човешките племена. Отдясно бил отрядът от Дор-ломин с доблестния Хурин и брат му Хуор, а към тях се присъединил Халдир от Бретил с множество люде от горските племена.

После Фингон погледнал на изток и с проникателния си елфически взор съзрял в далнината прах и блясък на стомана като звезди в мъгла. Тогава Фингон погледнал към Тангородрим и видял, че мрачен облак е надвиснал над него, а от върха се издига черен дим; разбрал, че е лумнал гневът на Моргот и предизвикателството им ще бъде прието, и колебание се загнездило в сърцето му. Ала ненадейно от юг се надигнал вик и вятърът го разнесе от долина на долина, та гласовете на елфи и люде се слели във възглас на радостно изумление. Защото неканен и неочакван, Тургон бил отворил портите на Гондолин и водел войска от десет хиляди храбри бойци с лъскави ризници, дълги мечове и копия като неизбродна гора. Щом Фингон чул в далечината да пеят могъщите тръби на брат му Тургон, колебанието изчезнало, възраждало се сърцето му и той се провикнал:

– *Утулие'н ауре! Айя Елдалие ар Атанатари, утулие'н ауре!* Денят дойде! Вижете, Елдари и синове човешки, денят дойде!

И всички, що чули мощния му глас да кънти над хълмовете, отвърнали с възглас:

– *Аута и ломе!* Нощта си отива!

Не след дълго започнала великата битка. Защото Моргот, който знаел какво вършат и подготвят неговите противници, бил скроил плановете си според часа на техния щурм. Могъща армия от Ангбанд приближавала към Хитлум, докато друга, още по-мощна, отивала срещу Маедрос, за да осуети обединението на двете войски. И онези, които излезли срещу Фингон, били облечени в тъмни одежди и укривали стоманените оръжия, та тъй успели да стигнат далече по пясъците на Анфауглит, преди елфите да ги забележат.

Пламнали тогава сърцата на Нолдорите и пълководците им поискали да нападнат врага сред равнината; Фингон обаче възразил с такива слова:

– Пазете се от лукавството на Моргот, доблестни воини! Неговата мощ винаги е по-голяма, отколкото изглежда, а целта му никога не се оказва такава, каквато я разкрива. Не показвайте своята сила и оставете

врага сам да се погуби с нападение срещу хълмовете.

Защото планът на кралете бил Маедрос да тръгне открито през Анфауглит с цялата си войска от елфи, хора и джуджета; и когато накара, както се надявали, основните армии на Моргот да отвърнат на удара, тогава Фингон да удари от Запада, та тъй мощта на Моргот да попадне между чука и наковалнята и да бъде разбита; а сигналът за туй трябвало да е лумването на голям огън в Дортонион.

Но военачалникът, когото Моргот бил натоварил да води западната войска, имал заповед на всяка цена бързо да подмами Фингон от хълмовете. Затова продължил напред, докато челните му редици достигнали бреговете на Сирион, от крепостта Ейтел Сирион до потока Ривил и Серехското мочурище; и предните постове на Фингон различили очите на враговете. Предизвикателството обаче останало без отговор и подигравателните крясъци заседнали в гърлата на орките, щом видели безмълвните стени и спотаената из хълмовете заплаха.

Тогаваш военачалникът пратил напред конници със сигнал за преговори и те наближили крепостта Барад Ейтел. Със себе си водели Гелмир, син Гуилинов – благородник от Нарготронд, пленен и жестоко ослепен по време на Браголах; глашатаяте го извели напред и се провикнали:

– В Ангбанд имаме още мнозина като този, ала ако искате да ги намерите, ще трябва да побързате. Защото смятаме да им видим сметката веднага щом се завърнем.

И пред очите на елфите отсекли първо ръцете му, после краката му и захвърлили обезобразения труп.

За зла участ тъкмо в тази крепост стоял Гвиндор, син Гуилинов, заедно с мнозина бойци от Нарготронд; тръгнал бил той на рат с цялата сила, що могъл да сбере, от скръб заради пленяването на брат му. Пламнала яростта му и той скочил на седлото, следван от множество конници. Настигнали пратениците на Ангбанд и ги съсекли; и всички от Нарготронд връхлетели подире им и нахлули дълбоко във вражеските редици. И като видели това, всички Нолдори пламнали от гняв, а Фингон наяднал белия си шлем, заповядал на тръбачите да свирят и изведнъж цялата му армия се втурнала надолу по хълмовете в ненадейна атака.

Като пожар сред сухи тръстики блеснали мечовете на Нолдорите; тъй стремителен и свиреп бил техният удар, че едва не провалил всички замисли на врага. Подмамващата армия, която Моргот изпратил на запад, била пометена и унищожена още преди да се укрепи, а знамената на Фингон прекосили Анфауглит и се развели пред стените на Ангбанд.

Начело на схватката все тъй препускали Гвиндор и елфите от Нарготронд, но дори след първата победа нищо не можело да ги удържи; нахълтали през външните порти и изклали стражата по стълбищата на Ангбанд; а Моргот треперел на своя подземен трон, като ги чувал как блъскат по вратите му. Ала храбреците се озовали в капан и били избити – всички освен Гвиндор, когото орките заловили жив; защото Фингон не можел да им се притече на помощ. През многобройните потайни врати на Тангородрим Моргот бил изпратил навън основната си армия, която дотогава чакала, и Фингон бил отблъснат от крепостта с тежки загуби.

А на четвъртия ден от войната сред равнината Анфауглит започнало сражението, наречено Нирнает Арноедиад, що означава Неизброими сълзи, защото нито една песен или предание не може да побере цялата му скръб. Не ще разказваме тук за станалото в битката откъм изток: как джуджетата от Белегост обърнали в бягство дракона Глаурунг; как заради черната измяна на Източните пришълци паднала армията на Маедрос и избягали синовете на Феанор. На запад Фингоновата войска отстъпила отвъд пясъците и там загинал Халдир, син Халмиров заедно с повечето бойци от Бретил. А привечер на петия ден, докато още били далече от Еред Ветрин, армиите от Ангбанд обкръжили Фингоновата войска и нападали до зазоряване, стягайки обръча все по-плътно. На сутринта у бойците се зародила надежда, защото дочули роговете на Тургон, който приближавал с армията от Гондолин; понеже по-голямата част от тази армия била разположена на юг да охранява Сирионския проход и Тургон удържал бойците си от прибързани атаки. Сега бързал да се притече на помощ на брат си. Гондолиндримите били могъщи и редиците им сияели като стоманена река под слънчевите лъчи, защото мечът и ризницата дори на най-незначителния сред воините на Тургон стрували повече от хазната на който и да било крал човешки.

Една фаланга от кралската гвардия разкъсала обръча на орките и Тургон с меч в ръка си пробил път до своя брат. И разказват, че радостна била наред жестоката битка срещата между Тургон и Хурин, който стоял неотстъпно до Фингон. За известно време силите на Ангбанд били отблъснати и Фингон започнал отстъплението отново. Ала след като разбил Маедрос на изток, Моргот вече разполагал със свободна могъща войска и преди Фингон и Тургон да се доберат до закрилата на хълмовете, против тях връхлетяла вража сила, три пъти по-многобройна от бойците, що им оставали. Дошъл бил самият Готмог, върховен военачалник на Ангбанд. Като черен клин се забил той между елфическите отряди

около крал Фингон и отблъснал Тургон и Хурин към Серехското мочурище. После се нахвърлил срещу Фингон. Зловеща била тая битка. Накрая Фингон останал сам сред телата на мъртвата си гвардия и храбро се сражавал с Готмог чак докато един Балрог го обвинил изотзад с огнения си бич. Тогава Готмог го съсякъл с черния си топор и бял пламък избухнал над разцепения шлем на Фингон. Тъй паднал Върховният крал на всички Нолдори; и враговете го смазали в праха с боздуганите си, а синьо-сребристите му знаме стъпкали в локвата от кръвта му.

Сражението било загубено; ала Хурин, Хуор и последните оцелели от Хадоровия род все още стояли неотстъпно до Тургон Гондолински и пълчищата на Моргот не успявали да превземат Сирионския проход. Тогава Хурин рекъл на Тургон:

– Бягай, господарю, додето още е време! Защото ти си последен от Финголфиновия род и в теб се таи сетната надежда на Елдарите. Докато съществува Гондолин, Моргот не ще се отърве от страха в сърцето си.

– Вече не ще се съхрани дълго тайната на Гондолин, а бъде ли открит, той е обречен да падне – отвърнал Тургон.

Хуор обаче се намесил:

– И все пак, ако Гондолин устои само още малко, от твоя род ще разцъфти надежда за елфи и хора. Това ще ти кажа, господарю, защото го виждам с очите на обречения: макар че тук се разделяме завинаги и повече не ще зърна белите стени на твоя град, от теб и от мен ще се роди нова звезда. Сбогом!

А Маеглин, сестриният син на Тургон, който стоял наблизко, чул тия слова и вече не ги забравил.

Послушал Тургон съвета на Хурин и Хуор и заповядал на войската си да се оттегли през Сирионския проход; а двамата му военачалници Ектелион и Глорфиндел охранявали фланговете отдясно и отляво, тъй че нито един враг не успял да се промъкне покрай тях, понеже единственият път из онази област бил тесен и минавал по западния бряг на все по-широката река Сирион. Людете от Дор-ломин останали последни да отбраняват отстъплението, както сами пожелали Хурин и Хуор; защото дълбоко в сърцата си те не искали да напуснат Северните земи и след като не могли да отвоюват домовете си, решили да се сражават докрай. Тъй Тургон си пробил с бой път на юг, докато достигнал отвъд охраняваните позиции на Хурин и Хуор, слязъл покрай Сирион и се спасил; сетне изчезнал сред планините, където взорът на Моргот не можел да го открие. А двамата братя свикали около себе си последните храбри люде от Хадоровия род и крачка по крачка се оттеглили отвъд

Серехското мочурище, додето преминали потока Ривил. Там спрели и повече не отстъпили.

Тогава всички пълчища на Ангбанд налетели бясно насреща им, запълнили потока със собствените си трупове и минали по тях, та обкръжили последните бойци от Хитлум, както прииждащ прилив склучва обръч около гранитна скала. Когато слънцето клоняло към залез и сенките на Еред Ветрин притъмнявали, Хуор рухнал с отровна стрела в околото и всички доблестни мъже от Хадоровия род паднали мъртви около него; а орките отсекли главите им и под кървавите лъчи на залеза ги струпали на грамада като безценна плячка.

Последен от всички останал Хурин. Като видял, че е сам, той захвърлил щита, грабнал секирата на един орк-пълководец и я размахал с две ръце; и в песните се разказва, че секирата му димяла и тлеела от черната кръв на троловете около Готмог, а подир всеки посечен враг Хурин надавал вик:

– *Ауре ентулува!* Пак ще настане ден!

Седемдесет пъти извикал; ала накрая го заловили жив, както бил повелил Моргот, който искал да го накаже с по-люта участ от гибелта. Затуй орките сграбчвали Хурин с ръце, що продължавали да го стискат дори и отсечени; а на мястото на убитите идвали нови и нови, докато го затрупали под телата си. Тогава Готмог оковал пленника и със зловни насмешки го помъкнал към Ангбанд.

Тъй завършила битката Нирнает Арноедиад в часа, когато Слънцето потъвало зад Морето. Нощ паднала над Хитлум и откъм Запада налетяла свирепа буря.

Голямо било тържеството на Моргот, ако и още да не се били сбъднали всичките му коварни замисли. Една мисъл го мъчела тежко и помрачавала радостта от победата: Тургон се бил изплъзнал от мрежата му, а от всичките си врагове Моргот тъкмо него най-много желал да хване или унищожи. Защото сега Тургон от могъщия род Финголфинов бил по право крал на всички Нолдори; а Моргот ненавиждал всички от този род и се боял от тях заради дружбата им с неговия могъщ неприятел Улмо и заради раните, що някога му нанесъл в сражение мечът на Финголфин. Но най-много се боял от Тургон, понеже още във Валинор бил усетил как, колчем го приближи, над душата му пада черна сянка, предвещаваща, че в някой незнаен ден тъкмо от Тургон ще дойде неговата погибел.

Глава III

За разговора между Хурин и Моргот

По заповед на Моргот след дълъг и изнурителен труд орките събрали всички тела на загиналите във великата битка заедно с броните и оръжията им и ги струпали на огромна камара наред равнината Анфауглит; върхът на тая зловеща могила се виждал отдалеч и Елдарите я нарекли Хауд-ен-Нирнает, що означава Хълм на сълзите. Но върху този хълм израсла буйна трева и единствено той се зеленеел сред цялата пустош; и вече никоя твар на Моргот не посмяла да стъпи върху земята, под която ръждата превръщала в прах мечовете на Елдари и Едаини. Кралството на Фингон вече не съществувало, а Феаноровите синове се лутали като сухи листа, понесени от вихъра. В Хитлум не се завърнал нито един боец от Хадоровия род, нямало и вести за хода на битката и съдбата на техните владетели. Моргот обаче пратил нагам смугли люде от източните племена, които преминали на негова служба, затворил ги в Хитлум и забранил да напускат пределите му. Само това им дал вместо обещаните щедри награди за измяната към Маедрос: да грабят и измъчват старците, жените и децата от Хадоровия народ. Оцелелите Елдари от Хитлум били откарани на робски труд в северните мини. Само малцина успели да се укрият из пушинаците и планините. Орки и вълци бродели на воля из целия Север и нахлували все по-далече на юг в Белеарианд. Там все още оцелявали Дориат и Нарготронд; но Моргот не им обръщал внимание – или защото не знаел за тях, или защото още не бил дошъл техният час в дълбините на неговата злоба. Ала мисълта му неотклонно се връщала към Тургон.

Затуй довели Хурин пред Моргот, понеже Врагът знаел от своите съгледвачи и чрез черните си изкуства, че този човек е приятел с краля на Гондолин; и първо се опитал да го прекърши с очите си. Но Хурин още не се поддавал на страх и устоял. Тогаз Моргот повелил да бъде окован и подложен на бавни мъчения; а подир време дошъл при него и му предложил да излезе на воля или да получи слава и власт като пръв Морготов пълководец, ако само разкрие где е твърдината на Тургон и каквото още знае за плановете на краля. Ала Хурин Непреклонни му се присмял с такива слова:

– Сляп си ти, Моргот Бауглир, и сляп ще останеш навеки, защото виждаш единствено мрака. Не знаеш що завладява сърцата човешки, а и да знаеше, не би могъл да го дадеш. Само глупец приема дар от Моргот.

Ти първо платата взимаш, а сетне отказваш обещаното; и ако ти кажа каквото ме питаш, не ще получа друго, освен смъртта.

Разсмял се Моргот и отвърнал:

– За смърт тепърва ще молиш.

Сетне отвел Хурин при могилата Хауд-ен-Нирнает, що била струпана съвсем наскоро и над нея още витаело смъртно зловоние. А като стигнали върха, наредил му да погледне на запад, към Хитлум, и да помисли за жена си, детето и другите близки.

– Защото сега те са в мои владения – рекъл Моргот – и зависят от моята милост.

– Няма милост в теб – отговорил Хурин. – Ала чрез тях не ще се добереш до Тургон, тъй като те не знаят неговите тайни.

Гняв обзел тогава Моргот, та извикал:

– Но ще се добера до теб и твоя проклет род; и ако ще цял от стома на да си, пак ще се прекършиш пред моята воля.

Взел един дълъг меч, що лежал наблизо, и го прекършил пред очите на Хурин, та едно късче се впило в лицето му; ала Хурин не трепнал. Тогаз Моргот прострял дългата си ръка към Дор-ломин и проклетел Хурин, Морвен и всичките им потомци с такива слова:

– Гледай! Сянката на мисълта ми ще тегне над тях гдето и да отидат, а омразата ми ще ги преследва до края на света.

Ала Хурин отвърнал:

– Всеу говориш. Не можеш ни да ги видиш, ни да владееш съдбата им отдалече – поне додето запазваш тая телесна форма и още жадуваш да бъдеш видим владетел на света.

Тогава Моргот се обърнал към него и рекъл:

– Глупец си ти, дребен сред людете, а те пък са най-дребни сред всички словесни твари! Виждал ли си Валарите, мерил ли си мощта на Манве и Варда? Знаеш ли докъде стига тяхната мисъл? Или си въобразяваш, че мислят за теб и ще те защитят отдалече?

– Не знам – отвърнал Хурин. – Ала може и тъй да стане, ако пожелаят. Защото дорде съществува Арда, не ще слезе от трона Върховния владетел.

– Ти го каза – рекъл Моргот. – Аз съм Върховния владетел – Мелкор, пръв и най-могъщ сред Валарите, що съществуваха преди света и го сътвориша. Сянката на замислите ми обгръща Арда и бавно, но сигурно преклонява всичко в нея към моите цели. Ала над всички, които обичаш, мисълта ми ще тегне като съдбовен облак, додето рухнат в мрак и погибел. Гдето и да отидат, зло ще се надига. Каквото и да изрекат, беда

ще навличат със словата си. Всякоя тяхна постъпка ще се обръща насрещна им. Ще умират без надежда, проклинайки както живота, тъй и смъртта.

Но Хурин му отвърнал:

– Забрави ли кому говориш? В древни времена си изрекъл подобни неща пред дедите ни; ала ние избягахме от твоята сянка. А сега те познаваме, понеже срещнахме лица, що са виждали Светлината, и чухме гласове, що са приказвали с Манве. Имало те е преди Арда, ала и други е имало; и не си я сътворил ти. Нито си най-могъщ; понеже сам за себе си прахосваш своята сила и все се мъчиш да изпълниш с нея пустотата в душата си. Не си нищо друго, освен избягал роб на Валарите и веригата им още те чака.

– Добре си научил уроците на своите господари – рекъл Моргот. – Ала детинските им познания не ще ти помогнат сега, когато те всички избягаха надалеч.

– Още нещо ще ти река накрая, робе Моргот – казал Хурин, – и то не идва от познанията на Елдарите, а самичко избликна в сърцето ми. Не си повелител на людете и никога не ще бъдеш, та дори цялата Арда и Менел да паднат под твоя власт. Отвъд Кръговете на Света не ще преследваш ония, които отхвърлят твоята воля.

– Не ще ги преследвам – отвърнал Моргот, – защото отвъд Кръговете на Света е само Нищото. Но навсякъде другаде никой не ще ми избяга, освен ако предпочете пустотата.

– Лъжеш – рекъл Хурин.

– Сам ще видиш и ще признаеш, че не лъжа – казал Моргот.

И като върнал Хурин в Ангбанд, сложил го върху каменен трон над Тангородрим, от който се виждало чак до земите на Хитлум на запад и Белерианд на юг. Приковал го там с цялата си магическа сила, а после отново го проклетел и наложил властта си над него, та да не може ни да помръдне, ни да умре, докато сам Моргот не го освободи.

– Остани сега тук – рекъл му – и гледай земите, където отчаяние и безброй беди ще сполетят ония, що сам ми предаде. Защото ти дръзна да ми се присмееш и да оспориш силата на Мелкор, Повелител на съдбините на Арда. Затуй от днес нататък с моя взор ще виждаш и с моите уши ще чуваш, и нищо не ще е укрито от теб.

Глава IV Бягството на Турин

Само трима мъже успели най-подир да се завърнат в Бретил по страшните пътища на Таур-ну-Фуин; и когато Хадоровата дъщеря Глоредел узнала за гибелта на Халдир, скръбта я отнесла в гроба.

В Дор-ломин не пристигнали вести. Обезумяла от тревоги, Хуоровата съпруга Риан избягала сред пущинака; ала там ѝ помогнали Сивите елфи от Митрим и когато родила сина си Туор, те го взели под своя закрила. А Риан отишла до Хауд-ен-Нирнает, легнала навръх могилата и издъхнала.

Морвен Еледвен останала в Хитлум и скърбяла безмълвно. Синът ѝ Турин едва бил навършил осем години, а тя чакала второ дете. Тежки дни настанали за нея. Тълпи от Източни пришълци нахлули в страната, тормозели хората от Хадоровия род, отнемали им всички имоти и ги поробвали. От земите на Хурин отвели всички, що можели да работят или да служат по някакъв друг начин, дори невръстните момчета и момичета, а старците посекали или ги прокудили да мрат от глад из пущинака. Ала още не смеели да вдигнат ръце срещу владетелката на Дор-ломин или да я прогонят от дома ѝ; защото сред тях се носела мътва, че е опасна вещица и си има вземане-даване с белите демони – тъй наричали елфите, понеже ги ненавиждали, но страхът им бил по-силен от омразата. Поради тая боязън избягвали планините, където мнозина Елдари намерили убежище, особено из южните области на страната; и след грабежите и безчинствата пришълците пак се оттеглили на север. Защото Хуриновият дом се намирал в югоизточния край на Дор-ломин и планините били наблизко; потокът Нен Лалаит извираше от подножието на Амон Дартир, по чийто склон минавал стръмен проход. През него най-храбрите можели да прекосят Еред Ветрин и покрай изворите на Глитуи да слязат в Белерианд. Ала за туй още не знаели ни Източните пришълци, ни дори самият Моргот; защото докато траела властта на Финголфин, цялата онази страна била укрита от Врага и нито един негов слуга не смеел да навлезе там. Вярвал той, че Еред Ветрин е непристъпна преграда както срещу бягство от север, тъй и срещу атака от юг; и наистина, за всяка твар, стъпваща по земята, нямало друг проход между Серех и далечния запад, където Дор-ломин се преливал в Невраст.

Тъй се случило, че подир първото нашествие Морвен била оставена на мира, макар че зли люде върлували из околните гори и било опасно

да се излиза далеч от къщи. Под закрилата на Морвен все още оставал Садор дърводелецът заедно с неколцина други старци и старици, а също и Турин, когото не пускала отвъд оградата. Но имението на Хурин скоро западнало и макар да работела от тъмно до тъмно, Морвен изпаднала в нищета и от глада я спасявала единствено помощта, що ѝ изпращала тайно Хуриновата сродница Аерин; защото някой си Брода от Източните пришълци я бил взел насила за своя съпруга. Горчиви били тия подаяния за Морвен, ала ги приемала заради Турин и още нероденото дете, а най-вече защото, както сама казвала, всичко идвало от нейния имот. Понеже тъкмо този Брода заграбил имуществото, добитъка и хората от Хуриновото имение и откарал всичко в собственото си жилище. Той бил храбър боец, но нямал власт сред своя народ, преди да пристигне в Хитлум; и търсейки мощ и богатство, решил да завладее земи, които другите пришълци пренебрегвали. Видял Морвен само веднъж, когато дошъл да разграби дома ѝ; ала ужас велик го обзел пред нея. Сторило му се, че поглежда в безмилостните очи на някой от белите демони, та затреперил от страх да не би незнайно зло да го сполети; затуй нито посмял да разграби дома ѝ, нито открил Турин, инак кратък щял да бъде животът на наследника на истинския владетел.

Брода поробил Сламените глави, както наричал людете от Хадоровия род, и ги пратил да строят дървен дворец сред полето на север от Хуриновия дом; държал робите си зад ограда като добитък, ала ги охранявал слабо. А между тях неколцина не прекланяли глави и дори с риск за живота си били готови да подпомогнат Владетелката на Дор-ломин. Чрез тях до Морвен тайно стигали новини от страната, макар че нямало надежда в словата им. Аерин обаче била взета не за робиня, а като съпруга на Брода, защото в свитата му имало малко жени и нито една от тях не можела да се мери с дъщерите на Едаините; а той се надявал да превърне областта в свое владение и желаел наследник, комуто да я остави.

Не говорела Морвен пред сина си за онуй, що се случило и що можело тепърва да ги сполети; а той се боял да наруши с въпроси мълчанието ѝ. Когато пришълците за пръв път се появили в Дор-ломин, Турин запитал майка си:

– Кога ще се завърне баща ми да пропъди тия грозни крадци? Защо не си идва?

Морвен отговорила:

– Не знам. Може да е загинал или хванат в плен; а може и да е прокуден надалеч, та няма как да се върне през вражия пръстен, що ни обгражда.

– Тогава мисля, че е загинал – рекъл Турин, ала не заплакал пред майка си, – защото ако беше жив, никой не би го удържал да се върне и да ни помогне.

– Не вярвам нито в едното, нито в другото, сине мой – отвърнала Морвен.

Минавало време и все повече натежавало сърцето на Морвен от страх за сина ѝ Турин, наследник на Дор-ломин и Ладрос; защото не виждала друга надежда за него, освен скоро да стане роб на Източните пришълци. Тогаз си припомнила разговора с Хурин и мисълта ѝ пак се насочила към Дориат; и накрая решила, ако е възможно, тайно да прати Турин при крал Тингол с молба за убежище. И докато седяла и размишлявала как да го стори, ясно дочула в мислите си гласа на Хурин: *Бързай! Не ме изчакай!* Ала вече ѝ приближавало време за раждане, а пътят бил тежък и опасен – колкото повече хора тръгнали, толкова по-малка надежда щели да имат за бягство. А сърцето все още я зальгвало с различни надежди; в дъното на душата си предчувствала, че Хурин не е мъртъв, и сред безсънните нощни часове се ослушвала да долови стъпките му, или пък денем ѝ се причувало откъм двора цвиленето на неговия жребец Арох. Нещо повече, макар че вече скланяла да повери другиму грижите за сина си, както било обичайно по онова време, още не можела да пребори гордостта си и сама да моли някого за милостиня, пък бил той и крал. Затуй не послушала гласа на Хурин и тъй се заплела първата нишка от Туриновата съдба.

Докато Морвен стигне до това решение, вече приближила есента на Скръбната година и трябвало да побърза; защото времето за пътуване привършвало, а тя се бояла, че ако изчака зимата да отmine, Турин може да бъде отведен в робство. Източните пришълци се навъртали около оградата и наблюдавали дома ѝ. Един ден се престашила и казала на Турин:

– Баща ти не се завръща. Значи трябва да заминеш, и то час по-скоро. Така би желал той.

– Да заминем? – възкликнал Турин. – Че къде ще отидем? Отвъд Планините ли?

– Да – отвърнала Морвен, – на юг, отвъд Планините. На юг – само там още може да има надежда. Ала не казах *ние*, сине мой. Ти трябва да заминеш, а аз да остана.

– Не мога да тръгна сам! – възразил Турин. – Няма да те изоставя.

Защо да не заминем заедно?

– Аз не мога – рекла Морвен. – Но не ще тръгнеш сам. Ще пратя с теб Гетрон, а може би и Гритнир.

– Няма ли да пратиш Лабадал? – запитал Турин.

– Не, защото Садор е хром – отвърнала Морвен, – а пътят ще е тежък. Тъй като си мой син и настанаха мрачни дни, не ще те зальгвам: може да загинеш по този път. Зимата приближава. Ала останеш ли, чака те по-страшна, робска участ. Ако искаш подир години да бъдеш истински мъж, събери храброст и върши каквото ти казвам.

– Но тъй ще те изоставя само със Садор, слепия Рагнир и старите жени – рекъл Турин. – Не казваше ли баща ми, че аз съм наследник на Хадоровия род? Наследникът трябва да остане в Хадоровия дом, за да го защитава. Сега съжалявам, че не задържах онзи кинжал!

– Прав си, наследникът трябва да остане, ала не може – каза Морвен. – Вярвам, че някой ден ще се завърне. А сега бъди храбър! Стане ли по-зле, ще те последвам, стига да мога.

– Но как ще ме откриеш сред пущинака? – запитал Турин; изведнъж сърцето му не издържало и той заплакал открито.

– Ако се вайкаш, други твари ще те открият преди мен – отвърнала майка му. – Знам накъде отиваш, та ако стигнеш дотам и останеш, мога да те намеря. Защото те пращам при крал Тингол в Дориат. Нима предпочиташ да бъдеш роб, отколкото кралски гост?

– Не знам – отвърнал Турин. – Нямам представа що е роб.

– Отпращам те, за да не го научиш – рекла Морвен. После застана-ла пред момчето, дълго го гледала в очите, сякаш се мъчела да разгадае някаква тайна, и накрая добавила: – Трудно е, сине мой. И не само за теб. За мен е трудно в тежките дни да избира най-доброто. Ала върша онуй, което смятам за правилно; инак защо ще се разделям с най-скъпото, що ми остана?

Повече не разговаряли; смут и скръб изпълнили Туриновото сърце. На сутринта той отишъл при Садор, който цепел дърва за огрев, а дървата им били малко, понеже не смеели да излизат из гората; старецът тъкмо се подпирал на патерицата и гледал недовършения трон на Хурин, захвърлен в един ъгъл.

– Дойде и неговият ред – промълвил той, – защото в днешните дни трябва да мислим само за най-насъщното.

– Не бързай да го цепиш – рекъл Турин. – Може баща ми скоро да се завърне и тогава ще се зарадва да види какво си направил, додето го нямаше.

– Лъжовните надежди са по-опасни от страховете – отвърнал Садор – и няма да ни стоплят през зимата. – Той опипал дърворезбата по трона и въздъхнал. – Само съм си прахосвал времето, макар че ми беше приятно. Но всяко нещо е недълготрайно; и комай радостта от труда си остава единствено важна. А сега по-добре да ти върна подаръка.

Турин протегнал ръка, ала веднага я отдръпнал.

– Подарък не се взима обратно – възразил той.

– Нали е мой, защо да не го дам комуто си искам? – запитал Садор.

– Дай го комуто искаш – отвърнал Турин, – само не и на мен. Ала защо ще го даваш?

– Нямам надежда да го използвам за достойни дела – рекъл Садор.

– В идните дни не ще има друго за Лабадал, освен робски труд.

– Що е роб? – запитал Турин.

– Предишен човек, към когото се отнасят като към добитък – отговорил Садор. – Хранят го само за да живее, живее само за да работи, работи само поради страх от болка и смърт. А понякога тия грабителите раздават болка и смърт просто за собствено удоволствие. Чувал съм, че избират най-бързоногите и ги преследват с псета из пущинака. Те са научили от орките много повече, отколкото ние от Прекрасния народ.

– Сега разбирам – продумал Турин.

– Тъжно е, че трябва да разбереш подобни неща в тъй ранна възраст – рекъл Садор; сетне видял странното изражение на Турин и запитал: – Какво разбираш?

– Защо ме отправя майка ми – отговорил Турин и в очите му избил сълзи.

– А! – възкликнал Садор и тихичко си промълвил: – Ала защо тъй късно? – После се обърнал към Турин. – Чини ми се, че не е за сълзи тая новина. Ала знай, че не бива да говориш за майчините си планове нито на Лабадал, нито комуто и да било. В днешно време всички стени и огради имат уши – уши, що не растат на почтени глави.

– Но аз трябва да поговоря с някого! – рекъл Турин. – Винаги съм споделял с теб. Не искам да те напусна, Лабадал. Нито пък да напусна този дом и майка си.

– Ала ако не го сториш – възразил Лабадал, – скоро ще дойде винаги краят на Хадоровия род. Сигурно вече разбираш това. Лабадал не иска да си тръгваш, но Садор, верният слуга на Хурин, ще бъде пощастлив, ако Хуриновият син се изтръгне от лапите на пришълците. Е, няма как, трябва да се сбогуваме. Сега ще вземеш ли моя кинжал като прощален подарък?

– Не! – рекъл Турин. – Майка ми казва, че отивам при елфите, при краля на Дориат. Там сигурно ще си намеря и по-хубави неща. Ала не ще мога да ти изпратя подаръци, Лабадал. Ще бъда надалеч и съвсем сам.

После Турин се разплакал, но Садор му рекъл:

– Ехей! Къде е Хуриновият син? Не чак толкоз отдавна го чух да казва: *Порасна ли, ще отида да воювам за елфическия владетел.*

Тогава Турин преглътнал сълзите и отвърнал:

– Много добре; щом е изрекъл такива слова, Хуриновият син трябва да удържи на думата си и да си замине. Но винаги когато казвам, че ще сторя едно или друго, нещата изглеждат съвсем различни, щом дойде време да изпълнявам. Сега съжалявам. Вече ще трябва да внимавам какво изричам.

– Да, така ще е най-добре – рекъл Садор. – Мнозина дават подобен съвет, ала малцина го изпълняват. Нека оставим на мира бъдните дни. И сегашният ни е премного.

Скоро Турин се подготвил за пътешествието, сбогувал се с майка си и тайно потеглил заедно с двама спътници. Но когато му рекли да се обърне и да погледне бащиния си дом, болката от раздялата го пронизала като меч, та се провикнал:

– Морвен, Морвен, кога ще те видя отново?

А Морвен, както стояла на прага, чула този вик да отеква из гористите хълмове и впила до болка пръсти в рамката на вратата. Туй била първата истинска скръб на Турин.

В началото на следващата година Морвен родила дъщеря и я нарекла Ниенор, що означава „ридание“; ала по туй време Турин вече бил далече. Дълъг и тежък бил пътят му, защото властта на Моргот се простирала из цялата страна; но имал за водачи Гетрон и Гритнир, които били млади по времето на Хадор и сега въпреки преклонната си възраст оставали доблестни мъже, а освен туй познавали добре местността, понеже някога често пътували из Белерианд. Тъй благодарение на съдбата и собствената си храброст те прехвърлили Сенчестите планини и като се спуснали към Сирионската долина, навлезли в Бретилския лес; и най-подир, грохнали от страхове и умора, стигнали границите на Дориат. Ала там се залутали в мрежите и лабиринтите на кралицата и бродили безцелно из непроходимите дебри, додето храната им свършила. Били само на косъм от гибелта, защото откъм Севера се задавала студена зима; ала съдбата пазела Турин за по-тежки страдания. Както лежали отчаяни и безсилни, чули песен на рог. Белег Крепколък ловувал по ония

места, понеже живеел край самите граници на Дориат и се славел като най-опитен следотърсач на своето време. Чул той виковете им и се запътил натам, а като нахранил и напоил странниците, узнал имената им и откъде идват, та го обзела жал и почуда. Още от пръв поглед харесал Турин, тъй като момчето имало красотата на майка си и очите на баща си, а освен туй било крепко и силно.

– Какъв дар би си пожелал от крал Тингол? – запитал го той.

– Искам да бъда боец от неговата конница, та да препусна срещу Моргот и да отмъстя за баща си – отвърнал Турин.

– Може и тъй да стане, като пораснеш след някоя и друга година – рекъл Белег. – Защото макар че си още малък, в теб личи храбрият мъж, достоен да бъде син на Хурин Непреклонни.

А името на Хурин било почитано във всички елфически кралства. Затуй Белег охотно станал водач на странниците и ги поканил в хижата, където живеел по онова време заедно с други ловци; там се подслонили, докато чакали пратеник да отнесе вестта до Менегрот. А когато дошло известие, че Тингол и Мелиан ще приемат Хуриновия син и неговите пазители, Белег ги повел по скришни пътеки към Потайното кралство.

Тъй Турин стигнал до големия мост над Есгалдуин и минал през портите на Тинголовия чертог; и като дете зяпнал пред чудесата на Менегрот, които дотогава не бил виждал друг простосмъртен освен Берен. Тогава Гетрон изрекъл пред Тингол и Мелиан посланието на Морвен; а Тингол го изслушал благосклонно и взел Турин върху коляното си в чест на Хурин, най-могъщ сред людете, и на неговия сродник Берен. И които видели това, се поразили, понеже то означавало, че Тингол осиновява Турин; а по онуй време било нечувано елфически благородник, та камо ли крал, да вземе човешко чедо. После Тингол изрекъл:

– Тук, сине Хуринов, ще бъде твоят дом; и през целия ти живот ще те почитат като мой син, ако и да си човек. Мъдрост ще получиш, недостъпна за мярката на простосмъртните, и елфически оръжия ще докосват ръцете ти. Може да дойде ден, когато ще извоюваш отново бащините си владения в Хитлум, ала дотогава живеи тук, обичан от всички.

Тъй заживял Турин в Дориат. За известно време с него били и двамата му пазители Гетрон и Гритнир, макар че копнеели да се завърнат при своята господарка в Дор-ломин. Сетне старост и болести надвили Гритнир, та останал при Турин, додето издъхнал; Гетрон обаче си тръгнал и Тингол пратил отряд бойци да го упътват и охраняват, а по тях

предал вест за Морвен. Най-сетне стигнали до Хуриновия дом и когато Морвен узнала, че Турин е приет с почести в чертозите на Тингол, скръбта ѝ понамаляла. Освен туй елфите носели богати дарове от Мелиан и покана да тръгне с тях към Дориат. Защото Мелиан била мъдра и предвидлива, та се надявала тъй да отбегне злото, зародено в черните замисли на Моргот. Но Морвен не пожелала да напусне дома си, понеже по нрав оставала все тъй горделива; а и Ниенор била още невръстно пеленаче. Затуй благодарила на елфите и ги отпратила, като им подарила последните си златни дреболии, за да прикрие в каква бедност е изпаднала; заръчала им още да отнесат на Тингол Хадоровия шлем. А Турин ден подир ден очаквал завръщането на пратениците; и когато се завърнали сами, той избягал в гората и заридал; защото знаел за поканата на Мелиан и се надявал Морвен да пристигне. Туй била втората скръб на Турин.

Когато пратениците предали отговора, Мелиан се затрогнала и опечалила, понеже усещала мислите на Морвен; и разбрала, че не ще бъде избегнато лесно онуй, що предугаждала.

Шлемът на Хадор попаднал в Тинголовите ръце. Този шлем бил от сива стомана със златни инкрустации и гравирани около тях победни руни. Магическа сила пазела носителя му от смъртоносни рани, понеже всеки меч се трошал в него и всяка стрела отскачала. Изработен бил от ногродския майстор Телчар, чиито творения се славели по цялата Средна земя. Имал забрало (като ония, с които джуджетата закривали очите си в ковачниците) и лицето на онзи, що го наденел, вдъхвало страх в душите на враговете, а в същото време било опазено от стрели и огън. Върху гребена предизвикателно се издигало позлатено изображение на главата на дракона Глаурунг; защото шлемът бил изработен скоро след първото му излизане от Морготовите порти. Хадор, а и Галдор подир него, често го носели на война; и гордост обземала душите на хитлумските бойци, щом го зърнели да се извисява сред битката, та се провиквали: „По-доблестен е Драконът на Дор-ломин от златния червей на Ангбанд!“

Хурин обаче не обичал да го носи и казал: „Предпочитам да гледам враговете с истинското си лице“. Ала все пак смятал шлема за едно от най-скъпите родови съкровища.

Дълбоко под Менегрот Тингол имал складове, пълни с безброй неравними оръжия: ризници с форма на рибени люспи, блестящи като езеро под луната; мечове и топори, щитове и шлемове, изковани от самия Телчар и неговия учител, стария Гамил Зирак, както и от още по-

изкусни елфически майстори. Защото бил получил в дар предмети, идващи от Валинор и изработени от сърчните ръце на Феанор, с когото никои не ще се мери, додето свят светува. Ала приел Хадоровия шием с такава радост, сякаш съкровищницата му била празна, и от сърце изрекъл:

– Горди глави имаха предците Хуринови, що носеха този шлем.

После му хрумнало нещо, та призовал Турин и казал, че Морвен праща на сина си славен дар, наследство от неговите деди.

– Вземи сега Драконовата глава на Севера – рекъл Тингол, – и я носи с чест, когато настане време.

Но Турин още бил прекалено малък, за да повдигне шлема, и не му обърнал внимание поради скръбта в сърцето си.

Глава V Турин в Дориат

През детските си години в кралство Дориат Турин бил непрестанно под надзора на Мелиан, макар че рядко я виждал. Но имало една девойка на име Нелас, която живеела из горите; и по заръка на Мелиан тя следвала Турин, колчем се запътел из пущинака, и често го срещала там, сякаш случайно. После си играели заедно или се разхождали, хванати за ръка; защото той растял бързо, а тя изглеждала като девойка на негова възраст и наистина по сърце била такава въпреки дългите си елфически години. Много узнал Турин от Нелас за пътищата и живите твари на Дориат, а освен туй тя го учела на синдарински език, както се говорел в древното кралство – старинен, изискан и богат с прекрасни слова. Всичко туй за известно време го развеселило, додето над душата му паднала друга сянка и детската дружба отминала като пролетно утро. Защото Нелас не ходела в Менегрот и за нищо на света не искала да навлезе под каменните сводове; тъй че когато детството взело да си отива и Турин насочил мисли към мъжките подвизи, срещите им ставали все по-редки и накрая съвсем престанали. Ала тя все още дебнела да го зърне скришом.

Девет години живял Турин в чертозите Менегрот. Ала сърцето и мислите му непрестанно се връщали към съдбата на неговите близки и понякога получавал вести от тях. Защото, когато било възможно, Тингол пращал вестonosци при Морвен, а тя връщала по тях новини за сина си; тъй Турин узнал, че сестра му Ниенор расте и хубавее като цвете

сред мрачния Север и че участи на Морвен вече не е толкоз окаяна, както преди. Сам той бързо растял и станал напет и снажен сред людете, та надминал по ръст елфите от Дориат, а силата и храбростта му се прославили из Тинголовото кралство. През ония години узнал много премъдрости, понеже охотно слушал предания за древните времена и великите прежни подвизи; и станал замислен и немногословен. Белег Крепколък често идвал в Менегрот и водел Турин на далечни походи, за да го учи на следотърсачество, стрелба с лък и (което най му допадало) боравене с меч; но в изкусните занаяти не бил много сръчен, понеже трудно овладявал собствената си сила, та често се случвало с рязък замах да повреди каквото е подхванал. И в други области съдбата сякаш не била благосклонна към него, тъй че нерядко замислите му се проваляли и не постигал желаното; трудно намирал приятели, защото не бил весел по дух и рядко се смеел, а над младостта му тегнела сянка. Ала все пак заслужил обич и уважение от ония, що го познавали, а всички останали му отдавали почит като на кралски син.

Но имало в Дориат един, който завиждал на тая почит и завистта му растяла с възмъжаването на Турин; наричал се Саерос. Той бил горделив и се отнасял високомерно с всички, които смятал за по-ниски по ранг и заслуги от него. Сприятелил се с песнопоеца Даерон, понеже сам бил надарен певец; хората обаче не му допадали, а най-силна неприязън изпитвал към рода на Берен Ерхамион.

– Нима е разумно – казвал той – да допускаме по нашите земи още някой от онзи окаян народ? Не ни ли стигат бедите, що първият навлеche на Дориат?

Затуй гледал Турин накриво и злословел за всяка негова постъпка; ала умело прикривал злобата си с лукави слова. Срещнел ли Турин насаме, заговарял високомерно и пренебрежително; а Туриновото търпение се изчерпвало, макар че дълго отвръщал с мълчание на злословието, понеже Саерос бил кралски съветник и един от най-високопоставените благородници в Дориат. За беда мълчанието му само дразнело Саерос още повече.

В годината, когато Турин навършил седемнайсет, скръбта му се подновила, защото вестите от Дор-ломин ненадейно секнали. Напоследък мощта на Моргот непрестанно растяла и вече цял Хитлум се намирал под неговата сянка. Той несъмнено знаел много за близките на Хурин и дотогава не ги тормозел само за да изпълни черните си замисли; ала сега, пак заради същите планове, разположил зорка стража из

всички проходи на Сенчестите планини, та само със смъртен риск може-ло да се влезе или излезе от Хитлум; а орките върлували по горното по-речие на Сирион и около изворите на Нарог и Теиглин. Тъй настанало време, когато вестоносците на Тингол не се завърнали, и той решил да не изпраща други. Защото мразел поданиците му да излизат извън охраняваните граници и тъкмо с туй най-силно бил показал своята благоск-лонност към Хуриновия род – че по опасните пътища пратил вестонос-ци при Морвен в Дор-ломин.

Натежало от скръб сърцето на Турин, защото не знаел каква нова беда се задава и се боял, че може зло да е сполетяло Морвен и Ниенор; и дълги дни седял мълчаливо, мислейки за упадъка на Хадоровия род и людете от Севера. Най-сетне станал и тръгнал да дири Тингол; открил го да седи с Мелиан в сянката на Хирилорн, огромния бук край Менегрот.

Смаяно се вгледал Тингол в Турин, защото изведнъж вместо люби-мия си доведен син зърнал сякаш непознат човек – висок, тъмнокос, с дълбоко хлътнали и проникателни очи сред бялото лице, суров и горде-лив; ала мълчал Турин.

– Що желаеш, сине мой? – попитал Тингол и се досетил, че не ще да е малка молбата.

– Ризница, меч и щит като за мен, господарю – отговорил Турин. – А освен туй, ако ми разрешиш, бих искал сега да взема Драконовия шлем на предците си.

– Ще ги имаш – рекъл Тингол. – Ала защо са ти потребни тия оръжия?

– Потребни са ми като на мъж – отвърнал Турин – и като на син, що помни рода си. Ще ми трябват и спътници, доблестни в битките.

– Давам ти място сред моите мечоносци, защото усещам, че мечът ще бъде твое оръжие – казал Тингол. – И ако желаеш, с тях можеш да тръгнеш на бойно кръщение по границите.

Но Турин отвърнал:

– Отвѣд пределите на Дориат ме влече сърцето; не за отбрана коп-нея, а за атака срещу Врага.

– Тогаз ще трябва да тръгнеш сам – рекъл Тингол. – Във войната срещу Ангбанд управлявам войската си както сметна за добре, сине Ху-ринов. Не предвиждам да пратя въоръжени отряди извън Дориат ни в близко, ни в по-далечно бъдеще.

– Ала ти си свободен да вървиш накъдето поискаш, сине на Морвен – добавила Мелиан. – Поясът на Мелиан не възпира ония, що са

тръгнали с наше позволение.

– Освен ако се вслушаш в съвета ми – рекъл Тингол.

– Какъв е твоят съвет, господарю? – запитал Турин.

– По снага изглеждаш истински мъж, та дори и надхвърляш мнозина вече – отговорил Тингол, – ала всъщност тепърва има да чакаш мъжката зрялост. Дотогава трябва търпеливо да пробваш и обучаваш своята сила. А дойде ли време, може би ще послушаш дълга към своя род; но едва ли има надежда един-единствен човек да стори срещу Мрачния владетел нещо друго, освен до сетния миг да помага на елфическите владетели в тяхната отбрана.

А Турин възразил:

– Моят сродник Берен е сторил повече.

– Заедно с Лутиен – рекла Мелиан. – Но не подобава да говориш толкоз дръзко пред бащата на Лутиен. Мисля, че не тъй възвишена е съдбата ти, сине на Морвен, макар в теб да има величие и за добро или зло участта ти да се преплита с нашата. Сам от себе си се пази, инак бедата те чака. – И като помълчала малко, отново продумала: – Върви сега, сине наш; и помни съвета на краля. Той винаги ще е по-мъдър от собствената ти мисъл. А станеш ли истински мъж, не вярвам да останеш задълго при нас в Дориат. Ако в идните дни не забравиш словата на Мелиан, туй ще е за твоё добро: бой се от жегата и студа в сърцето си и бъди търпелив, ако можеш.

Товага Турин се поклонил ниско пред тях и си тръгнал. Не след дълго надянал Драконовия шлем, взел оръжия и заминал към северните предели, за да се присъедини към елфическите бойци, що непрестанно воювали там с орките и всички други гнусни слуги на Моргот. Тъй още преди да се бил разделил докрай с юношеските години, доказал своята сила и доблест; и помнейки злочестините на близките си, препускал начело във всяка храбра атака, та цял се покрил с белези от копията, стрелите и кривите мечове на орките.

Ала съдбата го пазела от гибел; и от горите плъзнала мълва далеч извън границите на Дориат, че Драконовият шлем на Дор-ломин отново излиза на бой. Чувайки тая вест, мнозина мълвели с почуда: „Да не би духът на Хадор или Галдор Високи да се е завърнал от смъртта; или пък Хурин Хитлумски да е избягал най-сетне от бездънните ями на Ангбанд?“

По онуй време един-единствен сред граничните бойци на Тингол бил по-могъщ от Турин – Белег Крепколък; и двамата крачели рамо до рамо във всяка опасна мисия далеч из горите.

Тъй отминали три години и през това време Турин рядко се връщал в Тинголовите чертози; вече нехаел за дрехите и външността си, та косата му се сплъстила, а над ризницата намятал сив плащ, протрит и петносан от дъждовете. Ала на третото лято след заминаването му, когато бил вече двайсетгодишен, пожелал да си почине, а и оръжията му се нуждаели от грижите на ковач; една вечер пристигнал нечакан в Менегрот и отишъл в трапезната зала. Тингол не бил там, понеже през лятото двамата с Мелиан обичали да бродят из зелените дебри. Уморен и замислен, Турин седнал на масата, без да избира; за беда се озовал сред благородниците на кралството и заел тъкмо мястото, определено за Саерос. А Саерос влязъл след малко и се разгневил, мислейки, че Турин е постъпил тъй от гордост и за да го предизвика; а още повече се ядосал, като видял, че вместо да укорят натрапника, другите го приемат сърдечно.

Отначало Саерос също се престорил на добродушен и отишъл да седне срещу Турин.

– Рядко ни радва с присъствието си този защитник на границите – рекъл той – и с радост отстъпвам любимото си място срещу честта да поговоря с него.

Но Турин, който говорел с Маблунг, не се изправил и само кратко му благодарил.

Сетне Саерос го отрупал с въпроси за вести от границите и битките из пущинака; ала макар словата да изглеждали любезни, подигравката в гласа му била неприкрита. Не издържал тогава Турин, погледнал го и изведнъж усетил горчилката на изгнанието; и въпреки светлините и звънкия смях из елфическите чертози, в мислите си се върнал към Белег и воинския живот сред горите, а подир туй още по-надалеч – към Морвен и бащиния му дом в Дор-ломин; навъсил се от мрачните мисли и не отвърнал на Саерос. А онзи, като помислил туй за знак на неприязън, престанал да удържа гнева си; извадил златен гребен, хвърлил го на масата пред Турин и рекъл:

– Човече от Хитлум, ти несъмнено си дошъл набързо на тая трапеза, та можем да ти простим съдрания плащ; ала поне не оставяй главата си занемарена като къпинов гъсталак. А и ако разкриеш ушите си, може би ще чуваш по-добре какво ти се говори.

Нищо не казал Турин, само отправил очи към Саерос и в тъмните им дълбини заблестели искри. Но Саерос пренебрегнал предупреждението и отвърнал с презрителен поглед, изричайки на всеослушание:

– Ако мъжете от Хитлум изглеждат тъй диви и грозни, то какви ли ще да са жените по ония земи? Да не би да търчат из горите като

безсловесни твари, облечени само с косите си?

Грабнал тогава Турин един бокал, запокитил го право в лицето му и Саерос рухнал назад с тежка рана; сетне Турин извадил меч и щял да се нахвърли отгоре му, ако не го удържал Маблунг ловеча. А Саерос станал, изплюл върху масата кървава хрчка и продумал с разкъсани устни:

– Докога ще даваме подслон на тоя Воз-горянин? Кой повелява тук тази вечер? Кралските закони наказват строго ония, що злоупотребяват с гостоприемството; а за изваждане на меч в чертозите най-меката присъда е вечно изгнание. Извън чертога ще ти отговоря, Воз-горянино!

Ала щом Турин зърнал кръвта върху масата, главата му охладняла; и като се изтръгнал от хватката на Маблунг, безмълвно напуснал залата.

Тогава Маблунг рекъл на Саерос:

– Какво те прихваща тая вечер? За свадата сам си виновен; и може би кралят ще отсъди, че разбитата уста е заслужена отплата за злобния присмех.

– Ако онуй недоносче има някакви жалби, нека тича да се оплаква на краля – отвърнал Саерос. – Ала изваждането на меч в тази зала не може да се оправдае с нищо. Стори ли онзи Воз-горянин същото и навън, ще го убия.

– Не бъди чак толкоз уверен – рекъл Маблунг. – Ала който и да загине, туй ще е истинско зло, по-достойно за Ангбанд, отколкото за Дориат и само нови беди ще поникнат от него. Искрено вярвам, че някаква сянка се е протегнала тази вечер откъм Севера да ни докосне. Внимавай, Саерос, да не би в своята гордост да изпълниш Морготовата воля и не забравяй, че си от Елдарите.

– Не го забравям – отвърнал Саерос; ала не усмирил гнева си и цяла нощ мислил за оскърблението и злобата му растяла.

На сутринта, когато Турин напуснал Менегрот и се запътил към северните предели, той го причакал в засада. Преди Турин да измине много път, Саерос ненадейно връхлетял изотзад с гол меч в едната ръка и щит в другата. Но Турин, привикнал да бъде нащрек из пушинака, зърнал атаката с крайчеца на окоото си, отскочил настрани, бързо извадил меча си и се завъртял срещу врага.

– Морвен! – провикнал се той. – Сега оскърбителят ти ще плати за подигравките!

С един удар разцепил щита на Саерос и мечовете им подхванали светкавична борба. Ала Турин дълги години бил усвоявал суровите бойни уроци, та станал бърз като елф, само че много по-силен. Скоро

надделял в схватката и като наранил десницата на врага, вече го държал в своя власт. Стъпил тогава върху меча, който Саерос изпуснал, и казал:

– Саерос, чака те дълъг бяг, та одеждите само ще пречат; стигат ти и косите.

После изведнъж го повалил, смъкнал му дрехите и Саерос се изплашил, усещайки силата му. Но Турин го оставил да се изправи и викнал:

– Бягай! Бягай подлецо, що осмиваш жените! И ако не си по-бърз от елен, с меча ще те подкарвам изотзад.

После забил острието на меча си в задницата на Саерос и онзи хукнал из пущинака с диви вопли за помощ; а Турин тичал подире му като хрътка, та накъдето и да свърнел Саерос, все усещал отзад острието на меча.

Воплите на Саерос привлекли мнозина към тая гонитба и те се втурнали подир двамата, ала само най-бързите не изостанали. Най-отпред тичал Маблунг и смут го обземал, защото, макар да не одобрявал снощните подигравки, спомнял си поговорката: „зло, събудено призори, до вечерта се превръща в Морготова радост“; а освен туй елфите смятали за непочтено да посрамват когото и да било без съд и присъда. Никой не знаел тогава, че Саерос пръв нападнал Турин и искал да го погуби.

– Спри, Турин, спри! – провикнал се той. – Туй е оркско дело сред горските дебри!

Ала Турин отвърнал:

– Оркско дело сред дебрите за оркски слова в чертога!

Преди Маблунг да продума, Турин тъкмо се канел да пусне Саерос, но сега надал вик и пак се втурнал подире му; а онзи вече не се надявал на помощ и като мислел, че смъртта го гони по петите, тичал слепешком напред, додето изведнъж стигнал ръба на дълбока клисура между скалите, по която течал приток на Есгалдуин, а отрещният бряг бил далече дори за еленов скок. Обзет от ужас, Саерос опитал да я прескочи; но не успял да се закрепи на другия бряг и с крясък рухнал назад, та загинал върху голяма скала сред потока. Тъй свършил животът му в Дориат; и дълго щял да го държи Мандос в чертозите си.

Взрял се Турин надолу към бездиханното тяло насред потока и си помислил: „Нещастен глупец! Оттук нататък щях да го пусна да се завърне в Менегрот. А сега ме очерни с вина незаслужена“. Обърнал се с мрачен взор към Маблунг и другите, що наближили и спрели до него на ръба. Подир дълго мълчание Маблунг продумал:

– Уви! Ела сега с нас, Турин, защото в такова дело сам кралят трябва да отсъди.

Но Турин възразил:

– Ако кралят съдеше справедливо, би ме обявил за невинен. Ала не беше ли този тук негов съветник? Може ли справедлив крал да си избере приятел с лукаво сърце? Отхвърлям както законите, тъй и присъдата му.

– Прекомерно са горделиви тия слова – рекъл Маблунг, макар че от сърце съжалявал младежа. – Научи се на мъдрост! Не ставай доброволен изгнаник. Моля те да се завърнеш с мен като приятел. Има и други свидетели. Когато кралят узнае истината, навярно ще ти прости.

Но на Турин му били омръзнали елфическите чертози, а и се боял, че може да го затворят; затуй рекъл на Маблунг:

– Отхвърлям молбата ти. Не искам от крал Тингол прошка за каквото и да било; и сега отивам там, където властта му не ще ме достигне. Имате само два избора: да ме пуснете или да ме убие, ако такъв е законът ви. Защото сте малцина, за да ме хванете жив.

По пламъка в погледа му разбрали, че казва истината, и го оставили да си върви; а Маблунг промълвил:

– Стига ни и една гибел.

– Не съм я желал, но и не скърбя за нея – отвърнал Турин. – Нека Мандос му отсъди каквото е заслужил; и ако някога пак се завърне в земите на живите, дано да е по-мъдър. Сбогом!

– Щом това желаеш, върви си с мир! – рекъл Маблунг. – Ала тръгнеш ли, не се надявам на добро. Сянка е легнала на сърцето ти. Дано при следващата ни среща тя не се окаже още по-мрачна.

Вместо отговор Турин им обърнал гръб и с бърза крачка се отправил самичък незнайно накъде.

Разказват, че когато Турин не се завърнал към северните предели на Дориат и нямало вести от него, сам Белег Крепколък отишъл в Менегрот да го дири; и с натежало сърце узнал що е сторил Турин и как е избягал. Не след дълго Тингол и Мелиан се завърнали в чертога, понеже лятото отминавало; а когато чул какво се е случило, кралят казал:

– Скърбна е тази случка и трябва да изслушам всичко докрай. Макар че е погубен моят съветник Саерос, а доведеният ми син Турин избяга, утре ще седна на съдния трон и ще изслушам пак всичко поред, преди да отсъдя.

На другия ден кралят седнал в тронната зала на Менегрот и сбрал всички свои съветници и благородниците от Дориат. Много свидетели били разпитани и от тях Маблунг говорил най-дълго и най-ясно. А

когато разказал за свадата край трапезата, на краля се сторило, че Маблунговото сърце клони към Турин.

– Като приятел на Турин, син Хуринов, ли говориш? – попитал кралят.

– Приятел му бях, ала по-силно и по-отдавна обичам истината – отговорил Маблунг. – Чуй ме докрай, господарю!

Когато всичко било проучено и разказано чак до прощалните слова на Турин, Тингол въздъхнал и рекъл:

– Уви! Виждам по лицата ви сянка. Как се е прокраднала в моето кралство? Туй е дело на нечия зла воля. Смятах Саерос за верен и мъдър; ала да беше жив, щеше да познае гнева ми, понеже злонамерен е бил присмехът му и смятам него отговорен за всичко, станало край трапезата. Дотук Турин има моята прошка. Ала не мога да отмина с лека ръка делата му сетне, когато гневът би трябвало да е охладнял. Посрамването на Саерос и гонитбата до смърт са още по-черни деяния от самата обида. Те издават жестоко и горделиво сърце. – Тук Тингол дълго мълчал и най-сетне изрекъл със скръб: – Неблагодарен храненик е той и прекомерно надменен за човешката си участ. Как да приютя оногова, що презира мен и моя закон, как да му простя, ако не се разкайва? Ето каква е присъдата: ще прокудя Турин от Дориатското кралство. Ако пожелае да влезе, нека бъде доведен на съд при мен; и вече не е мой син, додето не помоли за прошка в нозете ми. Ако някой тук смята това за несправедливо, нека говори!

Тогава в залата настанала тишина и Тингол вдигнал ръка да обяви присъдата за произнесена. Но в този момент Белег дотичал отвън и се провикнал:

– Господарю, мога ли да говоря?

– Късно идваш – рекъл Тингол. – Не беше ли поканен заедно с другите?

– Тъй е, господарю – отвърнал Белег, – ала се забавих; търсех някого. Най-сетне вода свидетел, когото трябва да изслушаме преди присъдата.

– Бях призовал всички, що имат нещо да кажат – рекъл кралят. – Какво би могло да промени словата на ония, които изслушах досега?

– Сам ще решиш, като го чуеш – казал Белег. – Изпълни тази моя молба, ако съм заслужил благоволение ти.

– Заради теб ще я изпълня – рекъл Тингол.

Тогава Белег излязъл и довел за ръка девойката Нелас, която живее-ла из горите и никога не идвала в Менегрот; а тя се стъписала от

грамадната колонна зала с каменен свод и от множеството очи, вперени в нея. И когато Тингол ѝ повелил да говори, рекла:

– Господарю, аз седях на едно дърво...

Ала след туй се запънала от трепет пред краля и не могла да изрече нищо повече. А той се усмихнал и казал:

– И други са вършили същото, но не са считали за потребно да ми разкажат.

– Тъй е – отвърнала тя, окуражена от неговата усмивка. – Дори самата Лутиен! През онова утро си мислех за нея и за човека Берен.

Нищо не казал Тингол, само престанал да се усмихва и зачакал Нелас да продължи.

– Защото Турин ми напомня за Берен – изрекла тя най-сетне. – Чувала съм, че били сродници, и туй личало, ако се вгледаш по-близо.

Не изгърпял Тингол и я прекъснал:

– Може и тъй да е. Ала Турин, син Хуринов, стори презряно дело и вече не ще го виждаш, та да обсъждаш родословието му. Защото сега ще изрека присъдата.

– Повелителю! – викнала тя. – Изгърпи още малко и ме остави да довърша. Седях на едно дърво, за да зърна Турин, докато минава по пътя; и видях как Саерос изскочи от гората с щит и меч, та го нападна изневиделица.

При тази вест из залата се надигнал ропот и кралят вдигнал десница с такива слова:

– По-сериозно свидетелство носиш, отколкото очаквах. Внимавай сега какво изричаш; защото тук се решава човешка съдба.

– Тъй рече и Белег – отвърнала тя – и само затуй се осмелих да дойда тук, та Турин да не бъде осъден несправедливо. Той е храбър, но и милостив. Двамата се сражаваха, господарю, додето Турин отне на Саерос щита и меча; ала не го съсече. Затуй не вярвам, че е желал смъртта му. А ако и да посрами Саерос, то срамът беше заслужен.

– Тук аз отсъждам – рекъл Тингол. – Ала онуй, що казваш, ще ме ръководи. – После разпитал Нелас най-подробно; накрая се обърнал към Маблунг и продумал: – Странно, че Турин не ти е разказал нищо.

– И все пак тъй беше – отвърнал Маблунг. – Ако бе проговорил, щях да ти го разкажа. И с други слова щяхме да се простим.

– Друга ще е и присъдата ми сега – рекъл Тингол. – Чуйте! Каквато и вина да носи Турин, опрощавам я, понеже виждам, че е бил оскърбен и предизвикан. И тъй като са верни словата му, че мой съветник е сторил подобна злина, не искам да моли за прошка, а сам ще го дира

навсякъде; и ще го призова да се завърне с почести в моя чертог.

Ала когато присъдата била произнесена, Нелас изведнъж заридала.

– Къде да го намерим? – запитала тя. – Той напусна земите ни, а светът е широк.

– Ще го търсим – отвърнал Тингол.

После кралят станал от трона, а Белег извел Нелас от Менегрот и рекъл:

– Не плачи, защото, ако Турин още е жив и броди нейде в изгнание, ще го намеря, та дори всички други да не успеят.

На другия ден Белег отишъл при Тингол и Мелиан и кралят му рекъл:

– Дай ми съвет, Белег, защото съм наскърбен. Приех Турин за свой син и такъв ще остане навеки, освен ако сам Хурин се завърне от сенките да си го вземе. Не искам да се говори, че несправедливо е бил прокуден из пущинака, затуй с радост ще го приема обратно; обичах го от сърце.

А Белег отговорил:

– Дай ми разрешение, господарю, и от твое име ще поправа злото, стига да мога. Защото такъв храбър мъж, в каквото той несъмнено ще се превърне, не бива да пилее живота си из пущинака. Потребен е той на Дориат и потребността ще расте тепърва. Не само ти, а и аз го обичам.

– Сега вече имам надежда диренето да бъде успешно – казал Тингол на Белег. – Върви с най-добрите ми пожелания и ако намериш Турин, пази го и го напътствай, както умееш. Белег Куталион, отдавна си пръв сред бранителите на Дориат и за много храбри и мъдри дела заслужаваш моята благодарност. А най-достойно дело ще е за мен да намериш Турин. На раздяла пожелай каквото си искаш дар и не ще ти откажа.

– Щом е тъй, ще помоля за добър меч – казал Белег, – понеже орките напоследък идват на тълпи, та само лък не е достатъчен, а сегашният ми меч не се справя с техните ризници.

– Избирай измежду всичко в моите оръжейници – отвърнал Тингол, – стига само да не е собственият ми меч Аранрут.

Тогавя Белег избрал Англахел; мощен бил този меч и носел името си от туй, че бил изкован от небесно желязо, що паднало някога от небето като пламтяща звезда; острието му лесно прорязвало всяко земно желязо. В цялата Средна земя имало само още един като него. За онзи меч не ще стане дума в нашия разказ, макар че същият майстор го изковал от същата руда; и този майстор бил Еол Мрачния елф, който взел за

жена Тургоновата сестра Аредел. Макар и неохотно, някога той дал Англахел на Тингол като залог срещу разрешението да живее в Нан Елмот; другия меч, наречен Ангуирел, запазил за себе си, докато не го откраднал синът му Маеглин.

Но когато Тингол протегнал дръжката на Англахел към Белег, Мелиан погледнала острието и каза:

– Зло има в този меч. Мрачната душа на ковача все още живее в него. Няма да обича той онзи, комуто служи; а и няма да остане при теб задълго.

– Както и да е, ще си служа с него, додето мога – отвърнал Белег и като благодарил на краля, взел меча и си тръгнал.

През безброй заплахи обикалял надлъж и шир Белерианд, дирейки напразно вести от Турин; и зимата отминала, а подир нея и пролетта.

Глава VI

Турин между разбойниците

Тук разказът пак се завръща към Турин. Смятайки, че е престъпник и кралят ще го преследва, той не отишъл при Белег на северните граници, а се отправил на запад; тайно напуснал Охраняваното кралство и стигнал до горските дебри южно от Теиглин. Преди Нирнает Арноедиад там живеели множество хора, разделени на малки общини; повечето били от Народа на Халет, но нямали общ владетел и се прехранвали с лов, скотовъдство и земеделие, като отглеждали свине из дъбовите гори и обработвали малки парчета разчистена земя. Но сега почти всички били изтребени или били избягали към Бретил и над областта тегнел страхът от орки и разбойници. Защото по онова пагубно време се лутали мнозина бездомни и отчаяни люде – жертви на битки и опустошение; и някои се отдавали на злодеяния из пущинака. Лете ловували и сбирали храна както могат; ала щом ги налегнел гладът или друга нужда, ставали жестоки. Досуц като вълци, най-страшни били през зимата и ония, що още пазели домовете си, ги наричали Гаурваит, тоест вълчи хора. Шестдесетина от тях се били сбрали в шайка, която върлувала из горите отвъд западните предели на Дориат; и си заслужили ненавист почти колкото орките, понеже сред тях имало коравосърдечни изгнаници, мразещи собствения си род.

Най-суров бил някой си Андрог, прокуден от Дор-ломин заради убийство на жена; други също идвали от онзи край: старият Алгунд –

най-възрастният от цялата шайка, избягал от сраженията на Нирнает Арноедиад, и главатарят на шайката Форвег – рус мъж с тревожен блясък в очите, едър и храбър, ала забравил доблестните нрави на Едаините от Хадоровия род. И все пак понякога бил мъдър и великодушен. Тия разбойници вече били загубили десетина човека от лишения или в схватки; вечно били нащрек и когато почивали, разполагали стража наоколо, а щом тръгнали на път, пращали напред разузнавачи. Затуй, щом Турин се залутал из тяхната област, те бързо го усетили. Проследили го и склучили обръч наоколо; и щом той излязъл на полянката край един бистър поток, ненадейно се озовал обкръжен от мъже с обтегнати лъкове и голи мечове в ръцете.

Тогава Турин спрял, но не проявил страх.

– Кои сте вие? – попитал той. – Мислех, че само орки нападат людете от засада; ала виждам, че съм грешил.

– И пагубно си грешил – отвърнал Форвег, – защото тия места са наши и никому не разрешаваме да броди по тях. На нарушителите отнемаме живота, ако не могат да се откупят.

Разсмял се мрачно Турин и рекъл:

– Не ще видите откуп от един престъпник и изгнаник. Падна ли мъртъв, можете да ме претърсите, ала скъпо ще ви струва да се уверите, че говоря истината. Мнозина от вас ще умрат преди мен.

И все пак смъртта му изглеждала неминуема, понеже десетки стрели били сложени на тетивата и чакали само словото на главатаря; и макар че Турин носел елфическа ризница под сивия плащ и туниката, все някоя щяла да го нарани смъртоносно. А нито един от враговете не стоял толкоз близо, че да се хвърли с меч срещу него. Но внезапно Турин приклепнал, понеже видял няколко камъка в потока пред нозете си. В същия този миг един разбойник, разгневен от горделивите му слова, пуснал стрела право към лицето му; ала тя минала над Турин, а той рипнал, та запратил камъка по стрелеца със страховита сила и точност; и онзи рухнал на земята с разцепен череп.

– Жив може да съм ви по-полезен от тоя клетник – рекъл Турин и като се обърнал към Форвег, добавил: – Ако ти си главатар тук, не би трябвало да разрешаваш стрелба без твоя команда.

– Наистина не разрешавам – отвърнал Форвег, – ала той си получи заслуженото. Взимам те вместо него, стига да слушаш по-добре.

– Ще те слушам – казал Турин, – докато си главатар и във всичко, що зависи от главатаря. Но според мен изборът на нов човек в една задруга не зависи само от предводителя. Всички гласове трябва да се

изслушат. Има ли и такива, които не ме желаят?

Тогава двамина разбойници възразили; единият се казвал Улрад и бил приятел на убития.

– Странен е тоя начин за влизане в шайката – викнал той, – като убиеш един от най-добрите.

– Не безпричинно – отвърнал Турин. – Но елате, щом искате! Готов съм да застана и срещу двама ви с оръжие или с голи ръце. Тогава ще видите, че съм достоен да заместя един от най-добрите. Но ако ще ползвате лъкове, трябва и на мен да дадете.

После сам тръгнал насреща; но Улрад отстъпил и не пожелал да се бие. Другият захвърлил лъка и пристъпил срещу Турин. Той бил Андрог от Дор-ломин. Застанал пред Турин и го огледал от глава до пети.

– Не – рекъл накрая и поклатил глава. – Както знаят всички тук, аз не съм страхливец, но не мога да се меря с теб. А мисля, че и никоой друг не може. Идвай с нас, мен ако питаш. Ала странен блясък има в очите ти; личи, че си опасен. Как ти е името?

– Неитан се наричам, що значи Онеправдан – отговорил Турин.

И оттогава насетне разбойниците го наричали Неитан; ала макар да им казал, че е пострадал от неправда (и охотно приемал словата на други, що твърдели същото), не разкривал нищо повече за досегашния си живот и дом. Все пак личало, че от високо е паднал – не носел нищо, освен оръжията си, ала те били изковани от елфически майстори. Скоро спечелил всеобщо уважение, тъй като бил силен и храбър, и освен туй по-добре познавал горите, пък и не бил алчен и не мислел за себе си; та взели да му се доверяват; ала в същото време се боели от него заради внезапните изблици на неразбираема ярост.

Гордостта го възпирала да се завърне в Дориат, а в Нарготронд не приемали никого подир гибелта на Фелагунд. Дребните люде от Народа на Халет презирал, а в Дор-ломин не смеел да отиде, понеже ония места гъмжали от врагове, пък и си мислел, че за сам човек няма надежда да прекоси проходите на Сенчестите планини. Затуй заживял сред разбойниците, тъй като с други хора по-лесно понасял несгодите из пущинака; а понеже искал да живее и не можел непрестанно да враждува с тях, рядко опитвал да усмири злодеянията им. Скоро привикнал към суровия и често жесток живот, ала понякога в душата му се разбуждали срам и жалост, та ставал опасен в гнева си. Сред такива заплахи и несгоди дочакал края на годината и преживял гладната зима, додето дошъл топъл полъх и настанала пролет.

А в горите южно от Теиглин, както вече бе казано, няколко

човешки общини все още оцелявали с тежък труд, страхове и упорство. Макар да не изпитвали ни обич, ни жал към Гаурваитите, през лютата зима те късали от залька си и слагали храна там, където разбойниците можели да я намерят; тъй се надявали да избегнат нападения на прегладнелите злодеи. Ала от птиците и зверовете получавали повече благодарност, отколкото от разбойниците, и не даровете ги спасявали, а кучетата и високите огради. Защото около земите на всеки чифлик имало здрави плетове, а къщите били защитени с ровове и стобори от остри колове; между чифлиците пък имало утъпкани пътеки и при нападение хората можели да повикат помощ с роговете си.

Когато дошла пролетта, за разбойниците станало опасно да се навъртат около домовете на горяните, които можели да се съберат за хайка; и Турин се чудел защо Форвег не ги отвежда нейде по-надалеч. Повече дивеч и по-малко опасности имало на юг, където вече не живеели хора. Един ден Турин забелязал, че Форвег и приятелят му Андрог са изчезнали; запитал къде са, ала другите се размели.

– Сигурно са отишли нейде по своя си работа – рекъл Улрад. – Скоро ще си дойдат и тогава потегляме. Набързо, може би; защото голям късмет ще имаме, ако тия двамата не разбунят кошера.

Слънцето греело и младите листа се раззеленявали; отвратен от мизерния разбойнически лагер, Турин тръгнал да броди сам надалеч из гората. Неволно си припомнил Потайното кралство и сякаш чувал имената на цветята в Дориат да отекват като слова от полузабравен древен език. Ала внезапно дочул писъци и от лешниковия гъсталак изскочила млада жена. Личало, че е изплашена до смърт, а дрехите ѝ били раздрани. Както бягала, тя се препънала и рухнала задъхана на земята. Тогава Турин се втурнал към лещака с гол меч и съсякъл преследвача, що търчал подир нея; и едва в този миг видял, че туй е Форвег.

Но както стоял и гледал смаяно кръвта по тревата, от гъсталака изскочил Андрог и също спрял изумен.

– Лоша работа, Неитан! – провикнал се той и изтеглил меча си.

Ала Турин вече се бил опомнил и го попитал:

– А къде са орките? Сигурно сте ги надбягали, за да помогнете на тая клетница.

– Орки ли? – рекъл Андрог. – Глупец! И ти се наричаш разбойник. Няма друг закон за разбойника, освен онуй, що желае. Гледай си работата, Неитан, и не се меси в чуждата.

– Тъй ще сторя – отвърнал Турин. – Ала днес пътищата ни се пресичат. Остави тая жена на мен, инак ще последваш Форвег.

Андрог се разсмял и рекъл:

– Щом е тъй, прави каквото желаш. Зная, че сам не мога с теб да се меря; ала другите може да погледнат убийството с лошо око.

Тогава жената се изправила на нозе и положила ръка върху рамото на Турин. Взряла се в кръвта, после погледнала Турин и в очите ѝ блеснала радост.

– Убий го, благородни човече! – рекла тя. – Убий и него! А после ела с мен. Предоволен ще е баща ми Ларнах, ако донесеш главите им. Щедра награда е давал той за две „вълчи глави“.

Но Турин запитал Андрог:

– Далече ли е домът ѝ?

– На около миля оттук – отвърнал онзи, – в един укрепен чифлик. Тя се мотаеше извън оградата.

– Бягай бързо тогава – обърнал се Турин към жената. – И кажи на баща си да те пази по-добре. Ала нито заради него, нито за когото и да било на света не бих отрязал главите на своите събратя. – После прибрал меча и рекъл на Андрог: – Хайде! Да се връщаме. Ако искаш да погребеш главатаря си, ще трябва да го сториш сам. И побързай, защото скоро може да дойде потеря. Не забравяй да вземеш оръжията му!

Жената хукнала през гората и на няколко пъти се озърнала, преди дърветата да я скрият. Без повече думи Турин поел обратно, а Андрог гледал подир него навъсен, сякаш се мъчел да разгадае гатанка.

Когато Турин се завърнал в лагера, заварил разбойниците смутени и неспокойни; защото прекалено дълго се били задържали на едно място близо до охраняваните чифлици и сега роптаели срещу Форвег.

– Играе си със съдбата за наша сметка – казвали те, – и други ще трябва да плащат за неговите удоволствия.

– Тогава си изберете нов главатар! – рекъл Турин, като застанал пред тях. – Форвег вече не може да ви предвожда, защото е мъртъв.

– Откъде знаеш? – запитал Улрад. – И ти ли си търсил мед от същия кошер? Пчелите ли го ужилиха?

– Не – отвърнал Турин. – Стигаше и едно жило. Аз го съсякох. Но пощадих Андрог и той скоро ще се завърне.

После разказал какво се случило, укорявайки всички, що вършели подобни дела; и докато още говорел, Андрог се завърнал с оръжията на Форвег.

– Виж, Неитан! – провикнал се той. – Няма потеря. Може би тя се надява пак да те срещне.

– Ако ме взимаш на подбив – рекъл Турин, – ще съжаля, че не й дадох главата ти. Разказвай сега и не губи време.

Тогава Андрог откровено разказал какво се е случило.

– Ала сега се питам по каква работа беше там Неитан – рекъл накрая. – Не по нашата, чини ми се. Защото, когато пристигнах, вече бе съсякъл Форвег. На жената това й допадна, та му предложи да тръгне с нея, ако ни отсече главите. Но той не пожела и я пропъди; затуй не разбирам какво толкоз имаше против главатаря. На мен ми пощади живота и макар и да не проумявам защо, съм благодарен.

– След такива слова недей да ми говориш, че си бил от Хадоровия род – отсякъл Турин. – На Улдор Проклети ще да си сродник и би трябвало да потърсиш служба в Ангбанд. Чуйте ме сега! – викнал той към всички. – Ето какъв избор предлагам: или ще ви бъда главатар вместо Форвег, или ме пуснете да си вървя. От днес нататък аз ще командвам този отряд, или ще го напусна. Но ако искате да ме убиете, то опитайте си късмета! Ще се бия, додето падна мъртъв... или поваля всички ви.

Тогава мнозина грабнали оръжията, ала Андрог се провикнал:

– Не! Главата, що Неитан пощади, не е чак толкоз празна. Сбием ли се, мнозина ще загинат без полза, додето повалим най-добрия боец между нас. – И се разсмял. – Както го приехме в шайката, тъй ще е и сега. Той убива, за да разчисти място. Може и днес да е за добро, както първия път; току-виж ни повел към нещо по-свастно от туй да се скитаме около хорските бунища.

А старият Алгунд добавил:

– Той е най-добрият сред нас. Навремето и ние бихме сторили същото, стига да имахме смелост; ала много неща сме забравили. Може би Неитан най-сетне ще ни върне в родния дом.

При тия слова на Турин му хрумнало, че ако очовечи разбойниците, може би с тяхна помощ ще успее да извоюва свое свободно владение. Ала само погледнал Алгунд и Андрог и отвърнал:

– В родния дом, казваш. Високи и студени са Сенчестите планини, що преграждат пътя ви. Отвъд тях чакат племената на Улдор и легионите на Ангбанд. Ако седем пъти по седем мъже не се плашат от всичко туй, ще ви поведе нататък. Ала колко ли път ще изминем, преди да паднем мъртви?

Всички замлъкнали. Тогава Турин продумал отново:

– Приемате ли ме за главатар? Ако е тъй, най-напред ще ви поведе из пущинака, далеч от човешките селища. Там може да ни потръгне, а може и да е по-зле; ала поне не ще срещнем ненавист от собствения си

народ.

Тогава всички, които били от Хадоровия род, се събрали около него и го обявили за свой главатар; волно-неволю се съгласили и другите. И Турин веднага ги повел надалеч от ония места.

Много вестоносци пращал Тингол да дирят Турин из Дориат и околните земи; ала през цялата тази година те дирили напразно, понеже никой не можел да предположи, че е тръгнал с банда разбойници и врагове човешки. Когато настанала зима, всички освен един се завърнали при краля. Само Белег продължавал да търси Туриновите следи из пущинака.

Ала в Димбар и по северните граници на Дориат нещата тръгнали зле. Драконовият шлем вече не излизал на бой, нямало го и Крепкия лък; и Морготовите слуги се окопитили, та непрестанно растяла както бройката, тъй и дързостта им. Зимата дошла и отминала, а напролет скверните твари подновили нападенията – нахлули в Димбар и страх обзел людете от Бретил, понеже злото вече гъмжало по всичките им граници освен по южната.

Вече ставало почти година, откак изчезнал Турин, а Белег продължавал да търси, макар вече да губел надежда. В странстванията си стигнал далече на север, чак до Бродовете на Теиглин, и там дочул зла вест за нов набег на орките от Таур-ну-Фуин, та се върнал обратно и случаят го довел при горяните малко след като Турин напуснал онези места. Тъй чул странната мътва, що се носела между тях. Снажен и величав човек или елфически воин, разказвали те, се появил от гората, съсякъл един Гаурваит и спасил дъщерята на Ларнах.

– Личеше, че е благороден – потвърдила тя пред Белег, – с горди и ясни очи, що едва благоволиха да ме погледнат. Ала въпреки туй нарече вълчите хора свои събрата и не пожела да погуби другия, що стоеше наблизко. А онзи знаеше името му и го нарече Неитан.

– Можеш ли да отгатнеш тая гатанка? – обърнал се Ларнах към елфа.

– Уви, мога – рекъл Белег. – Говорите за човека, когото търся.

Не разкрил на горяните нищо повече за Турин; но ги предупредил, че откъм север прииждат зловещи орди.

– Скоро орките ще дойдат да съсипят тия места, и то с такава сила, че няма надежда да ги отблъснете – казал им той. – Тази година най-сетне ще трябва да се простите с живота или свободата си. Бягайте към Бретил, додето е време!

После Белег бързо се отправил да подири леговището на разбойниците и следи, по които да разбере накъде са заминали. Скоро ги открил; ала Турин имал няколко дни преднина и водел шайката бързо, понеже се боял от потеря на горяните, а освен туй използвал цялото си умение, за да заблуди или обърка преследвачите. Повел хората си на запад, надалеч от горяните и границите на Дориат, додето достигнали северния край на могъщите възвишения, които се издигали между долините на Сирион и Нарог. Там земята била по-суха, а гората свършвала рязко под един хребет. Надолу се виждал древният Южен път, що идвал от Теиглинските бродове, за да мине покрай западното подножие на бърдата и да стигне до Нарготронд. Там разбойниците живели известно време в непрестанна тревога. Рядко се задържали по две нощи на един бивак и почти не оставяли следи. Поради туй Белег напразно ги търсил. Воден от знаци, що само той можел да разчита, и от слухове за минаващи хора сред дивите твари, с които умеел да говори, той често приближавал целта си, но когато я откривал, бивакът неизменно се оказвал изоставен; защото разбойниците били нащрек ден и нощ и щом дочуели някой да приближава, тутакси тръгвали пак на път.

– Уви! – въздишал Белег. – Прекалено добре съм обучил сина човешки на следотърсаческото изкуство! И елфически отряд не би могъл да се укрива по-добре.

А разбойниците усетили, че ги дебне някакъв неуморен и невидим преследвач, от когото не могли да се откъснат; и ги обзела тревога.

Не след дълго опасенията на Белег се сбъднали – орките нахлули през Бритиах и тъй като Хандир от Бретил сбрал всичките си люде и ги отблъснал, те отминали да дирят плячка на юг, през Теиглинските бродове. Мнозина горяни били послушали съвета на Белег и пратили челядта си да дири убежище в Бретилския лес. Жените, децата и охраната им минали навреме през Бродовете, та се спасили; но въоръжените мъже, що идвали подир тях, налетели на орките и се завързала неравна битка. Само малцина успели да си пробият път и да достигнат Бретил. Всички останали били съсечени или пленени; а орките разграбили чифлиците и ги опожарили. После веднага завили обратно на запад, търсейки пътя, понеже искали час по-скоро да се завърнат към Севера с пляката и пленниците.

Ала разбойническите разузнавачи скоро ги усетили; и макар да нехаели за пленниците, пляката от горяните разбудила тяхната алчност. Турин смятал за твърде опасно да се разкриват пред орките, без да знаят

броя им; разбойниците обаче не го послушали, защото страдали от недоимък сред пущинака и вече роптаели срещу новия си главатар. Затуй, като си взел един-единствен спътник на име Орлег, Турин тръгнал да проследи орките; за свой заместник оставил Андрог и му заръчал да държи шайката в укритие.

Нашествениците били много повече от разбойниците, но се намирали в област, в която орките рядко дръзвали да нахлуят, а освен туй знаели, че отвъд пътя се простира Охраняваната равнина Талат Дирнен, над която зорко бдели бойци и съгледвачи от Нарготронд; и страхът ги правел предпазливи, та разузнавачите им се промъквали из горите от двете страни на въоръжените орди. Тъй били открити Турин и Орлег, защото докато те си почивали, трима разузнавачи се натъкнали на скривалището им; и макар да убили двама, третият избягал с крясъци: „Голуг! Голуг!“. А туй било името, с което англобандските твари наричали Нолдорите. Тутакси навред из гората плъзнали пълчища орки. Като видял, че няма надежда за спасение, Турин решил поне да заблуди преследвачите и да ги отведе надалеч от бивака на своите хора; и понеже по крясъка „Голуг!“ разбрал, че се боят от нарготрондските съгледвачи, двамата с Орлег побягнали на запад. Ала потерята бързо ги настигала, та както и да лъкатушели, най-сетне били принудени да излязат от гората; но на открито врагът ги съзрял веднага и докато пресичали пътя, Орлег паднал под дъжд от стрели. Елфическата ризница обаче спасила Турин и той избягал към отвъдния пущинак; а там, благодарение на бързината и следотърсаческите си умения, се откъснал от преследвачите из далечни и непознати области. Тогава орките се изплашили, че може да ги нападнат елфите от Нарготронд, изклали пленниците и бързо поели обратно към Севера.

Когато отминали три дни, а Турин и Орлег още не се завръщали, някои от разбойниците поискали да напуснат пещерата, в която се укривали; Андрог обаче не се съгласил. И докато спорели разгорещено, пред тях изведнъж се изправила облечена в сиво фигура. Белег най-сетне ги бил намерил. Задавал се без оръжие, с протегнати напред длани, ала всички разбойници скочили стреснато на нозе, а Андрог се промъкнал изотзад, метнал примка около Белег и стегнал здраво ръцете му.

– Ако не приемате гости, трябваше да сте по-бдителни – рекъл Белег. – Защо ме посрещате тъй? Идвам като приятел и търся приятел. Чух, че го наричате Неитан.

– Няма го тук – отвърнал Улрад. – Но откъде знаеш името му, ако

не си ни дебнал отдавна?

– Отдавна ни дебне – рекъл Андрог. – Туй е сянката, що се влачи подире ни. Може би сега ще узнаем истинската му цел.

После заръчал да вържат Белег за едно дърво край пещерата; и когато елфът бил омотан с въжета от глава до пети, разбойниците взели да го разпитват. Но на всичките им въпроси Белег отговарял едно и също:

– Приятел съм на Неитан още откакто го срещнах за пръв път в гората, а тогава той беше невръстно дете. Търся го само от обич и за да му донеса добра вест.

– Хайде да го заколим, та да се отървем веднъж завинаги – гневно предложил Андрог и погледнал с възделение към големия лък на Белег, понеже самият той бил стрелец.

Но някои по-мекосърдечни му възразили, а Алгунд рекъл:

– Главатарят може скоро да се завърне; и тогава ще има да съжаляваш, като узнае, че е загубил наведнъж и приятел, и добра вест.

– Не вярвам на приказките на този елф – рекъл Андрог. – Той е съгледвач, пратен от краля на Дориат. Ако наистина носи вест, трябваше да ни я каже; а ние щяхме да преценим дали заради нея да му пошадим живота.

– Ще изчакам главатаря ви – отвърнал Белег.

– Ще стоиш вързан, додето не проговориш – рекъл Андрог.

Тогава по заповед на Андрог разбойниците оставили вързания Белег без храна и вода, а после седнали да пируват наблизко; ала той не казал нито дума. Когато отминали още два дни и две нощи, всички се разгневили, а ги обземал и страх, та искали час по-скоро да напуснат тия места; повечето вече били склонни да погубят елфа. Привечер се сбрали около него и Улрад донесъл главня от огъня пред пещерата. Но в този момент Турин се завърнал. Приближил се тихомълком, както му бил обичаят, спрял в сянката зад кръга от хора и под червената светлина на главнята зърнал измъченото лице на Белег.

Сякаш копие го пронизало право в сърцето и от очите му като капки от внезапно разтопен скреж бликнали дълго съдържани сълзи. Втурнал се към дървото и викнал:

– Белег! Белег! Как се появи тук? И защо си вързан?

Срязал веднага въжетата и Белег рухнал в прегръдките му. Скръб и ярост обзели Турин, когато узнал от хората си какво се е случило; ала най-напред трябвало да се погрижи за Белег. Докато вършел това, си мислел за досегашния си живот из горите и малко по малко гневът му се насочил срещу него самия. Защото често се случвало разбойниците да

погубват хора, хванати близо до тяхното свърталище или причакани от засада по пътя, а той не ги възпирал; и често сам им говорел срещу крал Тингол и Сивите елфи, тъй че негова била вината да се отнасят с тях като с врагове. Тогава с болка на сърце се обърнал към своите хора и рекъл:

– Жестоки бяхте, и то без нужда. Досега никога не сме измъчвали пленници; ала тъй е – като орки живяхме и в орки се превърнахме. Безплодни и незаконни бяха всичките ни деяния, само на себе си служехме и подхранвахме ненавист в сърцата си.

Но Андрог възразил:

– Та кому да служим, ако не на себе си? Кого да обичаме, щом всички ни ненавиждат?

– Аз поне вече не ще вдигна ръка срещу елфи и люде – рекъл Турин. – Предостатъчно слуги си има Ангбанд. Ако други не пожелаят да споделят моя обет, ще тръгна сам.

Тогава Белег отворил очи и надигнал глава.

– Не ще си сам! – промълвил той. – Сега вече мога да изрека добрата вест. Не си изгнаник и името Неитан не ти подхожда. Ако си имал вина, тя е опростена. От година насам те търсят надлъж и шир, за да се върнеш с почести на кралска служба. Прекалено отдавна ни липсва Драконовият шлем.

Но Турин не се зарадвал на тая вест и дълго седял умислен; защото подир словата на Белег отново легнала сянка в сърцето му.

– Нека отmine нощта – рекъл накрая. – Тогава ще реша. Тъй или иначе утре ще трябва да напуснем това скривалище; защото не всички ни дирят с добри намерения.

– Че кой ли ни желае доброто? – промърморил Андрог и хвърлил злобен поглед към Белег.

Както всички древни елфи, Белег бързо се възстановявал от преживени несгоди, та на сутринта вече бил добре и поговорил с Турин насаме.

– Повече радост очаквах от вестта, що ти донесох – рекъл той. – Нали не ще откажеш да се завърнеш в Дориат?

И по всякакви начини умолявал Турин да тръгне с него; ала колкото повече настоявал, толкова по-упорит ставал Турин. Все пак младежът разпитал най-подробно за присъдата на Тингол. Белег му разказал каквото знаел и накрая Турин промълвил:

– Значи Маблунг наистина ми е бил приятел, както си мислех

някага.

– По-скоро приятел на истината – отвърнал Белег, – а това в крайна сметка излезе най-добро; присъдата нямаше да е тъй справедлива, ако не бе свидетелството на Нелас. Но защо, Турин, не си казал на Маблунг как те е нападнал Саерос? Ако не бе премълчал, другояче щяха да тръгнат нещата. И – добавил той, гледайки разбойниците, налягали край входа на пещерата – щеше до днес да носиш гордо шлема си, вместо да изпаднеш дотук.

– Може и тъй да е, ако наричаш това „падение“ – рекъл Турин. – Но станалото – станало; а думите ми засядат на гърлото. Още преди да ми бе задал въпрос, в очите му имаше упрек за деяние, що не бях извършил. Горделиво беше човешкото ми сърце, както казва вашият елфически крал. И още е горделиво, Белег Куталион. Не ще ми позволи да се завърна в Менегрот и да търпя жалостиви погледи като съгрешило хлапе, дирещо прошка. Не прошка ми се полага, а извинение. Пък и отдавна вече не съм хлапе, а корав мъж, достоен за рода си и закален от съдбата.

Смутил се тогава Белег и запитал:

– Щом е тъй, как ще постъпиш?

– Ще скитам на воля – отговорил Турин. – Върви си с мир, тъй ми рече Маблунг на прощаване. Мисля, че прошката на Тингол не се разпростира и върху тия мои събратя по участ; но ако те не се разделят с мен сега, и аз не ще ги изоставя. Обичам ги по моему, та дори и най-лошите между тях. Те са от моя народ и във всекиго има зрънце добро, що може някой ден да покълне. Мисля, че ще застанат зад мен.

– С различни очи гледаме – рекъл Белег. – Опиташ ли се да ги отклониш от злото, ще ти изменят. Съмнявам се във всички, а най-много в един от тях.

– Та как може елф да прецени човека? – възразил Турин.

– Както преценява всяко деяние, независимо кой го извършва – отвърнал Белег, но не казал нищо повече и премълчал за злобата на Андрог, комуто най-вече дължал преживените мъки; защото усещал мрачното настроение на своя приятел и се боял, че Турин няма да му повярва, а туй ще накърни старата дружба и ще тласне Турин обратно към злото.

– Значи искаш да скиташ на воля, приятелю – продължил той. – Какво ще рече туй?

– Ще водя своите хора и ще воювам както аз си знам – отговорил Турин. – Ала поне в едно съм се променил: разкайвам се за всеки удар, що не беше насочен срещу общия Враг на люде и елфи. А най-силно

желая да бъдеш до мен. Остани!

– Ако остана до теб, туй ще е от обич, но не и от разум – рекъл Белег. – Вещае сърцето ми, че трябва да тръгнем заедно към Дориат. Навсякъде другаде сянка лежи пред нас.

– И все пак не ще се завърна там – казал Турин.

– Уви! – промълвил Белег. – Но любящият баща отстъпва пред желанието на своя син дори когато вижда колко е неразумно. Ще склоня пред волята ти. По твоя молба ще остана.

– Добре ще е, наистина! – възкликнал Турин.

После замълчал, сякаш сам виждал сянката, и дълго се борил с гордостта, що не му давала да се завърне. Седял така и мрачно се взирал назад в отминалите години.

Сетне изведнъж се изтръгнал от унеса, погледнал Белег и рекъл:

– Ти спомена за една елфическа девойка, не помня коя точно. Много ѝ дължа за навременната намеса пред краля; ала въпреки туй не си я спомням. Защо ли ме е причаквала на пътя?

Тогавя Белег го изгледал странно и отвърнал:

– Вярно, защо ли? Приятелю мой, нима винаги си живял със задрямали чувства и ум? Та нали като момче се разхождаше с Нелас из горите на Дориат.

– Трябва да е било отдавна – рекъл Турин. – Или поне тъй ми се струва и мъгла закрива всичко в моето детство... освен спомена за бащиния дом в Дор-ломин. Но защо съм се разхождал с елфическа девойка?

– Може би заради онуй, на което е могла да те научи – отвърнал Белег, – та макар и да са само имената на няколко горски цветя. Тях поне не си забравил. Уви, сине човешки! И други скърби има в Средната земя освен твоята; има и рани, що не са от оръжие. Вече почвам да вярвам, че не е бивало да се срещат елфи и люде.

Турин не казал нищо, само се взрял в лицето на Белег, сякаш искал да разгадае словата му. А Нелас от Дориат повече не го видяла и сенки-те им се разделили навеки.

После Белег и Турин преминали към други въпроси и почнали да обсъждат къде да се заселят.

– Нека се върнем в Димбар на северната граница, където някога обикаляхме заедно! – казал с копнеж Белег. – Необходими сме там. – Напоследък орките са открили как да слизат от Таур-ну-Фуин; сега градят път през Анахския проход.

– Не помня такова нещо – отвърнал Турин.

– Защото досега не сме ходили тъй далече от нашите граници – казал Белег. – Но ти си виждал в далечината върховете на Крисаегрим и източно от тях – мрачните склонове на Горгорот. Анах се намира помежду им, над планинските извори на Миндеб. Тежък и опасен е пътят, ала вече мнозина врагове идват по него и хората от Бретилския лес се боят, че Димбар, който доскоро живееше в мир, бавно пада под властта на Черната ръка. Там е нашето място.

– Не, не ще се върна назад в живота – възразил Турин. – А и сега не ще е лесно да достигна Димбар. Сирион ще се изпречи на пътя ни, а през него няма ни брод, ни мост чак до Бритиах далече на север; опасно е да се минава през тази река. Освен в Дориат. Но не ще вляза в Дориат и не искам от Тингол нито разрешение, нито прошка.

– Коров мъж се наричаш, Турин. Да, корав си, ако под туй разбиращ „непреклонен“. Ала сега идва мой ред. С твое разрешение ще си тръгна час по-скоро, а ти остани със здраве. Ако наистина искаш Крепколък да е до теб, търси ме в Димбар; защото натам се завръщам.

Тогава Турин не казал нищо повече.

На следващия ден Белег си тръгнал и Турин го изпроводил на един изстрел с тък извън лагера, обаче не казал нищо.

– Значи сбогом навеки, сине Хуринов? – запитал Белег.

Тогава Турин погледнал на запад и съзрял в далечината да се извишава връх Амон Руд; и без да знае какво го чака, отговорил:

– Ако наистина искаш да удържиш на думата си и да бъдеш до мен, дири ме на Амон Руд! Ако ли не, значи се сбогуваме за сетен път.

– Може би тъй ще е най-добре – рекъл Белег и си тръгнал.

Разказват, че когато се завърнал в Хилядата пещери, Белег разправил всичко на Тингол и Мелиан, като премълчал само за жестокостта на Туриновите разбойници. Въздъхнал Тингол и промълвил:

– Взех за свой син потомъка на Хурин и туй не може да се отмени ни от обич, ни от ненавист, освен ако сам Хурин Храбри дойде да си го поиска. Какво повече иска от мен Турин?

А Мелиан рекла:

– За своята помощ и доблест, Куталион, от мен ще получиш в дар най-достойното, що мога да дам.

И му дала запас от *лембас* – прочутия хляб на елфите пътешественици – и всяка питка била увита в сребристо листо, а върху нишките, с които били превързани, имало бял восък с печата на кралицата във формата на цветче от Телперин; понеже според обичая на Елдарите само

кралицата имала право да съхранява и раздава лембас.

– Този хляб – казала тя – ще помага из зимния пущинак на теб и онези, които те съпровождат. Защотоверявам на теб да го раздаваш от мое име, както пожелаеш.

С този дар Мелиан най-силно разкрила колко е благосклонна към Турин; защото никога дотогава Елдарите не били разрешавали на човек да опита от техните магически питки, а и отподире рядко се случвало подобно нещо.

Сетне Белег напуснал Менегрот и се завърнал към северните предели, където най-често живеел при бойните си другари; ала когато настала зима и боевете стихнали, Белег внезапно изчезнал и приятелите му повече не го видели.

Глава VII За джуджето Мим

Сега разказът се насочва към Мим, Калпавото джудже. Тия джуджета са отдавна забравени, понеже Мим бил последният. Малко се знаело за тях дори в древните дни. Нибин-ногрим ги наричали някога елфите от Белерианд, ала не ги обичали; а Калпавите джуджета не обичали никого освен себе си. Макар да се страхували от ненавистните орки, също тъй ненавиждали и Елдарите, а най-много Изгнаниците; защото смятали, че Нолдорите са им отнели родните земи. Много преди крал Финрод Фелагунд да дойде отвъд Морето, Калпавите джуджета открили пещерите на Нарготронд и започнали да дълбаят из тях.

Някои казват, че произхождали от ония джуджета, които в прастари времена били прокудени от великите градове на своите събратя в далечните източни области. Много преди завръщането на Моргот заминали те на запад. Ала тъй като били малобройни и без господар, трудно намирали метали и руди, та с времето загубили прежното си ковашко умение и запустели техните оръжейници; станали по-дребни от източните си сродници и свикнали да крачат с прегърбени плещи и боязливи стъпки. И все пак, както всички от джуджешкия род, те били далеч по-силни, отколкото личало по снагата им, и умеели да се вкопчват в живота сред най-тежки несгоди. Но по времето на нашия разказ те били съвсем западнали и накрая изчезнали от Средната земя, ако не се броят Мим и двамата му синове; а дори и за джудже Мим бил престарял неимоверно – престарял и забравен от всички.

След раздялата с Белег (а туй било през второто лято подир бягството на Турин от Дориат) нещата тръгнали зле за разбойниците. Дъждовете дошли преждевременно, а незапомнени пълчища орки се спуснали откъм Севера и по древния Южен път през Теиглин, та върлували навсякъде из горите по западната граница на Дориат. Нямамо за разбойниците ни отдиш, ни покой и от ловци все по-често се превръщали в плячка.

Една нощ, докато се спотайвали в мрака, без да палят огън, Турин пак се замислил за живота си и му се сторило, че може да го промени към по-добро. „Трябва да открия сигурно убежище – рекъл си той – и да опазя хората си от глад и студ.“ Ала не знаел къде да го дири.

На сутринта повел шайката си на юг, все по-надалеч от Теиглин и Дориатските граници – към места, по които не били стъпвали. След три дни път спрели в западните покрайнини на горите, що растели из Сирионската долина. Там местността ставала гола и суха, отивайки постепенно нагоре към високите чукари.

Не след дълго се случило тъй, че докато падал сивият здрач на един дъждовен ден, Турин и хората му се укривали в гъсталак от зеленики; по-нататък започвала гола поляна, където поотделно или накуп се валяли едри канари. Нито звук не се чувал, освен тихият дъждовен шепот в листака.

Ненадейно един от пазачите се провикнал и когато разбойниците скочили на нозе, зърнали покрай камъните да се прокрадват три прегърбени фигури в сиви наметки. Всяка от тях мъкнела претъпкана торба, ала въпреки туй се движели бързо. Турин им викнал да спрат, а разбойниците се втурнали напред като хрътки; но странните фигури продължили да бягат и макар че Андрог ги обсипал със стрели, две от тях изчезнали в мрака. Третата се оказала по-бавна или по-натоварена, та изостанала; скоро десетки корави ръце я сграбчили, повалили и притиснали към земята, макар че се борела и хапела като див звяр. Ала Турин дотичал и сгълчал своите хора.

– Що сте хванали тук? – запитал той. – И бива ли да сте толкоз свирепи? Та то е дребно и престаряло. С какво може да ни навреди?

– Хапе – рекъл Андрог и показал окървавената си ръка. – Орк ще да е или нещо друго от тоя гнусен род. Да го убием!

– Тъй му се пада, задето ни разочарова – добавил друг, който бил взел торбата. – Вътре няма нищо, освен коренаци и камъчета.

– Не – рекъл Турин, – брадато е. – Май ще се окаже чисто и просто

джудже. Пуснете го да поговорим.

Тъй Мим, джуджето, навлязъл в Разказа за Децата на Хурин. Защо-то щом го пуснали, той се хвърлил на колене пред Турин и замолил да го пощадят.

– Стар съм – рекъл – и беден. Чисто и просто джудже, както сам казваш, а не орк. Мим се наричам. Не им позволявай, господарю, да ме погубят без причина, както биха сторили орките.

Съжалил го Турин от сърце, ала отвърнал строго:

– Беден изглеждаш, Мим, макар да е странно туй за едно джудже; но според мен ние сме още по-бедни – люде без подслон и без приятели. Ако ти кажа, че сред тия несгоди никого не щадим само от жалост, какъв откуп ще ни предложиш?

– Не знам какво желаеш, господарю – предпазливо отвърнал Мим.

– В днешните тежки времена не искаме много! – рекъл Турин и хвърлил печален взор наоколо, а дъждът се стичал в очите му. – Само безопасен приют, та да не спим из влажните гори. Сигурно имаш подобно място.

– Имам – отговорил Мим, – но не мога да го предложа за откуп. Твърде съм стар, за да живея под открито небе.

– Може и да не старееш вече – рекъл Андрог, пристъпвайки към него с нож в здравата си ръка. – В туй поне знам как да ти помогна.

– Господарю! – провикнал се Мим, ни жив, ни умрял от страх, и се вкопчил в коленете на Турин. – Загубя ли живота си, вие пък губите лицето; защото не ще го откриете без Мим. Не мога да го отстъпя, ала мога да ви приютя. Сега там има много повече място, отколкото някога; мнозина си отидоха завинаги.

И се разплакал.

– Животът ти е пощаден, Мим – рекъл Турин.

– Поне додето се доберем до бърлогата му – подхвърлил Андрог.

Ала Турин се завъртял към него и рекъл:

– Ако Мим без измама ни отведе в своя дом и ако този дом е добър, с туй ще откупи живота си; и никой от моите хора не ще го погуби. Кълна се.

Тогава Мим целунал коленете на Турин и продумал:

– Мим ще ти бъде приятел, господарю. Изпървом по гласа и словата те взех за елф. Ала ти си човек и тъй е по-добре. Мим не обича елфите.

– Къде е тая твоя къща? – запитал Андрог. – Дано да е добра, щом ще трябва Андрог да я споделя с джудже. Защото Андрог не обича

джуджетата. Неговият род идва от изтока и не е донесъл добри спомени за тия грозни твари.

– И още по-лоши спомени е оставил зад себе си – рекъл Мим. – Ще прецените какъв е домът ми, когато го видите. Но по пътя ще ви трябва светлина, непохватни люде. След време ще дойда да ви отведа.

Изправил се и поел торбата.

– Не, не! – възразил Андрог. – Нали не ще позволиш това, главата-рю? Инак повече няма да видим дъртия негодник.

– Вече притъмнява – рекъл Турин. – Нека ни остави нещо в залог. Да задържим ли торбата ти и товара в нея, Мим?

Ала при тия слова Мим отново рухнал на колене, обзет от тревога.

– Ако Мим смяташе да ви излъже, нима ще се върне заради някаква си вехта торба, пълна с корени? – възкликнал той. – Пак ще дойда. Пуснете ме да си вървя с багажа!

– Няма – рекъл Турин. – Щом не искаш да се разделиш с торбата, ще трябва да останеш при нея. Може би една нощ под дъжда ще те накара на свой ред да ни пожалиш.

Ала и той, както мнозина от другите, забелязал, че Мим смятал това си за много по-ценен, отколкото изглеждал на пръв поглед.

Отвели старото джудже до своя неприветлив бивак, а то през цялото време мърморело на някакъв странен език, сякаш натегнал от древна омраза; ала когато вързали краката му, изведнъж млъкнало. А ония, които били на стража, цяла нощ го виждали да седи безмълвно и неподвижно като камък, само безсънните му очи блестели и шарели насам-натам из мрака.

Призори дъждът престанал и вятър разтръскал короните на дърветата. Утрото дошло по-ярко, отколкото от много дни насам, и топъл полъх откъм Юга разчистил ведро синьо небе около изгряващото слънце. Мим седял неподвижен и ням; тежките му клепачи били отпуснати и утринните лъчи го разкривали прегърбен и съсухрен от старост. Турин се изправил, погледнал го и рекъл:

– Вече е светло.

Тогава Мим отворил очи и посочил възетата около нозете си; а когато го развързали, изрекъл свирепо:

– Глупци, запомнете едно! Никога не връзвайте джудже! То не ще ви прости. Не искам да умра, но заради туй, що сторихте, в сърцето ми пламти люта омраза. Сега съжалявам за обещанието.

– Аз обаче не съжалявам – отвърнал Турин. – Ти ще ме отведеш в

дома си. Дотогава няма да говорим за смърт. Такава е *моята* воля.

Той се взрял властно в очите на джуджето и Мим не могъл да ус-
той; малцина имали силата да се преборят с погледа на Турин, когато
бил гневен или твърдо желал нещо. Скоро пленникът извърнал глава и
станал на нозе.

– Следвай ме, господарю! – промълвил той.

– Добре! – рекъл Турин. – А сега ще добавя едно: разбирам твоята
гордост. Може да умреш, ала вече няма да те връзваме.

– Няма да умра – отвърнал Мим. – Идвайте!

С тия думи ги отвел към мястото, където го заловили, и посочил на
запад.

– Там е моят дом! – рекъл той. – Сигурно често сте го виждали, за-
щото е висок. Шарбхунд го наричахме, преди елфите да променят всич-
ки названия.

И всички видели, че сочи към Голия хълм Амон Руд, от чиято гола
глава пушинакът се разкривал на много левги наоколо.

– Виждали сме го, но не отблизо – рекъл Андрог. – Та как може да
има там безопасно убежище, вода или каквото и да било от онуй, що ни
е потребно? Така си и знаех, че ще ни измамиш. Кой се крие на връх?

– Широкият обзор може да се окаже по-добър от спотайването –
възразил Турин. – А от Амон Руд се вижда надлъж и шир. Добре, Мим,
ще дойда да видя какво ни предлагаш. Колко време ще е потребно за
нас, непохватните люде, да стигнем дотам?

– Цял ден, чак до смрачаване, ако тръгнем веднага – отвърнал Мим.

Скоро бандата поела на запад; начело вървели Турин и Мим. Кога-
то напуснали горите, тръгнали по-предпазливо, ала цялата местност из-
глежда безмълвна и пуста. Отминали купищата канари и почнали да се
изкачват; защото Амон Руд се издигал в източния край на високи бърда,
които разделяли долините на Сирион и Нарог, та дори каменното му
подножие било нависоко. Неравният му източен склон се изкачвал плавно
нагоре към хребетите сред редки горички от брези, калини и прастари
трънливи дървета, впили корени в скалата. Около подножието и по
долните склонове на Амон Руд растели гъсталаци от *аеглос*; ала стръм-
ната му сива глава била гола, само червен *серегон* покривал скалите ка-
то мантия.

Когато следобедът отминал, разбойниците наближили подножието
на хълма. Сега идвали откъм северната страна, защото така ги водел
Мим, и лъчите на залязващото слънце падали върху короната на Амон

Руд, а всичкият серегон тъкмо бил разцъфнал.

– Гледайте! Кръв има по този връх – промълвил Андрог.

– Все още не – рекъл Турин.

Слънцето чезнело и из долчинките се сбирал здрач. Сега хълмът се извисявал отпред и разбойниците се зачудили защо е потребен водач при толкова ясна цел. Ала когато Мим ги повел напред и взели да се кахтерят по последните стръмни склонове, разбрали, че той следва някаква тайна пътека, отбелязана с древни знаци. Сега лъкатушели насам-натам и накъдето и да погледнели, виждали мрачни дерета и пропасти или стръмни надолници към скалисти пущинаци с дълбоки ями и пукнатини, закрити от трънки и къпини. Без водач щели да се лутат по тия места дни наред, докато намерят верния път.

Най-сетне достигнали по-стръмно, ала и по-открито място. През сенките на стари калини навлезли във висок гъсталак от *аеглос*, където из здрача се носел сладостен аромат. Сетне изведнъж им се изпречила отвесна и гладка каменна стена, чезнеща нейде нагоре в сумрака.

– Туй ли е портата на твоя дом? – запитал Турин. – Казват, че джуджетата обичали камъка.

И той пристъпил по-близо, за да не се опита Мим да ги изиграе накрая.

– Не на дома, а на двора – отвърнало джуджетото.

После Мим завил наляво покрай подножието на канарата и след двайсетина крачки внезапно спрял; и Турин видял, че води и ветрове, или пък умели ръце, са изваяли там пукнатина с такава форма, че две скални гънки се прихлупвали една друга и между тях имало пролука, водеща наляво. Входът бил закрит от дълги висящи растения, вкоренени в скалата отгоре, а отвътре се изкачвала стръмна каменна пътека, чезнеща в мрака. Влажна и хлъзгава била, защото отнейде капела вода.

Един подир друг разбойниците поели по нея. Горе пътеката пак завила на юг и надясно и през трънлив гъсталак ги извела на равна зелена морава, по която продължавала напред към сенките. Тъй пристигнали в дома на Мим, наречен Бар-ен-Нибин-ноег, за който споменавали само най-древните предания в Дориат и Нарготронд и където дотогава не бил стъпвал човешки крак. Ала нощта падала бързо, откъм изток изгрели звезди и все още не се различавало как е устроено това странно място.

Амон Руд имал корона – грамаден масив като остра каменна шапка с гол и плосък връх. Откъм северния край се издавала равна и почти квадратна площадка, неразличима отдолу; защото зад нея се извисявал

като стена самият връх, а на запад и изток слизали стръмни пропасти. Само откъм север, както били дошли, можели да я достигнат ония, що знаели пътя. След пукнатината пътеката скоро навлизала в гъсталак от недорасли брезички около бистро езерце в каменно ложе. Подхранвал го извор, бликащ в подножието на близката скална стена, и водите пре-ливаха като бяла нишка по плитък улей в западния ръб на площадката. Зад дръвчетата близо до извора, между две грамадни канари, имало пещера. На пръв поглед изглеждала съвсем плитка, с нисък нагъбен свод; ала по-навътре била разширена и продължена дълбоко под хълма от бавните ръце на Калпавите джуджета през дългите години, когато това племе живеело тук в мир с горските Сиви елфи.

Сред падащия здрач Мим повел разбойниците покрай езерцето, в което между сенките на брезови вейки се отразявали бледи звезди. Пред входа на пещерата спрял и се поклонил на Турин.

– Влез, господарю! – рекъл. – Влез в Бар-ен-Данвед, Дома на откуп. Защото тъй ще се нарича от днес нататък.

– Може би – отвърнал Турин. – Първо ще го огледам.

Влязъл навътре след Мим, а като видели, че не се бои, подир него тръгнали всички, дори и Андрог, който най-малко се доверявал на джуджето. Скоро се озовали в непрогледен мрак; ала Мим плеснал с ръце и иззад ъгъла проблеснала светлинка – от коридора в дъното излязло джудже с малка факла в ръка.

– Ха! – възкликнал Андрог. – Тъй си и мислех, че не съм го улучил!

Но Мим бързо разменил с новодошлия няколко думи на странен, грубоват език и сякаш стреснат или разгневен от чутото, хукнал напред и изчезнал по коридора. Тогава Андрог предложил веднага да го последват.

– Да нападнем първи! – провикнал се той. – Тук може да има цяло гъмжило, ала са дребни.

– Само трима са, мисля – отвърнал Турин и без да чака, поел напред, докато разбойниците бавно се точели подир него, опипвайки грапавите стени.

Коридорът имал множество остри завои, ала най-сетне отпред мътно проблеснала светлинка и излезли в тясна, висока зала, огряна от мъждиви лампи, висящи под свода на изящни верижки. Мим не бил там, но гласът му се чувал и като тръгнал нататък, Турин открил врата в дъното на залата. Надникнал през нея и зърнал Мим, коленичил на пода. До него безмълвно стояло джуджето с факлата; а на каменно ложе до

отсрещната стена лежало трето.

– Хим, Хим, Хим! – стенело старчето и си скубело брадата.

– Не всичките ти стрели са отишли нахалост – рекъл Турин на Андрог. – Ала този път май си улучил за зла беда. Твърде лесно пускаш стрелите; но едва ли ще доживееш да се научиш на мъдрост. – После тихичко влязъл и като застанал зад Мим, запитал: – Каква е бедата, Мим? Аз владя донякъде целителските изкуства. Мога ли да ти помогна?

Мим извърнал глава и в очите му трептели червени пламъчета.

– Не, освен ако можеш да върнеш времето назад, за да отсецеш жестоките ръце на своите люде – отвърнал той. – Този тук е синът ми, пронизан от стрела. Вече не ще ни чуе. Издъхнал е по залез-слънце. Вързахте ме, та не можах да му помогна.

Отново избликнала жалост в Туриновото сърце като вода от скален извор.

– Уви! – промълвил той. – Ако можеш, бих върнал назад оная стрела. Сега този дом с право ще се нарича Бар-ен-Данвед, Дом на откупа. Защото независимо дали живеем тук, или не, ще се смятам за твой длъжник; и ако някой ден се сдобия с богатство, ще платя *данвед* в тежко злато за твоя син като знак за дълбока скръб, ако и да знам, че с туй не ще облекча сърцето ти.

Тогава Мим се изправил и дълго гледал Турин.

– Чух те – продумал той накрая. – Говориш като знатно джудже от древните времена; затова съм тъй изумен. Сега сърцето ми претръпна, макар и да няма утеха за него. Ще платя обещания откуп – ако желаеш, можеш да живееш в този дом. Ала едно ще добавя: онзи, що прати пагубния изстрел, нека пречупи лъка и стрелите си и ги положи в нозете на моя син; и вече никога да не похваща стрела или носи лък. Стори ли го, от собствения си лък ще загине. С туй проклетие го обвързвам.

Когато чул тия слова, Андрог се изплашил; и макар да не му било по сърце, прекършил лъка и стрелите си и ги положил в нозете на мъртвото джудже. Но докато излизал от стаята, хвърлил злобен поглед към Мим и промърморил:

– Разправят, че проклятието на джудже никога не умирало; ала и човешкото често си идва на място. Той пък дано умре със стрела в гърлото!

Тази нощ спали в залата, ала сънят им бил неспокоен, тъй като из цялата пещера отеквал плачът на Мим и другия му син Ибун. Така и не разбрали кога е свършила жалбата; когато най-сетне се събудили,

джджета били изчезнали, а стаята им била затворена с голям камък. Денят отново бил ясен и под лъчите на утринното слънце разбойниците се измили в езерцето и си приготвили оскъдна трапеза.

Докато се хранели, Мим изникнал пред тях, поклонил се на Турин и рекъл:

– Няма го вече и всичко свърши. Сега лежи при дедите си и можем да се завърнем към живота, що ни остава, макар да се боя, че кратки ще бъдат дните ни. Харесва ли ти домът на Мим? Платен ли е откупът и приема ли се?

– Приема се – отвърнал Турин.

– Тогава всичко е твое и можеш да ползваш каквото желаш, освен едно: затворената стая не ще отваря никой освен мен.

– Чухме те – рекъл Турин. – Колкото до живота ни тук, изглежда, че ще сме в безопасност; ала все пак трябва да си набавяме храна и други неща. Как ще излизаме; и още по-важно – как ще се връщаме?

За тяхна тревога Мим се размям гърлено.

– Да не би да се боиш, че сте последвали паяк в мрежата му? – рекъл той. – Не, Мим не яде човеци! А дори и паяк трудно би се разправил с трийсет оси наведнъж. Гледай, всички сте въоръжени, а аз стоя срещу вас с голи ръце. Не, ти и аз ще трябва да си поделяме всичко: дом, храна, огън, а може би и други блага. Вярвам, че за свое добро ще пазите дома ми в тайна даже и след като научите входовете и изходите. Подир време ще опознаете всичко. А дотогава ще се осланяте на Мим и сина му Ибун; един от нас винаги ще излиза и ще се връща заедно с вас – или ще ви чака на място, което знаете и можете да намерите без усилия. Вярвам, че това място ще е все по-наблизо.

Турин се съгласил и благодарил на Мим, а повечето от хората му били доволни; защото под утринното слънце в разгара на лятото жилището изглеждало чудесно. Само Андрог възроптал.

– Колкото по-скоро станем истински господари тук, толкова по-добре – рекъл той. – Никога досега не сме задържали пленник, що питае омраза към нас.

През целия ден почивали, почиствали оръжията и поправяли снаряжението си; защото имали храна поне за още ден-два, а и Мим добавил нещичко. Услужил им с три големи готварски гърнета и дърва за огъня; после донесъл пълна торба и рекъл:

– Боклук има вътре. Дори за кражба не става. Само диви корени.

Ала когато ги измили, корените се оказали бели и сочни под

тънката кожа, а сготвени били вкусни почти като хляб; и разбойниците се зарадвали, защото отдавна жадували за хляб, който можели да си набавят само чрез кражба.

– Дивите елфи не ги познават; Сивите елфи не са ги открили; горделивците от задморските земи са прекалено изтънчени, за да копаят – рекъл Мим.

– Как им е името? – запитал Турин.

Мим го погледнал с бялото на очите си и отвърнал:

– Няма друго име, освен на джуджешкия език, който не споделяме с чужденци. И не учим людете как да ги намират, защото те са алчни и безогледни, та биха брали наред, додето погубят и последното стръкче; а сега ги подминават, бродейки из пущинака. Нищо друго не ще узнаете от мен; ала мога да ви давам колкото искате, стига да сте любезни и да се въздържате от кражби. – Сетне пак се размиял гърлено и добавил: – Много са ценни. В гладната зима струват по-скъпо от злато, защото могат да се сбират накуп, както правят катериците – и ние се запасяваме още щом почнат да зреят първите корени. Ала глупци сте, ако наистина мислехте, че не бих се лишил от един-единствен товар, за да спася живота си.

– Чух те – рекъл Улрад, който бил надникнал в торбата след залавянето на Мим. – И все пак ти не искаше да го изоставиш, та сега ми е още по-чудно.

Мим се обърнал и го изгледал мрачно.

– Ти си от ония глупци, които никои не жали напролет, ако умрат през зимата – рекъл той. – Бях дал дума и затуй трябваше да се завърна, искам или не искам, с торба или без нея, пък нека лъжливите и вероломни люде си мислят каквото щат! Ала не обичам да изоставям своето, било то и само вехто ремъче от обувка. Нима не помня, че и твоите ръце бяха между ония, що ме омотаха с въжета и тъй ми попречиха да разменя прощални слова със сина си? От днес нататък не ще те броя, когато раздавам земния хляб от склада си, и ако все пак го ядеш, то ще е по благоволение на твоите другари, а не по моя воля.

После Мим си тръгнал; а Улрад, който се бил свил изплашено пред неговия гняв, подхвърлил зад гърба му:

– Ама че надути приказки! И все пак дъртакът криеше и други неща в торбата – със същата форма, само че по-твърди и тежки. Може би из пущинака има и още туй-онуй, дето елфите не са го открили, а людете не бива да го узнаят!

– Може би – рекъл Турин. – Но поне в едно не излъга джуджето –

че си глупец. Защо трябваше да изричаш мислите си? Ако любезните слова ти пресядат на гърлото, то мълчанието ще е по-полезно за всички ни.

Денят отминал спокойно и никой от разбойниците не пожелал да излезе навън. Турин дълго се разхождал по зелената морава на площадката; гледал на изток, запад, север и се дивял колко надалеч стига взорът сред чистия въздух. Колчем погледнел на север, съзирал сякаш на ръка разстояние Бретилския лес със зеления връх Амон Обел по средата. Сам не знаел защо взорът му все се стреми натам; всъщност сърцето му предпочитало северозападната посока, където отвъд безбройни левги му се струвало, че различава в небесното подножие Сенчестите планини, стените на неговия роден край. Но привечер Турин гледал на запад към залеза, докато червеното слънце бавно потъвало в мъглите над далечните брегове и долината на Нарог чезнела в дълбоки сенки.

Тъй започнал престоят на Турин, син Хуринов, в дома на Мим, наречен Бар-ен-Данвед, що означава Дом на откупа.

Дълго време разбойниците живели спокойно и приятно. Храната била в изобилие и имали добро убежище – топло, сухо и предостатъчно за всички; защото открили, че при необходимост пещерите можели да подслонят повече от стотина души. Навътре имало друга, по-малка зала с огнище от едната страна, чийто комин минавал през скалата към изкусно укрит отдушник в една пукнатина на склона. Имало и още много помещения, към които се стигало от залата или от коридора – някои били жилища, други служели за работилници или складове. Мим бил далеч по-опитен от тях в трупането на запаси и имал множество съдове и сандъци от камък и дърво, останали още от древни времена. Ала повечето от стаите били пусти; в оръжейниците висели ръждиви и прашни топори и други оръжия, лавиците в килерите били празни, ковачниците отдавна не работели. Само една работилница правела изключение – малка стаичка зад вътрешната зала, в която имало пещ, свързана с комина на голямото огнище. Мим работел там понякога, ала не разрешавал никому да влиза с него; и не казал за потайното стълбище, що водело от дома му към плоския връх на Амон Руд. Андрог се натъкнал на него, когато от глад взел да търси скритите запаси на Мим и се залутал из пещерите; но запазил откритието за себе си.

До края на годината разбойниците не нападнали никого, а за лов и дирене на храна излизали обикновено на малки групички. Но дълго време не успявали да открият обратния път и освен Турин едва шестима от

хората му опознали добре околните пътеки. Все пак, като видели, че умел следотърсач може да стигне до тяхното убежище и без помощта на Мим, те разположили денонощна стража край пукнатината в северния склон. Откъм юг не очаквали врагове, нито пък имало опасност някой да изкачи Амон Руд по отвесната скала; но денем обикновено праснали наблюдател горе на върха да оглежда цялата област. Колкото и стръмни да били канарите, този връх все пак можел да бъде достигнат, защото в скалата на изток от пещерата били изсечени груби стъпала, водещи към склонове, по които хората можели да се изкачат без чужда помощ.

Тъй годината се изнизала без беда и тревоги. Но когато дните взели да намаляват, езерото станало сиво и хладно, брезите край него захвърлили пъстрата си премяна и налетели проливни дъждове, хората трябвало да прекарват все повече време в пещерата. Скоро им омръзнал подземният мрак и мътната светлина на огъня в общата зала и повечето от тях взели да мислят, че ще е по-добре, ако не споделят жилището с Мим. Прекалено често се случвало той да изниква от някое сенчесто кътче, докато мислели, че е съвсем другаде; и когато бил наблизко, обземал ги смут, та всеки разговор секвал. Скоро взели да си говорят само шепнешком.

Ала с Турин не било така и туй ги карало да се чудят; той все повече се сприятелявал със старото джудже и все по-често слушал неговите съвети. През зимните вечери седял с часове при Мим и слушал разкази за древни премъдрости или за дългия живот на джуджето; и никога не го упреждал, че говори зле за Елдарите. Мим изглеждал много доволен и отвръщал на Турин с искрена благосклонност; само него допускал от време на време в своята ковачница и там двамата разговаряли тихичко.

Но когато есента отминала, зимата ги притиснала тежко. Преди Юле откъм Севера налетял сняг, какъвто не били виждали в речните долини; говорело се, че зимите в Белерианд ставали все по-люти, откакто нараснала мощта на Ангбанд. Амон Руд бил затрупан и само най-храбрите дръзвали да излизат навън; настанал глад и мнозина се разболели.

През един сумрачен ден в средата на зимата сред разбойниците се появил някой, който изглеждал като могъщ мъж с бяло наметало и бяла качулка. Бил се промъкнал покрай тяхната стража и сега, без да каже нито дума, пристъпил към огнището. А когато изплашените хора наскачали, гостенинът се размял, отметнал качулката и всички видели, че това е Белег Крепколък. Под широкия си плащ носел голям вързоп, в който имало много потребни за тях неща.

Тъй обичта на Белег надделяла над разума, та пак се завърнал при Турин. А Турин искрено се зарадвал, защото често съжелявал за своята упоритост; и сега най-съкровено му желание се сбъдвало, без да се унижава или да отстъпва от волята си. Не тъй радостни били обаче Андрог и някои други от шайката. Струвало им се, че между техния главатар и Белег вече е имало друга потайна среща; и Андрог ги гледал със завист, докато седали настрани и си приказвали.

Белег бил донесъл със себе си Хадоровия шлем, понеже се надявал с туй да издигне отново мислите на Турин над дивия живот из пущинака начело на шайка разбойници.

– Твое е това и сега ти го връщам – рекъл той на Турин, докато изваждал шлема. – Беше ми оставено на съхранение в северните предели; ала вярвам, че не си го забравил.

– Почти – отвърнал Турин. – Ала не ще го забравя вече.

Сетне замълчал и умислено се загледал нейде надалече, додето внезапно съзрял в десницата на Белег да блести още нещо. Туй бил дарът на Мелиан, но сребристите листа изглеждали червени в отблясъците на огъня и когато Турин зърнал печата, очите му станали мрачни.

– Какво си донесъл? – запитал той.

– Най-големия дар, що все още можем да предложим на онези, които обичаме – отвърнал Белег. – Туй е *лембас ин Елид*, пътният хляб на Елдарите, от който досега не е хапнал нито един човек.

– Шлема на дедите си ще приема – рекъл Турин – с благодарност, задето си го опазил; но дарове от Дориат не ще докосна.

– Тогаз върни там меча и другите си оръжия – рекъл Белег. – Върни всичко, що си научил, и грижете за детството ти. Ала поне не карай хората си (що казваш, че са ти били верни) да умират сред тази пустош заради твоя каприз! Пък и този хляб бе дар за мен, а не за тебе, тъй че мога да го деля с когото си искам. Не яж, ако ти пресяда на гърлото; но други тук могат да се окажат по-гладни и не тъй горделиви.

Пламнали очите на Турин, ала като се взрял в лицето на Белег, огънят в тях изгаснал, та помрачнели и той изрекъл едва чуто:

– Чудно ми е, приятелю, че си намерил сили да се завърнеш при такъв неблагодарник. От теб ще приема каквото ми дадеш, дори и упрек. Занапред ме съветвай за каквото си пожелаеш, освен за завръщане в Дориат.

Глава VIII

Земята на Лъка и Шлема

През следващите дни Белег много се трудил за благо на отряда. Грижел се за ранените и болните и те бързо оздравявали. Защото в ония дни Сивите елфи все още били велик народ, надарен с голяма мощ и велика мъдрост за живота и живите твари; и макар да не били тъй мъдри и изкусни като Изгнаниците от Валинор, все пак през дългия си живот в Средната земя успели да натрупат редица познания, недостъпни за хората. Освен туй Белег Стрелеца бил прославен сред народа на Дориат; издръжлив бил и силен, надарен със зорък поглед и проникателен ум, а наложело ли се – храбър в битка, като разчитал не само на бързите стрели от дългия си лък, но и на мощния меч Англахел. Ала ден подир ден растяла омразата в сърцето на Мим, що ненавиждал елфите, както бе казано, и гледал със завистливо око обичта на Турин към Белег.

Когато отминала зимата, разтопили се снеговете и дошла пролетта, разбойниците пак трябвало да се захванат с по-сурови дела. Раздвижила се мощта на Ангбанд; като дълги пръсти на опипваща ръка тръгнали челните отряди на несметните му армии да разузнаят пътищата към Белерианд.

Кой ли познава черните замисли на Моргот? Кой би могъл да измери необятната мисъл на оногова, що някога бил Мелкор, най-могъщ певец сред Великата мелодия на Айнуриите, а сега седял като мрачен владетел върху мрачния си трон далече на север и със злобно лукавство обсъждал всяка нова вест, узнавайки тъй за делата на своите врагове много повече, отколкото подозирал който и да било от тях, освен може би кралица Мелиан? Към нея често отправял мислите си Моргот, ала никога не успявал да разгадае тайните ѝ.

През онази година той насочил злобата си към земите западно от Сирион, където все още имало сила да му се противопостави. Гондолин още стоял, ала бил скрит. За Гондолин знаел, но засега не можел да го превземе. По-нататък бил Нарготронд, към който никой от неговите слуги не бил открил пътя и името му всявало ужас сред тях. А от далечния южен бряг на Арверниен и устието на Сирион, отвъд белите брезови гори на Нимбретил, долитала мътва за Пристанищата на Корабите. Дотам не можел да се добере, преди всичко друго да падне.

Затова орките прииждали откъм Севера на все по-несметни орди. През Анахския проход минали те и превзели Димбар, а подир туй

нахлули в северните предели на Дориат. Продължили по древния път, който следвал дългото дефиле на Сирион, минавал край острова, където някога Финрод бил издигнал кулата Минас Тирит, пресичал земите между Малдуин и Сирион, а сетне през Бретилския лес достигал до Теиглинските бродове. Оттам в древни времена пътят навлизал в Охраняваната равнина и покрай подножието на възвишенията около Амон Руд продължавал през долината на Нарог, за да стигне най-сетне до Нарготронд. Но засега орките не смеели да напредват по него; защото из пуштинака ги дебнела нова невидима заплаха и от червения връх бдели зорки очи, за които никой не ги бил предупредил.

През онази пролет Турин отново надянал Шлема на Хадор и Белег се възраждал. Отначало отрядът им наброявал по-малко от петдесет бойци, ала следотърсаческите умения на Белег и доблестта на Турин ги превръщали за врага в цяла армия. Съгледвачите на орките били избивани, лагерите им били вечно под наблюдение, а ако се събирали по много, за да прекосят някоя теснина, от скалите или от дървесните сенки изскачал Драконовия шлем със своите хора, могъщи и люти. Скоро предводителите им се разтрепервали от самата песен на рога му нейде из хълмовете и орките удряли на бяг още преди да чуят свистенето на стрела или да зърнат изтеглен меч.

Разказват, че когато отстъпил на Турин и неговия отряд потайното си жилище върху Амон Руд, Мим настоял онзи, който бил пратил пагубната стрела по сина му, да пречупи лъка и стрелите си и да ги положи в нозете на Хим; а този човек бил Андрог. Неохотно изпълнил той волята на джуджето. А Мим обявил още, че Андрог не бива вече никога да похваща стрела или да носи лък, и го обвързал с такова проклетие: наруши ли обета, от собствения си лък да загине.

През пролетта на онази година Андрог пренебрегнал проклятието на Мим и пак взел лък при един боен набег от Бар-ен-Данвед; и в схватката бил ранен от оркиска отровна стрела, та го донесли обратно умиращ от страшни мъки. Но Белег го изцелил от раната. И Мим започнал още по-люто да ненавижда елфа, осуетил проклятието му; ала казвал: „Нищо, то ще ухапе отново“.

През онази година надлъж и шир из Белерианд, над гори, потоци и планински проходи плъзнала мълва, че в най-безнадеждния час отново се вдигат на бой Лъкът и Шлемът, що някога (както се мислело) били паднали в Димбар. Тогава мнозина елфи и люде – прокудени и лишени

от всичко бездомници, които бродели без водач подир битки, поражение и разруха – открили в сърцата си нова храброст и се стекли нататък да дирят Двамата военачалници, макар че още никой не знаел где е тяхната крепост. Турин охотно приемал всички, що идвали при него, но по съвет на Белег не допускал ни един новобранец в своето убежище върху Амон Руд (а сега то било наречено Ехад и Седрин, сиреч Лагер на верните); пътя натам знаели само бойците от Стария отряд. Но постепенно създали наоколо други охранявани лагери и укрепления: в горите на изток, по възвишенията и из южните мочурища, от Метед-ен-глад (Края на гората) южно от Теиглинските бродове до Бар-ериб, който се намирал на няколко левги южно от Амон Руд в някогашните плодородни земи между Нарог и Сирионските езера. От всички тия места хората можели да виждат върха на Амон Руд и чрез тайни сигнали да получават вести и заповеди.

Тъй още преди да отmine лятото, последователите на Турин се превърнали в могъща армия; и властта на Ангбанд била отхвърлена. Мълва за тях стигнала дори до Нарготронд и мнозина там се развълнували, казвайки, че щом група бунтовници може да нанесе такъв удар на Врага, то какво ли би сторил владетелят на Нарог. Но кралят на Нарготронд Ородрет не пожелал да промени плановете си. Във всичко следвал замислите на Тингол, с когото разменял вести по тайни пътища; а и бил мъдър владетел, доколкото са мъдри ония, що най-напред мислят за своя народ и как да опазят живота и благоденствието му от вражата сила. Затуй не разрешил на нито един свой боец да се присъедини към Турин и пратил вестоносци да му кажат, че каквото и да планува или върши в своите битки, не бива да стъпва на нарготрондски земи, нито да отблъсква орките натам. Ала макар да отказвал въоръжена подкрепа на Двамата военачалници, във всичко друго им обещал помощ (и за туй вероятно го били посъветвали Тингол и Мелиан).

Тогава Моргот за известно време удържал десницата си; ала често се преструвал, че атакува, та с лесни победи да вдъхне самоувереност на тия бунтовници. Както и станало. Защото Турин вече наричал Дор-Куартол, сиреч Земя на Лъка и Шлема, цялата област между Теиглин и западните предели на Дориат; и като се обявил за неин владетел, си избрал новото име Гортол, що означава Страховития шлем, и в сърцето му се възродила прежната буйна дързост. Ала на Белег му се струвало, че Драконовият шлем не е подействал на Турин така, както той се надявал; и смут го обземал, като се взирал в идните дни.

Веднъж, когато лятото вече преваляло, двамата седели в Ехад и си

почивали подир дълъг боен поход. Тогава Турин казал на Белег:

– Защо си тъй угрижен и печален? Нима не ни потръгна, откакто дойде при мен? Нима целите ми не са постигнати?

– Всичко е наред засега – рекъл Белег. – Враговете още са стреснати и изплашени. И тепърва ни предстоят добри дни; до някое време.

– А сетне? – попитал Турин.

– Сетне зимата – казал Белег. – А подир нея още една година за ония, що доживеят.

– А сетне?

– Яростта на Ангбанд. Ние само опарихме връхчетата на пръстите на Черната ръка – нищо повече. Тя не ще се отдръпне.

– Но нима яростта на Ангбанд не е наша цел и радост? – запитал Турин. – Какво друго би искал да сторя?

– Знаеш много добре – отвърнал Белег. – Ала за онзи път си ми забранил да говоря. Чуй ме поне сега. От много неща се нуждае един крал или предводител на могъща армия. Той трябва да има сигурно убежище; трябва да има богатство и мнозина работници, що владеят и друго освен меч. С бройката идва потребност от храна, която не се намира из пущинака. И така тайната свършва. Амон Руд е добро място за малоброен отряд – той има очи и уши. Но е усамотен и се вижда отдалече; даже и малка войска би го обградила напълно – освен ако разполага с могъща армия, каквато нямаме и едва ли ще имаме.

– Въпреки туй искам да бъда пълководец на собствена армия – рекъл Турин, – и ако ми е писано, нека да загина. Тук преграждам набега на Моргот и додето се боря, той не може да използва южните пътища.

Мълвата за Драконовия шлем из земите западно от Сирион скоро стигнала до Морготовите уши и тогава Врагът се разсмял, защото тъй отново му се разкрил Турин, който задълго бил укрит в сенките и под воалите на Мелиан. Ала той почвал да се бои, че Турин ще се сдобие с такава мощ, та хвърлената над него прокоба ще се обезсмисли и той ще избегне предначертаната му участ, или пък ще се оттегли в Дориат и пак ще изчезне от взора му. Наумил си тогава да залови Турин и да го пороби, или да го подложи на мъки като баща му.

Право бил казал Белег на Турин, че само са опарили връхчетата на пръстите на Черната ръка и че тя не ще се отдръпне. Но Моргот прикривал кроежите си и засега се задоволявал да праща натам най-умелите разузнавачи; и не след дълго около Амон Руд гъмжало от съгледвачи, що се спотайвали незабелязани из пущинака и не нападали влизащите или

излизащи отряди.

Ала Мим усещал присъствието на орки из земите около Амон Руд и омразата към Белег зародила в помрачнялото му сърце зла умисъл. Един ден към края на годината рекъл на хората в Бар-ен-Данвед, че излиза със сина си Ибун да събират корени за зимните си запаси; но истинската му цел била да намери Морготовите слуги и да ги отведе до скривалището на Турин¹.

Все пак той се опитал да наложи някои условия на орките, които му се присмели, но Мим казал, че нищо не знаят, ако смятат да изкопчат с мъчения нещо от едно Калпаво джудже. Тогава те го попитали какви са условията и Мим ги обявил: да му платят в желязо теглото на всеки пленен или убит човек, а за Турин и Белег платата да е в злато; а когато се отърват от Турин и неговия отряд, да не закачат Мим и да му оставят дома; да оставят Белег завързан, та Мим да се разправя с него; а Турин да пуснат на свобода.

Емисарите на Моргот охотно приели тези условия без никакво намерение да ги изпълнят. Главатарят на орките нямал нищо против да остави Белег в ръцете на Мим; ала да пусне Турин не можело и дума да става – имал най-строга заповед да го отведе жив в Ангбанд. Приемайки поставените условия, той настоял да задържат Ибун за заложник; тогава Мим се уплашил и опитал да се отметне или да избяга. Ала орките държали сина му и той бил принуден да ги отведе до Бар-ен-Данвед. Тъй бил предаден Домът на откупа.

Вече бе казано, че каменистият масив на Амон Руд имал гол и плосък връх, ала колкото и стръмни да били склоновете му, хората можели да достигнат върха по изсечена в камъка стълба, която тръгвала от скалистата тераса пред дома на Мим. На върха имало стражи и те предупредили за приближаването на врага. Но водени от Мим, орките излезли на равната площадка пред портата и Турин и Белег били отблъснати към входа на Бар-ен-Данвед. Някои от хората, които опитали да се изкатерят по скалната стълба, били пронизани с оркски стрели.

Турин и Белег се оттеглили в пещерата и запушили входа с голям камък. В този тежък час Андрог им разказал за тайното стълбище към плоския връх на Амон Руд, което бил открил, когато се залутал из пещерите, както вече бе казано. Тогава Турин и Белег заедно с мнозина от своите хора се изкачили по това стълбище и излезли на върха, като

1. Ала разказват и другояче: че Мим не търсел преднамерено орките. Към предателството го тласнало залавянето на сина му и заплахата да го измъчват.

изненадали малцината орки, що вече се били изкатерили по външните стъпала, и ги хвърлили в пропастта. За известно време удържали напора на изкачващите се орки, но на голата скала нямало укрития и мнозина били простреляни изотдолу. Най-храбър сред тях бил Андрог, който паднал на външното стълбище, смъртоносно ударен от стрела в главата.

Тогава Турин и Белег заедно с оцелелите се оттеглили към центъра на върха, където имало стърчащ камък, и като застанали в кръг около него, отбранявали се, додето не загинали всички освен Белег и Турин, защото върху тях орките хвърлили мрежи. Турин бил вързан и отнесен; а ранения Белег оставили да лежи със завързани китки и глезени за железни клинове, забити в скалата.

Като открили отвора на потайното стълбище, орките се спуснали надолу, та плякосали и осквернили Бар-ен-Данвед. Не открили Мим, понеже се спотайвал дълбоко из пещерите; а когато си тръгнали от Амон Руд, той излязъл на върха. Отишъл до проснатия и неподвижен Белег и със злорад смях почнал да точи ножа си.

Ала не само Мим и Белег били живи на онзи каменен връх. Макар и смъртно ранен, Андрог пролазил сред трупове, сграбчил меч и замахнал срещу джуджето. С ужасен писък хукнал Мим към ръба на канарата и изчезнал – избягал надолу по една стръмна козя пътека, известна единствено нему. А Андрог със сетни сили срязал примките на Белег, та го освободил; и преди да умре, изрекъл:

– Твърде дълбоки са моите рани дори за целител като теб.

Глава IX Смъртта на Белег

Белег дълго търсил Турин сред мъртвците, за да погребее тялото му, ала не го открил. Тогава разбрал, че Хуриновият син е отведен жив в Ангбанд; но бил принуден да остане в Бар-ен-Данвед, докато раните му заздравеят. Сетне потеглил почти без надежда да открие следата на орките, но се натъкнал на дирите им близо до Теиглинските бродове. Там дирите се разделяли – едни минавали покрай Бретилския лес към Бритиакския брод, а други завивали на запад. За Белег било ясно, че трябва да следва онези, които отиват по най-прекия и най-бърз път към Ангбанд през Анахския проход. Затуй продължил през Димбар и нагоре към прохода Анах в Планините на Ужаса Еред Горгорот, а оттам излязъл на платото Таур-ну-Фуин, що означава Гора под нощта, област на ужас и

мрачна магия, на скиталчество и отчаяние.

Но тъй се случило, че докато вървял една нощ през ония прокълнати земи, забелязал светлинка между дърветата и като отишъл натам, видял един елф да спи под изсъхнало вековно дърво. До главата му светела лампа, чието покривало се било смъкнало. Белег събудил спящия, дал му лембас и запитал каква зла участ го е довела на това страшно място; а елфът се назвал с името Гвиндор, син Гуилинов.

С дълбока скръб в сърцето го гледал Белег; защото сега Гвиндор бил само прегърбена и боязлива сянка на прежната сила и доблест на онзи благородник от Нарготронд, който в Битката на Неизброимите сълзи с безумна храброст препуснал чак до портите на Ангбанд и там бил заловен. Защото заради своите умения в ковашкия занаят и издирването на руди и скъпоценни камъни малцина от пленените Нолдори били убивани; тъй и Гвиндор не загинал, а попаднал като роб в Северните рудници. Някои от тия Нолдори притежавали Феанорови лампи, които представлявали кристали, закачени в мрежа от изящни верижки и излъчващи от ядрото си негаснещо синьо сияние, що им помагало по вълшебен начин да намират пътя си в нощната тъма или из мрачни тунели; ала тайната на тия лампи не познавали дори те самите. Тъй мнозина елфи-миньори успявали да си пробият изход и да избягат от мрака на мините; но Гвиндор бил получил от един работник в ковачниците малък меч и докато се трудел в каменоломните, внезапно нападнал стражата. Избягал, ала с отсечена китка; и сега лежал изнурен под могъщите борове на Таур-ну-Фуин.

От Гвиндор Белег узнал, че малкият отряд орки пред тях, от който се криел беглецът, не водел пленници и бързал с все сила – може би за да изпревари останалите и да отнесе някаква вест в Ангбанд. Като чул това, Белег изпаднал в униние, понеже се досетил, че следите на запад отвъд Теиглинските бродове са оставени от по-голяма орда, тръгнала според оркския обичай да върлува в търсене на храна и плячка; и може би тия орки вече се връщали към Ангбанд по „Тясната земя“ – дългото дефиле на Сирион, което лежало далеч на запад. Ако наистина било тъй, оставала едничката надежда да се върне до брода на Бритиах, а после да продължи на север към Тол Сирион. Ала едва бил взел това решение, когато чули откъм юг през гората да се задава голяма войска; и като се укрили зад дървесните вейки, видели Морготовите слуги да минават бавно, претоварени с плячка, а между тях се тътрели пленници, обкръжени от вълци. Видели и самия Турин да крачи с оковани ръце, а орките немилосърдно го биели с камшици.

Тогава Белег разказал защо е дошъл в Таур-ну-Фуин и Гвиндор се опитал да го разубеди от безумното начинание, като казал, че тъй не ще постигне нищо, освен да придружи Турин в предстоящите мъчения. Но Белег не искал да изоставя своя приятел и макар сам да бил отчаян, с пламенни речи разпалил нова надежда в сърцето на Гвиндор; и двамата продължили напред подир орките, додето излезли от гората върху планинските склонове, слизайки към безплодните дюни на Анфауглит. А орките, щом зърнали върховете на Тангородрим, се успокоили, та по здрач спрели на бивак в една гола долчинка и разположили наоколо вълча стража. Там насядали на гуляй и пируване с плячката; и след като поизмъчвали пленниците, повечето потънали в пиянски сън. Могъща буря се зададе от запад и в далечината тътнели гръмотевици, докато Белег и Гвиндор се прокрадвали към лагера.

Когато целият лагер заспал, Белег извадил лъка си и в тъмнината застрелял четири от вълците-стражи откъм южната страна, един по един и безшумно. После с безумна храброст двамата се промъкнали през лагера и намерили Турин с оковани ръце и нозе, вързан за едно сухо дърво. От дънера около него стърчали дръжките на ножовете, с които го измеряли орките; но той не бил наранен, само от изтощение бил потънал в мъртвешки сън. Тогава Белег и Гвиндор срязали въжетата и на ръце изнесли пленника от долчинката; ала не могли да го носят дълго и едва успели да стигнат до един трънлив гъсталак високо на склона над лагера. Там го оставили на земята; а бурята вече приближавала. Белег изтеглил своя меч Англахел и с него разсякъл оковите на Турин; ала през оная нощ злата съдба била по-силна, защото острието на Еол Мрачния елф се отплеснало в ръката му и наранило крака на Турин.

Събудил се Турин изведнъж, обзет от ярост и страх, и като зърнал някой да се привежда над него с гол меч в ръката, рипнал с див крясък, понеже смятал, че орките пак са дошли да го измъчват; и като се пресегнал през мрака, изтръгнал Англахел и съсякъл Белег Куталион, когото мислел за враг.

Но както стоял вече свободен и готов скъпо да продаде живота си на въображаемите противници, изведнъж право над тях избухнала ослепителна мълния и в нейната светлина съзрял лика на Белег. Тогава Турин застинал вкаменен и безмълвен пред тази ужасна смърт, защото чак сега разбрал що е сторил; и тъй страшно било лицето му под блясъка на небесните мълнии, че Гвиндор се захлупил по очи на земята и не смеел да вдигне глава.

Ала ето че в низината под тях орките се събудили, както от бурята,

тът и от кръска на Турин, и открили, че пленникът е избягал; но не пратили потеря, защото се бояли от западните гръмотевици и мислели, че им ги пращат великите Неприатели отвъд Морето. Налетял мощен вятър, порой се посипал от мрачното небе и мътни реки връхлетели надолу по склоновете на Таур-ну-Фуин; и макар Гвиндор да крещял, че са в смъртна опасност, Турин не отговарял и продължавал да седи напред бурята, неподвижен и без нито една сълза, до проснатото в мрачната гора тяло на Белег Куталион – убит от собствената му ръка, докато го освобождавал от робските вериги.

Призори бурята отминала на изток над Лотлан и изгряло топло, ярко есенно слънце; но орките мразели слънцето почти колкото гръмотевиците и понеже мислели, че Турин отдавна е избягал надалеч, а пороят е изличил следите му, потеглили набързо да се приберат час по-скоро в Ангбанд. Гвиндор ги видял отдалече как крачат през димящите пясъци на Анфауглит. Тът злите твари се завърнали при Моргот с празни ръце и изоставили зад себе си Хуриновия син, който седял онемял и безумен върху склона на Таур-ну-Фуин, прегърбен под невидим товар, по-тежък от техните окуви.

Накрая Гвиндор помолил Турин да му помогне за погребението на Белег и той се изправил като насън. Заедно положили Белег в плитък гроб и сложили до него могъщия му лък Белтрондинг, що бил изработен от черен тис. Но Гвиндор взел злокобния меч Англахел, като казал, че ще е по-добре това острие да мъсти на Морготовите слуги, отколкото да лежи без полза под земята; взел и запаса от лембас на Мелиан, за да се подкрепят из пущинака.

Тът от ръката на онзи, когото най-силно обичал, загинал Белег Крепколък – най-верният приятел и най-изкусният от всички следотърсачи, бродили в Древните дни из горите на Белерианд; и тая скръб се запечатала навеки върху лицето на Турин.

Но храбростта и надеждата се възродили в гърдите на елфа от Нарготронд и той повел Турин надалече от Таур-ну-Фуин. Дълго бродили по опасни пътеки, ала Турин вече ни веднъж не продумал и вървял сякаш без цел и посока, докато годината привършвала и зимата бавно се прокрадвала откъм северните земи. Гвиндор обаче неотстъпно крачел до него, за да го пази и упътва; и тъй се прехвърлили на запад през Сирион, та стигнали накрая до Красивото езеро и Ейтел Иврин под Сенчестите планини, откъдето извирал Нарог. И там Гвиндор рекъл на

Турин:

– Събуди се сега, Турин, сине Хуринов! Над езерото Иврин звъни вечен смях. Кристални планински извори го подхранват, а от оскверняване го закриля сам Властелинът на Водите Улмо, който някога сътворил тукашната прелест.

Тогавя Турин коленичил и отпил от водата; а после изведнъж рухнал на брега и сълзите му най-сетне се отприщили, за да го изцелят от безумието.

Там съчинил песен за Белег и я назвал Лаер Ку Белег, що означава „Песен за Крепкия лък“; и без да се бои от нищо, запял с пълен глас. А Гвиндор подал Англахел в ръцете му и Турин усетил, че в този тежък и мощен меч се крие голяма сила. Но черното острие не блестяло и изглеждало захабено, та Гвиндор продумал:

– Странно е това острие, друго такова не съм виждал в Средната земя. То скърби за Белег също като теб. Успокой се сега; защото аз се завръщам при Финарфиновия род в Нарготронд, где съм роден и живеех, преди да ме настигне скръбта. А ти ще дойдеш с мен да намериш там изцеление и нови сили.

– Кой си ти? – запитал Турин.

– Аз съм бездомен елф, беглец от робство, когото Белег случайно срещна и утеши – отвърнал Гвиндор. – Ала някога в Нарготронд ме знаеха като благородния Гвиндор, син Гуилинов, додето не бях пленен в Ангбанд по време на Нирнает Арноедиад.

– Значи си виждал доблестния Хурин, син на Галдор от Дор-ломин? – запитал отново Турин.

– Не съм го виждал – рекъл Гвиндор. – Ала из Ангбанд се носи мътва, че и до днес волята му била непреклонна; а Моргот бил хвърлил проклетие над него и неговия род.

– Вярвам, че е тъй – промълвил Турин.

А после станали, обърнали гръб на Ейтел Иврин и тръгнали на юг покрай бреговете на Нарог, докато били заловени от група елфи-разузнавачи и отведени като пленници в потайната крепост.

Тъй пристигнал Турин в Нарготронд.

Глава X Турин в Нарготронд

Отначало дори и най-близките роднини не познали Гвиндор, който

бил тръгнал на бой млад и силен, а подир преживените мъки и страда-ния се завръщал като прегърбен старец от човешкия род; а сега отгоре на всичко бил и сакат. Но Финдуилас, дъщерята на крал Ородрет, веднага разбрала кой е и го посрещнала сърдечно, защото го обичала и преди Нирнает Арноедиад били сгодени, а Гвиндор толкова обичал нейната хубост, че я нарекъл Фаеливрин, що означава Слънчев блясък по езеро-то Иврин.

Тъй Гвиндор се прибрал у дома, а заради него приели и Турин; защото Гвиндор казал, че е храбър мъж и скъп приятел на Белег Куталион от Дориат. Но когато пожелал да каже името му, Турин го изпреварил и рекъл:

– Аз съм Агарваен, син на Умарт (а туй значело Окървавения, син на Злочестия), ловец из горите.

И макар да се досещали, че е избрал тези имена заради убийството на своя приятел (понеже не знаели други причини), елфите не го разпитвали повече.

Мечът Англахел бил изкован наново от изкусните нарготрондски ковачи и макар да си останал черен, по ръбовете му искрял блед пламък. Тогава самият Турин станал известен в Нарготронд с името Мормегил, тоест Черния меч, заради мълвата за подвизите му с това оръжие; а той нарекъл меча Гуртанг, що означава Смъртоносно желязо.

Заради своята доблест и военните си умения Турин спечелил благосклонността на Ородрет и бил приет сред неговите съветници. Но не му допадал начинът, по който воювали чрез засада, дебнене и стрелба от укритие – и призовавал да се откажат от него и да използват своята сила в открити сражения и преследване на Морготовите слуги. Пред кралския съвет Гвиндор винаги говорел против Турин по тия въпроси, твърдейки, че понеже е бил в Ангбанд, знае много за мощта на Моргот и неговите планове.

– Дребните победи в крайна сметка ще се окажат безплодни – казал той, – понеже чрез тях Моргот научава къде са най-храбрите му неприятели и сбира достатъчно сила, за да ги унищожи. Цялата обединена мощ на елфи и Едаини е стигнала само колкото да го удържат и да си спечелят мира на обсадата; дълго е траял той, ала само защото Моргот не бързал да разкъса обръча; и вече никога не ще бъде сключен подобен съюз. Сега в тайната е единствената ни надежда. Докато пристигнат Валарите.

– Валарите! – възкликнал Турин. – Те вас са изоставили, а нас, людете, презират. Каква полза да гледаме през безбрежното Море към

умирация залез на Запада? Само с един Валар имаме работа и той се нарича Моргот; и дори ако не успеем да го надвием, поне ще го нараним и ще му попречим. Защото и най-дребната победа си остава победа, независимо какво произлиза от нея. А и така е най-разумно. В крайна сметка тайната е невъзможна – само оръжията са преграда срещу Моргот. Не сторите ли нещо да го спрете, не след много години цял Белерианд ще падне под неговата сянка и той ще ви изрови един по един от скривалищата ви. А после какво? Жалка шепичка оцелели ще избягат на юг и на запад, за да се крият по морските брегове, хванати в клещи между Моргот и Осе. Тогава по-добре да си спечелим епоха на слава, макар и да е мимолетна; защото краят няма да е по-лош. Говориш за тайна и казваш, че в нея е единствената ни надежда; ала можеш ли да издебнеш и унищожиш всеки съгледвач на Моргот, чак до последния, та никой да не се завърне с вести в Ангбанд – и няма ли тъкмо туй да му покаже, че още сме живи и точно къде се укриваме? Ето какво ще добавя: макар да е кратък животът на простосмъртните люде пред този на елфите, те предпочитат да го загубят в сражение, отколкото в позорен бяг или робство. Велик подвиг е предизвикателството на Хурин Талион; и дори ако унищожи храбреца, Моргот няма власт да върне стореното назад. Самите Западни властелини ще почитат героя; и не са ли записани неговите дела в историята на Арда, що ни Моргот, ни всемогщият Манве може да промени.

– За възвишени неща говориш – отвърнал Гвиндор – и ясно личи, че си живял между Елдарите. Ала мрак е паднал над теб, щом слагаш на една везна Моргот и Манве и наричаш Валарите врагове на елфи и люде; защото Валарите не презират нищо на този свят, а най-малко пък Чедата на Илуватар. Какво знаеш ти за надеждите на Елдарите? Между нас се носи пророчество, че един ден пратеник от Средната земя ще стигне през сенките до Валинор и Манве ще го изслуша, а Мандос ще се смили. Нима не бива заради онова време да съхраним семето на Нолдорите и Едаините? А Кирдан сега живее на юг и там гради кораби; ала що знаеш ти за корабите и Морето? Само за себе си мислиш и за собствената си слава, а нас съветваш да сторим същото; но ние трябва да мислим и за другите, защото не всички могат гордо да паднат в сражение – и додето имаме сили, трябва да ги опазим от война и разруха.

– Изпратете ги тогава при корабите си, докато още е време – рекъл Турин.

– Те не биха се разделили с нас – възразил Гвиндор, – дори ако имаше как Кирдан да ги издържа. Докато е възможно, трябва да живеем

заедно, а не да си играем със смъртта.

– На всичко туй вече отговорих – рекъл Турин. – Храбра защита на границите и мощни удари, преди врагът да се е събрал – това е най-сигурната ви надежда да живеете по-дълго заедно. И няма ония, за които говориш, обичат страхливци, що се спотайват из горите и дебнат като вълци; не биха ли предпочели герои, що с гордо вдигнат шлем и здрав щит отблъскват далеч по-многоброен неприятел? За жените на Едаините поне знам, че това предпочитат. Те не възпряха мъжете си преди Нирнает Арноедиад.

– Ала далеч по-тежка скръб ги сполетя, отколкото ако туй не се бе случило – отвърнал Гвиндор.

А Турин си спечелил благосклонността на Ородрет и станал главен съветник на краля, който за всичко се вслушвал в неговите думи. По онова време елфите от Нарготронд изоставили предишните бойни похвати и почнали да излизат в открити сражения, а в подземията си събрали големи запаси от оръжия; и по съвет на Турин Нолдорите изградили могъщ мост над Нарог пред Фелагундовата порта, за да минават по-бързо войските им, тъй като войната сега се водела главно на изток от Нарог в Охраняваната равнина. На север Нарготронд удържал своята граница из „Спорните земи“ около изворите на Гинглит, Нарог и покрайнините на гората Нуат. Между Нениг и Нарог не пристъпвали орки; а на изток от Нарог кралството им стигало до Теиглин и Бърдата на Нибин-ноег.

Гвиндор изпаднал в немилост, защото бил болнав, та вече не препускал начело в сраженията и често го мъчели болки в осакатената лява ръка. Ала Турин бил още млад и едва сега възмъжавал наистина; а по облик бил същински син на Морвен Еледвен: тъмнокос, белолик, със сиви очи и по-красив от който и да било простосмъртен през Древните дни. Речта и обноските му сякаш идвали направо от древното кралство на Дориат, та дори и сред елфите често го мислели за наследник на някой от най-благородните нолдорски родове. Тъй храбър бил Турин и тъй умело владеел оръжията, особено меча и щита, че елфите казвали:

– Нищо не може да го погуби освен зла съдба или стрела отдалече.

Затуй му подарили джуджешка ризница да го пази; а веднъж, като бил освирепял, открил в оръжейниците и джуджешка маска, цялата позлатена. Оттогава си я слагал преди сражение и щом зърнели тая маска, враговете бягали презглава.

След като вече всичко ставало както желаел, и вършел доблестно каквото му било по душа, той станал любезен и не тъй мрачен както

преди, та почти всички сърца го обикнали; и мнозина го наричали Ада-недел, сиреч елфочовек. Ала най-силно трепвало сърцето на Ородретовата щерка Финдуилас, колчем той приближавал до нея. Тя била злато-коса като всички от Финарфиновия род и Турин взел да изпитва наслада от срещите с нея; защото му напомняла за неговите близки и жените от бащиния му дом в Дор-ломин.

Отначало я срещал само когато Гвиндор бил наблизо; но след време тя почнала да го търси и двамата често се срещали насаме, сякаш случайно. Тогава тя го разпитвала за Едаините, от които била виждала само малцина, за неговия род и страната му.

Турин охотно ѝ разказвал за всичко това, макар да не споменавал точно къде е родният му край и как се наричат близките му; а веднъж рекъл:

– Имах сестричка на име Лалаит – аз поне я наричах така; и за нея ми напомняш. Но Лалаит беше дете, златно цвете сред зелената пролетна трева; и ако бе живяла, днес може би щеше да е посърнала от скръб. Ала ти си величава като златно дърво; как бих искал да имам тъй прекрасна сестра!

– Та ти също си величав – отвърнала тя, – досущ като владетелите от Финголфиновия род; бих желала да имам тъй храбър брат. И не мисля, че Агарваен е истинското ти име, нито пък ти подхожда, Аданедел. Бих те нарекла Тхурин, що означава Потайния.

При тия слова Турин се стреснал, но рекъл само:

– Не е това името ми; и не съм владетел, защото нашите владетели са от Елдарите, а аз не съм от тях.

Скоро Турин забелязал, че дружбата му с Гвиндор почва да охлажда; и се зачудил, защото до неотдавна скръбта и ужасът от Ангбанд малко по малко напусkali елфа, а сега той сякаш отново затъвал в печал и тревога. „Може би е наскърбен – помислил си Турин, – понеже се противопоставям на неговите съвети и го оборвам; ще ми се да не беше така.“ Защото той обичал Гвиндор като свой водач и изцелител, та дълбоко скърбял за бедите му. Но по онова време лъчезарната Финдуилас също помръкнала, бавни станали нейните стъпки и тревожно лицето ѝ; и като видял това, Турин предположил, че словата на Гвиндор са вселили в сърцето ѝ страх от онуй, що може да връхлети.

А всъщност в мислите си Финдуилас се разкъсвала на две. Защото почитала и съжалявала Гвиндор, та не желаела да прибави и капка към неговите страдания; ала въпреки волята ѝ любовта към Турин раснела

ден подир ден и тя често си мислела за Берен и Лутиен. Но Турин не бил като Берен! Не я пренебрегвал и се радвал, колчем се срещали; и все пак тя разбирала, че не ще намери в него обичта, за която копнеела. Другаде били умът и сърцето му – край отдавна изтекли реки и потоци.

Тогава Турин рекъл на Финдуилас:

– Не позволявай на Гвиндоровите слова да те изплашат. Той е страдал в тъмниците на Ангбанд; а тежко е за храбрец като него да бъде немоощен и по неволя да изостава. Нуждае се от утеха и време за изцеление.

– Знам го добре – отвърнала тя.

– Но ние ще му спечелим това време! – добавил Турин. – Нарготронд ще устои! Моргот Страхливеца вече нивга не ще излезе от Ангбанд и сега разчита изцяло на слугите си; тъй казва Мелиан от Дориат. Те са пръстите на ръката му, а ние ще ги сечем и премазваме, додето отдръпне нокти. Нарготронд ще устои!

– Може би – рекла Финдуилас. – Ще устои, ако е по силите ти да го постигнеш. Ала внимавай, Тхурин; всеки път, щом тръгваш на рат, сърцето ми се свива от страх, че Нарготронд ще те загуби.

А подир туй Турин потърсил Гвиндор и му рекъл:

– Гвиндор, скъпи приятелю, ти отново изпадаш в печал; недей! Защото ще намериш изцеление в домовете на своя народ и под лъчезарния взор на Финдуилас.

Тогава Гвиндор се взрял в Турин, ала не казал нищо и лицето му помръкнало.

– Защо ме гледаш така? – запитал Турин. – Напоследък очите ти често се взират някак странно към мен. С какво съм те наскърбил? Оборвах съветите ти; ала човек трябва да казва каквото му е на душата, а не да крие своята истина заради каквото и да било. Много бих искал да сме на едно мнение; защото голям дълг имам към теб и не ще го забравя.

– Тъй ли? – рекъл Гвиндор. – Ала въпреки туй с дела и съвети променяш моя дом и моите близки. Сянката ти е паднала над тях. Как да се радвам, след като всичко загубих заради теб?

Но Турин не проумял тия слова и само предположил, че Гвиндор му завижда заради обичта и доверието на краля.

А когато Турин си отишъл, Гвиндор дълго седял унесен в мрачни мисли и проклинал Моргот, че може тъй да преследва със скръб своите

жертви където и да избягат.

– Сега най-сетне – продумал той – вярвам на мълвата, що се носеше из Ангбанд, че Моргот е хвърлил прокоба над Хурин и целия му род.

И отишъл, та рекъл на Финдуилас:

– Съмнения и печал са те обзели; твърде често ми липсваш и почвам да се догаждам, че ме избягваш. Тъй като не ми казваш каква е причината, трябва да се досетя сам. Дъще на рода Финарфинов, нека няма печал помежду ни; макар че Моргот съсипа живота ми, аз продължавам да те обичам. Върви там, накъдето те тегли сърцето; понеже вече съм негоден да се ожена за теб и не ме тачат днес нито за доблест, нито за мъдрост.

Заридала тогаз Финдуилас.

– Не ридай! – промълвил Гвиндор. – Ала внимавай наистина да не стигнеш до плач! Не подобава на Първородните Чеда на Илуватар да се задомяват с Къснородените; пък и не е разумно, тъй като те са недълговечни и бързо си отиват, а за нас оставят скръбното вдовство до края на света. Самата съдба не ще позволи туй да се случи, освен веднъж или дважд заради някоя висша цел, която ние не проумяваме. Но този човек не е Берен, ако и да не му отстъпва по храброст и хубост. Съдбата виси над него и мрачна е тая съдба. Не пристъпвай към нея! Сториш ли го, обичта ще те тласне коварно към покруса и гибел. Чуй ме и запомни! Ако и с право да се нарича *агарваен*, син на *умарт*, истинското му име е Турин, син на Хурин, когото Моргот държи в тъмниците на Ангбанд, а над рода му е хвърлил тежко проклятие. Не се съмнявай в мощта на Моргот Бауглир! Нима не я виждаш изписана върху мен?

Изправила се тогаз Финдуилас и наистина изглеждала величава като кралица.

– Заслепени са твоите очи, Гвиндор – рекла тя. – Не виждаш и не разбираш що става тук. Трябва ли сега да поема двоен срам, като ти разкрия истината? Защото аз те обичам, Гвиндор, и вече не се срамувам от туй, ала още по-силна обич ме е обзела и не мога да избягам от нея. Не съм я търсила и дълго я отблъсквах. Но ако аз жая твоите страдания, пожали и ти моите. Не ме обича Турин и никога не ще ме обикне.

– Казваш го рекъл Гвиндор, – за да отхвърлиш упрека от оногова, когото обичаш. Защо те търси той, защо седи дълго с теб и вечно си тръгва доволен?

– Защото и нему е потребна утеха – отвърнала Финдуилас, – а е лишен от близки и род. Вие и двамата страдате. А Финдуилас? Не стига ли, дете съм принудена да ти призная, че не съм обичана, а отгоре на

туй ме обвиняваш в измама.

– Не, жените имат безпогрешен усет в тия неща – рекъл Гвиндор. – А и едва ли би се намерила такава, която да отрече, че е обичана.

– Ако някой от трима ни е вероломен, то това ще да съм аз – но не по своя воля. А какво да речем за твоите злокобни разкази за Ангбанд? Какво да речем за гибелта и разрухата? Аданедел е могъщ в песента на Света и някой ден ще се разкрие с пълен ръст пред Моргот.

– Горделив е той – промълвил Гвиндор.

– Ала и милостив – отвърнала Финдуилас. – Още не се е осъзнал, но жалостта може да проникне в сърцето му и той не ще я отхвърли. Може би тя ще е единственият ключ към него. Ала той не ме жали. Прекланя се пред мен, сякаш съм едновременно негова майка и кралица!

Може би вярно говорела Финдуилас, виждайки всичко с проница- телния си елдарски взор. Без да знае що се е случило между Гвиндор и Финдуилас, Турин ставал все по-нежен към нея, а тя – все по-печална. Но един ден му рекла:

– Тхурин Аданедел, защо укри името си от мен? Ако знаех кой си, нямаше да те почитам по-малко, ала щях по-добре да разбера твоите скърби.

– Що искаш да кажеш? – запитал той. – За кого ме мислиш?

– За Турин, син на северния пълководец Хурин Талион.

А когато узнал от Финдуилас какво е станало, Турин се разгневил и рекъл на Гвиндор:

– Обичам те от все сърце затуй, че ме спаси и излекува. Ала сега си ми сторил зло, приятелю, като назова истинското ми име и тъй призова злата съдба, от която желяех да се укривя.

Но Гвиндор отвърнал:

– Не в името е съдбата, а в самия теб.

През ония дни на надежда и кратък отдых, когато Мормегиловата доблест отблъсквала мощта на Моргот западно от Сирион и из всички гори настанал мир, Морвен най-сетне избягала от Дор-ломин заедно с дъщеря си Ниенор и поела по дългия път към чертозите на Тингол. Там я чакала нова скръб, понеже узнала, че Турин е изчезнал и в Дориат няма много вести за него, откакто Драконовият шлем се загубил нейде на запад от Сирион; Морвен обаче останала в Дориат заедно с Ниенор като почетна гостенка на Тингол и Мелиан.

Глава XI Падането на Нарготронд

Когато отминали пет години, откакто Турин дошъл в Нарготронд, през пролетта пристигнали двамина елфи, които се назовали Гелмир и Арминас от Финарфиновия народ; и казали, че носят вест за владетеля на Нарготронд. Турин вече командвал цялата нарготрондска войска и решавал всички ратни дела; суров бил станал и горделив, и повелявал както желяел или смятал за добре. Затуй ги отвели при него; ала Гелмир рекъл:

– С Ородрет, син Финарфинов трябва да разговаряме.

А когато дошъл Ородрет, Гелмир му казал:

– Господарю, ние бяхме от рода на Ангрод и дълго се скитахме по-дир Нирнает; напоследък обаче живяхме при Кирдан край устието на Сирион. Един ден той ни повика и заръча да дойдем при теб; защото сам Улмо, Властелин на Водите, му се явил и го предупредил, че голяма заплаха надвисва над Нарготронд.

Но Ородрет бил предпазлив и отговорил:

– Тогава защо идвате насам откъм Севера? Да не сте имали и други задачи?

Тогава Арминас рекъл:

– Да, господарю. Още от времето след Нирнает дияря потайното кралство на Тургон, ала не го намерих; и сега се боя, че заради това търсене прекалено забавих вестта за тебе. Понеже, за да е по-бързо и тайно, Кирдан ни изпрати покрай брега с кораб, та слязохме в Дренгист. Но между крайбрежния народ имаше някои, дошли преди години като пратеници на Тургон, и от техните предпазливи слова ми се стори, че Тургон може да живее на север, а не на юг, както мислят мнозина. Ала не открихме ни признак, ни вест за онуй, що дирехме.

– Защо сте търсили Тургон? – запитал Ородрет.

– Защото се говори, че неговото кралство ще устои най-дълго срещу Моргот – отвърнал Арминас.

Зла поличба видял Ородрет в тия слова, та се разгневил.

– Тогаз не се бавете в Нарготронд – рекъл той, – защото тук не ще узнаете нищо за Тургон. И не се нуждая от чужди съвети, за да знам, че над Нарготронд надвисва заплаха.

– Не се гневи, господарю – рекъл Гелмир, – задето ти отговаряме правдиво. А и туй, че се отклонихме от правия път, не бе безполезно,

понеже стигнахме по-далеч от всички твои разузнавачи; прекосихме Дор-ломин и земите под склоновете на Еред Ветрин, а сетне проследихме вражеското придвижване през Сирионския проход. Много орки и други зли твари се сбират по ония места, а около Сауროновия остров лагерува войска.

– Знам това – рекъл Турин. – Остарели са вашите вести. Ако в Кирдановото послание имаше някакъв смисъл, трябваше да го донесете по-рано.

– Поне изслушай посланието, господарю – обърнал се Гелмир към Ородрет. – Чуй що рече Владетелят на Водите! Тия слова е предал по Кирдан Корабостроителя: „Злото от Севера оскверни изворите на Сирион и моята мощ се отдръпна от безбройните пръсти на планинските потоци. Ала още по-лошо ще става тепърва. Затуй кажете на владетеля на Нарготронд: Затвори портите на крепостта и не излизай навън. Захвърли камъните на своята гордост в шумната река, та пълзящото зло да не открие път към вратата.“

Мрачни се сторили тия слова на Ородрет и той, както винаги, се обърнал към Турин за съвет. Но Турин не се доверявал на вестоносците и рекъл подигравателно:

– Какво знае за нашите войни Кирдан, що живее близо до Неприятеля? Нека морякът си гледа корабите! А ако Владетелят на Водите наистина е пожелал да ни прати съвет, нека говори по-ясно. Инак все пак бихме решили, че ще е по-добре да сберем своята сила и да тръгнем храбро срещу враговете, преди да са наближили.

Тогава Гелмир се поклонил на Ородрет и изрекъл:

– Говорих тъй, както ми е заръчано, господарю.

След туй се обърнал. А Арминас рекъл на Турин:

– Вярно ли е каквото съм чувал, че си от Хадоровия род?

– Тук ме наричат Агарваен, Черния меч от Нарготронд – отвърнал Турин. – Май много те бива да си държиш езика зад зъбите, приятелю Арминас. И добре, че тайната на Тургон е укрита от теб, инак скоро щеше да се разчуе чак до Ангбанд. Името на човека си е негова работа и ако Хуриновият син узнае, че си го издал, когато желае да се опази в тайна, то по-добре Моргот да те залови и с огнени клещи да ти изтръгне езика.

Стреснал се тогава Арминас от черния гняв на Турин; но Гелмир казал:

– Не ще бъде издаден от нас, Агарваен. Нима не сме се събрали на съвет зад закрити врати, та да говорим свободно? А според мен

Арминас зададе този въпрос, понеже всички край Морето знаят колко дълбока обич изпитва Улмо към Хадоровия род и някои казват, че преди години Хурин и брат му Хуор са посетили Потайното кралство.

– Ако е тъй, то нито единият, нито другият е споменал нещо пред когото и да било, а най-малко пред невръстния си син – отговорил Турин. – Затуй не ми се вярва Арминас да е задал въпроса с надежда да узнае нещо за Тургон. Нямам вяра на подобни коварни пратеници.

– Задръж си недоверието! – гневно продумал Арминас. – Гелмир тълкува погрешно словата ми. Питам, понеже се усъмних в онуй, що тук се смята за очевидно; защото каквото и да е името ти, не приличаш на Едаините от Хадоровия род.

– А какво знаеш за тях? – запитал Турин.

– Виждал съм Хурин – отвърнал Арминас – и преди него дедите му. А сред Дор-ломинските пушинаци срещнах Туор, син на Хуриновия брат Хуор; и за разлика от теб, той е като дедите си.

– Може би – рекъл Турин, – макар до днес да не бях чувал нищичко за Туор. Ала макар главата ми да е тъмна, а не златокоса, туй не е повод за срам. Защото не съм първият син, що прилича по-скоро на майка си; а произхождам от Морвен Еледвен, потомка на Беор и сродница на Берен Камлост.

– Не за разликата между черно и златисто говорех – рекъл Арминас. – Другояче се държат останалите от Хадоровия род и Туор е като тях. Защото знаят що е любезност, вслушват се в добрите съвети и почитат Западните властелини. А ти, изглежда, не приемаш съвети от другото и вярваш само на мечата си; при това си и високомерен. Казвам ти, Агарваен Мормегил, че продължиш ли така, чака те не онази съдба, която заслужават потомците на Хадор и Беор.

– Тя винаги е била различна – отвърнал Турин. – И ако явно трябва да търпя Морготовата ненавист заради доблестта на баща си, то бива ли да понасям грубости и подигравки от един беглец, та макар и да твърди, че е от кралско потекло? Чуй моя съвет: върни се към безопасните брегове на Морето!

Тогава Гелмир и Арминас напуснали Нарготронд и се завърнали на юг; ала въпреки подигравките на Турин, охотно били готови да изчакат битката заедно със своя народ и си тръгнали само защото Кирдан им заръчал от името на Улмо да донесат вести какво става в Нарготронд и как е прието посланието. А Ородрет дълбоко се разтревожил от словата на вестносоците; но още по-злонравен станал Турин и за нищо на света не пожелал да се вслуша в съветите им, камо ли да разреши повалянето

на големия мост. Защото макар и неизпълнени, словата на Улмо били изтълкувани вярно.

Скоро подир отпътуването на вестоносците бретилският владетел Хандир загинал в битка; защото орките нахлули в земите му, търсейки да завладеят Теиглинските бродове за по-нататъшно настъпление. Хандир излязъл на бой срещу тях, ала хората от Бретил не устояли на удара и били отблъснати в горите. Орките не ги преследвали, понеже засега били постигнали своите цели; и продължили да сбират мощ в Сирионския проход.

А през есента на тая година Моргот решил, че е настанал часът, и пратил срещу Нарог огромната войска, която подготвял отдавна; и Бачата на драконите Глаурунг минал през Анфауглит, а оттам слязъл към северните долини на Сирион, опустошавайки всичко по пътя си. Водейки подир себе си огромна армия орки, в подножието на Еред Ветрин той осквернил Ейтел Иврин, подир туй се прехвърлил в Нарготрондското кралство и изпепелил цялата Охранявана равнина Талат Дирнен между Нарог и Теиглин.

Тогава бойците от Нарготронд излезли на бой; висок и страшен бил Турин през онзи ден и всички сърца се възрадвали, като го видели как язди отдясно на Ородрет. Ала Морготовата войска била далеч по-мощна, отколкото разкрили нарготрондските разузнавачи, а против връхлитацията Глаурунг не можел да устои никой, освен Турин, защитен от своята джуджешка маска.

Елфите били отблъснати и разбити в полята на Тумхалад; и там посърнала цялата бойна гордост на Нарготронд. Ородрет паднал, съсечен в челните редици, а Гвиндор, син Гуилинов, бил смъртно ранен. Но Турин му се притекъл на помощ и всички побягнали пред него; и като изнесъл Гвиндор от обръча, той избягал към горските дебри и там го положил върху тревата.

Тогава Гвиндор продумал:

– Носих те някога, ето че със същото ми се отплащаш! Но за зла участ бе моето носене, а напразно е твоето; защото няма вече лек за посеченото ми тяло, та ще трябва да напусна Средната земя. И макар да те обичам, сине Хуринов, от душа проклинам деня, в който те изтръгнах от орките. Ако не беше твоята храброст и гордост, още щях да се радвам на живот и обич, а Нарготронд щеше да устои още малко. А сега, ако ме обичаш, върви си! Бързай към Нарготронд да спасиш Финдуилас. И това ще ти кажа накрая: само тя е преградата между теб и жестоката

участ. Изоставиш ли я, съдбата не ще те изостави. Сбогом!

Тогава Турин се втурнал обратно към Нарготронд, събирайки по пътя всички разпилени бойци, които срещал; и докато вървели, вихър ронел листа от дърветата, защото подир есента се задавала люта зима. Но драконът Глаурунг и армията на орките го изпреварили, понеже се бил забавил да спасява Гвиндор, и нападнали изневиделица, преди стражата да узнае какво се е случило сред полята на Тумхалад. Пагубен се оказал през онзи ден мостът, що Турин наредил да се прехвърли над Нарог; защото бил голям и крепко изграден, та не успели набързо да го разрушат, и тъй врагът спокойно прекосил дълбоката река, а Глаурунг, обгърнат от огън, налетял срещу Фелагундовата порта, повалил я и нахлул в крепостта.

Когато се задал Турин, страховитото опустошение на Нарготронд вече отивало към края си. Орките били изклали или прогонили всички защитници и плякосвали просторните зали, унищожавайки всичко, което не можело да се отнесе; а на терасата пред портата събрали ония жени и девойки, които още не били изгорени или съсечени, за да ги отвеждат като робини в Ангбанд. Сред тази скръбна разруха изведнъж налетял Турин и никой не можел да устои пред него; а и никой не дръзнал, защото той покосил всичко живо пред себе си, минал по моста и с меч си проправил път към пленничките.

Стигнал дотам съвсем самичък, защото малобройният му отряд се бил разбягал. Но в този миг Глаурунг излязъл от зейналата порта и легнал между Турин и моста. Сетне изведнъж злият дух в него проговорил:

– Здравей, сине Хуринов. Добра среща!

Завъртял се Турин и дръзко тръгнал насреща му; огън пламтал в очите му, а острието на Гуртанг лумнало като нажежено. Но Глаурунг не ударил с огнен дъх, а само отворил широко змийските си очи и се втренчил в храбреца. Без страх погледнал Турин право в тях, вдигайки меча за удар; но тутакси го надвила злата магия на драконовия взор, та застинал на място като вкаменен. Дълго стояли така в безмълвието пред славните Порти на Фелагунд. Ала накрая Глаурунг пак проговорил и се подиграл на Турин с такива слова:

– Зло беше всичко, що стори, сине Хуринов. Неблагодарен храненик, разбойник, убиец на своя приятел, крадец на чужда обич, натрапник в Нарготронд, безразсъден военачалник и изменник на своя род. В Дор-ломин майка ти и сестра ти живеят под робство в мизерия и нищета. Ти се гиздиш с кралски одежди, а те ходят в дрипи. Отколе жадуват да те зърнат, ала ти нехаеш. Честит ще е баща ти да чуе какъв син е

отгледал; и скоро ще го узнае.

А Турин, както бил окован от магията на Глаурунг, изслушал тия слова и сякаш се зърнал в изкривено от злоба огледало и го обзела ненавист към онуй, що виждал.

Докато той се терзаел тъй в плен на драконовия поглед, без сила да помръдне, по заповед на Глаурунг орките повели своите пленнички, минали покрай Турин и поели по моста. Финдуилас била между тия клетки жени, протягала ръце към Турин и го зовяла по име. Ала Глаурунг го държал прикован чак додето писъците и риданията на робините заглъхнали далече по северния път и Турин не можел дори да запуши уши, та да не чува този глас, който сетне го преследвал насън и наяве.

После Глаурунг ненадейно извърнал поглед и зачакал; а Турин бавно помръднал, сякаш се събуждал от грозен кошмар. И като се опомнил, връхлетял срещу дракона с яростен вик. Но Глаурунг се изсмял и казал:

– Ако си дириш смъртта, на драго сърце ще те погубя. Но тъй надали ще помогнеш на Морвен и Ниенор. Безответни останаха днес воплите на елфическата девойка. Ще пренебрегнеш ли с лека ръка и гласа на кръвта си?

А Турин изтеглил меча и замахнал да пониже очите на дракона; но Глаурунг се отдръпнал мълниеносно, извисил глава над него и рекъл:

– Не! Ти поне си далеч по-храбър от всички други, които съм срещал. Лъжат ония, що казват, че ние, драконите, не почитаме доблестта на враговете. Виж! Предлагам ти свобода. Иди при своя род, ако можеш. Върви си! А ако оцелеят елфи или хора, та да разказват легенди за днешните дни, с гняв ще изричат твоето име, отхвърлиш ли този дар.

Тогава Турин, още замаян от драконовия поглед, повярвал в слова на Глаурунг, сякаш наистина имал работа с враг, който знае що е жалост; обърнал се и побягнал по моста. Но докато се отдалечавал, Глаурунг злорадо подхвърлил зад гърба му:

– Бързай сега към Дор-ломин, сине Хуринов! Иначе току-виж орките пак те изпреварили. Тръгнеш ли да дириш Финдуилас, вече не ще зърнеш ни Морвен, ни сестра си Ниенор; и те ще те проклинат, додето са живи.

Не отговорил Турин и продължил да тича на север, а Глаурунг пак се разсмял, защото бил изпълнил повелята на своя господар. После решил да се позабавлява и с огнения си дъх изпепелил всичко наоколо. Всички плячкосващи орки пропъдил надалеч, като им забранил да вземат дори и най-дребния накит. След туй разбил моста и го съборил в пенестите води на Нарог; и като си осигурил безопасно убежище, събрал

всички богатства от хазната на Фелагунд, струпал ги в най-дълбоката зала и легнал отгоре им да почива.

А Турин бързал на север през опустошените земи между Нарог и Теиглин, и Лютата зима идвала насреща му; защото през оная година паднал сняг още в края на есента, а пролетта била късна и мразовита. И докато вървял, все му се струвало, че чува как Финдуилас го вика по име през гори и бърда. Неимоверна била неговата болка, но в сърцето му тлеели лъжите на Глаурунг и като си представял как орките опожаряват дома на Хурин или измъчват Морвен и Ниенор, стискал зъби и продължавал по пътя, без да поглежда назад.

Глава XII

Завръщането на Турин в Дор-ломин

Накрая, изнурен от бързането и дългия път (защото бил изминал над четирийсет левги без нито миг отдых), с първите зимни слани Турин стигнал до Ивринските езера, що някога му дарили изцеление. Ала сега те били просто замръзнало мочурище и вече не можел да пие от тях.

Оттам стигнал до проходите за Дор-ломин. От Севера идвали снегове и лют студ, та пътищата били опасни и тежки. Макар да бил минал по тази пътека преди цели двацет и три години, тя оставала отпечатана в сърцето му – толкоз болка и скръб усещал при всяка крачка подир раздялата с Морвен. Тъй най-сетне се завърнал в страната на своето детство. Безрадостна и пуста изглеждала тя сега, а рядко срещаните хора били груби и негостоприемни; говорели недодялания език на източните пришълци, а древното слово оставяли само за робите и враговете. Затуй Турин вървял предпазливо и безмълвно, с ниско спусната качулка и накрая стигнал до дома, що търсел. Пуст и мрачен бил той и наоколо нямало жива душа; защото Морвен била избягала, а пришълецът Брода (онзи, който насила взел за съпруга Хуриновата сродница Аерин) разграбил дома ѝ, взимайки всички слуги и каквото било останало от имуществото. Дворецът на Брода се издигал най-близо до стария дом на Хурин и изтощен от дългия път и скръбта, Турин се отправил нататък да дири подслон; и наистина го намерил, понеже Аерин все още се мъчела да поддържа старото гостоприемство. Настанили Турин край огъня заедно със слугите и неколцина скитници, мрачни и дрипави като него; и той запитал какво ново има по този край.

При тия слова всички замлъкнали и някои се отдръпнали, като

поглеждали боязливо странника. Ала един стар скитник с патерица рекъл:

– Ако трябва да говориш на стария език, добри човече, говори го по-тихо и не питай за новини. Нима желаш да бъдеш пребит като бунтар или обесен като шпионин? Защото, както те гледам, може да си и едното, и другото. А туй значи – добавил той шепнешком, свеждайки глава към ухото на Турин, – че си от нявгашните благородници, що дойдоха тук заедно с Хадор в златните дни, преди да настанат вълчите времена. Има сред нас и такива, макар че днес са жалки просяци или роби и без добрината на господарката Аерин никога не биха видели огън и топла вечеря. Откъде идваш и какви вести дириш?

– Имаше една господарка на име Морвен – отговорил Турин. – Преди много години живях в нейния дом. След дълго скиталчество пак наминах там да подиря подслон, ала не заварих ни огън, ни люде.

– Тъй е повече от година – отвърнал старецът. – Ала и люде, и огън се срещаха рядко в този дом още от времето на жестоката война; защото, както навярно знаеш, тя беше от древния народ – вдовица на нашия господар Хурин, син Галдоров. Не посмяха да я докоснат обаче, защото им вдъхваше страх; прекрасна и горда бе като кралица, преди скръбта да помрачи лика ѝ. Вещица я наричаха и страняха от нея. Вещица – на новия език туй значи „приятелка на елфите“. Но въпреки страха я ограбиха. Двете с дъщеря ѝ шяха да гладуват, ако не беше господарката Аерин. Казват, че тя им помагала тайно и затуй често търпяла побоища от своя натрапен съпруг, грубиянина Брода.

– Значи повече от година – рекъл Турин. – Мъртви ли са, или поробени? Или може би орки са ги нападнали?

– Никой не знае със сигурност – отговорил старецът. – Но тя изчезна с дъщеря си; а Брода ограби каквото беше останало. Даже кучетата прибра, а слугите пороби, само неколцина тръгнаха по просия като мен. Дълги години съм служил на нея и на благородния господар. Садор Хромия ми е името – някога една проклета секира ме лиши от крак сред горите, инак днес и аз щях да лежа във Великата могила. Добре си спомням деня, когато отпратиха Хуриновото момче и колко плака то тогава; а сетне дълго рида и тя. Казват, че заминало за Потайното кралство. – При тия думи старецът прехапал език, огледал Турин подозрително и добавил: – Изкуфял съм вече и дрънкам глупости добри човече. Не ми обръщай внимание! Но макар че е приятно да си побъбря с човек, що говори древния език както в добрите времена, днешните дни са тежки и трябва да внимаваме. Не всички красиви слова идват от чисто сърце.

– Вярно – рекъл Турин. – Мрачно е сърцето ми. Ала ако се боиш, че съм шпионин на Севера или Изтока, значи не си помъдрял за тия дълги години, Садор Лабадал.

Старецът го погледнал втрещено; сетне продумал с треперещ глас:

– Ела навън! Там е студено, но безопасно. Ти говориш прекалено високо, а аз твърде много в този дом на пришълците.

Когато излезли на двора, той се вкопчил в плаща на Турин.

– Казваш, че тук си живял преди много години. Господарю Турин, защо се завърна? Най-сетне прогледна моят взор и те чуха ушите ми; имаш глас досущ като баща си. Ала единствен малкият Турин ме наричаше с името Лабадал. Не от зло сърце – по онуй време бяхме щастливи приятели. Що дириш тук сега? Малцина останахме; стари сме и без оръжие. По-щастливи от нас са ония във Великата могила.

– Не съм дошъл тук за битка – отвърнал Турин, – макар че словата ти ме карат да се замисля, Лабадал. Ала това ще почака. Дойдох да търся владетелката Морвен и Ниенор. Не ме бави, казвай каквото знаеш.

– Малко е то, господарю – рекъл Садор. – Те си заминаха тайно. Между нас плъзна мълва, че са повикани от господаря Турин; защото не се съмнявахме, че е станал велик през тия години – крал или пълководец в някоя южна страна. Обаче сега виждам, че едва ли е така.

– Да, не е така – отговорил Турин. – Бях благородник в южна страна, ала сега съм скитник. И не съм ги повикал.

– Тогава не знам що да ти кажа, господарю – рекъл Садор. – Но господарката Аерин несъмнено ще знае. Тя бе посветена във всички планове на майка ти.

– Как да стигна до нея?

– Това не знам. Дори ако някак успеем да ѝ пратим вест, с много страдания ще трябва да заплати, бъде ли хваната да си шушука на прага с окаян скиталец от низвергнатия народ. А просяк като теб не може да тръгне направо из чертога към нейните покои – стори ли нещо подобно, пришълците мигом ще го пребият, а може и по-лошо да му се случи.

Тогава Турин гневно извикал:

– Значи не можело да тръгна през дома на Брода, без да ме пребият? Ела да видим!

С тия думи той излязъл в коридора, отметнал качулката и разблъсквайки всички по пътя си, поел с широка крачка право към трапезната зала, където седели Брода, съпругата му и други знатни пришълци. Неколцина се втурнали да го хванат, ала той ги повалил и се провикнал:

– Никой ли не командва в този дом, или само орки живеят тук?

Къде е господарят?

Побеснял от яд, Брода се изправил и рекъл:

– В този дом аз съм господар.

Ала преди да продължи, Турин го прекъснал:

– Значи не си се научил на гостоприемство, каквото имаше в тази страна преди теб. Туй ли е днес мъжката храброст – да пращаш слуги с тояги срещу сродниците на жена си? Защото съм сродник на лейди Аерин и имам работа с нея. Ще ме поканиш ли, или сам да вляза?

– Заповядай – рекъл Брода и се навъсил; а Аерин пребледняла.

Тогава Турин пристъпил към трапезата, спрял и се поклонил.

– Прости ми, лейди Аерин – рекъл той, – че така нахълтвам при теб; но работата не търпи отлагане и отдалеч доход заради нея. Търся Морвен, владетелката на Дор-ломин, и нейната дъщеря Ниенор. Ала къщата им е пуста и разграбена. Що можеш да ми кажеш?

– Нищо – отвърнала Аерин, примряла от страх, понеже Брода я гледал втренчено.

– Не ти вярвам – рекъл Турин.

Тогава Брода скочил на нозе, изчервен от пиянска ярост.

– Стига толкоз! – креснал той. – Нима ще търпя жена ми да бъде обвинявана пред мен в лъжа от един просяк, що говори на робски език? Няма никаква владетелка на Дор-ломин. Колкото до Морвен, тя бе от робския народ и избяга, както прави всеки роб, ако не го наглеждат. Побързай да сториш същото, додето не съм заръчал да те провесят на някое дърво!

Изтеглил Турин черния си меч, хвърлил се напред, сграбчил Брода за косата и дръпнал назад главата му.

– Никой да не помръдва – рекъл, – инак тая глава ще хвъркне от раменете! Лейди Аерин, пак бих те помолил за прошка, ако вярвах, че този негодник поне веднъж ти е сторил добро. Говори сега, без да се бавиш. Не съм ли Турин, владетел на Дор-ломин? Трябва ли да ти заповядам?

– Заповядай ми – отвърнала тя.

– Кой разграби дома на Морвен?

– Брода – отговорила Аерин.

– Кога избяга тя и накъде?

– Преди година и три месеца – рекла Аерин. – Господарят Брода и други пришълци от Изтока я тормозеха немилосърдно. Отдавна беше поканена да отиде в Потайното кралство; и най-сетне тръгна натам. Защото по онова време доблестта на Черния меч от Юга бе освободила

тамошните земи от злото; ала сега се говори, че бил загинал. Тя се надяваше да открие там своя син. Ала като те виждам тук, боя се, че всичко е тръгнало накриво.

А Турин избухнал в горчив смях.

– Накриво ли? – провикнал се той. – Да, всичко върви накриво – коварно и подло като козните на Моргот!

И изведнъж цял се разтресъл от черен гняв; защото в този миг очите му се разтворили, паднали сетните нишки от магията на Глаурунг и той осъзнал с какви лъжи е бил измамен.

– Нима бях подведен, та да дойда тук и да умра в безчестие, докато можех поне да загина храбро пред портите на Нарготронд? – запитал Турин. И му се сторило, че от нощта край двореца долитат писъците на Финдуилас. – Дори да умра тук, не ще да съм първият! – провикнал се той. После сграбчил Брода и с цялата нечовешка сила на своето отчаяние и гняв вдигнал потисника и го разтръскал като псе. – Морвен от робския народ ли рече? Ти, син на подлещи, крадец, роб на робите!

И подир туй запокитил Брода с главата напред през собствената му маса срещу другите пришълци, що се надигали, за да нападнат Турин. При падането вратът на Брода се строшил, а Турин рипнал след него и съсякъл още трима, които се криели под масата, понеже били без оръжие. Из залата се надигнал шум. Пришълците искали да се нахвърлят срещу Турин, ала наоколо се сбрали мнозина старци от Дор-ломин – дълги години били те безропотни слуги, но сега с гневни крясъци се вдигнали на бунт. Пламнала жестока битка и макар че робите се изправили срещу мечове и кинжали само с готварски ножове и каквото друго им попаднало под ръка, множество жертви рухнали и от двете страни, додето Турин се присъединил към тях и посякъл и последните пришълци.

После подпрял гръб на една колона да си почине и огънят на яростта му се превърнал в пепел. Ала старият Хадор пропъзлял до него и го прегърнал през коленете, понеже бил смъртно ранен.

– Дълго очаквах този час, трижди по седем години, че и повече – продумал той. – Ала сега бягай, бягай, господарю! Бягай и не се завръщай без армия. Те ще вдигнат цялата област срещу теб. Мнозина успяха да се измъкнат. Бягай, инак тук ще ти бъде краят. Сбогом!

После се отпуснал на пода и издъхнал.

– Истина изрече той в предсмъртния си миг – рекла Аерин. – Ти узна каквото търсеше. Тръгвай сега, без да се бавиш! Ала най-напред иди при Морвен да я утешиш, инак ще смятам за непроситимо всичко, що

стори тук. Защото колкото и окаян да бе моят живот, ти ми навлече гибел с тая безумна ярост. Още преди да отmine ношта, пришълците от Изтока ще си отмъстят на всички, що са били в двореца. Прибързани са делата ти, сине Хуринов, сякаш още си онуй дете, което познавах.

– А ти си слаба по дух, Аерин, дъще Индорова, както едно време, когато те наричах „лельо“ и всяко псе можеше да те изплаши – рекъл Турин. – За по-милосърден свят си създадена. Хайде, ела! Ще те отведе при Морвен.

– Навън снегът е натрупал повече от човешки бой – отвърнала тя. – Смъртта ми е неминуема и с теб в пущинака, и с дивите пришълци. Вече не можеш да промениш стореното. Върви! Останеш ли, ще стане ползе и Морвен ще се лиши от сина си. Върви, умолявам те!

Тогава Турин се поклонил ниско пред нея, обърнал се и напуснал двореца на Брода; а всички бунтовници, които още имали сили, тръгна-ли подир него. Избягали към планините, защото неколцина сред тях познавали пущинака и сега благославяли падащия сняг, що засипвал следите им. Затуй макар скоро да ги подгонила потеря с множество люде, коне и хрътки, бегълците успели да се доберат до южните хълмове. А като погледнали назад, зърнали пурпурна светлина нейде далече из ония места, що били напуснали.

– Те са подпалили двореца – рекъл Турин. – Защо ли им е трябвало?

– Те ли? Не, господарю, според мен тя го е сторила – възразил някой си Асгон. – Онзи, що стиска меч, често смята търпението за покорство. А тя стори много добрини за нас, макар че скъпо й струваха. Не бе малодушна по сърце и търпението й най-сетне е свършило.

Някои от най-издръжливите, които можели да устоят на зимните студове, останали с Турин и по закътани пътеки го отвели до едно планинско убежище – пещера, известна само на неколцина бегълци и разбойници; вътре имало скрити запаси от храна. Там изчакали снегът да спре, после му дали храна и го изпроводили до един рядко използван проход, водещ на юг към Сирионската долина, докдето снеговете не били стигнали. На това място се разделили.

– Сбогом, владетелю на Дор-ломин – рекъл Асгон. – Ала не ни забравяй. Сега ще ни преследват като диви зверове; а подир твоето идване вълчийят народ ще стане още по-жесток. Затуй върви и не се завръщай, освен ако не доведеш войска, за да ни избавиш. Сбогом!

Глава XIII

Пристигането на Турин в Бретил

Слизал Турин надолу към Сирион и дълбоко се двоумял. Защото му се струвало, че докато преди се разкъсвал в избора между две печални възможности, сега изниквала трета – зовът на неговия поробен народ, върху който само бил навлякъл нови страдания. Една-едничка утеха имал: че без съмнение Морвен и Ниенор отдавна са стигнали в Дориат и пътят им е бил разчистен чрез подвизите на Черния меч от Нарготронд. И си рекъл наум: „Дори да бях дошъл по-рано, можех ли да ги отведа на по-сигурно място? Рухне ли Поясът на Мелиан, значи всичко е свършено. Не, тъй ще е по-добре; защото, където и да живея, моят гневлив и прибързан нрав хвърля сянка наоколо. Нека ги пази Мелиан! А аз ще ги оставя засега да живеят спокойно и безметежно.“

И едва сега, когато вече било прекалено късно, тръгнал Турин да дири Финдуилас, бродейки из горите под склоновете на Еред Ветрин, подивял и боязлив като звяр; дълго дебнал в засада около пътищата на север от Сирионския проход. Ала бил закъснял, защото дъждове и снегове изличили всички дири. А когато слязъл надолу покрай Теиглин, се натъкнал на хора от Народа на Халет, които живеели в Бретилския лес. Войната била покосила мнозина от тяхното племе, а оцелелите обитавали потайно селище зад висока ограда върху Амон Обел сред горските дебри. Наричали го Ефел Брандир; защото Брандир, син Хандиров станал техен вожд след гибелта на баща си. Самият Брандир бил хром още от детството си, та не ставал за боец; освен туй имал кротка душа и предпочитал зелените гори пред хладната стомана, а от всички премъдрости най-много обичал познанията за треви и дървета.

Но някои от горяните все още преследвали орките по своите граници; и тъй станало, че когато Турин достигнал ония места, чул шума на битка. Побързал нататък и като се промъкнал предпазливо между дърветата, зърнал групичка хора, обкръжени от орки. Отбранявали се отчаяно, опрели гърбове в няколко дървета, които растели наред една поляна; ала орките били много и без чужда помощ людете нямали надежда за спасение. Затуй Турин се прикрил в гъсталака и взел да тропа и шумно да троши клони, а после се провикнал гръмогласно, сякаш водел цяла войска:

– А! Ето ги най-сетне! Всички след мен! Сечете наред!

Чувайки тия слова, слисаните орки се озърнали, а Турин се хвърлил

напред, размахвайки ръце, сякаш за да прикани някого подир себе си, и острието на Гуртанг блестяло като пламък в десницата му. Твърде добре познавали орките този меч, та още преди да ги достигне, те се разпръснали и побягнали. Тогава горяните се втурнали към Турин и заедно изласкали враговете в реката; само шепа орки се добрали до отвъдния бряг.

Накрая спрели на брега да си починат и Дорлас, предводителят на горяните, рекъл:

– Бърз си в борбата, благородни човече; ала твоите люде нещо се бавят.

– Не – отвърнал Турин, – толкоз сме неразделни, че тичаме заедно като един човек.

Тогава бретилците се размели и рекли:

– Е, такъв човек и сам да е, струва колкото цяла войска. Голяма благодарност ти дължим. Но кой си и що дириш тук?

– Само си върша работата, а тя е да съсичам орки – отговорил Турин. – Където ги има, там съм и аз. Наричат ме Бездомен горянин.

– Тогава ела да живееш при нас – рекли те. – Защото ние живеем в горите и имаме нужда от твоя занаят. Ще бъдеш добре дошъл!

А Турин ги погледнал странно и рекъл:

– Нима все още има люде, що биха търпели да помрачавам дома им? Само че, скъпи приятели, още не съм изпълнил своята скръбна задача – да намеря Финдуилас, шерка на Ородрет от Нарготронд, или поне да узная вести за нея. Уви! Много седмици минаха, откак бе отвлечена от Нарготронд, ала въпреки туй трябва да продължа да я диря.

Тогава те го погледнали с жалост и Дорлас отвърнал:

– Недей да я дириш. Защото един отряд орки дойде от Нарготронд към Теиглинските бродове и ние отрано ги усетихме – вървяха съвсем бавно, защото водеха множество пленници. Тогава решихме да дадем своя скромнен принос във войната и причакахме орките с всички стрелци, що успяхме да съберем, като се надявахме да спасим част от пленниците. Но уви! Още щом ги нападناхме, гнусните орки съсякоха всички пленени жени; а дъщерята на Ородрет приковаха с копие за едно сухо дърво.

Застинал Турин, като че тия слова му нанесли гибелна рана.

– Откъде знаеш? – запитал той.

– Знам, защото тя ми го каза, преди да умре – отвърнал Дорлас. – Огледа ни, сякаш очакваше да види някого, после рече: „Мормегил. Кажете на Мормегил, че Финдуилас е тук“. Нищо друго не каза. Но заради

сетните й слова я погребяхме там, където издъхна. Вече от месец насам лежи под зелена могила край Теиглин.

– Отведете ме там – рекъл Турин.

Отвели го до една могилка край Теиглинските бродове. Там Турин рухнал и мрак го обгърнал, та горяните помислили, че е мъртъв. Но Дорлас се взрял в неподвижното тяло, а сетне се обърнал към своите люде и рекъл:

– Късно дойде! Жестока бе съдбата към него. Ала вижте – пред нас лежи сам Мормегил, славният пълководец от Нарготронд. По меча трябваше да го познаем, както го познаха орките.

Защото славата на Черния меч от Юга се носела надлъж и шир чак до най-глухите горски усои.

Затуй горяните с благоговение вдигнали Турин и го отнесли в Ефел Брандир; а Брандир излязъл да ги посрещне и се зачудил що за носилка влачат. Тогава дръпнал завивката, съзрял лика на Турин, син Хуринов, и черна сянка паднала на сърцето му.

– О, жестоки люде от Народа на Халет! – провикнал се той. – Защо отблъснахте десницата на смъртта от този човек? С много мъки и труд сте донесли насам сетното проклятие за нашето племе.

Но горяните отвърнали:

– Не, туй е Мормегил от Нарготронд, могъщ боец и страховит враг на орките; оцелее ли, ще ни бъде от помощ. А и да не оцелее, биваше ли да оставим човек, поразен от скръбта, да се валя като леш край пътя?

– Тъй е, не биваше – продумал Брандир. – Съдбата го е пожелала.

После взел Турин в собствения си дом и дълго се грижил за него.

А когато Турин най-сетне се изтръгнал от мрака, вече идвала пролетта; и като се събудил, зърнал слънчеви лъчи по зелените пъпки. Тогава се събудила в него и храбростта на Хадоровия род, та се надигнал и си рекъл: „Всичките ми дела и отминали дни бяха мрачни и пропити от зло. Ала настава нов ден. Тук ще заживея в мир и ще се отрека от род и име; тъй ще оставя сянката зад гърба си, или поне не ще я хвърлям върху ония, които обичам.“

Затова си избрал ново име и се нарекъл Турамбар, което на езика на Върховните елфи означавало Повелител на съдбата; заживял сред горяните и като спечелил обичта им, помолил ги да забравят предишното му име и да го смятат за роден в Бретилския лес. Ала със смяната на името не можал да промени докрай нрава си, нито пък да забрави докрай старите сметки с Морготовите слуги; и често ходел да гони орките заедно с неколцина храбри мъже, макар че туй не се нравело на вожда. Защото

Брандир се надявал да опази народа си чрез смирение и потайност.

– Няма го вече Мормегил – казвал той, – ала внимавайте да не би храбростта на Турамбар да навлече страховита мъст върху Бретил!

Затуй Турамбар скътал черния си меч на тайно място и вече не го носел на бой, а предпочитал да борави с лък и копие. Но не позволявал орките да пресекат Теиглинските бродове или да се приближават до могилата, където почивала Финдуилас. Хауд-ен-Елет било наречено онова място, що означава Могила на елфическата девойка, и скоро орките взели да изпитват такъв ужас от него, че го заобикаляли отдалече. А Дорлас рекъл на Турамбар:

– От името се отказа, ала си оставаш Черния меч; и не е ли вярна мълвата, че той е син на Хурин от Дор-ломин и повелител на Хадоровия род?

А Турамбар отговорил:

– Тъй съм чувал и аз. Но ако си ми приятел, моля те да не го повтаряш.

Глава XIV Пътешествието на Морвен и Ниенор към Нарготронд

Когато си отишла Лютата зима, в Дориат пристигнали нови вести от Нарготронд. Защото неколцина, що били успели да се спасят от набега и да преживеят някак зимните студове из пущинака, пристигнали най-сетне да дирят убежище при Тингол и граничните бранители ги отвели пред краля. И някои казвали, че цялата вражеска войска се е оттеглила на север, а други – че Глаурунг още се спотайва в чертозите на Фелагунд; трети твърдели, че Мормегил е загинал, а четвърти – че е омагьосан от дракона и стои там като каменна статуя. Но в едно всички били съгласни: че преди края в Нарготронд се разбрало кой е Черния меч – сам Турин, син на Хурин от Дор-ломин.

Скръб и страх обзели тогаз Морвен и Ниенор; и Морвен рекла:

– В туй съмнение си личи пръстът на Моргот! Няма ли как да разберем истината, та да знаем твърдо, че ни е сполетяло най-лошото?

А Тингол също желаел да узнае повече за съдбата на Нарготронд и вече си бил наумил да прати нататък неколцина, що умеели да се движат потайно; ала вярвал, че Турин наистина е загинал или омагьосан без

надежда за избавление и сърцето му се късало като мислел за мига, когато Морвен ще го узнае със сигурност. Затуй ѝ рекъл:

– Опасни са тия дела, владетелко на Дор-ломин, и трябва да се обмислят. Току-виж подобни съмнения наистина се окажат Морготово дело, целящо да ни тласне към прибързани постъпки.

Но от скръб Морвен сякаш била загубила разсъдък и се провикнала:

– Прибързани ли, господарю? Ако синът ми броди гладен из горските дебри, ако линее в окови, ако тялото му лежи непогребано, тогава наистина ще побързам. Тръгвам да го диря, без да губя нито час.

– Владетелко на Дор-ломин – рекъл Тингол, – едва ли би пожелал подобно нещо синът Хуринов. Той би решил, че тук си по-добре опазена, отколкото където и да било другаде – тук, под грижите на Мелиан. От името на Хурин и Турин те призовавам да не бродиш сама сред черните заплахи на днешните страшни дни.

– Не си опазил Турин от заплахите, а сега ме възпираш да ида при него – викнала Морвен. – Под грижите на Мелиан, казваш! Да, като пленница на Пояса. Дълго се колебах, преди да дойда насам, а сега съжалявам, че го сторих.

– Не, владетелко на Дор-ломин – отвърнал Тингол, – щом говориш така, знай едно: Поясът е отворен. Свободна дойде насам; свободна си и да останеш... или да си вървиш.

Тогаз мълчаливата Мелиан продумала:

– Не си тръгвай оттук, Морвен. Верни слова изрече: туй съмнение е от Моргот. Тръгнеш ли, покоряваш се на неговата воля.

– Страхът от Моргот не ще ме удържи да изпълня повелята на кръвта – отвърнала Морвен. – А ако наистина се боиш за мен, господарю, то дай ми спътници от бойците си.

– Не мога да ти заповядвам – рекъл Тингол. – Ала над бойците си имам пълна власт. Пращам ги там, където сам реша.

Нищо повече не изрекла Морвен и заридала; после напуснала кралските покои. Скръб натежала в сърцето на Тингол, понеже му се струвало, че Морвен е обезумяла; и запитал Мелиан дали не ще може да я удържи със своята сила.

– Много мога да сторя срещу прииждащото зло – отвърнала тя. – Ала нямам власт против волята на ония, що искат да си отидат. Туй зависи само от теб. Ако желаш да я удържиш, ще трябва да го сториш насила. Ала може би все още има начин да промениш решението ѝ.

А Морвен отишла при Ниенор и рекла:

– Сбогом, дъще Хуринова. Тръгвам да диря сина си, или поне вести за него, тъй като тук никой не иска да стори друго, освен да протака, додето стане твърде късно. Чакай ме тук и дано се завърна.

Тогава Ниенор, обзета от страх и тревоги, поискала да я удържи, но Морвен не отговорила нищо и отишла в покоите си; а когато настанало утро, взела кон и потеглила.

Тингол бил повелил никой да не я възпира или съпровожда открито. Но щом поела на път, свикал отряд от най-опитните и храбри гранични бранители начело с Маблунг.

– Бързо тръгнете след нея – рекъл им той, – ала тъй, че да не ви забележи. Но когато навлезе в пущинака, покажете се, ако я заплаши опасност; не се ли завърне и тогава, пазете я както можете. Искам обаче неколцина от вас да отидат напред и да разузнаят колкото е възможно повече.

Тъй Тингол изпратил по-голям отряд, отколкото възнамерявал отначало, и между бойците имало десет конници с резервни коне. Те последвали Морвен, а тя се отправила на юг през Регион и стигнала до бреговете на Сирион над Здрачните езера; там спряла, понеже реката била пълноводна и бърза, та не знаела как да я пресече. Затуй бойците трябвало да се разкрият и Морвен ги запитала:

– Да не би Тингол да иска да ме възпре? Или най-сетне се претраши да ми прати помощта, що отказа преди?

– И едното, и другото – отвърнал Маблунг. – Няма ли да се завърнеш?

– Не – каза тя.

– Тогава съм длъжен да ти помогна – рекъл Маблунг, – макар и против волята си. Дълбок и пълноводен е тук Сирион, та крие смъртна заплаха и за човек, и за звяр.

– Тогава ме прехвърли на отвъдния бряг тъй, както го прави народът ви – рекла Морвен, – инак ще се опитам да преплувам дотам.

Волю-неволю, Маблунг я отвел до Здрачните езера. Там, между обраслите с тръстики дерета по източния бряг, имало скрити и охранявани лодки и салове; защото чрез тях Тингол пращал вестоносци при своите близки в Нарготронд. Изчакали да падне нощ и да изгреят звезди, после прекосили реката сред бледите мъгли преди разсъмване. И докато червеното слънце изгрявало иззад Сините планини, а свежият утринен вятър налетял да разкъса мъглите, отрядът се изкачил по западния бряг и напуснал Пояса на Мелиан. Снажни елфи от Дориат били всички бойци,

наметнати със сиви плащове над ризниците. Морвен ги гледала от сала как крачат беззвучно, ала изведнъж възкликнала и посочила към последния в отминаващата колона.

– Откъде дойде този? – запитала тя. – Трижди по десет дойдохте при мен. Трижди по десет и един слизате на брега!

Тогава другите се обърнаха и видели, че зората блести по буйни златисти коси, защото това била Ниенор с отметната от вятъра качулка. Тъй се разкрило, че тя била последвала бойците и се присъединила към тях в тъмното, преди да прекосят реката. Смут ги обзел, а най-много се стреснала Морвен.

– Върни се, върни се! Повелявам ти! – викнала тя.

– Щом Хуриновата съпруга може да следва зова на кръвта въпреки всички съвети – рекла Ниенор, – значи туй е позволено и за дъщеря му. Ридание си ме нарекла, ала не ще ридая сама за баща, брат и майка. Но от всички, що споменах, единствено теб познавам и обичам над всичко друго. Не се ли боиш, не ще се уплаша и аз.

И наистина, не личал страх ни в гласа, ни в постъпките ѝ. Снажна и крепка изглеждала; защото била висока като всички от Хадоровия род и тъй, облечена в елфически одежди, не се различавала от стражите, бидейки по-дребна само от най-могъщите сред тях.

– Що си решила да сториш? – запитала Морвен.

– Да дойда, където отиваш – отвърнала Ниенор. – Избирай сама. Можеш да ме върнеш обратно и да останем на сигурно място под грижите на Мелиан; защото е неразумно да се отхвърлят съветите ѝ. Или пък да знаеш, че тръгнеш ли срещу опасностите, с теб ще бъда и аз.

Защото всъщност Ниенор била дошла най-вече с надеждата, че от страх и обич към нея майка ѝ ще се завърне; а Морвен наистина се двоумяла.

– Едно е да отхвърлиш съвет – рекла тя, – а съвсем друго да престъпиш майчината заръка. Връщай се!

– Не! – възразила Ниенор. – Вече отдавна не съм дете. Имам собствена воля и разум, макар досега да не се бяха сблъскали с твоите. Идвам с теб. Предпочитам да е към Дориат, понеже почитам неговите управници; ако ли не – тогава на запад. Всъщност ако изобщо някоя от нас тръгне напред, туй би трябвало да съм аз, в разцвета на силите си.

Тогава Морвен съзряла Хуриновото упорство в сивите очи на Ниенор и се разколебала; ала нямала сили да превъзмогне гордостта и не желала (въпреки разумните слова) да се върне подир дъщеря си като оглупяла и капризна старица.

– Продължавам напред, както съм го решила – рекла тя. – Идвай и ти, ала туй ще е против моята воля.

– Тъй да бъде – отвърнала Ниенор.

Тогава Маблунг рекъл на своя отряд:

– Истина е, че не поради липса на храброст, а от безразсъдство носи Хуриновият род скръб за всички останали. Тъй беше дори с Турин; ала близките му изглеждаха по-разсъдливи. Сега всички са като обезумели и това не ми се нрави. От гонитбата на Вълка не съм се боял тъй, както от тази задача на краля. Що да сторим?

А Морвен, която тъкмо слизала от сала и наближила към него, чула последните му слова и отвърнала:

– Върши каквото ти е повелил кралят. Търси вести за Нарготронд и Турин. Заради туй сме тръгнали всички.

– Ала пътят е дълъг и опасен – рекъл Маблунг. – Ако продължите по-нататък, ще трябва да яхнете коне и да се движите между ездачите, без да се отделяте нито за миг.

И тъй, когато съвсем се развиделило, те поели напред бавно и предпазливо, та напуснали тръстиките и върбалаците и стигнали до мрачните гори, що покривали по-голямата част от южната равнина пред Нарготронд. Цял ден се движили право на запад, без да чуят и зърнат нищо из пущинака; защото цялата местност била безмълвна и на Маблунг му се струвало, че някакъв неотдавнашен страх тегне над нея. По същия път бил минал Берен преди години и тогава из цялата гора се спотайвали очи на преследвачи; ала сега целият нарогски народ бил изчезнал, а орките като че ли все още не върлували толкова далече на юг. Тази нощ спрели на лагер сред дивото усое, без да палят огън.

През следващите два дни продължили напред и привечер на третия ден след Сирион прекосили равнината и наближили източния бряг на Нарог. Тъй силна тревога обзела Маблунг тогава, че помолил Морвен да спрат. Но тя се разсмяла и рекла:

– Ти комай с радост би се отървал от нас. Скоро и туй ще стане. Ала трябва да ни изтраеш още малко. Прекалено далече сме стигнали, за да се поддадем тъкмо сега на страха.

Тогава Маблунг се провикнал:

– Замаяни сте вие двете, замаяни и безразсъдни. Не помагате, а ни пречите в търсенето на вести. Чуйте ме сега! Имах заръка да не ви спирам насила; ала кралят ми повели и да ви пазя както умея. Само едно мога да сторя сега. Ще ви пазя. Утре ще ви отведа до близкия Хълм на

съгледвачите Амон Етир; там ще останете под охрана и не ще мръднете нито крачка напред, докато аз заповядвам тук.

А Амон Етир се наричала една огромна могила, която някога по заповед на Фелагунд била издигната с много труд в равнината пред портите на Нарготронд на една левга източно от Нарог. Цялата била обрасла с гори, само върхът оставал гол, та да разкрива обзор във всички посоки към околните области и към пътищата, що водели до големия нарготрондски мост. Малко преди пладне отрядът достигнал хълма и се изкатерил по него откъм източната страна. И като погледнал оттам към Фаротското плато, що се издигало кафяво и голо отвъд реката, Маблунг зърнал с острия си елфически поглед терасите на Нарготронд върху стръмния западен бряг, а зад тях като черна дупчица в скалната стена зеела Фелагундовата порта. Ала не дочул никакъв звук, нито пък зърнал следи от вражеска войска или от дракона, освен пожарището покрай Портите, останало още от деня на нападението. Всичко изглеждало мирно и тихо под бледите слънчеви лъчи.

Тогавя Маблунг, както вече бил казал, заповядал на десетимата конници да пазят Морвен и Ниенор на хълма и да не мърдат оттам до неговото завръщане, освен ако не ги връхлети голяма заплаха; а случела ли се беда, трябвало да обкръжат Морвен и Ниенор и да бягат колкото се може по-бързо на изток към Дориат, пращайки напред вестоносец да дири помощ.

Сетне Маблунг взел останалите двайсет бойци и се промъкнал предпазливо надолу по склона; а щом стигнали до равнината на запад, където дърветата били редки, всички се разпръснали и с дързост, но предпазливо продължили един по един да се прокрадват към брега на Нарог. Самият Маблунг избрал средния път към моста, ала когато стигнал до него, видял, че е разрушен, а долу в дълбоката клисура реката била придошла от дъждовете, та се пенела с грохот и рев около рухналите камъни.

Но Глаурунг се спотайвал там, в сянката на големия коридор, що водел навътре от разрушените Порти, и отдавна бил усетил съгледвачите, макар че едва ли имало в Средната земя други очи, способни да ги различат. Остър бил скверният му взор, по-остър от този на орлите, а и надалеч виждал по-добре от елфите; затуй разбрал, че неколцина са останали да изчакат върху голия връх на Амон Етир.

И докато Маблунг се промъквал между скалите, търсейки път да прекоси буйната река по рухналите камъни от моста, Глаурунг връхлетял изневиделица, бълвайки огромни огнени езици и пропъзлял надолу

в реката. Мигом се раздало оглушително съскане и бликнали облаци пара, та Маблунг и неговите бойци, които се спотайвали наблизко, били обгърнати в непрогледни изпарения и гнусно зловоние; и повечето избягали напосоки към Хълма на съгледвачите. Но докато Глаурунг прекосявал Нарог, Маблунг се отдръпнал настрани, залегнал под една скала и зачакал, защото му се струвало, че все още не е изпълнил задачата си. Вярно, вече знаел, че Глаурунг обитава в Нарготронд, ала имал заръка и да узнае истината за Хуриновия син; и събирайки храброст в сърцето си, решил, щом отмине Глаурунг, да се прехвърли отвъд реката и да претърси чертозите на Фелагунд. Смятал, че е сторил всичко необходимо за опазването на Морвен и Ниенор – идващият дракон се виждал отдалече и конниците навярно вече препускали към Дориат.

Тъй Глаурунг отминал покрай Маблунг като смътна грамада сред мъглата; движел се бързо, защото бил могъщ Червей, а не му липсвала и пъргавина. Тогава Маблунг с безумна храброст прегазил Нарог зад гърба му; ала стражите върху Амон Етир съзрели идването на дракона и ги обзел ужас. Веднага заръчали на Морвен и Ниенор да яхнат конете без възражения и се приготвили да избягат на изток, както им било наредено. Но както слизали по склона към равнината, зъл вятър довял облаци-те от изпарения, носещи зловоние, което нито един кон не могъл да изтърпи. Заслепени от мъглата и обезумели от вонята на дракона, конете станали неуправляеми и лудешки препуснали насам-натам. Бойците се разпръснали, та някои от тях пострадали зле при сблъсъци с дърветата, а други напразно търсели отряда. Конско цвилене и човешки кръсъци долитали до ушите на Глаурунг; и драконът се зарадвал.

Докато се борел с коня си сред мъглата, един от ездачите зърнал внезапно лейди Морвен да минава наблизко като сив призрак върху безумен жребец; ала тя изчезнала в сумрака с викове „*Ниенор*“ и повече не я видели.

А когато слепият ужас връхлетял върху отряда, побеснелият кон на Ниенор се препънал и я изхвърлил от седлото. Паднала меко върху тревата, та не пострадала; но когато се изправила на нозе, била сама – изгубена сред мъглата без кон и спътници. Не загубила кураж, а се замислила; сторило ѝ се глупаво да тича към един или друг вик, защото гласовете долитали отвсякъде, ала ставали все по-слаби. Сметнала за по-добре да потърси отново хълма – несъмнено Маблунг щял да мине оттам, преди да си тръгне, та макар и само за да провери дали някой от неговия отряд не е изостанал.

Затуй търсейки напосоки според наклона под нозете си, тя скоро

открила хълма, който наистина не бил далече; и бавно се изкатерила по пътеката откъм източната му страна. Колкото по-нагоре отивала, толкова по-рядка ставала мъглата, докато накрая излязла под слънчевите лъчи върху голия връх. Пристъпила тогава напред и погледнала на запад. А там, право срещу нея, била грамадната глава на Глаурунг, който тъкмо в този миг пропъзлял нагоре от другата страна; и преди да разбере що става, взорът ѝ срещнал очите му, а те били страшни и изпълнени със зловещия дух на неговия господар Моргот.

Тогава Ниенор се опитала да устои пред Глаурунг, защото била силна духом; ала той напрегнал цялата си мощ срещу нея и запитал:

– Що дириш тук?

И принудена да отговори, тя изрекла:

– Търся човек на име Турин, що някога живееше тук. Ала той навярно е мъртъв.

– Не знам – рекъл Глаурунг. – Бяха го оставили тук да защитава жените и старците; но когато дойдох, той позорно заряза поста си и избяга. Храбрец беше на думи, мерзък страхливец на дело. Защо ти е такъв човек?

– Лъжеш – отвърнала Ниенор. – Децата на Хурин може да са всичко друго, но не и страхливци. Не се боим от теб.

Разсмял се Глаурунг, защото с тия слова Хуриновата дъщеря се разкрила пред неговата злоба.

– Тогава сте глупци и ти, и твоят брат – рекъл той. – А хвалбите ти ще излязат само надуті слова. Защото аз съм Глаурунг!

После впил поглед в очите на Ниенор и волята ѝ се прекършила. Сторило ѝ се, че слънцето избледнява болнаво и наоколо пада здрач. Постепенно я обгърнал непрогледен мрак, в който нямало друго, освен пустота; не знаела нищо, не чувала нищо и не помнела нищо.

Въпреки зловонието и мрака, Маблунг дълго обикалял из залите на Нарготронд; ала не открил жива душа – нищо не помръдвало сред купищата кости и никой не отвръщал на виковете му. Накрая, понеже го потискал безмълвният ужас на това място, а и се боял от завръщането на Глаурунг, той се отправил към Портите. На запад слънцето залязвало и мрачните сенки на Фарот падали изотзад върху терасите и буйната река под тях; но в далечината върху Амон Етир като че ли се виждал грозният силует на дракона. Още по-трудно и опасно било сега за Маблунг прекосяването на Нарог, защото страхът го гонел по петите; и едва достигнал отвъдния бряг и пропъзлял настрани под скалите, когато се задал

Глаурунг. Ала сега драконът пълзял бавно и предпазливо; защото огньовете в него догаряли – много мощ бил изгубил и искал да отпочине сред мрака. Пролазил той през реката и се отправил нагоре към портите като огромна пепелява змия, оставяща зад гърбуха си лигава диря.

Ала преди да влезе, спрял, озърнал се на изток и от зиналата му паст долетял смехът на Моргот – приглушен, но ужасен като ехо на злобна радост от далечните черни бездни. А подир смеха се раздал леден и страшен глас:

– Ето, че се спотайваш като полска мишка под брега, храбри Маблунг! Зле изпълняваш заръката на Тингол. Побързай сега към хълма, та да видиш какво стана с онези, що трябваше да опазиш!

После Глаурунг влязъл в леговището си, а слънцето залязло и здрачна вечер пръснала хлад над земите. Втурнал се Маблунг към Амон Етир; и когато се изкатерил на върха, откъм Изтока заблещукали звезди. На техния фон зърнал да стои мрачна и неподвижна фигура, сякаш изваяна от камък. Ниенор била това и нито чувала що ѝ говори, нито отвръщала на словата му. Ала когато я хванал за ръка, трепнала и тръгнала покорно след него; и вървяла накъдето я водел, ала щом я пускал, пак застивала неподвижно.

Безмерна скръб обзела смаяния Маблунг; но не му оставал друг избор, освен да поведе Ниенор по дългия път на изток без помощ и дружина. Тъй поели напред, бродейки като насън през равнината, потънала в нощни сенки. А когато пак настанало утро, Ниенор се препънала, паднала и останала да лежи, а Маблунг загубил надежда, та седнал до нея.

– С право се боях от тази задача – рекъл той. – Защото изглежда, че ще ми бъде последна. С тая клета рожба човешка ще загине сред пущинака и името ми ще се покрие с позор в Дориат – ако изобщо стигнат дотам вести за нашата участ. Всички други навярно са мъртви, едничка тя оцеля, ала само за страдания.

Тъй ги заварили трима от отряда, които били избягали от Нарог след идването на Глаурунг и подир дълго лутане се върнали към хълма, когато мъглата отминала; и като не срещнали никого там, решили да поемат обратно. Обнадеждал се Маблунг и заедно тръгнали на североизток, защото откъм южната страна нямало път за Дориат, а след падането на Нарготронд било забранено саловете и лодките да се използват за връщане в Потайното кралство.

Дълъг и бавен бил техният път, сякаш водели болнаво дете. Ала с отдалечаването от Нарготронд и приближаването към Дориат клетата Ниенор малко по малко си възвръщала силите и вече можела покорно да

върви часове наред, докато я водели за ръка. Нищо обаче не виждала с широко разтворените си очи, нито пък чувала с ушите си и от устните ѝ не се отронвало слово.

Най-сетне подир много дни наближили западната граница на Дориат южно от Теиглин; защото възнамерявали да пресекат тясната ивица от Тинголовите земи отвъд Сирион и тъй да стигнат до охранявания мост недалеч от мястото, където се вливал Есгалдуин. Спрели за малко да си починат; положили Ниенор върху постелята от трева и за пръв път изцъклените ѝ очи се затворили, сякаш била заспала. После елфите също налягали и от умора дори не помислили какви заплахи ги дебнат. Тъй ги нападнала изневиделица банда орки – една от многото, които напоследък върлували из ония места досама границите на Дориат. В разгара на схватката Ниенор изведнъж рипнала от постелята като човек, който се събужда посред нощ от тревожен звук, и с писък побягнала през гората. Тогава орките се обърнали и я подгонили, а елфите се втурнали подир тях. Ала нещо странно било станало с Ниенор, та надбягала всички, летейки като сърна между дърветата с развени по вятъра коси. Колкото до Маблунг и другарите му, те бързо догонили орките и ги изклали до един, а сетне побързали напред. Но Ниенор вече била отлетяла надалеч като призрак; и нито я зърнали, нито открили следа от нея, макар да търсили дълги дни.

Накрая Маблунг се завърнал в Дориат, прегърбен от скръб и срам.

– Избери си нов водач на бранителите, господарю – рекъл той на краля. – Защото аз съм опозорен.

Но Мелиан отвърнала:

– Не е тъй, Маблунг. Ти стори всичко възможно и никой друг сред служителите на краля нямаше да постигне толкова. Ала за зла беда си се сблъскал с прекомерно могъщество, срещу което не би се преборил никой от живите днес в Средната земя.

– Пратих те да събереш вести и ти изпълни заръката – добавил Тингол. – Не е твоя вината, че онези, които тия вести засягат най-много, вече няма как да ги чуят. Да, скръбен край сполетя целия Хуринов род, ала не го поемай на свой гръб.

Защото не само Ниенор избягала безумно из пущинака, но и Морвен била изчезнала. Нито тогава, нито по-късно пристигнали ясни вести за участта ѝ в Дориат или Дор-ломин. А Маблунг не пожелал да си почине, поел с малък отряд из пущинака и три години кръстосвал надлъж и шир от Еред Ветрин чак до устието на Сирион, търсейки дирите на изчезналите.

Глава XV Ниенор в Бретил

Колкото до Ниенор, тя бягала из горите, като чувала зад гърба си кръсците на преследвачите; а одеждите си раздрала, хвърляйки тичешком дреха след дреха, додето останала съвсем гола; и през целия този ден продължила да тича като звяр, подгонен до пръсване на сърцето, що не смее да спре, за да си поеме дъх. Ала привечер лудостта ѝ внезапно преминала. Спряла за миг като замаяна, а сетне от изтощение рухнала като подкосена в несвяст сред високите папрати. И там, сред старата шума и младите пролетни кълнове, заспала дълбоко, откъсната от целия свят.

На сутринта се събудила и слънчевите лъчи я зарадвали, сякаш едва сега се раждала за живот; и всичко, що виждала, ѝ се струвало ново и непознато, та не знаела кое как се нарича. Защото зад нея лежала само мрачна пустота, през която не можел да мине ни спомен за онуй, що познавала преди, ни ехо от слово човешко. Само сянка от ужас си припомняла, затова била плашлива и вечно дирела скривалище – ту се катерела по дървета, ту се шмугвала в някой шубрак бърза като катеричка или лисица, колчем я стреснел звук или сянка; и оттам дълго надничала с плахи очи през листата, преди пак да поеме напред.

Дълго вървяла тъй все в оная посока, що избрала най-напред, додето излязла край река Теиглин и утолила жаждата си; но храна не намерила, нито пък знаела как да си набави, а била прегладняла и зъзнела от студ. И тъй като дърветата отвъд реката изглеждали по-гъсти и сенчести (а наистина било така, понеже оттам започвал Бретилският лес), тя прегазила през водата, стигнала до една зелена могила и се проснала по очи, защото била изтощена, а ѝ се струвало, че мракът, от който бягала, пак я настига и слънцето гасне.

Но всъщност черна буря се задавала откъм Юга, влачейки порой и светкавици; и Ниенор лежала там, сгърчена от ужас пред гръмотевиците, а мрачният дъжд обсипвал нейната голота и тя гледала безмълвно като зверче в капан.

Тъй се случило, че в този час неколцина горяни от Бретил минали оттам подир набег срещу орките, бързайки да прекосят Теиглинските бродове и да се доберат до едно близко убежище; и ненадейно избухнала страховита мълния, та цялата могила Хауд-ен-Елет лумнала в бели пламъци. Тогаз Турамбар, който водел отряда, отскочил назад, закрил

очи и се разтреперил; защото му се сторило, че вижда призрака на погубена девойка, проснат върху гроба на Финдуилас.

Но един от неговите бойци изтичал към могилата и му извикал:

– Насам, господарю! Тук лежи млада жена и още е жива!

Приближил се Турамбар и я вдигнал; от мокрите ѝ коси се стичала вода, ала тя само стискала очи и треперела, без да се съпротивлява. Смаян от туй, че лежи гола по дъжда, Турамбар я завил с плаща си и я отнесъл в една ловджийска колиба сред гората. Там наклали огън и я стоплили със завивки, а тя отворила очи и ги огледала. Щом взорът ѝ паднал върху Турамбар, лицето ѝ грейнало, утешила се изведнъж и протегнала ръка към него, защото усетила, че сякаш най-сетне е намерила нещо дълго търсено в мрака. А Турамбар поел нейната ръка, усмихнал се и рекъл:

– Няма ли да ни кажеш сега своето име, род и какво зло те е сполетяло?

Тогавя тя поклатила глава и мълчаливо заплакала; повече не я разпитвали, додето не заситила глада си със скромната храна, която могли да ѝ предложат. Като се нахранила, тя въздъхнала и пак положила ръка в десницата на Турамбар; а той рекъл:

– С нас ще си в безопасност. Тази нощ можеш да отпочинеш тук, а на разсъмване ще те отведем в нашето селище сред горските дебри. Ала бихме желали да знаем твоето име и род, та да открием близките ти и да им отнесем вест за тебе. Няма ли да ни кажеш?

Но тя пак не отговорила и се заплакала.

– Не бой се! – рекъл Турамбар. – Навярно историята е твърде печална, за да я разказваш тъй скоро. Но трябва да ти дам име и ще те назова Ниниел, що значи Просълзената.

Като чула името, тя вдигнала очи и поклатила глава, но послушно повторила:

– Ниниел.

Това била първата дума, която изрекла подир мрака, и тъй получила името си между горяните.

На сутринта понесли Ниниел към Ефел Брандир. Пътят се изкачвал стръмно нагоре до мястото, където трябвало да пресече буйния поток Келеброс. Там бил изграден дървен мост, а под него течението прелитало през каменния ръб и по множество пенести стъпала падало далече надолу към дълбок скален басейн; и водните пръски изпълвали въздуха наоколо като ситен дъждец. Край водопада се простирала зелена

морава, обкръжена от брези, а от моста се разкривала гледка на запад към Теиглинската клисура. Въздухът там винаги бил прохладен и през лятото пътниците често спирали да отпочинат и да се напият със студена вода. Димрост се наричал тоя водопад, що означава Дъждовната стълба, ала от онзи ден станал Нен Гирит, тоест Треперещата вода; защото Турамбар и неговите спътници спрели там, но щом достигнала това място, Ниниел се разтреперила цялата и вече не могли да я стоплят и утешат. Затуй побързали напред; но докато се доберат до Ефел Брандир, Ниниел вече пламтяла от треска.

Дълго лежала болна и Брандир се борел с цялото си знахарско умение да я изцели, а жените на горяните бдели над нея денем и нощем. Ала само когато Турамбар бил до нея, тя лежала спокойно и заспивала, без да стене; и още нещо забелязали всички, които я гледали: макар да бълнувала често, през цялото си боледуване тя не изрекла ни слово, било то на елфически или човешки език. А когато здравето ѝ се възвърнало малко по малко, та станала на нозе и пак започнала да се храни, бретилските жени трябвало да я учат на говор дума по дума като малко дете. Но Ниниел усвоявала тия уроци бързо и с жива наслада като човек, що отново намира изгубени съкровища; и когато най-сетне можела да разговаря с приятелките си, често питала:

– Как се нарича ето това? Защото в мрака изгубих името му.

И когато вече се крепяла на нозе без чужда помощ, взела често да ходи в дома на Брандир; защото най-силно желала да научи имената на живите твари, а той знаел много за тях; и двамата се разхождали из градините и пасищата.

Обикнал я тогава Брандир; а щом заякнала, тя взела да го подкрепя, понеже бил хром, и го наричала свой брат. Ала на Турамбар отдавала цялото си сърце и само в негово присъствие се усмихвала, а почнел ли да говори забавно, често избухвала в смях.

През една златна есенна вечер двамата седели един до друг, а слънцето пръскало огнени лъчи по склона и къщите на Ефел Брандир и наоколо царувал безметежен покой. Тогава Ниниел продумала:

– Вече питах за всички имена освен за твоето. Как се наричаш?

– Турамбар – отвърнал той.

Замълчала тя, сякаш се вслушвала в далечен отзвук; но накрая казала:

– И какво означава това, или е просто име, за да те знаят?

– Означава – отвърнал той – Повелител на Мрачната сянка. Защото и аз, Ниниел, имах мрак, в който изгубих много скъпи неща; ала сега

вярвам, че съм го превъзмогнал.

– И ти ли си бягал от него чак до тия красиви гори? – запитала тя. – Кога успя да се спасиш, Турамбар?

– Да – отговорил той, – дълги години бягах. А се спасих заедно с теб. Защото мрачно бе, но откакто дойде ти, Ниниел, грее светлина. И ми се струва, че най-сетне откривам нещо, което отдавна съм търсил.

А после, докато вървял през здрача към своя дом, Турамбар промълвил:

– Хауд-ен-Елет! От зелената могила дойде тя. Поличба ли е туй и как да я изтълкувам?

Отминала златната есен, дошла мека зима и започнала нова спокойна година. В Бретилския лес настанал мир, горяните заживели кротко и не напусkali своите места, та не получавали вести от околните земи. Защото по онова време орките, които идвали на юг към мрачното царство на Глаурунг или дебнели около границите на Дориат, избягвали Теиглинските бродове и минавали отвъд реката далече на запад.

А Ниниел оздравяла напълно и станала снажна хубавица; не се удържал Турамбар и я помолил да му стане жена. Възрадва се тя; но когато Брандир чул тая вест, сърцето му се свило и рекъл:

– Не бързай! И не мисли лошо за мен, задето те съветвам да изчакаш.

– Каквото и да сториш, не ще помисля лошо за теб – отвърнала Ниниел. – Ала защо ми даваш такъв съвет, мъдри братко?

– Мъдри братко ли? – възкликнал той. – Сакат братко кажи, грозен и недостоен за обич братко. Пък и сам не зная защо. Ала сянка тегне над този човек и затова се боя.

– Имало е сянка – рекла Ниниел, – той сам ми каза. Но е избягал от нея, както и аз. А няма не заслужава обич? Макар днес да живее в мир, не е ли бил някога най-славният пълководец, от когото бягали презглава всички врагове?

– Кой ти каза това? – запитал Брандир.

– Дорлас – отвърнала тя. – Не е ли истина?

– Истина е – рекъл Брандир, ала бил недоволен, защото Дорлас предвождал ония, които желяели пак да нападнат орките. А все още се мъчел да измисли с какво да удържи Ниниел от женитбата; затуй добавил: – Истина, но не цялата; защото той е бил пълководец на Нарготронд, а преди туй дошъл от Севера и казват, че бил син на Хурин Дорломински от воинствения Хадоров род. – Брандир видял, че сянка

минала по лицето ѝ, щом споменал името, но го изтълкувал погрешно и продължил: – С право би си помислила, Ниниел, че такъв човек вероятно в най-близко време ще тръгне отново на бой, може би далече от тукашните земи. И ако стане тъй, как ще го понесеш? Пази се, защото предчувствам, че влезе ли Турамбар в нова битка, не той, а Сянката ще победи.

– Трудно ще го понеса – отговорила тя, – ала омъжена или не, би ми било еднакво тежко. А като съпруга може би ще открия как да го удържа и да отблъсна сянката.

Все пак словата на Брандир я смутили и тя помолила Турамбар да почака. Удивил се той и го обзела печал; а когато узнал от Ниниел, че Брандир я е посъветвал да не бърза, тъгата му се превърнала в гняв.

Но щом настанала нова пролет, рекъл на Ниниел:

– Времето минава. Чакахме дълго и повече не желая да чакам. Стори каквото ти повелява сърцето, обична Ниниел, ала разбери: нямам друг избор. Или ще се върна да воювам из пущинака, или ще се оженим и вече никога не ще тръгна на бой, освен за да те защитя, ако някакво зло дойде към нашия дом.

Тогава тя склонила на драго сърце, дала му дума и в средата на лятото се венчали; а горяните устроили голям празник и като сватбен дар им построили красива къща върху Амон Обел. Там двамата заживели честито, ала Брандир бил неспокоен и сянката в сърцето му ставала все по-мрачна.

Глава XVI Идването на Глаурунг

Междувременно мощта и злобата на Глаурунг нараснали неимоверно; затлъстял от безделие, сбирал той орките около себе си като дракон-владетел и държал в подчинение цялото някогашно Нарготрондско кралство. И преди да свърши годината (третата, откакто Турамбар се заселил при горяните), драконът започнал да напада земите, където за известно време бил настанал мир; понеже и Глаурунг, и неговият господар знаели много добре, че в Бретил все още живеят шепа свободни люде – последните от Трите рода, отказващи да се преклонят пред мощта на Севера. А туй не можели да понесат; защото Моргот възнамерявал да покори цял Белерианд и да претърси всяко кътче, та дори и в най-затътената дупка да не остане жива твар, непоробена от него. Поради това

няма значение дали Глаурунг се досещал къде е укрит Хуриновият син, или (както твърдят някои) Турин наистина бил успял временно да избяга от Злото око, що го преследвало. Защото в крайна сметка всички съвети на Брандир щели да се окажат безплодни и за Турамбар щяло да има само един избор: да седи със скръстени ръце, додето накрая го хванат като плъх, или да се разкрие и да тръгне на бой.

Но когато в Ефел Брандир пристигнали първите вести за нашествието на орките, той отстъпил пред молбите на Ниниел и не отишъл да се сражава, защото тя рекла:

– Още не са нападнати домовете ни, както говорихме някога. Казват, че орките били малко. А от Дорлас чух, че преди твоето идване често имало подобни схватки и горяните отблъсквали враговете.

Горяните обаче губели битка подир битка, защото тия орки били от най-гнусните – свирепи и хитри; вече не минавали както преди покрай гората, изпълнявайки други задачи, нито пък нахлували на малки групи, а идвали с твърдата цел да завоюват Бретилския лес. Поради туй Дорлас и неговите бойци били отблъснати с тежки загуби, а орките прекосили Теиглин и почнали да върлуват далеч навътре из горите. Дошъл Дорлас при Турамбар, показал му раните си и рекъл:

– Виж, господарю, нима не са ни налегнали тежки времена подир привидния мир, както предричах? И нима ти сам не помоли да те броим за един от нас вместо за чужденец? Не е ли тази заплаха и твоя? Защото домовете ни не ще останат укрити, ако орките нахлуят още малко насам.

Тогава Турамбар станал, взел отново меча Гуртанг и тръгнал на бой; и като узнали това, горяните се въодушевили и го последвали, та сбрал стотици бойци. После тръгнали да претърсват гората, избили всички орки, които се спотайвали из нея, и ги окачили по дърветата около Теиглинските бродове. А когато насреща им тръгнала нова войска, причакали я в засада; тъй много били горяните и тъй велик ужас вдъхвало завръщането на Черния меч, че слисаните орки загубили ума и дума и почти всички паднали убити. Тогава горяните наклали грамадни огньовете и изгорили накуп съсечените Морготови войници, а пушекът на тяхната мъст се издигнал към небесата и вятърът го отнесъл на запад. Но неколцина оцелели врагове се завърнали в Нарготронд да разкажат какво ги сполетяло.

Свиреп гняв обзел тогава Глаурунг; но отначало той не предприел нищо и само обмислял каквото бил узнал. Тъй зимата отминала в мир и хората говорели:

– Велик е Черния меч от Бретил, защото пред него паднаха

всичките ни врагове.

Ниниел била честита и се радвала на Турамбаровата слава; ала той сеядял умислен и си казал: „Жребият е хвърлен. Сега идва проверка, в която ще проличи дали заслужавам хвалбите, или туй са само надути слова. Повече няма да бягам. Истински Турамбар ще бъда и със собствената си воля и доблест ще превъзможна съдбата... или ще загина. Но дори и да падна, поне Глаурунг ще погубя.“

При все това безпокойството не го напускало и той изпратил храбри мъже да разузнават далече наоколо. Защото, макар да не било обявено, Турамбар вече се разпореждал като пълноправен владетел на Бретилския лес и никой не слушал Брандир.

Пролетта донесла надежда и хората работели с песен на уста. Ала през тая пролет Ниниел заченала, почнала да линее и радостта ѝ помръкнала. А скоро людете, що понякога излизали отвъд Теиглин, взели да се завръщат със странни вести за големи пожарища из горите в равнината край Нарготронд и горяните недоумявали какво може да означава това.

Не след дълго дошли нови вести: че пожарищата идват на север и че сам Глаурунг ги подпалва. Защото той бил напуснал Нарготронд и бродел по някаква своя работа. Тогава глупците и склонните към празни надежди рекли:

– Остана без армия и най-сетне е поумнял, та се връща там, откъдето дойде.

Други пък казвали:

– Да се надяваме, че ще ни отмине.

Но Турамбар не хранел подобна надежда и знаел, че Глаурунг идва да го търси. Затуй, макар че криел тревогата си от Ниниел, ден и нощ мислел какво да предприеме; а пролетта отминавала и приближило лятото.

Дошъл ден, когато двама мъже дотичали в Ефел Брандир пребледнели от ужас, защото били видели Великия червей.

– Истина е, господарю – рекли те на Турамбар, вече приближава право към Теиглин. Лежеше сред огромни пламъци и дърветата димяха около него. Зловонието му е непоносимо. И ни се стори, че гнусната му следа се простира на много левги назад към Нарготронд, без да завива нито веднъж, като че идва точно към нас. Що можем да сторим?

– Малко – отвърнал Турамбар, – ала аз вече съм го обмислил. Вашата вест ми носи не страх, а надежда; защото, ако наистина продължи право напред без завои, както казвате, тогава има изход за хората с

храбри сърца.

Горяните се зачудили, защото по онова време Турамбар не казал нищо повече; но твърдостта му им вдъхнала надежда.

Ето какво било течението на Теиглин. Бърз и буен като Нарог, той се спускал от Еред Ветрин – изпървом между ниски брегове, додето след Бродовете придобивал сила от други потоци и си прорязвал път през подножието на възвишенията, по които растял Бретилският лес. Оттам нататък продължавал през дълбоки клисури, чиито стръмни склонове били като скални стени, а по дъното им водите беснеели с оглушителен грохот. И точно по пътя на Глаурунг, северно от мястото, където се вливал Келеброс, лежала една от тия клисури – далеч не най-дълбоката, ала по-гясна от всички други. Затуй Турамбар пратил там трима храбри мъже да дебнат за идването на дракона; а сам той се канел да отиде при високия водопад Нен Гирит, където вестите щели да го достигнат по-бързо, а и можел да оглежда надалече из областта.

Но най-напред сбрал всички горяни в Ефел Брандир и изрекъл такива слова:

– Бретилски мъже, задава се смъртоносна заплаха, която само с велика доблест бихме успели да предотвратим. Броят ни сега няма значение; с хитрост трябва да се преборим и да разчитаме на щастливата си звезда. Тръгнем ли против дракона с цялата си сила, както срещу войска от орки, само ще се обречем на гибел, оставяйки жените и децата си беззащитни. Затуй ви казвам да останете тук и да се пригответе за бягство. Защото, ако дойде Глаурунг, ще трябва да изоставите това селище и да се разпръснете надлъж и шир; тъй някои ще могат да си спасят живота. Понеже няма съмнение, че драконът на всяка цена ще дойде в нашето селище, за да го унищожи и изтреби всичко живо; ала сетне не ще остане тук. В Нарготронд е цялото му съкровище и там има подземни зали, където може да лежи и да расте в безопасност.

Отчаяли се тогава горяните и унило навели глави, понеже вярвали в Турамбар и разчитали на по-голяма надежда в словата му. Но той продължил:

– Не, дотук беше лошото. А то не ще се случи, ако съдбата е благосклонна и добре съм обмислил нещата. Защото не вярвам, че драконът е непобедим, макар с годините да е придобил огромна мощ и злоба. Знаем нещичко за него. Не от тялото си черпи сила той, колкото и да е могъщо, а от злия дух, що го обладава. Защото чуйте какво ми разказаха люде, които са се сражавали през годината на Нирнает, когато и аз, и

почти всички вие сме били още деца. В онова сражение джуджетата устояли пред дракона, а Азагал от Белегост го наранил тъй жестоко, че той избягал обратно в Ангбанд. Ала ето ви тук един трън, който е по-остър и дълъг от кинжала на Азагал.

При тия думи Турамбар изтеглил Гуртанг от ножницата, вдигнал го със замах над главата си и на всички наоколо им се сторило, че от десницата на Турамбар високо във въздуха бликнал пламък. Тогава се провикнали като един:

– Черния трън от Бретил!

– Да, туй е Черния трън от Бретил – рекъл Турамбар – и има с какво да изплаши врага. Защото трябва да знаете едно: такава е орисията на този дракон (а и на неговото потомство, казват), че колкото и могъща костна броня да го покрива, по-яка дори от желязо, отдолу трябва да се влачи върху змийски корем. Затуй, бретилски люде, тръгвам сега да се добера както мога до търбуха на Глаурунг. Кой идва с мен? Трябват ми само неколцина мъже с крепки ръце и още по-крепки сърца.

Тогава Дорлас излязъл напред и рекъл:

– Аз идвам с теб, господарю; винаги съм предпочитал да тръгна срещу врага, отколкото да го изчаквам.

Ала никой друг не бързал да отговори на призива, защото ги бил обзел страх от Глаурунг, след като разказът на разузнавачите, които го видели, тръгнал от уста на уста. Тогава Дорлас се провикнал:

– Слушайте, бретилски мъже, вече е ясно, че за днешните беди всички съвети на Брандир са били безплодни. С криене не ще се спасим. Няма ли някой сред вас да заеме мястото на Хандировия син, та да спаси от позора рода на Халет?

Чул тия присмехулни слова Брандир, който седял върху трон като предводител на сбора, ала всъщност никой не го зачитал; и горчилка се вляла в сърцето му, защото Турамбар не упрекнал Дорлас. Но един негов сродник на име Хунтор се изправил и рекъл:

– Зле постъпваш, Дорлас, като хулиш тъй своя вожд, чиито нозе за беда не могат да сторят каквото желае сърцето му. Внимавай, да не би на свой ред да срещнеш подобна участ! И как твърдиш, че съветите му са били безплодни, когато никой не пожела да ги слуша? Сам ти, неговият поданик, ги обезсмили. Казвам ти, че се сбъдна каквото предрече Брандир – Глаурунг идва сега към нас, както дойде в Нарготронд, понеже с делата си се издадохме. Но тъй като злото вече е сторено, ако ми разрешиш, сине Хандиров, ще отида да защита доблестта на нашия род.

Тогава Турамбар казал:

– Трима са достатъчно! Вас двамата ще взема. Ала и теб не пренебрегвам, вожде. Чуй ме! Трябва да тръгнем час по-скоро и за тази задача ще са ни потребни здрави нозе. Смятам, че мястото ти е сред твоя народ. Защото си мъдър и владееш целителските умения; а може би не след дълго хората ще се нуждаят както от мъдрец, тъй и от целител.

Но макар и красиви, тия слова само още повече огорчили Брандир и той рекъл на Хунтор:

– Върви тогава, ала не чакай от мен одобрение. Защото сянка тегне над този човек и тя ще те отведе към погибел.

А Турамбар бързал да потегли; но когато отишъл да се сбогува с Ниниел, тя заридала скръбно и се вкопчила в него.

– Не тръгвай, Турамбар, умолявам те! – рекла. – Не предизвиквай сянката, от която си избягал! По-добре ще е да побегнеш пак и да ме вземеш със себе си!

– Обична ми Ниниел – отвърнал той, – вече нито ти, нито аз имаме накъде да бягаме. В тия земи сме обречени да останем. А дори и да избягам, изоставяйки този гостоприемен народ, бих могъл да те отведа единствено към безлюдната пустош, где ще откриеш само гибел за себе си и нероденото ни дете. Стоници левги път има до която и да е друга страна, останала засега извън властта на Сянката. Събери кураж, Ниниел. Защото предричам: ти и аз не ще загинем от този дракон, нито от който и да било друг слуга на Севера.

Тогава Ниниел млъкнала и престанала да ридае, ала прощалната й целувка била студена.

А Турамбар заедно с Дорлас и Хунтор препуснал към Нен Гирит и когато пристигнали, залазващото слънце вече хвърляло дълги сенки; и последните двама разузнавачи ги чакали там.

– Без малко да закъснееш, господарю – рекли те. – Защото драконът дойде насам и когато си тръгнахме, вече бе достигнал ръба на клисурата и гледаше свирепо отвъд Теиглин. Не спира ни денем, ни нощем, та трябва да сме готови за набега му още преди разсъмване.

Погледнал Турамбар отвъд водопадите на Келеброс и в светлината на залеза зърнал черни колони от пушек да се издигат покрай реката.

– Няма време за губене – рекъл той, – ала поне тази вест е добра. Защото се боях, че драконът може да заобиколи; ако бе отишъл на север към Бродовете и бе открил стария път през низините, щеше да сложи край на надеждите ни. Ала явно е побеснял от гордост и злоба, та върви безогледно напред.

Но докато изричал това, сам се зачудил и се запитал наум:

„Възможно ли е дори тъй гнусна и люта твар да се бои от Бродовете до-
сущ като орките? Хауд-ен-Елет! Нима и от гроба си Финдуилас възпира
злата ми участ?“

После се обърнал към своите спътници и добавил:

– Ето каква задача ни предстои. Трябва да изчакаме още малко; за-
щото прекалената прибързаност ще е също тъй пагубна, както и закъс-
нението. Падне ли здрач, ще се промъкнем скришом надолу към Теиг-
лин. Ала внимавайте! Защото слухът на Глаурунг е също тъй остър, как-
то и взорът му а да ни усети е равносилно на гибел. Ако стигнем незабе-
лявано до реката, после ще трябва да се спуснем в клисурата, да преко-
сим течението и тъй да застанем на пътя, по който ще поеме.

– Ала как може Глаурунг да мине оттам? – запитал Дорлас. – Кол-
кото и да е пъргав, все пак си остава грамаден дракон – как ще се спусне
по едната скала и как ще се изкатери по другата, докато задницата му
още слиза надолу? А дори и да го стори, какъв смисъл има да стоим в
буйните води под него?

– Може и да го стори – отвърнал Турин – и ако е тъй, зло ни очаква.
Ала според онуй, що знам за него, както и според мястото, където лежи
сега, мога да се надявам, че е замислил друго. Стигнал е до ръба на
Кабед-ен-Арас, през който, както разказвате, някога бил прескочил под-
гонен елен, за да се спаси от ловците на Халет. Тъй грамаден е сега Гла-
урунг, че според мен ще опита да се прехвърли оттам. В туй е цялата ни
надежда и на нея трябва да разчитаме.

При тия слова сърцето на Дорлас изтръпнало; защото той познавал
целия Бретилски лес по-добре от всеки друг горянин, а клисурата
Кабед-ен-Арас наистина била зловещо място. Откъм източната ѝ страна
се издигала гола отвесна скала, обрасла само най-горе с дървета; от дру-
гия край брегът бил малко по-полегат и не тъй висок, обрасъл с гъсталак
от провиснали дървета и храсти, ала между тях водата бушувала сред
скалите и макар че храбър и крепък мъж можел да я прекоси посред бял
ден, нощем било сигурна смърт да тръгнеш през нея. Но такъв бил пла-
нът на Турамбар и нямало смисъл да спори с него.

По здрач тримата поели на път, като не тръгнали право към драко-
на, а отначало минали по пътеката за Бродовете; не след дълго завили на
юг по друга тясна пътека и през горските сенки излезли над Теиглин. И
докато приближавали Кабед-ен-Арас стъпка по стъпка, спирайки често,
за да се послушат, насреща им долетял мирис на изгорели дървета, сме-
сен с непоносимо зловоние. Ала въздухът не потрепвал и царувала мър-
твешка тишина. На изток пред тях заблещукали първите звезди, а на

запад сред сетните дневни отблясъци се издигали бледи, нетрепващи струйки дим.

Когато Турамбар си заминал, Ниниел останала да стои безмълвна и неподвижна като камък; но Брандир дошъл при нея и казал:

– Не мисли за най-страшното, Ниниел, преди да е дошло. Ала нима не те посъветвах да изчакаш?

– Вярно, тъй беше – отвърнала тя. – Но и да бях те послушала, с какво щеше да ми помогне това? Любовта може да страда и без венчило.

– Знам – рекъл Брандир. – И все пак венчилото не е дреболия.

– Тъй е – рекла Ниниел. – Вече втори месец нося негова рожба. Ала от туй товарът на страха ми за Турамбар не става ни по-лек, ни по-тежък. Не те разбирам, Брандир.

– Аз самият не се разбирам – отвърнал той. – И все пак се боя.

– Не те бива за утешител! – възкликнала тя. – Но, Брандир, скъпи приятелю, с венчило или без него, майка или девица, ужасът ми е непоносим. Повелителя на Съдбата отиде надалеч, за да се пребори със своята участ; как да остана тук и да изчаквам бавните вести, били те добри или лоши? Може би тази нощ той ще се срещне с дракона; как да седя тук и как да изтрая тия гибелни часове?

– Не знам – рекъл Брандир, – ала тъй или иначе часовете ще трябва да минат и за теб, и за съпругите на ония, що тръгнаха с него.

– Нека всяка от тях да стори каквото ѝ повели сърцето! – извикала Ниниел. – Колкото до мен, аз тръгвам натам. Не ще се деля от своя повелител в страшен час. Отивам да посрещна вестите!

Мрачен ужас обзел Брандир при тия слова, та се провикнал:

– Не ще го сториш, ако мога да ти попреча. Защото тъй осуетяваш всичките ни планове. Далече е дотам и ако се случи най-лошото, тук бихме имали време да избягаме.

– Ако се случи най-лошото, не бих искала да избягам – промълвила тя. – Безполезна е вече твоята мъдрост и не ще можеш да ме възпреш.

После излязла пред хората, струпани на открито между къщите на Ефел, и се провикнала:

– Бретилски люде! Не ще чакам тук. Загине ли моят повелител, напразни са всички надежди. Вашите земи и гори ще бъдат изгорени докрай, къщите ви изпепелени и никой, никой не ще се спаси. Тогава защо да се бавим тук? Отивам да посрещна вестите и съдбата, каквато и да е тя. Който мисли като мен, нека ме придружи!

Мнозина пожелали да тръгнат с нея – жените на Дорлас и Хунтор, защото обичните им съпрузи били тръгнали с Турамбар; други пък от жалост към Ниниел и от желание да се сприятелят с нея; а още мнозина били подмамени от мълвата за дракона, мислейки от храброст или от глупост (понеже знаели твърде малко за злото), че ще видят странни и славни дела. Защото неизмерно велик бил станал Черния меч в умовете им, та малцина можели да си представят, че дори и Глаурунг е способен да го надвие. Поради всичко туй не след дълго вкупом се втурнали към заплахата, която не осъзнавали; и само с няколко кратки почивки най-подир стигнали изтощени до Нен Гирит тъкмо по здрач, обаче малко след като Турамбар потеглил оттам. Ала нощта охладила горещите им глави и мнозина се почудили на собствената си дързост; а като чули от двамата разузнавачи колко близо е дошъл Глаурунг и какви са безумните намерения на Турамбар, сърцата им изстинали и те не посмели да продължат. Някои се вглеждали с тревожни очи към Кабед-ен-Арас, но не различавали нищо и чували само хладната песен на водопада. А Ниниел седнала встрани и затреперила от глава до пети.

Когато Ниниел и другите с нея се отдалечили, Брандир рекъл на останалите:

– Вижте как ме пренебрегват и отхвърлят всички мои съвети! Изберете си друг водач, понеже тук и сега се отричам от власт и племе. Нека Турамбар да бъде ваш вожд и по име, след като вече бездруго е отнел цялата ми власт. Повече никой да не ме търси за съвет или изцеление!

И той пречупил жезъла, а подир туй си помислил: „Вече нищо не ми остава, освен обичта към Ниниел; където и да отиде, каквото и да стори, разсъдливо или безумно, трябва да я последвам. В този мрачен час нищо не може да се предвиди; ала има надежда дори и немощен мъж като мен да я опази от злото, ако стои наблизно.“

Препасал тогава къс меч, както рядко бил правил преди, взел патерицата и колкото можел по-бързо минал през портата на Ефел, куцайки подир другите по дългата пътека към западните предели на Бретилския лес.

Глава XVII Гибелта на Глаурунг

Най-сетне, когато мрачна нощ паднала над земите, Турамбар

заедно е двамата си спътници стигнал до Кабед-ен-Арас и се зарадвал на грохота на реката; защото, макар да вещаел заплахи в клисурата, този шум заглушавал всичко останало. Тогава Дорлас ги повел на юг и след малко им показал как да се спуснат по една пукнатина до подножието на канарата; ала там храбростта му изневерила, защото във водата имало купища камъни и скали, а течението бушувало между тях със страховитото скърцане.

– Туй е прав път към гибелта – рекъл Дорлас.

– Към гибел или към живот, ала друг път няма – отвърнал Турамбар, – а протакането не ще ни донесе надежда. Затуй вървете след мен!

После тръгнал пръв и благодарение на силата и пъргавината си, или пък закрилян от съдбата, успял да мине отвъд и се обърнал сред непрогледния мрак да види кой ще е втори. Тъмен силует пристъпил до него.

– Дорлас? – запитал Турамбар.

– Не, аз съм – отвърнал Хунтор. – Дорлас не намери храброст да прекоси реката. Защото човек може да обича битките и при все това да се бои от други неща. Сега навярно седи разтреперан на онзи бряг; и да-но се засрами за хулите срещу моя сродник.

Турамбар и Хунтор поседнали да отпочинат, ала скоро нощният хлад взел да ги пронизва, защото и двамата били мокри от глава до пети, та станали и подирили покрай потока път на север, където лежал Глаурунг. Там бездната ставала още по-тясна и мрачна и докато напредвали пипнешком, зърнали над себе си отблясъци като от гаснещ огън, а сетне дочули как Великият червей ръмжи в неспокойната си дрямка. Тогава взели да търсят как да се изкатерят до ръба; защото в туй била цялата им надежда да достигнат незащитеното място на врага. Ала тъй гнусно станало зловонието, че главите им се замаяли и те се подхлъзвали по скалите, вкопчвали се в редките дървета и повръщали неудържимо, забравяйки в страданията си всеки друг страх, освен ужаса да не полетят към каменните зъби на Теиглин.

Тогава Турамбар рекъл на Хунтор:

– Хабим сетни сили без никаква полза. Защото напразно е да се катерим, додето не сме сигурни, че драконът ще премине.

– А когато разберем – възразил Хунтор, – не ще имаме време да дирим изход от бездната.

– Вярно – отвърнал Турамбар. – Но когато всичко зависи от случайността, на нея трябва да се доверим.

Затуй спрели и зачакали, гледайки от дълбоката клисура как високо горе една бяла звезда бавно пълзи през тясната ивица небе; и Турамбар

постепенно се унесъл в дрямка, сред която с цялата си сила и воля се вкопчвал и стискал, макар че черен вихър го засмуквал назад и раздирал нозете му.

Изведнъж прогърмял оглушителен шум и стените на бездната се разтресли от ехото. Турамбар трепнал и рекъл на Хунтор:

– Ето, раздвижва се. Идва нашият час. Удряй с все сила, защото сега двамината ще трябва да се бием за трима!

В този миг Глаурунг започнал своя набег срещу Бретил; и всичко станало така, както се надявал Турамбар. Защото драконът бавно провлачил тежкото си туловище към ръба на канарата и вместо да завие, се приготвил да прескочи над бездната с могъщите си предни лапи, а подир туй да прехвърли отвъд и цялото си тяло. С него идвал и ужасът, понеже не дошъл право над тях, а малко на север и двамата зърнали изотдолу как сянката на грамадната му глава закрива звездите, а в зиналата му паст имало седем огнени езика. После избълвал пламтящ облак, та кърваво зарево огряло цялата клисура и черни сенки заподскачали между скалите; а дърветата срещу него се сгърчили сред колони от дим и в реката с трясък се посипали камъни. Сетне той се метнал напред, сграбчил отсрещната канара с чудовищните си нокти и почнал да се прехвърля отвъд.

Сега Турамбар и Хунтор се нуждаели от храброст и бързина, защото макар че избегнали пламъците, не се намирали точно на пътя на Глаурунг и трябвало тепърва да се доберат до него, преди да е преминал, инак губели всяка надежда. Забравил за опасността, Турамбар изтичал напред покрай канарите, за да стигне под него; ала тъй страшна била жегата и вонята под дракона, че той се полюшнал и щял да падне, ако не го бил сграбчил Хунтор, който храбро идвал след него.

– Доблестно сърце! – рекъл Турамбар. – Щастлив избор бе, че взех точно теб!

Ала преди да довърши, грамаден камък се стоварил отгоре, разбил главата на Хунтор и го запокитил в реката – тъй намерил своя край един от най-храбрите бойци в рода на Халет. Тогава Турамбар се провикнал:

– Уви! Зле е за всекиго да крачи в моята сянка! Защо ли потърсих помощ? Ето, вече си сам, Повелителю на Съдбата, както би трябвало да знаеш, че ще стане. Завладявай сега сам-самичък!

После призовал цялата си воля и ненавист към дракона и неговия господар – и сякаш ненадейно открил в тялото и душата си сили, каквито не бил опознал дотогава; корен по корен, камък по камък преодолял отвесната канара, додето се вкопчил в едно тънко дръвче, което растяло

малко под ръба на клисурата и макар с опожарена корона, все още се държало здраво върху корените. И тъкмо когато се намествал в чатала между два клона, търбухът на дракона се появил право отгоре и провиснал досами главата му, преди Глаурунг да го придърпа нагоре. Блед и сбръчкан бил той изотдолу, цял омазан в мътна слуз, по която полепвали всевъзможни боклуци; и излъчвал непоносим мирис на смърт. Тогава Турамбар изтеглил Черния меч на Белег и замахнал нагоре с цялата мощ на десницата и омразата си; и дългото, гибелно и кръвожадно острие потънало в драконовия търбух чак до дръжката.

Като усетил смъртоносния удар, Глаурунг надал писък, който разтърсил горите и вцепенил от ужас людете край Нен Гирит. Турамбар се люшнал като от удар и полетял надолу, а мечът се изтръгнал от десницата му и останал да стърчи в търбуха на дракона. Защото в чудовищен спазъм Глаурунг сбрал цялото си треперещо туловище, преметнал го отвъд клисурата и там, на отсрещния бряг, се загърчил от болка, свивайки и разпускайки тяло, додето опустошил всичко наоколо. Накрая останал да лежи неподвижно сред пушек и каменни отломки.

Замаян и почти загубил свят, Турамбар висял, вкопчен в корените на дръвчето. Ала успял да превъзмогне шемета, раздвижил се и къде с опора, къде с падане постепенно се добрал до реката; отново дръзнал да я прекоси, но сега лазел по камъните на четири крака с окървавени нокти и заслепен от пияната, додето накрая преминал отвъд и с последни сили се изкатерил до пукнатината, по която били слезли. Тъй най-сетне излязъл пред умиращия дракон и с люта радост се взрял в поваления враг.

Там лежал Глаурунг със зинала паст; ала гаснели вече всичките му огньовете и злите му очи били затворени. Проснат бил на една страна, изпружен с цяло тяло, а дръжката на Гуртанг стърчала от търбуха му. Възрадващо се тогава сърцето на Турамбар и макар че драконът още дишал, той поискал да прибере меча си, който ценял и преди, но сега го поставял над всички съкровища на Нарготронд. Верни се оказали словата, изречени при изковаването на този меч – че никоя твар, била тя голяма или малка, не ще надживее неговото ухапване.

Затуй пристъпил към своя ненавистен враг, стъпил върху корема му и като хванал дръжката на Гуртанг, напънал с все сила да го изтегли. И викнал присмехулно, напомняйки за словата, изречени пред портите на Нарготронд:

– Здравей, Червей на Моргот! Добра среща отново! Умри сега и дано мракът те погълне навеки! Тъй мъсти Турин, син Хуринов.

После изтръгнал меча, но струя черна кръв плиснала върху ръката

му и отровата го изгорила жестоко, та изкрещял от болка. Тогава Глаурунг се размърдал, отворил скверните си очи и погледнал Турамбар с тъй люта злоба, че сякаш стрела го пронизала; и заедно с непоносимата болка в ръката туй го повалило в несвяст като мъртъв край дракона, а мечът останал затиснат под тялото му.

Писъкът на Глаурунг долетял до хората край Нен Гирит и ги изпълнил с ужас; а когато съзрели в далечината огненото опустошение от предсмъртния гърч на дракона, те решили, че тъпче и унищожава онези, що са го нападнали. Тогава от сърце съжалили, че не са нейде по-далече; но не смеели да напуснат възвишението, защото си спомняли словата на Турамбар, че ако Глаурунг победи, най-напред ще отиде в Ефел Брандир. Затуй се взирали с ужас да видят накъде ще тръгне, но никой не бил толкоз храбър, че да слезе и да донесе вести от мястото на сражението. А Ниниел седяла неподвижно, треперела цялата и не можела да овладее ръцете и нозете си; защото когато дочула гласа на дракона, сърцето й замряло и усетила как мракът отново се прокрадва към нея.

Туй я заварил Брандир. Защото макар и грохнал от умора, той най-сетне стигнал до моста над Келеброс; по целия дълъг път куцукал самичък с патерицата си, а това място било поне на пет левги от неговия дом. Тласкал го страхът за Ниниел, а сега чул новини, с които се сбъждали най-мрачните му предчувствия.

– Драконът мина реката – казвали хората, – а Черния меч несъмнено е мъртъв, както и другите, що бяха с него.

Тогава Брандир застанал до Ниниел, усетил как страда и сърцето му се свило от жалост за нея; ала въпреки туй си помислил: „Черния меч загина, но Ниниел е жива.“ После потръпнал, защото изведнъж му станало студено край водите на Нен Гирит, и загърнал Ниниел с плаща си. Но не намирал какво да каже; а тя мълчала.

Времето отминавало, а Брандир все тъй стоял безмълвно до нея, взираше се в нощта и напрягал слух; ала нищо не виждал, чувал само падащите води на Нен Гирит и си помислил: „Глаурунг сигурно вече е навлязъл в Бретил“. Но вече не съжелявал своите люде – тия глупци, що се присмивали на съветите му и тъй го унизили. „Нека драконът иде към Амон Обел, тогава ще имам време да избягам и да отведа Ниниел.“ Накъде – нямал представа, защото никога не бил излизал извън Бретил.

Най-сетне той се привел, докоснал ръката на Ниниел и рекъл:

– Няма за кога да чакаме, Ниниел! Ела! Време е да вървим. Ако си съгласна, аз ще те вода.

Тогава тя се изправила безмълвно, хванала го за ръката и двамата

минали по моста, а сетне продължили по пътеката към Теиглинските бродове. Но ония, що ги видели да се движат като сенки през мрака, нито знаели кои са, нито пък се интересували. А когато се отдалечили под стихналите дървета, луната изгряла иззад Амон Обел и обляла с мътно сияние горските поляни. Тогава Ниниел спряла и рекла на Брандир:

– Това ли е пътят?

А той отвърнал:

– За какъв път говориш? Свърши се нашата надежда в Бретил. Нямаме друг път, освен да се спасим от дракона и да избягаме надалеч, докато още е време.

Смаяно го погледнала Ниниел и рекла:

– Нима не предложи да ме отведеш при него? Или си искал да ме измамиш? Черния меч бе мой любим и съпруг, тръгнала съм само за да го диря. А ти какво си мислеше? Прави сега каквото желаш, ала аз трябва да бързам.

И докато Брандир стоял замаян, тя побягнала от него; а той се провикнал след нея:

– Чакай, Ниниел! Не тръгвай сама! Не знаеш какво ще завариш. Идвам с теб!

Ала тя не го чувала и тичала тъй, сякаш изстиналата ѝ допреди малко кръв изведнъж се била разгоряла; и макар че бързал след нея, доколкото можел, Брандир скоро я изгубил от поглед. Тогава той проклетел недъга си, но не пожелал да се върне.

Наближавало пълнолуние, а бялата луна се издигала високо в небето и когато Ниниел слязла по склона към речната долина, сторило ѝ се, че си я спомня, и това я изпълнило със страх. Защото била излязла край Теиглинските бродове и пред нея се извисявала могилата Хауд-ен-Елет, окъпана в лунен светлик, с черна сянка отметната настри; и от тази могила лъхал ужас.

С писък свърнала Ниниел настри и побягнала на юг покрай реката, захвърляйки тичешком плаща си, сякаш отхвърляла мрака, полепнал по нея; а отдолу била облечена в бяло и трепетно искряла под лунните лъчи между дърветата. Тъй я зърнал Брандир от хълма, та се втурнал да ѝ пресече пътя и случайно открил тясната пътека, по която бил минал Турамбар; отбил се по нея, слязъл стръмно на юг към реката и най-сетне взел да догонва Ниниел. Ала макар да викал, тя не обръщала внимание или не чувала и скоро пак изчезнала далече напред; и тъй наближили гората край Кабед-ен-Арас, където умирал Глаурунг.

На юг луната сияела сред безоблачното небе с бистра, студена

светлина. Наближавайки опустошеното от Глаурунг място, Ниниел го зърнала как лежи там и търбухът му се сивее под лунните лъчи; ала до него лежал и човек. Тогава забравила за страха, втурнала се сред тлеещите отломки и тъй стигнала до Турамбар. Той бил паднал на една страна върху меча си, а лицето му било мъртвешки бледо в неясната светлина. Тогава Ниниел се проснала с ридания върху него и го целунала; стоило ѝ се, че долавя слаб дъх, но решила, че туй е заблуда или измамна надежда, защото бил студен и нито помръдвал, нито ѝ отговарял. И докато го галела, открила, че ръката му е почерняла като от изгаряне; измила я тогава със сълзи и превързала раната с парче от дрехата си. Ала понеже той още не помръдвал от нейния допир, пак го целунала и се провикнала:

– Турамбар, Турамбар, върни се! Чуй ме! Събуди се! Аз съм Ниниел. Драконът е мъртъв, мъртъв и само аз стоя тук край теб.

Но той не отговарял.

Дочул плача ѝ Брандир, защото също бил стигнал до опустошеното място; но тъкмо се канел да пристъпи към Ниниел, когато изведнъж спрял и застинал. Защото при вика на Ниниел драконът се размърдал за сетен път, отворил очи и луната проблеснала в тях, когато проговорил задъхано:

– Здравей, Ниенор, дъще Хуринова. Ето че пак се срещаме преди края. Радост ти нося – най-сетне намери брат си. И сега ще го опознаеш: убиец в нощния мрак, коварен към враговете, неверен към приятелите и проклетие за своя род – такъв е Турин, син Хуринов! Ала най-грозното от всичките му дела вече усещаш в утробата си.

Тогава Ниенор останала като зашеметена, а Глаурунг издъхнал; и с гибелта му пелената на злата магия паднала от нея, та изведнъж зърнала ясно целия си живот ден подир ден, а не забравила и какво се било случило, откакто лежала върху Хауд-ен-Елет. Цялата се разтресла от ужас и омерзение. А Брандир, който чул всичко, загубил сили и се подпрял на едно дърво.

Внезапно Ниенор скочила на нозе, спряла се за миг, бледа като призрак под луната, свела взор към Турин и се провикнала:

– Сбогом, о, дважди любими! А Турин Турамбар турун амбартанен: повелител на съдбата от съдба повален! Блазе ти, че си мъртъв!

А сетне, обезумяла от скръб и непоносим ужас, диво побягнала от онова място; а Брандир закуцукал след нея, крещейки:

– Чакай! Чакай, Ниниел!

За миг тя се спряла, погледнала назад с изцъклени очи и се

провикнала:

– Да чакам ли? Да чакам? Все това ме съветваш. Да бях те послушала! Ала вече е твърде късно. Не ще чакам вече на тая земя.

И пак се втурнала пред него.

Бързо стигнала до Кабед-ен-Арас, спряла там, вгледала се в клокочещата вода и извикала:

– Вода, вода! Приеми сега Ниниел Ниенор, дъщеря Хуринова; Просълзено Ридание, дъщеря на Морвен! Приеми ме, та да замина надолу към Морето!

С тия слова се хвърлила отвъд ръба – бял проблясък, погълнат от черната бездна; вик, заглъхнал сред грохота на реката.

Продължавали да текат водите на Теиглин, ала нямало вече Кабед-ен-Арас – оттогава насетне людете винаги наричали тая клисура Кабед Наерамарт, що значи Скок на страшната участ; защото нямало вече елен да прескочи над нея, отбягвали я всички живи твари и не стъпвал там човешки крак. Последен от хората надникнал в нейния мрак Брандир, син Хандиров; и се извърнал с ужас, защото не намерил нужната смелост в сърцето си и макар вече да ненавиждал живота, не успял да срещне там смъртта, за която копнеел. Тогава мислите му се върнали към Турин Турамбар и той извикал:

– Да те мразя ли, или да те окайвам? Ала ти вече си мъртъв. Не ти дължа благодарност, похитителю на всичко, що притежавах или желяех. Но моят народ ти е длъжник. От мен подobaва да узнаят какво се случи.

И закуцал отново към Нен Гирит, заобикаляйки с тръпки на ужас мястото, където лежал драконът; и докато се катерел по стръмната пътека, натъкнал се на човек, който надничал измежду дърветата и шом го видял, мигом се дръпнал назад. Брандил разпознал лицето му в сетните лъчи на залазващата луна и се провикнал:

– Хей, Дорлас! Какви вести носиш? Как тъй остана жив? И къде е моят сродник?

– Не знам – мрачно отвърнал Дорлас.

– Странна работа – рекъл Брандир.

– Ако искаш да знаеш – казал Дорлас, – Черния меч ни караше да прекосим в тъмното бързеите на Теиглин. Странно ли е, че не можах да го сторя? Въртя бравата по-добре от мнозина други, ала не умея да скачам като козел.

– Значи са тръгнали без теб срещу дракона? – възкликнал Брандир.
– Ала как е станало туй, след като той е преминал? Трябваше поне да

останеш наблизно и да видиш какво ще се случи.

Но Дорлас не отговарял и само го гледал с ненавист в очите. Тогава Брандир разбрал всичко, усещайки изведнъж, че този човек е изоставил другарите си и от непоносим срам се укрива в горите.

– Позор за теб, Дорлас! – рекъл той. – От теб дойдоха всичките ни беди: ти приюти Черния меч, ти доведе дракона, ти ми се присмиваше, ти поведе Хунтор към гибел, а накрая избяга да се спотайваш като страхливец в горите! – Сетне му хрумнало още нещо, та изрекъл с гняв: – Защо не ни донесе вести? Туй беше най-дребното изкупление за такава вина. Ако го бе сторил, не би се наложило Ниниел сама да ги търси. И тогава нямаше да се срещне с дракона. Можеше да живее. Мразя те, Дорлас!

– Задръж си омразата! – отвърнал Дорлас. – Тя е немощна като ума ти. Ако не бях аз, орките щяха да дойдат и да те окачат като плашило в собствената ти градина. Първо себе си наречи страхливец!

А подир туй, понеже срамът го правел още по-гневлив, той замахнал срещу Брандир с грамадния си юмрук и тъй свършил неговият живот още преди смайването да напусне очите му – защото Брандир изтеглил меча и замахнал, та го съсякъл смъртоносно. Сетне дълго стоял разтреперан и отвратен от кръвта; накрая захвърлил меча, обърнал се и продължил прегърбен напред, като се подпирал на патерицата.

Когато стигнал до Нен Гирит, бледата луна била залязла и нощта просветлявала; на изток се разпуквала зората. Хората, що все още се тълпели край моста, го видели да идва като сива сянка в предутринния сумрак и някои от тях му подвикнали смаяно:

– Къде беше? Видя ли Ниниел? Защото тя си замина.

– Да, замина си – рекъл той. – Замина; замина и вече не ще се завърне! Ала аз дойдох да ви донеса вести. Чуйте ме сега, бретилски люде, и кажете имало ли е някога разказ като тоя, що нося! Драконът е мъртъв, ала и Турамбар лежи мъртъв до него. И това са добри вести – да, добри са и двете.

Тогава народът замърморил, смаян от неговите слова, и някои рекли, че е полудял; но Брандир извикал:

– Изслушайте ме до края! Ниниел също е мъртва – прекрасната Ниниел, която обичахте, която и аз обичах повече от всичко на света. Тя се хвърли отвъд ръба на Еленовия скок и острите зъби на Теиглин я погълнаха. Отиде си, ненавиждайки белия свят. Защото ето какво узна, преди да избяга: и двамата са били Хуринови чедра, брат и сестра. Мормегил наричаха него, а сам си избра името Турамбар, за да скрие предишното

– Турин, син Хуринов. Нея пък нарече Ниниел, понеже не знаеше, че е Ниенор, дъщеря Хуринова. В Бретил дойдоха, влачейки подир себе си сянката на черна участ. Тук се стовари съдбата върху им и не ще се отърват вече от скръб тия земи. От днес не ги наричайте нито Бретил, нито страна на Халетримите, а *Сарх ния Хин Хурин* – Гроб на Хуриновите чеда!

Тогава, макар все още да не разбирали как се е стигнало до тая беда, людете заридали и някои от тях рекли:

– Гроб си намери в Теиглин скъпата Ниниел, гроб трябва да има и за Турамбар, най-храбрия сред мъжете. Не бива спасителят ни да лежи под небето. Нека идем да го потърсим.

Глава XVIII Гибелта на Турин

А когато Ниниел избягала, Турин се размърдал и му се сторило, че я чува да го зове от далечен бездънен мрак; но със смъртта на Глаурунг съзнанието му се възвърнало и той отново си поел дълбоко дъх, после от изтощение потънал в дълбока дрямка. Преди разсъмване обаче лютият нощен студ взел да го мъчи, та се завъртял насън, дръжката на Гуртанг го подпряла в ребрата и той изведнъж се събудил. Нощта отминавала и из въздуха се носел утринен полъх. Скочил Турин на нозе, като си припомнил победата и парещата отрова на дракона. Вдигнал ръка, огледал я и се почудил. Защото била превързана с все още влажно парче бял плат, което облекчавало болката; и си рекъл:

– Как тъй някой се е погрижил за мен, а сетне ме е изоставил да лежа на студения камък сред хаос и драконово зловоние? Какви ли странни неща са се случили?

Тогава се провикнал, ала никой не му отговорил. Наоколо имало само мрак, опустошение и зловещ мирис на смърт. Привел се да вдигне меча си и видял, че е цял, а сиянието по острието блести все тъй ярко.

– Скверна бе отровата на Глаурунг – промълвил той, – ала ти си покрепък от мен, Гуртанг! От ничия кръв не се отказваш. Твоя е победата. Ела сега! Трябва да подиря помощ. Изнурено е моето тяло и мраз пронизва костите ми.

После обърнал гръб на Глаурунг и го оставил да гние; но докато се отдалечавал от онова място, всяка нова стъпка му се струвала все по-тежка и той си помислил: „Може би край Нен Гирит ще заваря някой от

разузнавачите. Ала ми се ще час по-скоро да стигна до своя дом, та да усетя нежните ръце на Ниниел и знахарските умения на добрия Брандир!“

И тъй крачел изнемощял под мътните лъчи на зората, като се подпирал с Гуртанг, додето най-сетне стигнал край Нен Гирит и застанал пред людете тъкмо когато тръгвали да търсят трупа му.

С ужас се отдръпнали те, мислейки, че това е неприкаяният му дух, а жените надали вой и закрили очи. Но Турин им рекъл:

– Не, радвайте се, вместо да ридаете! Вижте! Нима не съм жив? И нима не погубих дракона, от който се бояхте?

Тогава всички се обърнали към Брандир и викнали:

– Глупец си ти с твоите лъжовни приказки, че бил мъртъв. Не ти ли казахме, че си луд?

А Брандир го гледал като втрещен с ужас в очите и нищо не можел да изрече. Но Турин му казал:

– Значи ти си дошъл там да превържеш ръката ми? Благодаря. Ала явно губиш уменията си, щом не можеш да различиш смърт от припадък. – А после се обърнал към хората: – Не говорете така за него, глупци. Кой от вас би сторил повече? Той поне имаше доблестта да слезе до бойното поле, докато вие седяхте тук и се вайкахте! Е, хайде, сине Хандиров! Още много неща искам да узная. Защо си тук и защо са дошли всички тия люде, които оставих в Ефел? Щом съм тръгнал заради вас срещу смъртна заплаха, не мога ли да разчитам, че ще изпълните волята ми, докато ме няма? И къде е Ниниел? За нея поне се надявам, че не сте я довели насам, а си стои където заръчах – в моя дом с охрана от храбри мъже.

А когато никой не му отговорил, той се провикнал:

– Хайде, кажете къде е Ниниел? Защото най-напред нея искам да видя; и на нея най-напред ще разкажа за делата от тази нощ.

Ала всички извърщали лица и накрая Брандир продумал:

– Ниниел не е тук.

– Много добре – рекъл Турин. – Щом е тъй, ще се прибера у дома. Има ли тук кон да ме носи? Или още по-добре носилка. Много сили загубих в тежката битка.

– Не, не! – отчаяно рекъл Брандир. – Празна е твоята къща. Ниниел не е там. Мъртва е.

Но една от жените – съпругата на Дорлас, която не обичала Брандир – викнала пискливо:

– Не го слушай, господарю! Той е полудял. Дойде с викове, че си

мъртъв, и нарече туй добра новина. Защо тогава да вярваме на приказките му за Ниниел – че била мъртва, та дори и още по-лошо?

Тогава Турин пристъпил към Брандир и извикал:

– Значи моята смърт била добра новина? Да, знам си, че открай време я ревнуваш от мен. А сега била мъртва, казваш? Та дори и още по-лошо. Каква лъжа си сътворил в своята злоба, проклетнико сакати? Може би си искал да ни погубиш с гнусни слова, тъй като не владееш друго оръжие?

Гняв пламнал в Брандиrowото сърце, та прогонил всяка жалост и той се провикнал:

– Полудял ли? Не, лудият си ти, Черен меч с черна съдба! А заедно с теб и всички тия слабоумни люде. Не лъжа! Ниниел е мъртва, мъртва, мъртва! Върви да я търсиш в Теиглин!

Замръзнал Турин неподвижно и тихо продумал:

– Откъде знаеш? Как си я тласнал към гибел?

– Знам, защото я видях да се хвърля – отвърнал Брандир. – Ала не аз, а ти я тласна. Тя избяга от теб, сине Хуринов, и се хвърли в Кабеден-Арас, та никога вече да не те види. Ниниел! Ниниел ли? Не, тя бе Ниенор, дъщеря Хуринова.

Тогава Турин сграбчил Брандир и го разтръскал, защото в тия слова дочул как го догонват стъпките на съдбата, ала от ужас и ярост сърцето му не искало да ги приеме, както смъртно ранен звяр е готов да нарани всекиго около себе си, преди да издъхне.

– Да, аз съм Турин, син Хуринов – викнал той. – Отдавна си се досетил за туй. Ала нищо не знаеш за сестра ми Ниенор. Нищо! Тя е на сигурно място в Потайното кралство. Туй е лъжа, зачената в гнусните ти мисли, за да подлудиш първо съпругата ми, а сетне и мен. Хром злодей – значи си искал да тласнеш към гибел и двама ни?

Но Брандир отблъснал ръката му и отвърнал:

– Не ме докосвай! Укроти малко безумството си. Онази, която наричаш своя съпруга, дойде и те превърза, а ти не отговори на нейния зов. Ала друг отговори наместо теб – драконът Глаурунг, който навярно е омагьосал пагубно и двама ви. Тия слова изрече, преди да издъхне: „Ниенор, дъще Хуринова, ето го брат ти, коварен към враговете, неверен към приятелите, проклетие за своя род – такъв е Турин, син Хуринов“. – После Брандир изведнъж избухнал в безумен смях. – Разправят, че на смъртно легло човек говори истината – изкискал се той. – А комай и с драконите е същото. Турин, сине Хуринов, проклет да е твоят род и всички, които те подслонят!

Тогава Турин сграбчил Гуртанг и свиреп огън лумнал в очите му.

– А що да речем за теб, недъгава твар? – бавно продумал той. – Кой ѝ разкри зад гърба ми моето истинско име? Кой я отведе при драконовата злоба? Кой стоя със скръстени ръце и я остави да умре? Кой дойде насам, та час по-скоро да разкаже на всеослушание за нейния ужас? Кой ми се надсмива злорадо сега? Значи хората казвали истината, преди да умрат? Говори тогава, без да се бавиш.

А Брандир, като видял смъртта си изписана върху Туриновото лице, останал неподвижен и не побягнал, макар че нямал друго оръжие освен патерицата си; и рекъл:

– Дълъг е разказът за онуй, що се случи, а и вече съм изморен от теб. Ала ти злословиш за мен, сине Хуринов. Нима и Глаурунг е злословил? Посечеш ли ме, всички ще видят, че е бил прав. Но не се боя от смъртта, защото след нея ще ида да търся обичната Ниниел и може би пак ще я намеря отвъд Морето.

– Ниниел ли да търсиш? – викнал Турин. – Не, Глаурунг ще намериш, та заедно да творите лъжи. Ще спиш до Червея, твоя събрат по душа, и в общ мрак ще гниете!

Сетне вдигнал Гуртанг и смъртоносно съсякъл Брандир. Ала хората закрили очи пред страшната гледка и когато се обърнал да напусне Нен Гирит, всички побягнали с ужас от него.

Тръгнал тогаз Турин като обезумял през горските дебри и ту проклинал Средната земя и човешката участ, ту страстно зовял Ниниел. Но когато най-сетне лудостта на скръбта го напуснала, той седнал, замислил се над делата си и от устните му се отронил вик:

– Тя е на сигурно място в Потайното кралство!

И си помислил, че след като целият му живот е съсипан, трябва да тръгне нататък; защото всички лъжи на Глаурунг го тласкали надалеч от Дориат. Затуй се изправил, поел към Бродовете на Теиглин и минавайки покрай Хауд-ен-Елет, извикал:

– О, Финдуилас, горчиво платих, задето се вслушах в словата на дракона! Дай ми мъдрост сега!

Ала още преди да довърши, зърнал дванайсет въоръжени елфически бойци да минават през Бродовете; и когато приближили, разпознал между тях Маблунг, пръв пълководец на Тингол. А Маблунг го приветствал с вик:

– Турин! Добра среща най-сетне! Дълго те търсих и се радвам да те видя жив, макар да личи, че тия години са били тежки за теб.

– Тежки! – повторил Турин. – Да, тежки като Морготовите нозе.

Ала щом се радваш да ме видиш жив, значи си единствен в Средната земя. Защо ми се радваш?

– Защото името ти е на почит сред нас – отвърнал Маблунг. – И макар че от много заплахи успя да се изплъзнеш, напоследък се боях за теб. Гледах идването на Глаурунг и си мислех, че е постигнал гнусните си цели, а сега се завръща при своя господар. Ала той зави към Бретил и в същото време узнах от бродници из пущинака, че Черния меч от Нарготронд се бил появил отново и орките се бояли до смърт от него. Тогаз ме обзе тревога и си рекох: „Уви! Там, където не смеят да припарят орките, сам Глаурунг отива да дири Турин“. Затуй дойдох час по-скоро на сам да те предупредя и да ти помогна.

– Бързал си, ала не достатъчно – рекъл Турин. – Глаурунг е мъртъв.

Тогава елфите го погледнали смаяно и възкликнали:

– Убил си Великия червей! Навеки ще се слави твоето име сред елфи и люде!

– Не ме е грижа – отвърнал Турин. Защото и сърцето ми загина. Ала щом идвате от Дориат, разкажете ми вести за моите близки. Защото в Дор-ломин узнах, че са забягнали в Потайното кралство.

Дълго не отговаряли елфите, но накрая Маблунг продумал:

– Тъй сториха наистина, в годината преди идването на дракона. Но сега не са там, уви!

Изстинало сърцето на Турин, защото дочул как стъпките на съдбата го гонят към страшния край.

– Продължавай! – викнал той. – И не се бави!

– Двете тръгнаха из пущинака да те дирят – рекъл Маблунг. – Туй бе против всички разумни съвети; ала щом разбраха, че ти си Черния меч, пожелаха да идат към Нарготронд; а Глаурунг изскочи насреща и разпръсна тяхната стража. От онзи ден никой не е видял Морвен; Ниенор пък бе омагьосана, та загуби реч и разум, после избяга на север като горска сърна и изчезна сред дебрите.

Тогава за почуда на елфите Турин се разсмял гръмко и произизително.

– Не е ли шега това? – викнал той. – О, прекрасната Ниенор! Значи избягала от Дориат към дракона, а от дракона към мен. Каква благосклонна съдба! Мургава като горски плод бе тя, с тъмни коси; дребна и крехка като елфическо чедо, никой не би могъл да я сбърка!

Стъписал се тогава Маблунг и рекъл:

– Тук трябва да има някаква грешка. Не бе такава сестра ти. Висока бе, със сини очи и коса от чисто злато – досущ като баща си Хурин. Не

може да си я виждал!

– Не може ли, Маблунг, не може ли? – провикнал се Хурин. – А защо не? Та аз съм сляп, погледни ме! Не знаеше ли? Сляп, сляп и залутан още от детство в мрачните мъгли на Моргот! Затуй остави ме! Върви си, върви! Върни се в Дориат и дано зимна слана го попари! Проклет да е Менегрот! Проклет да е и пътят, по който стъпваш! Вече всичко свърши. Сега идва нощта!

После избягал по-бързо от вятъра, а те гледали подир него с почуда и страх. И Маблунг рекъл:

– Случило се е нещо необичайно и страховито, за което не знаем. Нека да го последваме и да му помогнем, ако ни е по силите – защото той е обезумял и безразсъден.

Но Турин ги оставил далече зад себе си, стигнал до Кабед-ен-Арас и спрял. Чул грохота на водата и видял, че дърветата наблизко и надалеч са съсухрени и мъртвите им листа се ронят печално, сякаш зима била настанала в първите дни на лятото.

– Кабед-ен-Арас, Кабед Наерамарт! – извикал той. – Не ще оскверня водите, които измиха Ниниел. Защото зли бяха всичките ми дела, а най-страшно излезе последното.

Сетне изтеглил меча си и продумал:

– Здравей, Гуртанг, смъртоносно желязо, ти единствен сега ми остана! Ала познаваш ли друг господар и друга вярност, освен ръката, що те размахва? От ничия кръв не се отказваш. Ще приемеш ли тогаз и Турин Турамбар? Ще ме погубиш ли бързо?

И в отговор от острието долетял студен глас:

– Да, ще изпия кръвта ти, та дано да забравя кръвта на своя господар Белег и кръвта на Брандир, когото посече несправедливо. Бързо ще те погубя.

Тогава Турин забол в земята дръжката на меча, хвърлил се върху Гуртанг и черното острие му отнело живота.

А Маблунг като дошъл, погледнал грозното туловище на мъртвия Глаурунг, после съзрял трупа на Турин и дълбоко се наскърбил, мислейки за Хурин, какъвто го бил видял в битката Нирнает Арноедиад, и за страшната участ на неговото семейство. Докато елфите стояли там, хората слезли от Нен Гирит да погледат дракона и като видели какъв страшен край е сполетял Турин Турамбар, всички заридали; а елфите се потресли, щом узнали най-сетне какво означавали сетните слова на Турин. Тогава Маблунг изрекъл горчиво:

– Аз също бях замесен в съдбата на Хуриновите чеда и тъй погубих с думи оногова, когото обичах.

После вдигнали Турин и открили, че мечът му се е строшил на две. Тъй изчезнало и последното, що притежавал.

С много труд събрали купища дърва, наклали огромна клада и унищожили трупа на дракона, додето останала само черна пепел и стрити на прах кости; и мястото на кладата останало навеки безплодно и голо. Но за Турин изкопали гроб и му издигнали могила там, където бил паднал, а до него положили строшения Гуртанг. И когато всичко свършило и песнопойците на елфи и люде го оплакали, разказвайки за храбростта на Турамбар и красотата на Ниниел, заедно довлекли върху могилата грамаден сив камък; и на него елфите изсекли с дориатски руни:

ТУРИН ТУРАМБАР ДАГНИР ГЛАУРУНГА

А по-долу изписали също:

НИЕНОР НИНИЕЛ

Ала тя не била там и никой никога не узнал накъде са я отнесли хладните води на Теиглин.

Тъй свършва Разказът за децата на Хурин –
най-дългата от всички балади в Белерианд.

След гибелта на Турин и Ниенор Моргот освободил Хурин от плен, за да изпълни докрай злия си замисъл. След дълго скитане Хурин се добрал до Бретилския лес и една вечер стигнал от Теиглинските бродове до мястото, където бил изгорен Глаурунг и където край Кабед Наерамарт се издигал големият камък. Какво станало там е разказано по-долу:

Хурин обаче не гледал камъка, защото знаел какво е изсечено на него; а очите му били забелязали, че не е сам. В сянката на камъка била коленичила прегърбена фигура. Приличала на бездомна старица, сломена от възрастта и тъй изнурена, че не обръщала внимание на неговото идване; но все още личало, че дрипите ѝ някога са били скъпи одежди. И докато Хурин стоял безмълвен, тя отметнала парцаливата си качулка и бавно вдигнала лице, изпито и обезумяло като муцуна на дълго преследван вълк. Стара била и побеляла, с изтънял нос и строшени зъби, и с костелива ръка дърпала плаща върху гърдите си. Ала изведнъж

отправила взор към него и тогава Хурин я познал; защото макар очите ѝ сега да били безумни и пълни със страх, още блестяла в тях оная искра, която някога ѝ донесла името Еледвен – най-гордата и най-прекрасната от всички простосмъртни жени на древните времена.

– Еледвен! Еледвен! – провикнал се Хурин, а тя се изправила, за-литнала напред и той я подхванал в прегръдките си.

– Най-сетне идваш – промълвила тя. – Твърде дълго те чаках.

– Мрачен бе пътят – отвърнал той. – Идвам, когато мога.

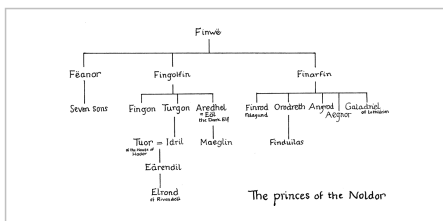
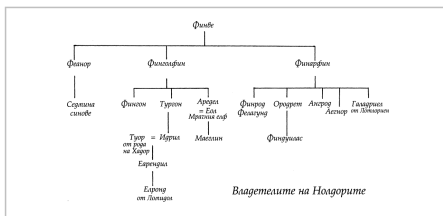
– Ала вече е късно – рекла тя. – Твърде късно. Няма ги вече.

– Знаем – казал той. – Но ти още си тук.

Ала Морвен възрази:

– Не задълго. Вече догарям. Ще си отида със слънцето. Няма ги вече. – И тя се вкопчила в плаща му. – Малко време остава, затуй ми кажи, ако знаеш! Как го е намерила?

Ала Хурин не отговорил, само седнал до камъка с Морвен в прегръдките си; и повече не изrekli ни дума; а когато слънцето залязло, Морвен въздъхнала, стиснала здраво ръката му и се отпуснала неподвижно; и Хурин разбрал, че е мъртва.

Приложение

(1)

Развоят на великите легенди

Тези взаимосвързани, но независими предания отдавна изпъкват в дългата и сложна история на Валари, елфи и люде във Валинор и Големите земи; и през годините след като изоставил недовършени „Изгубените легенди“, баща ми обърна гръб на прозата и започнал работа върху дълга поема със заглавие „Турин, син Хуринов и Глорунд Драконът“, по-късно превърната в преработен вариант на „Децата на Хурин“. Това станало в началото на 20-те години, когато бил назначен в Университета в Лийдс. За тази поема използвал староанглийската алитеративна стъпка (стихотворната форма на „Беовулф“ и други англосаксонски поетични творби), налагайки върху съвременния английски строгите форми на ударените срички и „началната рима“, спазвани от древните поети – умение, в което постигнал изключително майсторство под най-различни форми, от драматичния диалог в „Завръщането на Беортнот“ до елегията за хората, паднали в битката на Пеленорските поля. Алитеративната поема „Децата на Хурин“ е най-дългата му творба в тази стъпка, надхвърляйки две хиляди стиха; и все пак той я замислял в тъй щедри мащаби, че въпреки дължината ѝ стигнал в повествованието само до нападението на дракона срещу Нарготронд, а сетне я изоставил. Като знаем още колко събития от „Изгубените легенди“ е трябвало да опише, няма съмнение, че в този мащаб биха били потребни още много хиляди стихове; а един втори вариант, прекъсващ в по-ранен момент от разказа, е почти двойно по-дълъг от първия вариант до същата точка.

В тази част от легендата за Децата на Хурин, която баща ми успял да изложи в своята алитеративна поема, старата история от „Книга на изгубените легенди“ е съществено разширена и задълбочена. Най-забележима е появата на великия подземен град-крепост Нарготронд и обширните земи на владенията му (централен елемент не само в легендата за Турин и Ниенор, но и в историята на Древните дни на Средната земя), с описание на земеделските земи на елфите от Нарготронд, което ни дава пряката възможност да зърнем „мирните умения“ на древния свят – а такива мигове са редки и оскъдни. Идвайки на юг покрай река

Нарог, Турин и неговият спътник (в настоящата книга това е Гвиндор) открили земите около входа на Нарготронд привидно опустели:

... влезли в област орна// с цъфнали овошки;
през полята плодни// и прекрасни ниви
път пустинен водел// празно било всичко,
лесове, ливади,// лъгът Нарготрондски,
реки ромонливи,// зад ракити скрити.
Лъскави лопати// из лехи лежали
сякаш без стопанин,// в гъстите градини
стълбичките стръмни// сам-сами стърчали;
взор вторачен впервал// всякой връх дървесен
и треви трептящи// слушали за стъпки;
посред топло пладне// тръпки ги побили.

И тъй двамата пътешественици стигнали до портите на Нарготронд в клисурата на Нарог:

над водите врящи// с вихрени въртопи
въсели се стръмни// върхове скалисти;
и зад ред дървета// дългнеста тераса
със стълбички стръмни,// сечени в скалата,
ширели се широм// там напред наклона.
Порти полумрачни,// сводести и строги
зеели зловещо,// дънери дебели
горди ги градели,// и грамадни панти
водели въртежа// на врати високи
в камъните крепки// дълбоко вкопани.

Заловени от елфите, двамата били въведени през портите, които се затворили зад тях:

Стържене и скрипот// следи се, а сетне
грохнал гръм гръмоуен,// с тътен титатничен
портите пределни// пътя пак прикрили,
а кънтеж прокобен// в пусти коридори
сурнал се и стихнал// в сводовете скрити;
секнал там светликът,// После ги повели
по сумрачни стълби,// стелещи се в стръмно;
слизали със стража// стъпка подир стъпка
чак дорде съзрели// слабо да светлеят
факли сред сумрака,// стъпки ускорили

и дочули глухи// гласове да гъгнат.
Своят извисил се// в сенките и скоро
зад завой внезапен// зърнали с почуда
сбор смълчан и стихнал// на стотици сенки
в полумрак просторен// под потони пищни
мълком да ги чака.

Но текстът от „Децата на Хурин“, приведен в настоящата книга, ни казва само толкова:

А после станали, обърнали гръб на Ейтел Иврин и тръгнали на юг покрай бреговете на Нарог, докато били заловени от група елфи-разузнавачи и отведени като пленници в потайната крепост.

Тъй пристигнал Турин в Нарготронд.

Как се е стигнало до това? По-надолу ще се опитам да отговоря на този въпрос.

Изглежда съвсем сигурно, че всичко, което баща ми е написал в своята алитеративна поема за Турин, е сътворено в Лийдс, и че я е изоставил в края на 1924 или началото на 1925 година; ала защо го е сторил ще си остане неизвестно. Не е тайна обаче към какво се е насочил после – през лятото на 1925 година той подхванал нова поема в съвсем различна стъпка, осмосрични римувани куплети със заглавие *Балада за Леутиан* или „Освобождение от робството“. Така пристъпил към друга от легендите, която (както вече споменах) оформи много по-късно, през 1951 година, също тъй цялостна, независима и все пак свързана с „общата история“; защото тема на *Балада за Леутиан* е легендата за Берен и Лутиен. Той работил над тази втора дълга поема шест години и отново я изоставил през септември 1931 г., след като бил написал над 4000 стиха. Също като алитеративната поема „Децата на Хурин“, която изместила и наследила, тази поема представлява съществен напредък в развоя на първоначалната „Изгубена легенда“ за Берен и Лутиен.

През 1926 година, докато била в пълен ход работата над *Балада за Леутиан*, той написал „Бележки за митологията“ специално за Р. У. Рейнолдс, който бил негов учител в бирмингамското училище „Крал Едуард“, за да обясни „основите на алитеративния вариант на легендата за Турин и дракона“. Този кратък ръкопис от двайсетина печатни страници е преднамерено написан като резюме в сегашно историческо време с лаконичен стил; и все пак той е отправната точка за следващите

версии на „Силмарилион“ (макар това име все още да не присъства там). Но въпреки че в текста е изложена цялата митологична концепция, обектът на гордост явно е легендата за Турин – и наистина, пълното заглавие на ръкописа е „Бележки за митологията със специална отправка към «Децата на Хурин»“, което издава и главната цел на неговото съставяне.

През 1930 г. дошъл ред на много по-съществена творба, *Куента Нолдоринва* („История на Нолдорите“ – защото историята на елфите Нолдори е централната тема в „Силмарилион“). Тя произхожда пряко от „Бележките“ и макар че силно разширил предишния текст и го представил в далеч по-завършен вид, баща ми все още виждал *Куента* като *обобщаващ труд*, резюме на далеч по-богати повествователни идеи, както ясно личи от подзаглавието, в което той изрично сочи, че това е „*кратка история* (на Нолдорите), извлечена от «Книга на изгубените легенди»“.

Не бива да се забравя, че по онова време *Куента* е представлявала (макар и като съвсем оголена структура) цялостния обхват на бащиния ми „въображаем свят“. Това не е историята на Първата епоха, в която се превърнала по-късно, защото все още нямало нито Втора, нито Трета епоха; нямало Нуменор, нямало хобити, и, разбира се, нямало Пръстен. Историята завършвала с Великата битка, в която Моргот най-сетне бил победен от другите Богове (Валарите), които „го изхвърлили през Портата на Безвременната нощ в Пустотата отвъд Стените на Света“; и баща ми написал в края на *Куента*: „*Такъв е краят на легендите* за дните преди дните в Северните области на Западния свят“.

Затова изглежда твърде странно, че *Куента* от 1930 г. въпреки всичко представлява единственият завършен текст (след „Бележките“) на „Силмарилион“, който той някога е съставил. По-късно, през 30-те години, дошъл нов вариант в красив ръкопис, носещ най-сетне заглавието *Куента Силмарилион, История на Силмарилите*. Той е трябвало да бъде много по-дълъг от предшестващата *Куента Нолдоринва*. Основната идея на творбата като обобщаване на митове и легенди (сами по себе си със съвсем различна същност и цел, ако бъдат разказани цялостно) съвсем не се е изгубила и отново е подчертана в заглавието „*Куента Силмарилион... Това е кратка история*, извлечена от множество древни предания, понеже всичко в нея е разказвано някога и все още се разказва сред Елдарите от Запада много по-пълно в други легенди и песни“.

Изглежда, възгледите на баща ми за „Силмарилион“ наистина са възникнали от факта, че онова, което сам нарича „етап *Куента*“ на

своето творчество през 30-те години, е започнало като концентрирано резюме, служещо на конкретна цел, но сетне е претърпяло последователни етапи на разширяване и усъвършенстване, докато загубило вида на резюме, но въпреки това запазило от оригинала характерната „уравновесеност“ на тона. Другаде вече съм писал, че „сбитостта и лаконичността във формата и стила на «Силмарилион» с неговите намеци за укрити зад текста безброй векове на поезия и премъдрости силно навява усещането за «неразказани легенди» дори при самото им разказване; «дистанцията» никога не се губи. Няма разказвателно напрежение, няма ги страховете и натискът на непосредственото и незнайно събитие. Всъщност ние не виждаме Силмарилите, както виждаме Пръстена“.

Ала в тази си форма „Куента Силмарилион“ стигна до внезапен и, както се оказа, безвъзвратен край през 1937 година. На 21 септември „Хобитът“ бе издаден от Джордж Алън и Ънуин и не след дълго по тяхна молба баща ми им изпрати множество ръкописи, които бяха доставени в Лондон на 15 ноември 1937. Сред тях и „Куента Силмарилион“, докъдето бе стигнала в онзи момент, тоест завършваща по средата на изречението в края на страницата. Но докато основният текст липсваше, той продължи в конспективна форма повествованието до бягството на Турин от Дорит и началото на живота му като бунтовник:

... и като минал през границите на кралството, събрал отряд от най-бездомните и отчаяни люде, каквито се спотайвали в ония мрачни дни из пущинака; и вдигали те ръце срещу всекиго, що се изпречел на пътя им, бил той елф, човек или орк.

Това е предшественикът на пасажа в началото на главата „Турин между разбойниците“ в настоящата книга.

Баща ми бе стигнал до тези думи, когато му върнаха „Куента Силмарилион“ и другите ръкописи; и три дни по-късно той прати на Алън и Ънуин писмо със следните думи: „Написах първата глава на нова история за хобитите – «Един дългоочакван празник»“.

В този момент непрестанната и развиваща се традиция на „Силмарилион“ в обобщаващия „*Куента стил*“ стигна до края си, повалена напред полет – в мига, когато Турин напуска Дориат. В годините подир този момент по-нататъшната история остана в протата, концентрирана и недоразвита форма на *Куента* от 30-те години, сякаш замразена, докато могъщите структури на Втората и Третата епоха се надигаха при писането на „Властелинът на пръстените“. Но тази по-нататъшна история

имаше изключително значение в древните легенди, защото заключителните истории (произтичащи от първоначалната „Книга на изгубените легенди“) разказваха за гибелната история на Хурин, бащата на Турин, след като Моргот го освободил, и за разрухата на елфическите кралства Нарготронд, Дориат и Гондолин, за които Гимли пее в мините на Мория хиляди години по-късно.

Светът бе чист, висок върхът
и още тачеше светът
крале могъщи в Гондолин
и Нарготронд; но пътят син
на Запад бе им отреден...

И това трябваше да бъде завършекът и венецът на цялото: участва на елфите Нолдори в дългата им борба против Морготовото могъщество и ролята на Хурин и Турин в тази история; завършвайки с преданието за Еарендил, който избягал от горящите руини на Гондолин.

Когато много години по-късно, в началото на 50-те, бе довършен „Властелинът на пръстените“, баща ми с енергия и увереност се насочи към „темата за Древните дни“, вече наречени „Първата епоха“, и през следващите години извади множество стари ръкописи от скривалищата, където дълго бяха лежали. Като се насочи към „Силмарилион“, той осея красивия ръкопис на „Куента Силмарилион“ с поправки и допълнения; но тази преработка секна през 1951 г., преди да стигне до мястото, където бе изоставил „Куента Силмарилион“ през 1937 г. заради онази „нова история за хобитите“.

Той започна преработка на *Балада за Леутиан* (изоставената през 1931 година поема в римувани стихове, разказваща историята на Берен и Лутиен), която скоро се превърна в почти съвършено нова поема с далеч по-висока стойност; но работата постепенно западна и в крайна сметка бе изоставена. След това се захвана с нещо, което трябваше да се превърне в дълга сага в проза за Берен и Лутиен, тясно свързана с преработената *Балада за Леутиан*; тя обаче също бе изоставена. Така не успя да се изпълни неговото желание, изразено в няколко последователни опита, да напише първите от „великите предания“ в желанието от него мащаб.

Пак по това време той отново се насочи към „великото предание“ за Падането на Гондолин, съществуващо все още само във формата на

„изгубена легенда“ отпреди около трийсет и пет години и в няколкото странички от *Куента Нолдоринва* от 30-те години. Така в разцвета на силите си трябваше да представи в разгърнато повествование изключителната история, която някога прочел пред Есеистичното дружество на своя колеж в Оксфорд през 1920 година и която през целия му живот си остана основен елемент от представите му за Древните дни. Специалната връзка с историята на Турин минава през братята Хурин, баща на Турин, и Хуор, баща на Туор. На младини Хурин и Хуор влезли в елфическия град Гондолин, укрит в пръстен от високи планини, както е разказано в „Децата на Хурин“; а по-късно в Битката на Неизброимите сълзи отново се срещнали с гондолинския крал Тургон, и той им казал: „Вече не ще се съхрани дълго тайната на Гондолин, а бъде ли открит, той е обречен да падне“. А Хуор отговорил: „И все пак, ако Гондолин устои само още малко, от твоя род ще разцъфти надежда за елфи и хора. Това ще ти кажа, господарю, защото го виждам с очите на обречения: макар че се разделяме тук завинаги и повече не ще зърна белите стени на твоя град, от теб и от мен ще се роди нова звезда“.

Това пророчество се изпълнило, когато Туор, пръв братовчед на Турин, дошъл в Гондолин и се венчал за Тургоновата дъщеря Идрил; защото техният син бил Еарендил – „нова звезда“, „надежда за елфи и хора“, който избягал от Гондолин. В бъдещата сага в проза „Падането на Гондолин“, започната вероятно през 1951 година, баща ми разказваше пътуването на Туор и елфическия му спътник и водач Воронве; и по пътя, сами насред пущинака, те чули вик из горите:

И докато стояли, измежду дърветата излязъл висок мъж, цял облечен в черно и с дълъг меч в ръката; смаяли се, защото и острието на меча било черно, но по ръбовете искрял хладен пламък.

Това бил Турин, бягащ от разрухата на Нарготронд; но Туор и Воронве не го заговорили и така „не узнали, че Нарготронд вече е паднал и че този мъж е Турин, син Хуринов, наричан още Черния меч. Тъй само за един-единствен миг през целия им живот се кръстосали пътищата на двамата сродници Турин и Туор“.

В новия разказ за Гондолин баща ми доведе Туор до високия проход в Пръстеновите планини, откъдето можел да плъзне поглед из равнината до Потайния град; и там, за жалост, спря и повече не продължи. По същия начин не постигна целта си в „Падането на Гондолин“; и не можем да видим нито Нарготронд, нито Гондолин през погледа му от

късните години.

Другаде казах, че „след завършването на голямото «отклонение», наречено «Властелинът на пръстените», той, изглежда, пак се завърна към Древните дни с желание да подхване отново далеч по-мощните замисли, с които бе започнал много отдавна «Книга на изгубените легенди». Завършването на «Куента Силмарилион» си остана негова цел; но «великите предания», значително разработени от своята първоначална форма, *от които трябваше да се оформят последните глави*, така и не бяха завършени“. Тази забележка е вярна и за „великата легенда“ за *Децата на Хурин*; но в случая моят баща постигна много повече, макар че така и не успя да доведе по-значителна част от късния и силно разширен вариант до окончателен и завършен вид.

По същото време, когато пак се върна към „Балада за Леитиан“ и „Падането на Гондолин“, той започна отново работа над „Децата на Хурин“, но не от детството на Турин, а от последната част на историята, кулминацията на гибелната му съдба след унищожаването на Нарготронд. Това е текстът в настоящата книга от „Завръщането на Турин в Дор-ломин“ до смъртта му. Не мога да обясня защо баща ми избра да работи по такъв начин, вместо в обичайния си стил да започва пак отначало. Но в случая той остави купища по-сетнешни (но без дата) записки по историята от раждането на Турин до унищожаването на Нарготронд с множество разработки на старите варианти и разширения към неизвестни дотогава сюжети.

В по-голямата си част, ако не и изцяло, творбата спада към времето след издаването на „Властелинът на пръстените“. През онези години „Децата на Хурин“ стана за него доминиращата история от края на Древните дни и за дълго време ѝ посвети цялата си мисъл. Но откри, че е трудно да наложи твърда повествователна структура, докато разказът растеше по сложност и брой на участниците; и наистина, на един дълъг отрязък историята се свежда до кърпеж от несвързани чернови и нахвърляни сюжетни линии.

И все пак в последната си форма „Децата на Хурин“ е главното повествование за Средната земя след завършването на „Властелинът на пръстените“; животът и смъртта на Турин са описани с убедителна сила и непосредственост, каквито едва ли ще срещнем другаде сред народите на Средната земя. По тази причина след дълго проучване на ръкописите се захванах в тази книга да слобя текст, предлагащ непрекъснат разказ от начало до край, без вмъкване на други елементи, които не са автентични по замисъл.

(2)

Съставянето на текста

В „Недовършени предания“, публикувани преди повече от четвърт век, представих частичен текст от дългия вариант на тази история, известна с елфическото название *Нарн и Хин Хурин*, „Разказ за Децата на Хурин“. Но това бе само един елемент в голяма книга с разнообразно съдържание и текстът бе твърде недовършен, което съвпаднаше с общия замисъл и същността на книгата – защото бях пропуснал множество съществени пасажки (един от тях извънредно дълъг), където текстът на *Нарн* и онзи от много по-краткия вариант в „Силмарилион“ почти си съвпадат или където реших, че не може да се предложи категоричен „дълъг“ текст.

Поради тези причини формата на *Нарн* в настоящата книга се различава в редица отношения от онази в „Недовършени предания“, като някои от причините се дължат на далеч по-задълбоченото проучване на огромния комплекс от ръкописи, което извърших след публикацията на онази книга. То ме отведе до различни изводи относно връзката и последователността на някои текстове, главно при извънредно неясния развой на легендата в периода „Турин между разбойниците“. По-долу следва описание и обяснение за съставянето на този нов текст от „Децата на Хурин“.

Важен елемент във всичко това е особеният статус на публикувания „Силмарилион“; защото както споменах в първата част на това Приложение, баща ми изостави „Куента Силмарилион“ в момента, до който бе стигнал, когато през 1937 година започна „Властелинът на пръстените“ (превърщането на Турин в разбойник след бягството му от Дориат). При оформянето на повествование за публикуваната творба аз използвах много от „Анали на Белерианд“, първоначално „Разказ за годините“, чиито следващи варианти нараснаха и се превърнаха в летописна повест, вървяща успоредно с ръкописите на „Силмарилион“ и стигаща до освобождаването на Хурин от Моргот след смъртта на Турин и Ниенор.

Затова първият откъс, който пропуснах във варианта на „Нарн и Хин Хурин“ за „Недовършени предания“ (отбелязан там с бележка 1), е описанието за престоя на младите Хурин и Хуор в Гондолин; сторих го просто защото историята е разказана в „Силмарилион“. Но баща ми всъщност бе написал два варианта: единият от тях беше специално предвиден за началото на *Нарн*, но се основаваше едва ли не изцяло

върху откъс от „Анали на Белерианд“ и почти в цялото си протежение не се отклонява от него. В „Силмарилион“ използвах двата текста, но тук се придържах към варианта на *Нарн*.

Вторият откъс от *Нарн*, който пропуснах в „Недовършени предания“ (отбелязан там с бележка 2), е описанието на Битката на Неизброимите сълзи, направено по същата причина; и тук отново баща ми бе написал два варианта, един в „Анали“ и втори, много по-късен, но строго съобразен с предишния. Този втори разказ за великата битка пак беше специално предвиден като съставен елемент на *Нарн* (текстът е озаглавен *Нарн II*, т.е. втора част на *Нарн*) и от самото начало заявява: „Затуй сега ще разкажем само ония дела, що имат връзка със съдбините на Хадоровия род и децата на Хурин Непреклонни“. Преследвайки тази цел, баща ми запази от разказа в „Анали“ само описанието на „западната битка“ и унищожаването на Фингоновата армия; и чрез това опростяване и съкращаване на повествованието промени хода на битката, описан в „Анали“. Разбира се, в „Силмарилион“ аз следвах „Анали“, макар и с известни подробности, взети от варианта на *Нарн*; но в настоящата книга се придържах към текста, който баща ми смяташе подходящ за *Нарн* като цяло.

От „Турин в Дориат“ новият текст е значително променен спрямо онзи от „Недовършени предания“. Има редица ръкописи, много от тях в съвсем груба форма, свързани с едни и същи повествователни елементи в различна степен на развитие, и в подобен случай очевидно е възможно да се възприемат различни възгледи относно подхода към оригиналния материал. Стигнах до мисълта, че при съставянето на текста за „Недовършени предания“ съм си позволил по-голяма редакторска волност, отколкото е било необходимо. В настоящата книга преразгледах оригиналните ръкописи и възстанових текста, като на много (най-често незначителни) места върнах оригиналите думи, вмъкнах изречения или кратки откъси, които не трябваше да бъдат съкращавани, и направих нов избор между оригиналните текстове.

Що се отнася до структурата на повествованието през онзи период от живота на Турин след бягството му от Дориат до разбойническото леговище на Амон Руд, баща ми имаше замисъл за някои повествователни „елементи“: кралският съд срещу Турин; даровете на Тингол и Мелиан за Белег; жестокостта на разбойниците към Белег в отсъствието на Турин; срещите на Турин и Белег. Той разместваше тези „елементи“ един спрямо друг и вмъкваше откъси от диалози в различен контекст; но му беше трудно да ги съчетае в улегнал „сюжет“ – „да открие какво

се е случило всъщност“. Но сега, след дълги допълнителни проучвания, ми се струва ясно, че баща ми е постигнал задоволителна структура и последователност за тази част от историята, преди да я изостави; и че онова силно съкратено повествование, което съставих за публикувания „Силмарилион“, съвпада със замисъла му – с едно изключение.

В „Недовършени предания“ има трети пропуск в повествованието – историята прекъсва, когато Белег, след като най-сетне е открил Турин сред разбойниците, не успява да го убеди да се завърне в Дориат, и продължава едва при срещата на разбойниците с Калпавите джуджета. За попълване на празнината тук отново се обърнах към „Силмарилион“, като отбелязах, че в историята следва сбогуването на Белег с Турин и завръщането му в Менегрот, „където получава меча Англахел от Тингол и *лембас* от Мелиан“. Но всъщност може да се докаже, че баща ми е отхвърлил това; защото „всъщност се е случило“ друго – Тингол е дал Англахел на Белег след съда срещу Турин, когато Белег за пръв път тръгнал да го търси. Затова и в настоящия текст даването на меча става в този момент и не се споменава за *лембас*. В по-късния епизод, когато Белег се завръща в Менегрот след намирането на Турин, естествено в новия текст не става дума за Англахел, а само за дара на Мелиан.

Тук е мястото да отбележа, че изключих от новия текст два пасажа, които бях включил в „Недовършени предания“, но изглеждат изкуствено вмъкнати в разказа: това са историята как Драконовият шлем попаднал у Хадор от Дор-ломин и произходът на Саерос. Между другото, след задълбоченото запознаване с ръкописите останах с впечатление, че баща ми е отхвърлил името Саерос и го е заменил с Оргол, което по „лингвистична случайност“ съвпада със староанглийската дума *orgol*, *orgel* – „гордост“. Но вече ми се струва твърде късно за подобна замяна.

Главният пропуск на повествованието от „Недовършени предания“ е запълнен в новия текст от края на главата „За джуджето Мим“ през следващите глави „Земята на Лъка и Шлема“, „Смъртта на Белег“ и „Турин в Нарготронд“ до „Падането на Нарготронд“.

В тази част от „Сагата за Турин“ съществува сложна взаимовръзка между оригиналните ръкописи, историята, както е разказана в „Силмарилион“, откъслечните епизоди от приложенията в „Недовършени предания“ и новия текст в тази книга. Винаги съм предполагал, че баща ми е имал намерение подир време, след като създаде удовлетворителен вариант на „големия разказ“ за Турин, да извлече от него много по-кратка форма, така да се каже в стил „Силмарилион“. Но, разбира се, това не се

случи; затова след повече от трийсет години аз се заех със странната задача да се опитам да имитирам онова, което той не е сторил – да напиша за „Силмарилион“ версия на най-късния вариант на историята, но като я извлека от смесения материал на „дългата версия“, тоест *Нарн*. Това е глава 21 от публикувания „Силмарилион“.

Така в настоящата книга текстът, запълващ дългата празнина от историята в „Недовършени предания“, е извлечен от същите оригинални материали, както и съответният пасаж в „Силмарилион“, но в двата случая те са използвани с различни цели, а при новия текст – и с по-добро разбиране на лабиринта от чернови и бележки, както и на тяхната последователност. Много от оригиналните ръкописи, което беше пропуснато или съкратено в „Силмарилион“, остава достъпно; но там, където нищо не можеше да се добави към варианта от „Силмарилион“ (както при разказа за смъртта на Белег, извлечен от „Анали на Белерианд“), този вариант просто се повтаря.

В крайна сметка, макар че трябваше тук и там при сглобяването на различни чернови да вмъквам свързващи елементи, в представения тук удължен текст няма нито един допълнително „измислен“ елемент, та дори и най-дребен. Все пак текстът е изкуствен и другояче не може да бъде – особено ако се има предвид, че огромният масив от ръкописи представлява едно непрестанно развитие на самата история. Черновите със значение за формирането на непрекъснато повествование могат всъщност да спадат към по-ранен етап. Така например първичният текст на историята за идването на Туриновия отряд на хълма Амон Руд, намереното жилище там, животът им в него и краткотрайните успехи в Земята на Дор Куартол – всичко това е написано, преди да се появи и намек за Калпавите джуджета; колкото и да е странно, напълно оформено описание на жилището на Мим под върха се появява преди самия Мим.

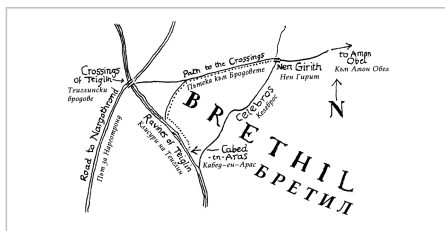
В останалата част на историята, след завръщането на Турин в Дор-ломин, която баща ми беше написал в завършен вид, има много малко разлики от текста в „Недовършени предания“. Но има две места в описанието на атаката срещу Глаурунг в Кабед-ен-Арас, където съм поправил оригиналните думи, и трябва да обясня защо.

Първата поправка е свързана с географията. Казано е, че когато в съдбовната вечер Турин и неговите спътници напуснали Нен Гирит, те не тръгнали право към дракона, легнал отвъд клисурата, а най-напред минали по пътеката за Бродовете; но „не след дълго завили на юг по друга тясна пътека“ и пресекли горите над реката към Кабед-ен-Арас.

Според оригиналния текст, докато се приближавали, „на изток зад тях заблещукали първите звезди“.

Докато подготвях текста за „Недовършени предания“, не забелязах, че това не може да бъде вярно, защото те определено не се движат на запад, а на изток или югоизток, тъй като се отдалечават от Бродовете, и първите звезди трябва да са пред тях, а не зад тях. Когато обсъждах това във „Войната за Силмарилите“, аз приех предположението, че „другата тясна пътека“ отива първо на юг, а после отново завива на запад, за да стигне до Теиглин. Но сега това ми се струва неправдоподобно и неподкрепено от повествованието; далеч по-просто би било „зад тях“ да се замени с „пред тях“, както и сторих в новия текст.

Картата, която скицирах, за да илюстрирам в „Недовършени предания“ разположението на местността, всъщност не е добре ориентирана. От бащината ми карта на Белерианд, възпроизведена и в моята карта към „Силмарилион“, личи, че Амон Обел е почти право на изток от Теиглинските бродове („луната изгряла иззад Амон Обел“), а Теиглин тече по клисурата на югоизток или юг-югоизток. Сега прерисувах картата и включих приблизителното местонахождение на Кабед-ен-Арас (в текста е казано, че „точно по пътя на Глаурунг, северно от мястото, където се вливал Келеброс, лежала една от тия клисури – далеч не най-дълбоката, ала по-тясна от всички други“).

Втората поправка засяга историята около убиването на Глаурунг при прекосяването на клисурата. Съществуват чернова и окончателен вариант. В черновата Турин и неговите спътници се изкачват по отсрещния бряг на пропастта, докато достигат под ръба; цяла нощ висят там и Турин „се борел с черни сънища, сред които с цялата си сила и воля се вкопчвал и стискал“. Когато денят наближава, Глаурунг се приготвя да прекоси клисурата „не право над тях, а малко на север“ и затова Турин е принуден да се спусне надолу до речното корито, а после пак да се изкатери по канарите към гърбуха на дракона.

В окончателния вариант Турин и Хунтор са се изкатерили само

донякъде по отсрещния бряг, когато Турин казва, че хабят силите си в изкачване, преди да знаят къде ще премине Глаурунг; „затуй спрели и зачакали“. Не се казва, че са слезли надолу от това място и откъсът за дрямката на Турин „сред която с цялата си сила и воля се вкопчвал и стискал“ отново се появява от черновата. Но в преработената история няма необходимост от вкопчване; те са могли и със сигурност са слезли до дъното, за да изчакат там. Всъщност точно така и става – в окончателния текст от „Недовършени предания“ е казано, че те не били на пътя на Глаурунг и Турин „изтичал напред покрай реката, за да стигне под него“. За по-логично замених „не стояли точно на пътя на Глаурунг“ с „не се намирали точно на пътя на Глаурунг“ и „изтичал напред покрай реката“ с „изтичал напред покрай канарите“

Сами по себе си това са дреболии, но осветляват може би най-ярко изобразените сцени от легендите за Древните дни и едно от най-великите събития в тях.

Списък на имената в „Разказ за децата на Хурин“

Със ▲ са отбелязани имената, които се срещат в картата на Белерианд.

Агарваен – „Окървавения“, име, под което се представя Турин, когато пристига в Нарготронд.

Аданедел – „Елфочовек“, име, дадено на Турин в Нарготронд.

Аерин – Сродница на Хурин от Дор-ломин; взета за съпруга от източния пришълец Брода.

Азагал – Владетел на джуджетата от Белегост.

Айнури – „Свещените“, първите същества, сътворени от Илуватар преди създаването на Света – Валари и Маяри („духове от същия порядък като Валарите, но на по-ниско ниво“).

Алгунд Човек – от Дор-ломин, един от разбойниците, към чиято банда се присъединява Турин.

Амон Дартир ▲ – Връх в планинската верига Еред Ветрин, южно от Дор-ломин.

Амон Етир – „Хълм на съгледвачите“, голяма могила, издигната по заповед на Финрод Фелагунд на една левга източно от Нарготронд.

Амон Обел ▲ – Хълм в Бретилския лес, върху който е изграден Ефел Брандир.

Амон Руд ▲ – „Голия хълм“, самотно възвишение сред пущинака на юг от Бретил, където е жилището на Мим.

Анах ▲ – Проход, слизащ от Таур-ну-Фуин към западния край на Еред Горгорот.

Анбанд – Могъщата крепост на Моргот в северозападния край на Средната земя.

Англахел – Мечът на Белег, дар от Тингол; след като е изкован наново за Турин, получава името *Гуртанг*.

Ангрод – Трети син на Финарфин, загинал в сражението Дагор Браголах.

Ангуирел – Мечът на Еол.

Андрог – Човек от Дор-ломин, водач на разбойниците, към чиято банда се присъединява Турин.

Анфауглит – „Задавящият прах“, просторната равнина на север от Таур-ну-Фуин, някога тревиста и наричана Ард-гален, но превърната от

Моргот в пустиня при Битката на Внезапния пламък.

Аранрут – „Кралска ярост“, мечът на Тингол.

Арда – Земята

Аредел – Сестра на Тургон, съпруга на Еол.

Арминас – Елф от Нолдорите, който заедно с Гелмир отива в Нарготронд, за да предупреди Ородрет за приближаващата заплаха.

Арох – Конят на Хурин.

Арверниен▲ – Крайбрежието на Белерианд западно от устието на Сирион; споменава се в песента на Билбо в Ломидол.

Асгон – Старец от Дор-ломин, който помага на Турин да избяга след убийството на Брода.

Барагунд – Баща на Морвен; братовчед на Берен.

Барад Ейтел – „Кула на извора“, крепост на Нолдорите край Ейтел Сирион.

Барахир – Баща на Берен; брат на Бреголас.

Бар-ен-Данвед – „Дом на откупа“, име, което Мим дава на своето жилище.

Бар-ен-Нибин-ноег – „Дом на Калпавите джуджета“ върху Амон Руд.

Бар Ериб – Укрепление в Дор Куартол, южно от Амон Руд.

Бауглир – „Насилник“, „Потисник“, прозвище на Моргот.

Бездомен горянин – Име, с което се представя Турин при първата си среща с хората от Бретил.

Белег – Елф от Дориат, прославен стрелец; приятел и спътник на Турин. Наричан още *Куталион*, тоест „Крепколък“.

Белегост – „Велика крепост“, един от двата града на джуджетата в Сините планини.

Белегунд – Баща на Риан; брат на Барагунд.

Белерианд▲ – Земите на запад от Сините планини през Древните дни.

Белтрондинг – Лъкът на Белег.

Беор – Водач на първите хора, навлезли в Белерианд; родоначалник на Беоровия род, един от трите първи Едаински родове.

Берен – Потомък на Беор, възлюбен на Лутуиен, който отсича Сил-марила от Морготовата корона; наричан „Едноръкия“, а също така *Камлост*, тоест „Празната десница“.

Битка на Неизброимите сълзи – Виж *Нирнает Арноедиад*.

Браголах – Виж *Дагор Браголах*.

Брандир – Вожд на Народа на Халет в Бретилския лес по времето

на Турин Турамбар; син на Хандир.

Бреголас – Баша на Барагунд и дядо на Морвен.

Брегор – Баша на Барахир и Бреголас.

Бретил▲ – Гора между реките Теиглин и Сирион в Белерианд;
Бретилски люде – Народът на Халет.

Бритиах▲ – Брод през река Сирион северно от Бретил.

Брода – Източен пришълец в Хитлум след Нирнает Арноедиад.

Валари – „Всемогъщите“ – всевластни духове, навлезли в Света в началото на времето.

Валинор – Страна на Валарите на запад отвъд Великото море.

Варда – Най-могъщата от Кралиците на Валарите, съпруга на Манве.

Великата могила – Виж *Хауд-ен-Нирнает*.

Великата песен – Музиката на Айнуриите, от която започнал Светът.

Владетелка на Дор-ломин – Морвен

Властелин на Водите – Валарът Улмо

Властелини на Запада – Валарите

Врагът – Моргот

Галдор Високи – Син на Хадор Златокоси; баща на Хурин и Хуор; загива в Ейтел Сирион.

Гамил Зирак – Един от най-големите майстори-ковачи между джуджетата, учител на Телчар от Ногрод.

Гаурваити – „Хора-вълци“, банда разбойници, из горите по западните граници на Дориат, към която се присъединява Турин.

Гваерон – „Ветровитият месец“, март.

Гвиндор – Елф от Нарготронд, влюбен във Финдуилас; спътник на Турин.

Гелмир (1) – Елф от Нарготронд, брат на Гвиндор.

Гелмир (2) – Елф от Нолдорите, който заедно с Арминас потегля към Нарготронд, за да предупреди Ородрет за приближаващата заплаха.

Гетрон – Един от спътниците на Турин в пътуването до Дориат.

Гинглит▲ – Река, която се влива в Нарог над Нарготронд.

Глаурунг – „Баша на драконите“, първият от драконите на Моргот.

Глитуи▲ – Река, която извира от Еред Ветрин и се влива в Теиглин на север от притока Малдуин.

Глоредел – Дъщеря на Хадор и сестра на Галдор, бащата на Хурин; съпруга на Халдир от Бретил.

Глорфиндел – Елфически благородник от Гондолин.

Гондолин▲ – Потайният град на крал Тургон.

Горгорот – Виж *Еред Горгорот*.

Горяни – Обитатели на горите южно от Теиглин, нападани от Гаурваитите.

Гортол – „Страховития шлем“, име, което приема Турин в земите на Дор Куартол.

Готмог – Вожд на Балрозите; убиец на крал Фингон.

Гритнир – Един от спътниците на Турин в пътуването му до Дориат, където умира.

Гуилин – Елф от Нарготронд, баща на Гвиндор и Гелмир.

Гуртанг – „Смъртоносно желязо“, новото име на Англахел, мечът на Белег, след като бива изкован повторно за Турин в Нарготронд.

Дагор Браголах – Битка на Внезапния пламък (или само *Браголах*), сражението, в което Моргот слага край на обсадата на Ангбанд.

Даерон – Песнопоец от Дориат.

Димбар▲ – Областта между реките Сирион и Миндеб.

Димрост – „Дъждовната стълба“, водопади на река Келеброс в Бретилския лес, наречени по-късно *Нен Гирит*.

Дориат▲ – Кралство на Тингол и Мелиан в горите Нелдорет и Регион, управлявано от подземния дворец Менегрот край река Есгалдуин.

Дор Куартол – „Земя на Лъка и Шлема“, название на областта, която отбраняват Белег и Турин от своето убежище върху Амон Руд.

Дорлас – Влиятелен мъж сред Народа на Халет в Бретилския лес.

Дор-ломин – Област в южната част на Хитлум, дадена от крал Фингон за владение на Хадоровия род; родно място на Хурин и Морвен.

Дортонион▲ – „Земя на боровете“, просторни гористи възвишения по северните граници на Белерианд, по-късно наречени *Таур-ну-Фуин*.

Дренгист▲ – Дълъг залив, прорязващ планините Еред Ломин, Кънтящите планини.

Едаини – (единствено число *адан* или по-рядко *едаин*) – хората от Трите рода на Елфическите приятели.

Ейтел Иврин▲ – „Изворът на Иврин“, изворът на река Нарог в подножието на Еред Ветрин.

Ейтел Сирион▲ – „Изворът на Сирион“, върху източните склонове на Еред Ветрин; често споменаван във връзка с разположената там Нолдорска крепост (*Барад Ейтел*).

Ектелион – Елфически благородник от Гондолин.

Елдари – Елфите във Великото пътуване от Изтока към Белерианд.

Еледвен – Име на Морвен, „Елфически блясък“.

Еленов скок – Виж *Кабед-ен-Арас*

Еол – Наричан „Мрачния елф“, велик ковач, който живеел в Нан Елмот; създател на меча Англахел; баща на Маеглин.

Еред Ветрин – „Сенчести планини“, „Планини на Сянката“, голямата планинска верига, която очертава границата на Хитлум откъм изток и юг.

Еред Горгорот▲ – „Планини на Ужаса“, стръмните склонове, с които Таур-ну-Фуин се спуска на юг; наричани и само *Горгорот*.

Есгалдуин▲ – Река в Дориат, която разделя горите Нелдорет и Регион, преди да се влее в Сирион.

Ефел Брандир – „Оградата на Брандир“, селище на горяните от Бретил върху Амон Обел. Понякога наричано само *Ефел*.

Ехад и Седрин – (или само Ехад), „Лагер на верните“ – име, дадено на дома на Мим върху Амон Руд.

Здрачни езера▲ – Област с мочурища и блата, където Арос се влива в Сирион.

Ибун – Един от синовете на Калпавото джудже Мим.

Иврин – Име на езеро и водопади под Еред Ветрин, откъдето започва река Нарог.

Изгнаници – Разбунтувалите се Нолдори, които избягват от Валарите към Средната земя.

Източни пришълци – Човешки племена, които идват в Белерианд след Едаините.

Илуватар – „Бащата на всичко“

Индор – Благородник от Дор-ломин, баща на Аерин.

Кабед-ен-Арас – „Еленов скок“ дълбока клисура на река Теиглин, където Турин убива Глаурунг.

Кабед Наерамарт – „Скок на страховитата участ“, име, дадено на Кабед-ен-Арас, след като Ниенор се хвърля от скалите на клисурата.

Калпави джуджета – Народ на джуджетата от Средната земя, чиито последни представители са Мим и двамата му синове.

Келеброс – Поток в Бретил, който се влива в Теиглин близо до Бродовете.

Кирдан – Наричан още *Корабостроителя*; повелител на заливите във Фалас; след унищожаването на пристанищата подир Нирнает Арно-еиад избягва на юг към остров Балар.

Крепколък – Име на Белег; виж *Куталион*.

Крисаегрим▲ – Планински върхове южно от Гондолин, където вият гнездата си Орлите на Торондор.

Куталион – „Крепколък“, име на Белег.

Лабадал – Прозвище, с което малкият Турин нарича Садор.

Ладрос▲ – Земи на североизток от Дортонион, подарени от Нолдорските крале на хората от Беоровия род.

Лалаит – „Смях“, име, с което наричат Урвен.

Ларнах – Един от горяните в земите на юг от Теиглин.

Лотлан – Просторна равнина на изток от Дортонион (*Таур-ну-Фуин*).

Лотрон – Петият месец.

Лутиен – Дъщеря на Тингол и Мелиан, която след смъртта на Бегрен избира да бъде между простосмъртните и да сподели неговата съдба. Наричана *Тинувиел*, „щерка на здрача“, тоест *Славей*.

Маблунг – Елф от Дориат, старши пълководец на Тингол и приятел на Турин; наричан „Ловеца“.

Маеглин – Син на Еол Мрачния елф и Тургоновата сестра Аредел; предава Гондолин.

Маедрос – Първороден син на Феанор с владения на изток отвъд Дортонион.

Малдуин▲ – Приток на Теиглин.

Манве Старшият сред Валарите. – Наричан също така *Върховен владетел*.

Мандос – Един от Валарите – съдия и пазител на Домовете на мъртвите във Валинор.

Мелиан – Една от Маярите (виж *Айнури*), съпруга на Тингол и кралица на Дориат; създава около кралството омагьосан защитен пояс, наричан Пояс на Мелиан; майка на Лутиен.

Мелкор – Куенийското име на Моргот.

Менегрот▲ – „Хилядата пещери“, потайният чертог на Тингол и Мелиан край река Есгалдуин в Дориат.

Менел – Най-високата небесна област, където са звездите.

Метед-ен-Глад – „Край на гората“, укрепление на Дор Куартол, разположено в покрайнините на гората южно от Теиглин.

Мим – Калпавото джудже, живеещо върху Амон Руд.

Минас Тирит – „Стражева кула“, изградена от Финрод Фелагунд върху остров Тол Сирион.

Миндеб▲ – Приток на Сирион между Димбар и гората Нелдорет.

Митрим▲ – Югоизточната област на Хитлум, отделена от Дор-ломин с Митримските планини.

Морвен – Дъщеря на Барагунд от Беоровия род; съпруга на Хурин

и майка на Турин и Ниенор. Наричана още *Еледвен* и *Владелка на Дор-ломин*.

Моргот – Валар бунтовник, първоначално най-силен сред Всемогъщите. Наричан също така *Черен крал*, *Мрачен владетел*, *Враг*, *Бауглир*, а от Друедаините и *Властелин на Мрака*.

Мормегил – „Черния меч“, прозвище на Турин в Нарготронд.

Мрачен владетел – Моргот

Нан Елмот▲ – Гора в Източен Белерианд, където живее Еол.

Нарготронд▲ – „Великата подземна крепост на река Нарог“, създадена от Финрод Фелагунд и унищожена от Глаурунг; название и на цялото кралство Нарготронд, обхващащо земите на изток и на запад от реката.

Нарог▲ – Най-голямата река в Западен Белерианд, извираща от Иврин под Еред Ветрин; влива се в Сирион близо до устието му.

Невраст▲ – Област на запад от Дор-ломин отвъд Кънтящите планини (*Еред Ломин*).

Неитан – „Онеправдания“, име, с което се нарича Турин между разбойниците.

Нелас – Елфическа девойка от Дориат, приятелка на Турин в юношеските му години.

Нен Гирит – „Треперещата вода“, име, с което биват наречени водопадите *Димрост* на потока Келеброс в Бретилския лес.

Нен Лалаит – Поточе, извиращо от Еред Ветрин под връх Амон Дартир и минаващо покрай дома на Турин в Дор-ломин.

Ненинг▲ – Река в Западен Белерианд, край чието устие е пристанището Егларест.

Нибин-ноег, Нибин-ногрим – Калпавите джуджета.

Ниенор – „Ридание“, дъщеря на Хурин и Морвен, сестра на Турин; виж *Ниниел*.

Нимбретил▲ – Брезова гора в Арверниен, спомената в песента на Билбо в Ломидол.

Ниниел – „Просълзената“, име, с което Турин нарича Ниенор в Бретил.

Нирнает Арноедиад – „Битка на Неизброимите сълзи“, често наричана само *Нирнает*.

Ногрод – Един от двата града на джуджетата в Сините планини.

Нолдори – Вторият от Трите рода на Елдарите при Голямото пътешествие на запад от Куивиенен; наричани още „Дълбоки елфи“ и „Владетели на премъдростите“.

Нуат ▲ – Гора на запад от горното поречие на Нарог.

Орлег – Разбойник от бандата на Турин.

Ородрет – Крал на Нарготронд след смъртта на Финрод Фелагунд; баща на Финдуилас.

Осе – Маяр на Морето, васал на Улмо.

Охраняваната равнина – Виж *Талат Дирнен*.

Охраняваното кралство – Виж *Дориат*.

Повелител на съдбата – Виж *Турамбар*.

Потайния град – Виж *Гондолин*.

Прекрасен народ – Елдарите.

Рагнир – Сляп слуга в дома на Хурин от Дор-ломин.

Регион ▲ – Гъста гора в южната част на Дориат.

Риан – Братовчедка на Морвен; съпруга на Хуор, брата на Хурин, и майка на Туор.

Ривил ▲ – Поток, който се спуска на север от Дортонион и се влива в Сирион край Серехското мочурище.

Садор – Дърводелец, слуга на Хурин от Дор-ломин и приятел на малкия Турин, който го нарича *Лабадал*.

Саерос – Елф от Дориат, съветник на крал Тингол; враждебно настроен към Турин.

Сауронов остров – Тол Сирион.

Сенчести планини ▲ – Виж *Еред Ветрин*.

Серех ▲ – Голямо мочурище на север от Сирионския проход, където река Ривил се спуска от Дортонион.

Сиви елфи – Синдари, име, дадено на Елдарите, които останали в Белерианд и не преминали на запад отвъд Великото море.

Синдарински език – Език на Синдарите, елфическият език в Белерианд.

Сините планини – Могъщата планинска верига (наричана още *Еред Луин* и *Еред Линдон*) между Белерианд и Ериадор през Древните дни.

Сирион ▲ – Най-голямата река в Белерианд.

Скръбна година – Годината на Нирнает Арноедиад.

Сламни глави – Презрително прозвище, с което източните пришълци в Хитлум наричат Хадоровия род.

Стария отряд – Име, с което биват наречени в Дор-Куартол първоначалните участници в бандата на Турин.

Староелфически език – Виж *Куенийски език*.

Страна на върбите – Виж *Нан-татрен*.

Сулиме – Староелфическо име на третия месец според Нуменорския календар, отговарящ на месец март. Виж *Гваерон*.

Сухата река – Коритото на пресъхнала сега река, която някога е извирала от Пръстеновите планини, за да се влее в Сирион; по него се влиза в Гондолин.

Талат Дирнен▲ – „Охраняваната равнина“ на север от Нарготронд.

Талион – Виж *Хурин*.

Тангородрим – „Планини на Тиранията“, издигнати от Моргот над Ангбанд.

Таур-ну-Фуин▲ – „Гора под нощта“, по-сетнешно име на Дортонион.

Теиглин▲ – Приток на Сирион, извиращ от Сенчестите планини и минаващ през Бретилския лес.

Теиглински бродове▲ – Място, където Старият южен път за Нарготронд пресича Теиглин.

Телперсион – Бялото дърво, първото от Двете дървета, огряващи Валинор.

Телчар – Прославен ковач от града на джуджетата Ногрод.

Тингол – „Сивоплащ“, „Сивия плащ“, владетел на Сивите елфи (Синдари); съпруг на Мелиан от Маярите; баща на Лутуен.

Тол Сирион▲ – Речен остров в Сирионския проход, върху който Финрод изградил крепостта Минас Тирит; по-късно превзет от Саурон.

Торондор – „Крал на Орлите“ (виж във „Властелинът на пръстените“, книга VI, глава 4: „стария Торондор, що някога, в младите дни на Средната земя градял гнездата си по непристъпните върхари на Околните планини“).

Трите рода – Родовете на Беор, Халет и Хадор.

Тумладен – Скритата долина в Пръстеновите планини, където се издига град Гондолин.

Тумхалад▲ – Долина в Западен Белерианд между реките Гинглит и Нарог, където е разбита войската на Нарготронд.

Туор – Син на Хуор и Риан; братовчед на Турин и баща на Еарендил.

Турамбар – „Повелител на съдбата“ – име, с което се представя Турин в Бретилския лес.

Тургон – Вторият син на крал Финголфин и брат на Фингон; създател и крал на Гондолин.

Турин – Син на Хурин и Морвен, за чиято съдба разказва баладата

„Нарн и Хин Хурин“. За другите му имена виж *Неутан*, *Агарваен*, *Тхурин*, *Мормегил*, *Бездомен горянин*, *Турамбар*.

Тхурин – „Потайния“ – прозвище, дадено на Турин в Нарготронд от Финдуилас.

Улдор Проклети – Вожд на Източните пришълци, убит в Битката на Неизброимите сълзи.

Улмо – Един от великите Валари, „Властелин на Водите“.

Улрад – Един от разбойниците (Гаурваити), към чиято банда се присъединява Турин.

Умарт – „Зла участ“, измислено бащино име, с което Турин се представя в Нарготронд.

Урвен – Истинското име на Лалаит, дъщеря на Хурин и Морвен, която умира още в детските си години.

Фаеливрин – Гальовно прозвище, с което Гвиндор нарича Финдуилас.

Фалас▲ – Западните брегове на Белерианд.

Фаротско плато▲ – Възвишения на запад от река Нарог над Нарготронд.

Феанор – Първороден син на Финве, пръв водач на Нолдорите; полубрат на Финголфин и Финарфин; създател на *Силмарилите*; водач на Нолдорите в техния бунт срещу Валарите, но убит в сражение скоро след завръщането си в Средната земя. Виж също така *Феанорови синове*.

Феанорови синове – Виж *Феанор*. Седмината му синове имат владения в Източен Белерианд.

Фелагунд – „Създател на пещери“ – име, с което е известен Финрод след изграждането на Нарготронд.

Финарфин – Трети син на Финве, брат на Финголфин и полубрат на Феанор; баща на Финрод, Ородрет, Ангрод, Аегнор и Галадриел. Финарфин не се завръща в Средната земя.

Финголфин – Втори син на Финве, първия водач на Нолдорите; живее в Хитлум като Върховен крал на Нолдорите от Белерианд; баща на Фингон и Тургон.

Фингон – Първороден син на крал Финголфин и върховен крал на Нолдорите в Белерианд след смъртта на баща си.

Финдуилас – Дъщеря на Ородрет, втория крал на Нарготронд.

Финрод – Син на Финарфин; основател и крал на Нарготронд; брат на Ородрет и Галадриел; често наричан *Фелагунд*.

Форвег – Човек от Дор-ломин, главатар на бандата разбойници (*Гаурваити*), към които се присъединява Турин.

Хадор Златокоси – Приятел на елфите, владетел на Дор-ломин и васал на крал Финголфин; баща на Галдор, който пък е баща на Хурин и Хуор; загива в Ейтел Сирион по време на битката Дагор Браголах.

Халдир – Син на Халмир от Бретил; взима за съпруга Глоредел, дъщеря на Хадор от Дор-ломин.

Халет – Наричана още Владетелката Халет; прародителка на Втория род на Едаините, наричани *Халетрими* или Народ на Халет, обитаващи Бретилския лес.

Халмир – Вожд на Халадините, баща на Халдир.

Хандир Бретилски – Син на Халдир и Глоредел; баща на Брандир.

Харет – Дъщеря на Халмир от Бретил и съпруга на Галдор от Дор-ломин; майка на Хурин и Хуор.

Хауд-ен-Елет – „Могила на елфическата девойка“ край Теиглинските бродове, в която е погребана Финдуилас от Нарготронд.

Хауд-ен-Нирнает – „Хълм на сълзите“ в пустинята Анфауглит.

Хим – Един от синовете на Калпавото джудже Мим; убит от Андрог.

Хирилорн – Огромно буково дърво с три ствола в гората Нелдорет.

Хитлум▲ – „Земя на мъглата“ – северна област, ограничена от Планините на Сянката.

Хора-вълци – Виж Гаурваити.

Хунтор – Горянин от Бретил; придружава Турин при нападението срещу Глаурунг в Кабед-ен-Арас.

Хуор – Брат на Хурин; баща на Туор и дядо на Еарендил; загива в битката Нирнает Арноедиад.

Хурин – Владетел на Дор-ломин, съпруг на Морвен и баща на Турин и Ниенор, наричан Талион, *Непреклонния*.

Хълм на съгледвачите – Виж *Амон Етир*.

Чеда на Земята – Елфи и хора.

Чеда на Илуватар – Елфи и хора.

Черния крал – Моргот

Черния меч – Името на Турин в Нарготронд; а също така и самият меч. Виж *Мормегил*.

Шарбхунд – Име, с което Калпавите джуджета наричат *Амон Руд*.

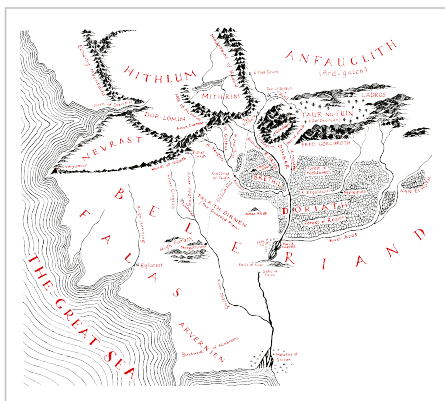
Южен път – Древният път от Тол Сирион към Нарготронд през Теиглинските бродове.

Явана – Една от Валиерите (*Кралицы на Валарите*), съпруга на Ауле.

Бележка за картата

Тази карта се основава изцяло на публикуваната в „Силмарилион“, която пък е извлечена от картата, която баща ми създаде през 30-те години и повече не я промени, като я използваше за цялото си следващо творчество. Доста по-съкратеното представяне на планини, хълмове и гори тук копира неговия стил.

При рисуването на новата карта въведох някои разлики, за да я опростя и да я направя по-пригодна специално за „Децата на Хурин“. За това тя не стига на запад до Осирианд и Сините планини и някои географски подробности са пропуснати; нанесени са (с някои изключения) само названия, които се срещат в повествованието.

Легенда

- Amon Dorthir** – Амон Дартир
Amon Obel – Амон Обел
Amon Rudh – Амон Руд
Anfauglith (Ard-galen) – Анфауглит (Ард-гален)
Arvernien – Арверниен
Beleriand – Белерианд
Birchwoods of Nimbrethil – Брезова гора Нимбретил
Brethil – Бретил
Brithiach – Бритиах
Crissaegrim – Крисаегрим
Crossings of Teiglin – Теиглински бродове
Dimbar – Димбар
Doriath – Дориат
Echoing Mountains – Кънтящите планини
Eglarest – Егларест
Eithel Ivrin – Ейтел Иврин
Eithel Sirion – Ейтел Сирион
Ered Gorgoroth – Еред Горгорот
Falas – Фалас
Fen of Serech – Серехско мочурище
Fens of Sirion – Сирионски блатата
Firth of Drengist – Залив Дренгист
Forest of Neldoreth – Гора Нелдорет
Forest of Region – Гора Регион
Gates of Sirion – Сирионски порти
Gondolin – Гондолин
High Faroth – Фаротско плато
Hithlum – Хитлум
Ladros – Ладрос
Menegroth – Менегрот
Mithrim – Митрим
Mountains of Shadow – Сенчести планини
Mouths of Sirion – Устие на Сирион
Mts of Mithrim – Митримски планини
Nan Elmoth – Нан Елмот

Nargothrond – Нарготронд

Nevrast – Невраст

Old South Road – Старият южен път

Pass of Anach – Проход Анах

Ravines – Клисури

R. Esgalduin – р. Есгалдуин

R. Glithui – р. Глитуи

River Aros – Река Арос

River Ginglith – Река Гинглит

River Narog – Река Нарог

River Nenning – Река Ненинг

Rivil – Ривил

R. Malduin – р. Малдуин

R. Mindeb – р. Миндеб

R. Sirion – р. Сирион

R. Teiglin – р. Теиглин

Talath Dirnen (The Guarded Plain) – Талат Дирнен (Охраняваната равнина)

Taur-nu-Fuin (Dorthonion) – Таур-ну-фуин (Дортонион)

Tol Sirion – Тол Сирион

The Great Sea – Великото море

Tumhalad – Тумхалад

Twilit Meres – Здрачните езера

Vinyamar – Винямар

Woods of Nuath – Гора Нуат

КРАЙ

© 1918 Джон Р. Р. Толкин
© 2007 Кристофър Толкин
© 2007 Любомир Николов, превод от английски

John R. R. Tolkien, Christopher Tolkien
Narn i Chîn Húrin, 2007

Сканиране, разпознаване и редакция: moosehead, 2009

Издание:

Джон Р. Р. Толкин, под редакцията на Кристофър Толкин
Децата на Хурин
ИК „Бард“, София, 2007
Художник: Алън Лий
ISBN 978-954-585-831-4

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10636>]